

องค์กรและนักเคลื่อนไหวทางการเมืองชาวจีนอินโดนีเซีย ค.ศ. 1942-1966

นางสาว ธียรัช พูนพิพัฒน์

ศูนย์วิทยพัทยากร

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาประวัติศาสตร์ ภาควิชาประวัติศาสตร์

คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2553

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

INDONESIAN CHINESE POLITICAL ORGANIZATIONS AND ACTIVISTS, 1942-1966

Miss Tiyarat Poonpipat

ศูนย์วิทยทรัพยากร

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
for the Degree of Master of Arts Program in History

Department of History

Faculty of Arts

Chulalongkorn University

Academic Year 2010

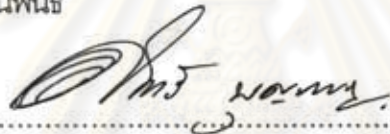
Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์	องค์กรและนักเคลื่อนไหวทางการเมืองชาวจีนอินโดนีเซีย ค.ศ. 1942-1966
โดย	นางสาวธียรัช พูนพิพัฒน์
สาขาวิชา	ประวัติศาสตร์
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก	อาจารย์ ดร.ภาวรรณ เรืองศิลป์

คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทมหาบัณฑิต

..... คณบดีคณะอักษรศาสตร์
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประพจน์ อัครวิรุฬหการ)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(อาจารย์ ดร.ตินาร์ บุญธรรม)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(อาจารย์ ดร.ภาวรรณ เรืองศิลป์)

..... กรรมการ
(อาจารย์ ดร.วาสนา วงศ์สุรวัฒน์)

..... กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ ดร.วิทยา สุจริตธนารักษ์)

ธียรวัช พูนพิพัฒน์ : องค์การและนักเคลื่อนไหวทางการเมืองชาวจีนอินโดนีเซีย
ค.ศ. 1942-1966. (INDONESIAN CHINESE POLITICAL ORGANIZATIONS AND
ACTIVISTS, 1942-1966) อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก : อ.ดร.ภาววรรณ เรืองศิลป์,
116 หน้า.

งานวิจัยนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบริบททางการเมืองกับ
สถานภาพของชาวจีนในอินโดนีเซีย โดยเน้นศึกษาแนวคิดและกิจกรรมขององค์กรและนัก
เคลื่อนไหวทางการเมืองชาวจีนในอินโดนีเซียในช่วง ค.ศ. 1942-1966

ผลการวิจัยแสดงว่าการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองของอินโดนีเซีย นับตั้งแต่การเข้า
มายึดครองของญี่ปุ่น การสิ้นสุดอำนาจการปกครองของเจ้าอาณานิคมเนเธอร์แลนด์ และการ
ก่อตั้งสาธารณรัฐอินโดนีเซีย มาจนถึงสมัยประธานาธิบดีซูการ์โนซึ่งสิ้นสุดลงใน ค.ศ. 1966
ส่งผลให้สถานะทางการเมืองของชาวจีนในอินโดนีเซีย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ด้านสิทธิความเป็น
พลเมือง และการมีส่วนร่วมทางการเมืองเปลี่ยนแปลงอย่างมากตามสภาพทางการเมืองที่
ผกผันของอินโดนีเซีย ส่งผลให้ชาวจีนในอินโดนีเซียต้องหันมาให้ความสนใจกับสถานภาพ
ทางการเมืองของตนมากขึ้น พวกเขารู้สึกไม่มีความมั่นคงจากความคลุมเครือของสถานภาพ
ความเป็นพลเมือง ความไม่เท่าเทียมกันกับชาวอินโดนีเซียพื้นเมืองยังทำให้ชาวจีนต้อง
เรียกร้องสิทธิของตน พวกเขาเรียกร้องสิทธิและการพิทักษ์ผลประโยชน์ของชาวจีนใน
อินโดนีเซียผ่านนักเคลื่อนไหวและองค์กร โดยเฉพาะองค์กรบาเปอร์กี

ศูนย์วิทยพัชยากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาควิชา.....ประวัติศาสตร์.....
สาขาวิชา.....ประวัติศาสตร์.....
ปีการศึกษา.....2553.....

ลายมือชื่อผู้ผลิต.....ธียรวัช พูนพิพัฒน์.....
ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก.....

5080147122 : MAJOR HISTORY

KEYWORDS : PERANAKAN / TOTOK / BAPERKI

TIYARAT POONPIPAT : INDONESIAN CHINESE POLITICAL

ORGANIZATIONS AND ACTIVISTS, 1942-1966. THESIS ADVISOR :

BHAWAN RUANGSILP, Ph.D., 116 pp.

This research is a study of the relations between the political changes and the status of the Chinese in Indonesia. It focuses on the ideas and activities of Indonesian Chinese political organizations and activities from 1922-1966.

The research shows that the political vicissitudes of Indonesia—since Japanese occupation, the end of the Dutch colonization, and the establishment of the Indonesian Republic till the collapse of the Sukarno regime in 1966—had a great impact on the political status of the Chinese in Indonesia, especially in terms of citizenship and political participation. Consequently, they were increasingly forced to struggle for their political status. They felt insecure from the ambiguities of their citizenship. Moreover, the inequality between the Chinese minority and the Indonesians was a major drive for them to demand their rights. They tried to demand and exercise their rights through their individual advocates and organizations, notably the Baperki.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Department : History

Field of Study : History

Academic Year : 2010

Student's Signature

ธิยารัตน์ ปูนพินิจ

Advisor's Signature

Bhawan Ruangsilp

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอเวลาที่จะได้เขียนกิตติกรรมประกาศนี้มาเป็นเวลาสี่ปี เพื่อจะได้มีโอกาสกล่าวขอบคุณทุกท่านที่ได้คอยช่วยเหลือผู้วิจัยตลอดมาจนกระทั่งวิทยานิพนธ์สำเร็จได้ด้วยดีจากความช่วยเหลือของบุคคลเหล่านี้

อาจารย์ ดร.ภาวรรณ เรืองศิลป์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ที่ได้กรุณาและมีพระคุณอย่างยิ่งต่อผู้วิจัย อาจารย์ให้คำแนะนำและแนวคิดที่เป็นประโยชน์ต่อวิทยานิพนธ์ ช่วยสอนวิธีการเขียนวิทยานิพนธ์และเรียบเรียงภาษาให้อ่านเข้าใจง่าย ให้การสนับสนุนผู้วิจัยในทุกๆ ด้าน คอยช่วยเหลือและให้กำลังใจมาโดยตลอด ผู้วิจัยขอขอบพระคุณในความเมตตาของอาจารย์และความกรุณาที่จะระลึกอยู่ในจิตใจและความทรงจำของผู้วิจัยตลอดไป

ขอขอบพระคุณอาจารย์ ดร.ดิณรงค์ บุญธรรม ที่เขียนจดหมายและแนะนำให้ผู้วิจัยรู้จักกับ Ibu Erwiza (หัวหน้าฝ่ายยุโรปศึกษาในสถาบัน LIPI) ขอขอบพระคุณอาจารย์ ดร.วาสนา วงศ์สุวรรณ ที่ให้ที่พักพิงและความช่วยเหลือทุกอย่างเมื่อครั้งที่ผู้วิจัยเดินทางไปค้นหาเอกสาร ณ ประเทศสิงคโปร์ อีกทั้งยังช่วยเหลือในการเขียนชื่อชาวจีนเป็นภาษาไทยได้อย่างถูกต้อง และขอขอบคุณทุนอุดหนุนวิทยานิพนธ์จากบัณฑิตวิทยาลัย

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ อาจารย์อรอนงค์ ทิพย์พิมล เป็นอย่างสูงที่อบรมสั่งสอนประวัติศาสตร์อินโดนีเซียและภาษาอินโดนีเซียให้กับผู้วิจัยตั้งแต่สมัยที่เรียนปริญญาตรีและสามารถนำมาใช้ได้เป็นอย่างดีในศึกษาระดับปริญญาโท อาจารย์ยังช่วยเหลือผู้วิจัยในการเดินทางไปประเทศอินโดนีเซีย ทั้งติดต่อเรื่องที่พัก ตั๋วเครื่องบินและแนะนำให้รู้จักกับเพื่อนชาวอินโดนีเซียของอาจารย์ ทำให้ได้เพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์ในต่างแดน

ขอขอบคุณอาจารย์ทุกท่านในภาควิชาประวัติศาสตร์ และขอขอบคุณเพื่อนพี่น้องทั้งหลายที่มีส่วนร่วมในการทำให้วิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ขอขอบคุณบิดที่คอยให้กำลังใจเสมอมา เกศ และ Anis ที่ช่วยให้ผู้วิจัยเข้าใจงานเขียนภาษาอังกฤษและภาษาอินโดนีเซียมากขึ้น ปอมและฝนที่คอยแจ่มข่าวสารอยู่เสมอมา เพื่อนใหม่อย่างเบิ้ลที่คอยช่วยเหลืออย่างแข็งขัน และขอบคุณผู้ที่คอยช่วยเหลือและให้กำลังใจทุกๆ ท่านที่ไม่ได้เอ่ยนาม ณ ที่นี้ด้วย

สุดท้าย ขอขอบพระคุณพ่อและแม่ น้องแดงและรอนนี่ที่คอยให้กำลังใจ ให้การสนับสนุนทุกอย่าง คอยปลอบโยนในยามที่ท้อแท้ เป็นห่วงสุขภาพ ที่สำคัญความรักที่ทุกคนมีให้ ผู้วิจัยนั้นทำให้สามารถฝ่าฟันช่วงเวลาที่ยากทั้งกายและใจมาได้

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฅ
สารบัญภาพ.....	ญ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ในการศึกษา.....	14
1.3 สมมติฐานในการศึกษา.....	15
1.4 ขอบเขตการศึกษา.....	15
1.5 ทบทวนวรรณกรรม.....	16
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	18
2 การเคลื่อนไหวของชาวจีนอินโดนีเซีย: จากสงครามโลกครั้งที่สองถึง สงครามเอกราช ค.ศ. 1942-1949.....	19
2.1 การเคลื่อนไหวทางการเมืองของชาวจีนในยุคอาณานิคม ก่อน ค.ศ. 1942.....	19
2.1.1 การเคลื่อนไหวเพื่อโอกาสทางการศึกษา.....	19
2.1.2 แนวทางการเคลื่อนไหวทางการเมือง.....	21
2.2 การจำกัดการเคลื่อนไหวของชาวจีนภายใต้การยึดครองของญี่ปุ่น ค.ศ. 1942-1945.....	27
2.3 ชาวจีนกับการเปลี่ยนผ่านสู่สาธารณรัฐอินโดนีเซีย ค.ศ. 1945-1949.....	33
2.3.1 ทางเลือกระหว่างอาณานิคมกับสาธารณรัฐ.....	33
2.3.2 ปฏิกริยาของชาวจีนต่อการใช้ความรุนแรงต่อชาวจีนในอินโดนีเซีย.....	38

บทที่	หน้า
3 การกำหนดความเป็นพลเมืองของชาวจีนในอินโดนีเซีย ค.ศ. 1946-1958.....	45
3.1 กฎหมายความเป็นพลเมือง ค.ศ. 1946.....	45
3.2 ปฏิบัติของชาวจีนในอินโดนีเซียต่อกฎหมายความเป็นพลเมือง ค.ศ. 1946.....	53
3.3 ข้อตกลงโต๊ะกลม ค.ศ. 1949.....	54
3.4 สนธิสัญญาสองสัญชาติ ค.ศ. 1955.....	57
3.5 ปฏิบัติของชาวจีนในอินโดนีเซียที่มีต่อสนธิสัญญาสองสัญชาติ.....	63
3.6 กฎหมายความเป็นพลเมือง ค.ศ. 1958.....	65
4 การมีส่วนร่วมทางการเมืองของชาวจีนในอินโดนีเซีย	
สมัยประธานาธิบดีซูการ์โน.....	69
4.1 องค์การบาเปอร์กี (Badan Permusjawaratan Kewarganegaraan Indonesia, Baperki: ที่มาและพัฒนาการแรกเริ่ม.....	70
4.2 บทบาทขององค์การบาเปอร์กี: แนวคิดบูรณาการและแนวคิดผสมกลมกลืน.....	74
4.3 ความล้มเหลวขององค์การบาเปอร์กี.....	80
5 บทสรุป.....	87
รายการอ้างอิง.....	90
ภาคผนวก.....	95
ภาคผนวก ก. รายชื่อกลุ่มและองค์กรชาวจีน.....	96
ภาคผนวก ข. รายชื่อนักเคลื่อนไหวชาวจีน.....	99
ภาคผนวก ค. กฎหมายความเป็นพลเมืองสาธารณรัฐอินโดนีเซีย.....	101
ภาคผนวก ง. บาเปอร์กี การปฏิบัติ และ ชนกลุ่มน้อยชาวจีน (1963).....	105
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	116

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	จำนวนประชากรจีนในอินโดนีเซียทั้งเปอรานากันและโตต็อก.....	6
2	องค์กรและนักเคลื่อนไหวทางการเมืองของชาวจีนอินโดนีเซีย.....	43

ศูนย์วิทยพัทยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1	แผนที่แสดงการตั้งถิ่นฐานของชาวจีนในหมู่เกาะอินโดนีเซีย.....	3
2	เอช เอชคาน (H.H.Kan หรือ Kan Hok Hoei: 1881 - 1951).....	25
3	เลียม กวนเฮียน (Liem Koen Hian: 1896 - 1952).....	27
4	เอี้ยว เตียงจួយ (Oei Tiang Tjoei: 1893 – 1977).....	31
5	กวย เก็กเบ็ง (Kwee Kek Beng: 1900 - 1975).....	33
6	การแบ่งพื้นที่เกาะชวาในส่วนที่เป็น Federal และ Republic.....	46
7	บันทึกข้อความการเลือกรับหรือปฏิเสธสัญชาติอินโดนีเซีย.....	51
8	ยัพ เตียมเฮียน (Yap Thiam Hien: 1913-1989).....	65
9	ประกาศการตั้งชื่อภาษาอินโดนีเซียของลูกหลานชาวจีนเปอรานากัน.....	80

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การเข้ามาสู่หมู่เกาะอินโดนีเซียของชาวจีนและการกลายเป็นพลังทางเศรษฐกิจ

ชาวจีนอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานยังบริเวณที่เป็นสาธารณรัฐอินโดนีเซียในปัจจุบัน ตั้งแต่กลางคริสต์ศตวรรษที่ 9¹ โดยแรกสุดได้เข้ามายังเกาะชวาเพื่อทำการค้าทางทะเล ส่วนใหญ่เป็นชาวจีนฮกเกี้ยน จากนั้นชาวจีนได้ตั้งถิ่นฐานกระจัดกระจายตามเมืองท่าต่างๆ ของเกาะชวาและเกาะรอบนอกอื่นๆ เช่น เกาะสุมาตรา เกาะกาลิมันตัน เป็นต้น ในครั้งหลังของคริสต์ศตวรรษที่ 17 ประเทศจีนถูกปกครองโดยอำนาจใหม่ คือ พวกแมนจู มณฑลฝูเจี้ยนซึ่งเป็นถิ่นฐานบ้านเกิดของชาวจีนส่วนใหญ่ที่เดินทางมายังหมู่เกาะอินโดนีเซียก็ได้ถูกราชวงศ์ชิงทำการปราบปรามผู้ต่อต้านอย่างรุนแรง ส่งผลให้ชาวจีนจำนวนมากอพยพหลบหนีภัยคุกคามของพวกแมนจูมุ่งหน้าสู่เกาะชวาและบริเวณอื่นๆ ของดินแดนที่ต่อมาในปลายคริสต์ศตวรรษที่ 19 กลายเป็นอาณานิคมอินเดียตะวันออกของเนเธอร์แลนด์ (The Dutch East Indies) เพิ่มมากขึ้น ชาวจีนอพยพใช้เวลาไม่นานในการปรับตัว เรียนรู้ภาษา และวัฒนธรรมท้องถิ่น ทั้งยังสามารถประสานผลประโยชน์กับเจ้าผู้ปกครองท้องถิ่นตลอดจนเจ้าอาณานิคมเนเธอร์แลนด์ได้เป็นอย่างดี จนสามารถพัฒนาสถานภาพของตนจากการเป็นผู้อพยพย้ายถิ่นมาเป็นพลังสำคัญทางเศรษฐกิจของแผ่นดินใหม่²

ชุมชนชาวจีนได้พัฒนาบทบาทสำคัญทางเศรษฐกิจในดินแดนแถบนี้ โดยในระยะเริ่มแรกมาจนถึงคริสต์ศตวรรษที่ 18 ชาวจีนมีส่วนร่วมในการค้าทางทะเลที่เชื่อมโยงดินแดนอินโดนีเซียเข้ากับตลาดและเศรษฐกิจของจักรวรรดิจีนและรัฐจารีตต่างๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งรวมถึงอยุธยาด้วย และเมื่อมาถึงคริสต์ศตวรรษที่ 19 ชาวจีนได้กลายเป็นเจ้าของธุรกิจต่างๆ ในหมู่เกาะอินโดนีเซีย เช่น ธุรกิจไร่อ้อยและโรงงานน้ำตาลซึ่งอยู่บนเกาะชวาเป็นหลัก เป็นภาคธุรกิจที่สำคัญในการดำเนินเศรษฐกิจของหมู่เกาะอินโดนีเซียภายใต้การปกครองของรัฐบาลอาณานิคมเนเธอร์แลนด์ การส่งออกน้ำตาลได้เชื่อมโยงอาณานิคมอินเดียตะวันออกของเนเธอร์แลนด์เข้ากับ

¹Leo Suryadinata, *Interpreting Indonesian Politics* (Singapore: Time Academic Press, 1998), pp. 93-94.

²ภูวดล ทรงประเสริฐ, *จีนโพ้นทะเลสมัยใหม่* (กรุงเทพมหานคร: Higher Press, 2547), หน้า 49.

ระบบเศรษฐกิจโลก การเติบโตของการทำไร่อ้อยขนาดใหญ่และอุตสาหกรรมการผลิตน้ำตาล รวมทั้งอุตสาหกรรมเหมืองแร่ (เหมืองดีบุก เหมืองทอง เหมืองเพชร) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในคริสต์ศตวรรษที่ 19 ส่งผลให้เกิดความต้องการแรงงานเพิ่มมากขึ้นอย่างสูง ชาวจีนกลุ่มใหม่ ซึ่งเป็นพวกจีนแคะ พวกจีนแต้จิ๋ว และพวกจีนกวางตุ้งจึงได้ถูกนำเข้ามาเป็นกาลี³ ลำพังในเมืองปัตตาเวีย (Batavia) มีสถิติการเข้ามาตั้งถิ่นฐานของชาวจีนเพิ่มมากขึ้นถึงปีละ 2,000 คน⁴ นอกจากนี้รัฐบาลอาณานิคมเนเธอร์แลนด์ยังได้ประกาศยกเว้นภาษีโรงงานผลิตน้ำตาลของชาวจีน เพื่อให้เจ้าของโรงงานเหล่านั้นได้นำรายได้ส่วนที่จะต้องเสียภาษีให้กับอาณานิคมไปใช้ในการขยายโรงงานและพื้นที่เพาะปลูกอ้อย⁵

ในตอนต้นของคริสต์ศตวรรษที่ 20 ประชาคมจีนขนาดใหญ่บนเกาะชวาอยู่ที่เมืองท่าหลัก 3 เมือง ได้แก่ เมืองปัตตาเวียในชวาตะวันตก เมืองสมารังในชวากลาง และเมืองสุราบายาในชวาตะวันออก ขณะเดียวกัน ประชาคมจีนบนเกาะรอบนอกก็เพิ่มขนาดขึ้นอย่างรวดเร็วโดยมีแหล่งตั้งถิ่นฐานที่สำคัญได้แก่ ภาคตะวันตกของเกาะบอร์เนียวหรือกาลิมันตัน (เมืองสิงกาวัง (Singkawang) เมืองปอนตียานัก (Pontianak)) เกาะบังกา (Bangka) และเกาะเบลิตุง (Belitung หรือ Billiton) เกาะสุมาตรา (เมืองเมดาน (Medan) เมืองปาเล็มบัง (Palembang) เมืองปาดัง (Padang))⁶

ในทศวรรษที่ 1930 สถิติระบุว่า 61 เปอร์เซ็นต์ของชาวจีนบนเกาะชวาทำงานอยู่ในภาคการค้าและการขนส่ง รองลงมาเป็นการทำงานในอุตสาหกรรมน้ำตาล อุตสาหกรรมอาหาร และอุตสาหกรรมที่เกี่ยวกับไม้ ส่วนในเกาะรอบนอกซึ่งมีประชากรชาวจีนอาศัยอยู่เป็นจำนวน 45% ของชาวจีนทั้งหมดในอินโดนีเซียประกอบอาชีพหลักอยู่ในภาคการผลิตวัตถุดิบ (เช่น แร่ต่างๆ)

³ในครั้งหลังคริสต์ศตวรรษที่ 18 จำนวนชาวจีนโพ้นทะเลที่อพยพเข้ามายังเกาะกาลิมันตันได้เพิ่มมากขึ้นอย่างรวดเร็ว เพราะมีการค้นพบทองคำบนเกาะแห่งนี้ ผู้ที่เข้ามาใหม่ส่วนใหญ่เป็นพวกจีนแคะ (Hakka) ซึ่งจะอยู่อาศัยรวมกันเป็นกงสีเพื่อผูกขาดการทำเหมืองแร่ทองคำและปกครองกันเอง ในทางทิศตะวันตกของเกาะกาลิมันตันมีชุมชนจีนแคะขนาดใหญ่กว่า 30,000 คน แต่ต่อมาเมื่อรัฐบาลอาณานิคมเนเธอร์แลนด์เข้ามาช่วงชิงสิทธิการทำเหมืองแร่ทองคำจากบรรดาผู้นำชุมชนจีนแคะ ทำให้ชาวจีนแคะพากันอพยพออกจากเกาะแห่งนี้ไปยังดินแดนอื่นๆ หรือไม่ก็เดินทางกลับไปประเทศจีน

ชุมชนชาวจีนบนเกาะสุมาตราก่อนคริสต์ศตวรรษที่ 18 มีชุมชนชาวจีนกวางตุ้งขนาดเล็กอยู่กระจัดกระจายตามเมืองท่าและแหล่งทำเหมืองแร่ดีบุกต่างๆ ต่อมาในทศวรรษ 1840 มีชาวจีนโพ้นทะเลกลุ่มอื่นๆ เช่น ชาวจีนแต้จิ๋วและชาวจีนแคะ หลั่งไหลกันเข้าไปขายแรงงานและทำการเพาะปลูกยาสูบ กาแฟ และพริกไทยในพื้นที่เกษตรกรรมขนาดใหญ่ของเจ้าอาณานิคมดัตช์ตามบริเวณรอบๆ เมืองเมดาน

อ้างถึงใน ภูวดล ทรงประเสริฐ, จีนโพ้นทะเลสมัยใหม่, หน้า 50.

⁴เรื่องเดียวกัน, หน้า 47

⁵ภูวดล ทรงประเสริฐ, "ชาวจีนในอินโดนีเซีย," ใน จีนในโลกที่กำลังเปลี่ยนแปลง, ปทุมพร วัชรเสถียรและไชยวัฒน์ คำชู, บรรณาธิการ. (กรุงเทพฯ: สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย), หน้า 390.

⁶Leonard Unger, "The Chinese in Southeast Asia," Geographical Review 34, 2 (April 1944): 210-212.

และผลผลิตการเกษตร (ยางพาราและยาสูบ) มีเพียงแค่ 21 เปอร์เซ็นต์ของชาวจีนในเกาะรอบนอกที่ถูกจ้างงานในส่วนของงานขนส่งและการค้า⁷

ตราบไคที่ชาวจีนสามารถสร้างผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจให้กับรัฐบาลอาณานิคมเนเธอร์แลนด์ได้ ชาวจีนก็จะมีอิสระในการปกครองตนเองและดำเนินชีวิตภายในชุมชนของตนด้วยเงื่อนไขเช่นนี้ทำให้ชาวจีนสามารถพัฒนาสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมจนกลายเป็นพ่อค้ารายย่อย พ่อค้าคนกลาง นายทุนเงินกู้ให้กับชาวพื้นเมือง และเจ้าภาษีให้กับรัฐบาลอาณานิคมเนเธอร์แลนด์ รวมถึงการเข้าไปถือครองที่ดินทำกินของชาวพื้นเมืองแล้วนำไปให้ชาวพื้นเมืองเช่าต่ออีกทอดหนึ่ง ทำให้บรรดาชาวจีนร่ำรวยขึ้น ส่วนชาวพื้นเมืองนั้นยากจนลง⁸ พลังทางเศรษฐกิจของชาวจีนเกิดขึ้นบนพื้นฐานความไม่เท่าเทียมกันทางเศรษฐกิจที่ชาวจีนเป็นฝ่ายได้เปรียบและชาวพื้นเมืองเป็นฝ่ายเสียเปรียบ

แผนที่ 1 แสดงการตั้งถิ่นฐานของชาวจีนในหมู่เกาะอินเดียนตะวันออก

ที่มา ดัดแปลงจาก Adrian Vickers, *The History of Modern Indonesia* (Cambridge: Cambridge University Press, 2005), p. 58.

⁷ Leonard Unger, "The Chinese in Southeast Asia," *Geographical Review*, pp. 210-212.

⁸ ภูวดล ทรงประเสริฐ, *จีนโพ้นทะเลสมัยใหม่*, หน้า 47.

เปอรานากันและโตต็อก

ในสมัยอาณานิคม ประชาคมจีนในอินโดนีเซียเองถูกแบ่งเป็นสองกลุ่มหลักๆ กลุ่มแรกถูกเรียกว่า “เปอรานากัน” (Peranakan) ซึ่งหมายถึงทายาทของชาวจีนที่อพยพเข้ามาสู่หมู่เกาะอินโดนีเซียตั้งแต่กลางคริสต์ศตวรรษที่ 9 เป็นต้นมาจนถึงประมาณกลางคริสต์ศตวรรษที่ 19 ส่วนกลุ่มชาวจีนรุ่นหลังที่อพยพเข้ามาในช่วงปลายคริสต์ศตวรรษที่ 19 ถึงต้นคริสต์ศตวรรษที่ 20 ถูกเรียกว่า “โตต็อก” (Totok)

การนิยามแยกประเภทชาวจีนในอินโดนีเซียว่าเป็นเปอรานากันและโตต็อกมีหลายลักษณะ อย่างแรกคือ การนิยามด้วยเชื้อชาติ กล่าวคือ โตต็อกหมายถึงจีนแท้หรือจีนบริสุทธิ์ (Pure Chinese) ขณะที่เปอรานากัน หมายถึงคนที่มีเชื้อสายผสมระหว่างจีนกับพื้นเมืองอินโดนีเซีย อย่างที่สองคือ การนิยามด้วยสถานที่เกิด โตต็อก คือ คนที่เกิดในประเทศจีน และเปอรานากัน คือ คนที่เกิดในอินโดนีเซีย การศึกษาในระยะหลังให้ความสำคัญกับความแตกต่างทางด้านสังคม-วัฒนธรรมระหว่างกลุ่มทั้งสอง เปอรานากันมีแนวโน้มที่จะแสดงอัตลักษณ์แบบชาวซึ่งเป็นถิ่นที่เกิดของตนหรืออัตลักษณ์แบบท้องถิ่นอื่นๆ ซึ่งเป็นที่อาศัยอยู่ พวกนี้มักจะพูดภาษาจีนไม่ได้ และทำให้ไม่มีความตระหนักถึงความแตกต่างระหว่างกลุ่มจีนที่พูดภาษาต่างกัน เปอรานากันมักจะแสดงอัตลักษณ์ตามแบบพื้นเมืองในภูมิภาคที่ตนตั้งถิ่นฐานอยู่ ส่วนโตตอกนั้นมีแนวโน้มที่จะยึดติดกับประเทศจีนและอัตลักษณ์แบบจีน และยังคงมีความตระหนักถึงความแตกต่างระหว่างกลุ่มจีนที่พูดภาษาต่างกันสูง⁹

เนื่องจากในระยะแรก ผู้อพยพชาวจีนที่ออกมานอกประเทศมีแต่เพศชายเป็นส่วนใหญ่ การขยายจำนวนของกลุ่มเปอรานากันมักเป็นผลจากการแต่งงานข้ามเชื้อชาติระหว่างชายชาวจีนกับหญิงชาวพื้นเมืองทั้งที่เป็นมุสลิมและไม่ใช่มุสลิม ลูกที่เกิดมาไม่ได้รับการอบรมให้พูดภาษาจีน แต่ถูกเลี้ยงมาให้พูดภาษาพื้นเมืองตามมารดา ในคริสต์ศตวรรษที่ 19 สังคมชาวจีน โดยเฉพาะบนเกาะชวา ถือได้ว่าเป็นสังคมเปอรานากัน ซึ่งมีวิถีปฏิบัติตามอย่างชาวพื้นเมืองไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของภาษาและวิถีชีวิต การแต่งกาย ส่วนการแต่งงานระหว่างหญิงชาวจีนกับชายชาวพื้นเมืองนั้นมีน้อย¹⁰ ชายชาวจีนที่แต่งงานกับหญิงพื้นเมืองนั้นจะมีส่วนน้อยที่หันมารับนับถือศาสนาอิสลาม ซึ่ง

⁹Aimee Dawis, *The Chinese of Indonesia and Their Search for Identity: The Relationship between Collective Memory and the Media* (Amherst: Cambria Press, 2009), p.76.

¹⁰Mary F. Somers, *Peranakan Chinese Politics in Indonesia* (Ithaca: Modern Indonesia Project, Southeast Asia Program, Department of Asian Studies, Cornell University Press, 1964), p. 4.

มักเป็นชนชั้นล่างและอาจจะได้รับอิทธิพลจากการอยู่อาศัยใกล้ชิดกับชุมชนมุสลิม ส่วนกลุ่มที่นับถือศาสนาคริสต์มักเป็นชาวจีนเปอรานากันที่ได้รับการศึกษาแบบดัตช์¹¹

ในช่วงปลายคริสต์ศตวรรษที่ 19 ถึงต้นคริสต์ศตวรรษที่ 20 เมื่อการอพยพของชาวจีนสู่หมู่เกาะอินโดนีเซียเพิ่มมากขึ้น ก็เริ่มมีกลุ่มหญิงชาวจีนอพยพเข้ามา และสาเหตุให้การแต่งงานข้ามเชื้อชาติระหว่างชาวจีนกับชาวพื้นเมืองอินโดนีเซียลดลง¹² ผู้อพยพชาวจีนแต่งงานกันเองเป็นจำนวนมากขึ้น ลูกหลานของผู้อพยพชาวจีนระลอกใหม่นี้มีเป็นจำนวนมากยิ่งขึ้น และมีความผูกพันกับประเทศจีนมากกว่าผู้อพยพระลอกก่อน ชาวจีนเหล่านี้ที่ถูกเรียกว่า “โตต็อก” จึงไม่ได้ปรับตัวให้เข้ากับสภาพสังคมและวัฒนธรรมของอินโดนีเซียมากเท่ากับกลุ่มเปอรานากัน นอกจากนี้ ความผูกพันกับประเทศจีนในฐานะบ้านเกิดของกลุ่มโตต็อกมีส่วนกระตุ้นให้กลุ่มเปอรานากันเกิดความสนใจในประเทศจีนมากขึ้นด้วย¹³ อย่างไรก็ตาม ในการดำเนินชีวิตอยู่ท่ามกลางชาวพื้นเมืองทำให้ชาวจีนกลุ่มนี้ต้องเรียนรู้ภาษาพื้นเมือง แต่ก็ยังเป็นไปอย่างจำกัด สังคมชาวจีนโตต็อกออกหนังสือพิมพ์รายวันของตนเอง รวมทั้งวารสารและหนังสือต่างๆ ซึ่งทั้งหมดนั้นเป็นภาษาจีน จะเห็นได้ว่าในชีวิตประจำวันของชาวจีนโตต็อกยังคงตระหนักถึงวัฒนธรรมและความเป็นจีนอยู่ ลีโอ สุรียาดินาตา (Leo Suryadinata) กล่าวไว้ว่า

“ชาวจีนโตต็อกส่งลูกหลานให้เข้าเรียนในโรงเรียนจีนในอาณานิคมอินโดนีเซีย ในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา แล้วส่งไปเรียนในระดับที่สูงขึ้นไปในประเทศจีน ชาวจีนโตต็อกมีความเชื่อทางศาสนาตามแบบอย่างจีนภาคใต้ ซึ่งพวกเขาจะสวดมนต์และทำพิธีสักการะบูชาในวัดจีน ระบบความเชื่อและประเพณีของชาวจีนกลุ่มนี้รักษารูปแบบดั้งเดิม ซึ่งจะแตกต่างจากชาวจีนเปอรานากันที่มีระบบความเชื่อแบบผสมผสานกับวัฒนธรรมพื้นเมือง รวมทั้งชาวจีนโตต็อกจะให้ความสนใจเกี่ยวกับการเมืองของประเทศจีนและลัทธิชาตินิยมจีนมากกว่ากิจกรรมทางด้านศาสนา”¹⁴

¹¹Leo Suryadinata, *Pribumi Indonesians, the Chinese Minority and China* (Singapore: Heinemann Asia, 1986), p. 88.

¹²George McT Kahin, “The Chinese in Indonesia,” *Far Eastern Survey* 15, 21 (October 1946): 328.

¹³Mary Somers, *Peranakan Chinese Politics in Indonesia*, p. 4.

¹⁴Leo Suryadinata, *Pribumi Indonesians, the Chinese Minority and China*, pp. 91-92.

“They sent their children to Chinese-medium schools for primary and secondary education in colonial Indonesia, and to China for advanced education... totoks brought with them their religious beliefs which originated in South China. They prayed in Chinese temples and observed ancestor worship.

ตารางที่ 1 จำนวนประชากรจีนในอินโดนีเซียทั้งเปอรานากันและโตต็อก
ใน ค.ศ. 1920-1971

ปี	กลุ่ม	เกาะชวาและ มาดูรา	รวม	นอกเกาะชวา	รวม
1920	เปอรานากัน	269,000	384,000	42,000	425,000
	โตต็อก	115,000		383,000	
1930	เปอรานากัน	376,000	582,000	52,000	651,000
	โตต็อก	206,000		599,000	
1956	เปอรานากัน	733,000	1,145,000	84,000	1,055,000
	โตต็อก	412,000		971,000	
1961	เปอรานากัน	836,000	1,230,000	122,000	1,220,000
	โตต็อก	394,000		1,098,000	
1971	เปอรานากัน	1,240,000	1,653,000	197,000	1,640,000
	โตต็อก	413,000		1,443,000	

ที่มา Leo Suryadinata, *Pribumi Indonesians, the Chinese Minority and China* (Singapore: Heinemann Asia, 1986), p. 95. และ G. William Skinner, "The Chinese Minority," In *Indonesia*, edited by Ruth T. McVey (New Haven, Conn.: Human Relation Area Files, Inc., 1963), p. 100.

การกีดกันและการใช้ความรุนแรงต่อชาวจีนในอินโดนีเซีย

ชาวจีนในดินแดนอินโดนีเซียมีประสบการณ์กับการถูกกระทำด้วยความรุนแรงโดยพวกดัตช์ ในกลางคริสต์วรรษที่ 18 ขณะนั้นชาวจีนจำนวนมากหลั่งไหลอพยพเข้ามายังเกาะชวาเนื่องจากตอนใต้ของจีนเกิดภาวะข้าวยากหมากแพงและความยากลำบากทางเศรษฐกิจ แต่ผู้

Unlike pre-war generation peranakans whose belief system was heavily mixed with the native culture, the totok belief system and customs were traditional Chinese. Nevertheless, well-educated pre-war generation totoks were less religious. They were more interested in China's politics and Chinese nationalism than religious activities."

อพยพเหล่านั้นไม่สามารถหางานในเกาะชวาได้ เนื่องจากปัจจัยหนึ่งคือตั้งแต่ประมาณ ค.ศ. 1720 ตลาดน้ำตาลเข้าสู่ภาวะวิกฤติ และการเพาะปลูกอ้อยในเกาะชวาก็เผชิญกับการแข่งขันจากบราซิล ทำให้ผู้ปลูกอ้อยจำนวนมากขาดทุนและล้มละลาย ส่วนแรงงานก็ตกราน ชาวจีนจำนวนมากก็เข้าร่วมทำกิจกรรมผิดกฎหมายกับกลุ่มชาวจีนรอบๆ ปัตตาเวีย บริษัทอินเดียตะวันออกของฮอลันดาหรือบริษัทวีไอซี (The United Dutch East India Company, VOC) คิดว่าชาวจีนเหล่านั้นวางแผนก่อกบฏ ในเดือนกรกฎาคม ค.ศ. 1740 บริษัทวีไอซีประกาศว่าชาวจีนที่ไม่ได้มีหนังสืออนุญาตให้ตั้งถิ่นฐานในหมู่เกาะอินเดียตะวันออกของเนเธอร์แลนด์จะต้องถูกจับและจะถูกส่งตัวไปยังเกาะศรีลังกา ทั้งนี้เนื่องจากมีชาวจีนจำนวนมากอพยพมายังหมู่เกาะอินเดียตะวันออกของเนเธอร์แลนด์อย่างผิดกฎหมายหรือหลบหนีเข้ามา ทำให้บริษัทวีไอซีต้องหาวิธีป้องกันการกระทำเช่นนั้น¹⁵ แต่มีข่าวลือว่าบริษัทวีไอซีโยนชาวจีนทิ้งกลางทะเลก่อนที่จะไปถึงเกาะศรีลังกาสร้างความไม่พอใจให้แก่ชาวจีนทั้งในเมืองปัตตาเวียและเมืองรอบนอก ส่งผลให้ในเดือนกันยายนกลุ่มชาวจีนที่อาศัยอยู่รอบๆ ปัตตาเวียได้เคลื่อนไหวก้าวเข้าไปใกล้ประตูเมืองปัตตาเวีย เพื่อทำการโจมตีบริษัทวีไอซีและชาวยุโรปในเมืองปัตตาเวีย บริษัทวีไอซีกังวลว่าชาวจีนที่อาศัยอยู่ในเมืองปัตตาเวียจะเข้าร่วมกับกลุ่มชาวจีนเหล่านั้นด้วย จึงทำการค้นหาอาวุธตามเรือนของชาวจีน แต่กลับยิ่งทำให้สถานการณ์ไม่สามารถควบคุมได้ ในเดือนตุลาคม ค.ศ. 1740 บริษัทตัดสินใจแก้ปัญหาชาวจีนด้วยความรุนแรง ส่งผลให้เกิดการฆาตกรรมหมู่ชาวจีนส่งผลให้ชาวจีนเสียชีวิตประมาณ 10,000 คน¹⁶

ในสมัยอาณานิคม รัฐบาลอาณานิคมเนเธอร์แลนด์ได้ประกาศใช้นโยบายจริยธรรม (Ethical Policy) ใน ค.ศ. 1901 มุ่งเน้นที่การพัฒนาการศึกษา การชลประทาน และการย้ายถิ่นฐาน โดยคำนึงถึงหลักมนุษยธรรมและการพัฒนาทางเศรษฐกิจเป็นหลัก เพื่อปกป้องชาวพื้นเมืองอินโดนีเซียจากการเอาเปรียบของพวกชาวจีน ดังนั้นชาวจีนในอินโดนีเซียจึงมองว่านโยบายนี้ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมความก้าวหน้าของชาวพื้นเมืองทำให้พวกเขาต้องเสียผลประโยชน์

รัฐบาลอาณานิคมเนเธอร์แลนด์มีนโยบายแบ่งแยกชาวจีนออกจากชุมชนพื้นเมือง และสั่งให้จำกัดการติดต่อสื่อสารระหว่างชาวจีนกับชุมชนอื่น นอกจากนี้ รัฐบาลยังกำหนดชนชั้นทางสังคมขึ้น คือ ชาวยุโรปเป็นชนชั้นสูง ชาวจีนอยู่ระดับกลาง และชาวพื้นเมืองเป็นระดับล่างสุด ส่งผลให้ชาวจีน โดยเฉพาะในเมืองปัตตาเวียต้องตั้งถิ่นฐานอย่างโดดเดี่ยวแยกออกจากชุมชนชาวพื้นเมือง อีกทั้งรัฐบาลอาณานิคมเนเธอร์แลนด์ได้ออกกฎหมายว่าด้วยการขออนุญาตเดินทางออก

¹⁵Willem G.J Rummelink, *Perang Cina dan Runtuhnya Negara Jawa, 1725-1743* [สงครามชาวจีนและการทำลายรัฐชวา, ค.ศ. 1725-1743] (Yogyakarta: Penerbit Jendela, 2002), pp.162-163.

¹⁶Merle C. Ricklefs, *A History of Modern Indonesia since c. 1300 to the Present* (London: Macmillan Press, 1981), p. 87.

นอกอาณาบริเวณที่อยู่อาศัยในคริสต์ศตวรรษที่ 19 โดยชาวจีนที่จะออกนอกพื้นที่ที่ต้องขอหนังสืออนุญาตจากรัฐบาล ทำให้การเคลื่อนไหวก้าวหน้าของชาวจีนถูกจำกัดขอบเขต เป็นการลดทอนเสรีภาพของชุมชนชาวจีนมากขึ้น¹⁷ รัฐบาลอาณานิคมเนเธอร์แลนด์มีมาตรการในการจำกัดการตั้งถิ่นฐานของชาวจีนให้อยู่ในบริเวณใดบริเวณหนึ่งของแต่ละเกาะ ชาวจีนไม่มีสิทธิเดินทางจากเกาะหนึ่งไปอีกเกาะหนึ่งได้อย่างเสรีหากไม่ได้รับการอนุญาตจากเจ้าหน้าที่อาณานิคม ต่อมามีการเปลี่ยนแปลงกฎดังกล่าวโดยตั้งแต่ ค.ศ. 1904 หากชาวจีนต้องการจะเดินทางไปทำภารกิจใดๆ ในบริเวณที่ไม่ใช่ภูมิภคเดิมของตนเองสามารถทำได้เป็นระยะเวลาไม่เกินหนึ่งปี และตั้งแต่ ค.ศ. 1910 ชาวจีนได้รับอนุญาตให้สามารถเดินทางไปตามเส้นทางหลวงแผ่นดินในเกาะชวาได้โดยไม่ต้องขออนุญาตจากทางการอาณานิคม¹⁸

ถึงแม้ว่าความสัมพันธ์โดยทั่วไประหว่างชาวจีนกับชาวพื้นเมืองอินโดนีเซียค่อนข้างราบรื่น แต่ชาวพื้นเมืองก็ยังมีความไม่พอใจเกี่ยวกับชาวจีน ซึ่งสามารถปะทุเป็นความรุนแรงได้หากถูกกระตุ้นโดยผู้นำอินโดนีเซียพื้นเมือง ชนชั้นกลางอินโดนีเซีย ผู้นำศาสนา และนักธุรกิจบางส่วนที่มีทัศนคติในทางลบและรู้สึกโกรธเคืองชาวจีนด้วย องค์การชาตินิยมอินโดนีเซียที่ชื่อว่า ซาเรกัตอิสลาม (Sarekat Islam) ซึ่งก่อตั้งขึ้นมาใน ค.ศ. 1912 เป็นองค์กรของกลุ่มพ่อค้าผู้บวชในเกาะชวาและเจ้าของที่ดิน (landlords) โดยมีจุดประสงค์เพื่อสนับสนุนการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจให้แก่ชาวพื้นเมืองอินโดนีเซีย โดยเฉพาะกลุ่มชาวมุสลิม ช่วงชิงตลาดแข่งขันกับพ่อค้าชาวจีน และสนับสนุนการทำลายการผูกขาดการค้าของชาวจีนระดับท้องถิ่น¹⁹ องค์กรนี้พยายามระดมมวลชนชาวพื้นเมืองให้ต่อต้านชาวจีน โดยแรกสุดเริ่มที่เกาะชวาและจากนั้นจึงขยายไปเกาะรอบนอก และพยายามชี้ให้เห็นความแตกต่างระหว่างชาวชวากับชาวจีน โดยถือว่าฝ่ายหลังเป็นทั้งคนต่างด้าวและคนนอกศาสนา ในปีก่อตั้งขององค์กรเกิดการจลาจลต่อต้านชาวจีนในเมืองสุราการ์ตา (Surakarta) และสุราบายา (Surabaya)

ต่อมาใน ค.ศ. 1918 เกิดการจลาจลต่อต้านชาวจีนในเมืองคูดัส (Kudus) ในตอนกลางของเกาะชวา เกิดจากความขัดแย้งทางผลประโยชน์ระหว่างนักธุรกิจชาวจีนท้องถิ่นและพ่อค้าชาวพื้นเมือง ชาวจีนเข้าไปมีบทบาทสำคัญในฐานะพ่อค้าคนกลางและผู้ประกอบการธุรกิจในรูปของการขายส่งและขายปลีกทั่วเกาะชวา ชาวจีนส่วนใหญ่จะมีร้านขายสินค้า (Toko) เพื่อทำหน้าที่

¹⁷Ongkokham, "Dari Seminar tentang Peran Orang Cina di Indonesia," [จากสัมมนาเกี่ยวกับบทบาทของชาวจีนในอินโดนีเซีย] In *Dari Soal Priyayi Sampai Nyi Blorong: Resfleksi Historis Nusantara* [จากปัญหาปริยายถึงโยโบลอง: สะท้อนประวัติศาสตร์ของหมู่เกาะอินโดนีเซีย] (Jakarta: Kompas, 2003), p. 85.

¹⁸ ภูวดล ทรงประเสริฐ, *จีนโพ้นทะเลสมัยใหม่*, หน้า 51.

¹⁹Donald E. Willmott, *The National Status of the Chinese in Indonesia, 1900-1958* (Ithaca: Modern Indonesia Project, Southeast Asia Program, Department of Far Eastern Studies, Cornell University Press, 1961), p.12.

ผูกขาดตลาดต่างๆ ทั่วทุกชุมชนในชนบท นอกจากนี้ อุตสาหกรรมพื้นเมืองดั้งเดิมของชาวชวา อย่างเป็นทางการผ้าบาติกก็กลายเป็นธุรกิจของชาวจีนแทบทั้งหมด ขณะเดียวกันชาวจีนที่ร่ำรวยยังใช้ เงินและอิทธิพลทางเศรษฐกิจระดับของตนเองจนกลายเป็นกลุ่มที่มีอำนาจและมีความสัมพันธ์ กับราชสำนักของเมืองต่างๆ²⁰ ความไม่พอใจของชาวพื้นเมืองที่ได้สั่งสมมานานจนนำไปสู่ เหตุการณ์จลาจลและต่อต้านชาวจีน ทำให้ชาวจีนจำนวนหนึ่งถูกฆ่าตายและได้รับบาดเจ็บ บ้านเรือนของชาวจีนเหล่านั้นถูกเผา โดยสื่อมวลชนของชาวพื้นเมืองกล่าวโทษชาวจีนในเหตุการณ์ ครั้งนี้ ส่วนสื่อมวลชนชาวจีนก็กล่าวโทษชาวพื้นเมือง โดยเฉพาะผู้นำของ ชาเรกัต อิสลาม ว่า วางแผนให้เกิดเหตุการณ์จลาจลนี้²¹

ความผกผันทางการเมืองของอินโดนีเซียกับการกำหนดอนาคตของชาวจีนใน อินโดนีเซีย ค.ศ. 1942-1966

ในตอนต้นคริสต์ศตวรรษที่ 20 เริ่มปรากฏการเคลื่อนไหวและการเรียกร้องเพื่อสิทธิและ ความมั่นคงของชาวจีนในอินโดนีเซียอย่างเป็นทางการ โดยการจัดตั้งพรรคการเมืองและมีส่วนร่วม ในระบบการเลือกตั้ง และโดยผ่านการแสดงความคิดเห็นต่อสาธารณะของปัจเจกบุคคลต่างๆ แม้ว่าชาวจีนในอินโดนีเซียจะเป็นกลุ่มพลังที่สำคัญทางเศรษฐกิจทั้งในแง่ที่เป็นเจ้าของธุรกิจการ ลงทุน และเป็นแรงงานในภาคเศรษฐกิจต่างๆ แต่ชาวจีนยังคงมีข้อจำกัดในเรื่องการมีส่วนร่วม ทางการเมือง การถูกกีดกันทางเศรษฐกิจ และการใช้ความรุนแรงต่อชาวจีน ปัญหาเหล่านี้ส่งผลให้ ชาวจีนในอินโดนีเซียออกมาเรียกร้องสิทธิและปกป้องผลประโยชน์ที่จะประกันความมั่นคง ปลอดภัยของพวกเขา

ความยุ่งยากในการกำหนดทิศทางอนาคตของประชาคมจีนในอินโดนีเซียเป็นผลมาจาก ความผกผันทางการเมืองการปกครองของอินโดนีเซีย นับตั้งแต่การยึดครองของญี่ปุ่น การสิ้นสุด ของระบอบอาณานิคมเนเธอร์แลนด์ จนถึงการจัดตั้งสาธารณรัฐอินโดนีเซีย ที่มาพร้อมกับ กระบวนการสร้างชาติและเสถียรภาพทางการเมืองในระยะแรกภายใต้การนำของประธานาธิบดี ซูการ์โน (Sukarno, 1901-1970) มีผลต่อความมั่นคงของชุมชนชาวจีนในอินโดนีเซีย และความไม่ เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันทางการเมืองในหมู่สมาชิกของชุมชน

²⁰ ภูวดล ทรงประเสริฐ, *อินโดนีเซีย อดีตและปัจจุบัน* (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547), หน้า 192.

²¹ Leo Suryadinata, *Peranakan Chinese Politics in Java, 1917-1942* (Singapore: National University of Singapore Press, 1981), p. 155.

ระหว่างที่หมู่เกาะอินโดนีเซียถูกยึดครองโดยกองทัพญี่ปุ่นในช่วง ค.ศ. 1942-1945 ชาวจีนถูกลดบทบาททางด้านการเมือง พรรคการเมืองและองค์กรที่เป็นผู้แทนผลประโยชน์ของชาวจีนในอินโดนีเซียถูกห้ามไม่ให้เคลื่อนไหว และมีการใช้ความรุนแรงกับชาวจีนโดยกองทัพญี่ปุ่น แต่มีการเปิดกว้างทางวัฒนธรรมให้กับชาวจีน เพื่อเป็นการชดเชยการปิดกั้นทางการเมือง เช่น การอนุญาตให้ใช้ชื่อจีน การเปิดโอกาสให้มีโรงเรียนจีนสำหรับบุตรหลานของชาวจีนในอินโดนีเซีย (ทดแทนโรงเรียนดัตช์ที่ถูกปิด) เป็นต้น²²

เมื่อเนเธอร์แลนด์กลับเข้ามายึดครองหมู่เกาะอินโดนีเซียอีกครั้งหลังจากที่ญี่ปุ่นประกาศยอมแพ้สงครามในเดือนสิงหาคม ค.ศ. 1945 สถานการณ์ในอินโดนีเซียเริ่มเข้าสู่ภาวะสับสนและวุ่นวายโดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับชาวจีนอินโดนีเซีย เมื่อผู้นำขบวนการชาตินิยมอย่างเช่นซูการ์โนและโมฮัมหมัด ฮัตตา (Mohammad Hatta, 1902-1980) ได้รับแรงกดดันจากกลุ่มเยาวชน (pemuda/youth) และกลุ่มหัวรุนแรงให้ประกาศเอกราชของสาธารณรัฐอินโดนีเซียตั้งแต่วันที่ 17 สิงหาคม ค.ศ. 1945 การต่อสู้กันอย่างรุนแรงระหว่างกองกำลังของสาธารณรัฐอินโดนีเซียและกองกำลังของรัฐบาลอาณานิคมเนเธอร์แลนด์ และสภาพไร้ระเบียบในช่วงสงครามเอกราชเปิดโอกาสให้มีการทำร้ายชาวจีนและปล้นทรัพย์สินของชาวจีน

เมื่อการต่อสู้เพื่อเอกราชของชาวอินโดนีเซียมีที่ท่าว่าจะประสบความสำเร็จ ชาวจีนซึ่งเป็นชนกลุ่มน้อยของประเทศจำเป็นต้องตัดสินใจเลือกอนาคตของตนเอง ดังนั้นชาวจีนจึงอยู่ในสภาพที่ประสบกับปัญหาของการตัดสินใจว่าจะเลือกสนับสนุนการก่อตั้งสาธารณรัฐที่เป็นเอกราชหรือว่าจะยังคงอยู่กับฝ่ายอาณานิคมเนเธอร์แลนด์ ทางเลือกใดจะประกันความมั่นคงปลอดภัยของชาวจีนในอินโดนีเซีย คำถามสำคัญอย่างยิ่งประการหนึ่งที่เกิดขึ้นในช่วงเปลี่ยนผ่านจากการปกครองระบอบอาณานิคมไปสู่การเป็นสาธารณรัฐ คือ การรับหรือปฏิเสธสัญชาติอินโดนีเซีย รัฐบาลสาธารณรัฐอินโดนีเซียกำหนดให้ชาวจีนที่ถือกำเนิดในหมู่เกาะอินโดนีเซียสามารถกลายเป็นพลเมืองของสาธารณรัฐแห่งนี้ได้โดยอัตโนมัติหากชาวจีนเหล่านั้นไม่ปฏิเสธ แต่หากบุคคลใดยังลังเลใจ บุคคลนั้นๆ ก็สามารถตัดสินใจเลือกถือสัญชาติจีนหรือสัญชาติอินโดนีเซียได้ภายในเวลา 2 ปี (27 ธันวาคม ค.ศ. 1949 – 27 ธันวาคม ค.ศ. 1951) หลังจากที่ยินโดนีเซียเป็นเอกราชแล้ว²³ นอกจากนี้ ผู้นำชุมชนจีนในอินโดนีเซียที่สนับสนุนพรรคคอมมิวนิสต์จีนได้เข้าไปมีบทบาทในการตัดสินใจของบรรดาลูกหลานชาวจีนที่ถือกำเนิดในอินโดนีเซียว่า จะเลือกถือสัญชาติ

²²Mary F. Somers, "Peranakan Chinese Politics in Indonesia," (Doctoral dissertation, Political Science, Cornell University, 1965), p. 108.

²³Leo Suryadinata, *Pribumi Indonesia, the Chinese Minority and China*, p. 114.

อินโดนีเซียหรือจะถือสัญชาติจีนตามบรรพบุรุษของพวกเขา²⁴ ประเด็นเรื่องความเป็นพลเมืองหรือ การถือสัญชาติของชาวจีนอินโดนีเซียกลายเป็นประเด็นที่ต้องทำความเข้าใจระหว่างรัฐบาล สาธารณรัฐอินโดนีเซียกับรัฐบาลสาธารณรัฐประชาชนจีนในทศวรรษที่ 1950

เมื่ออินโดนีเซียได้รับเอกราช ค.ศ. 1949 รัฐบาลของประธานาธิบดีซูการ์โนในสาธารณรัฐ อินโดนีเซียที่กำเนิดใหม่ต้องเผชิญกับการท้าทายของการเลือกทิศทางการพัฒนาของประเทศ ผู้นำ ของประเทศจึงเริ่มกระบวนการสร้างชาติด้วยการใช้ระบอบเสรีประชาธิปไตย (Liberal Democracy period, ค.ศ. 1949-1958)²⁵ ในสมัยนี้กลุ่มชาวจีนมีอิสระในการดำเนินการก่อตั้ง องค์กรที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมทางการเมืองและวัฒนธรรม มีการสร้างโรงเรียนจีนสำหรับลูกหลาน จีนอินโดนีเซียมากขึ้น ใน ค.ศ. 1954 องค์กรของชาวจีนได้รวมตัวกันและก่อตั้งองค์กรใหม่ขึ้นมาที่ ชื่อว่า บาเปอร์กี หรือ องค์กรที่ปรึกษาสำหรับความเป็นพลเมืองอินโดนีเซีย (Baperki, Badan Permusjawaratan Kewarganegaraan Indonesia: Consultative Body for Indonesian Citizenship) เริ่มแรกองค์กรบาเปอร์กีเกิดจากการรวมกลุ่มของพวกเขาเปอรานากัน (Peranakan) ที่ ได้รับการศึกษาแบบตะวันตก องค์กรนี้หลีกเลี่ยงการใช้คำว่า “จีน” ในการตั้งชื่อองค์กร เพื่อให้ สาธารณชนยอมรับว่าพรรคนี้เป็นพรรคการเมืองของมวลชนหัวก้าวหน้าอินโดนีเซียทุกหมู่เหล่า และเปิดรับทุกคนที่เป็นพลเมืองอินโดนีเซียเข้าเป็นสมาชิก ซึ่งหมายความว่าชาวจีนที่ไม่ได้ถือ สัญชาติอินโดนีเซียไม่สามารถเข้าร่วมในองค์กรนี้ได้²⁶

อย่างไรก็ตาม ระบอบเสรีประชาธิปไตยต้องสิ้นสุดลงเมื่อ ค.ศ. 1958 เนื่องจากเกิด วิกฤตการณ์และความวุ่นวายขึ้นในอินโดนีเซีย ไม่ว่าจะเป็นความขัดแย้งภายในกองทัพอินโดนีเซีย ระบบราชการยังคงไร้ประสิทธิภาพ ความไม่พอใจของข้าราชการพลเรือนและนายทหารกับการ รวบอำนาจต่างๆ ไปรวมศูนย์กลางที่เมืองจาการ์ตา (Jakarta) สภาวะต่างๆ เหล่านี้เป็นเหตุให้ ประธานาธิบดีซูการ์โนยกเลิกระบอบดังกล่าว เพราะเห็นว่าไม่เหมาะกับการนำมาใช้ปกครอง อินโดนีเซีย และผลักดันระบอบประชาธิปไตยแบบชี้นำ (Guided Democracy, ค.ศ. 1958-1965) มาแทนที่ ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากพรรคคอมมิวนิสต์อินโดนีเซีย (Partai Komunis Indonesia, PKI) และกองทัพอินโดนีเซีย

ประธานาธิบดีซูการ์โนแสดงท่าทีเป็นมิตรต่อประชาคมจีนในอินโดนีเซีย ดังนั้นจึงได้รับการ สนับสนุนอย่างดีจากองค์กรของชาวจีนที่สำคัญอย่างบาเปอร์กี ครั้งหนึ่งเขาได้กล่าวไว้ว่า เขาไม่

²⁴ ภาวุด ทรงประเสริฐ, *จีนโพ้นทะเลสมัยใหม่*, หน้า 196. จำนวนชาวจีนในอินโดนีเซีย ใน ค.ศ. 1950 มี 2.1 ล้าน คน จากจำนวนประชากรทั้งหมด 72 ล้านคน ข้อมูลจากเล่มเดียวกัน, หน้า 172.

²⁵ ภาวุด ทรงประเสริฐ, *อินโดนีเซีย อดีตและปัจจุบัน* (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547), หน้า 366.

²⁶ ภาวุด ทรงประเสริฐ, *จีนโพ้นทะเลสมัยใหม่*, หน้า 201.

สนใจว่าใครจะใช้ชื่ออะไรก็ตาม เพียงแต่คนเหล่านั้นต้องจงรักภักดีต่ออินโดนีเซีย ชูการ์โนได้นำเสนออุดมการณ์ที่เรียกว่า “นาซาคอม” (NASAKOM ย่อมาจาก Nasionalisme Agama Komunisme) ซึ่งเป็นอุดมการณ์ทางการเมืองที่เชิดชูชาติ ศาสนา และสังคมส่วนรวมหรือแนวคิดคอมมิวนิสต์ ชาวจีนในอินโดนีเซียถูกมองว่าเป็นผู้สนับสนุนประธานาธิบดีชูการ์โน ลัทธิคอมมิวนิสต์ และพรรคคอมมิวนิสต์แห่งอินโดนีเซีย²⁷

อย่างไรก็ตาม ชาวพื้นเมืองอินโดนีเซียบางกลุ่มไม่เห็นด้วยกับหลักการดังกล่าวของประธานาธิบดีชูการ์โน โดยเฉพาะอย่างยิ่งไม่เห็นด้วยกับอุดมการณ์ที่ยึดมั่นในลัทธิคอมมิวนิสต์ และต้องการให้ล้มล้างพรรคคอมมิวนิสต์อินโดนีเซีย พวกเขาเชื่อด้วยว่าชุมชนชาวจีนและองค์กรบาเปอริกี้ให้การสนับสนุนพรรคคอมมิวนิสต์ ความไม่เห็นด้วยเช่นนี้แสดงออกในรูปแบบการให้ความรุนแรงกับชาวจีนอินโดนีเซีย ที่สำคัญคือเหตุการณ์การจลาจลต่อต้านชาวจีนและองค์กรบาเปอริกี้ในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีบันดุง (ITB, Bandung Institute of Technology) เมื่อวันที่ 10 พฤษภาคม ค.ศ. 1963 ประธานาธิบดีชูการ์โนพยายามปรึกษาหารือและไกล่เกลี่ยปัญหานี้กับกลุ่มผู้ประท้วง จนนำไปสู่การจับกุมตัวกลุ่มผู้นำก่อการจลาจล²⁸

เศรษฐกิจและการเมืองของอินโดนีเซียในช่วงปลายสมัยประชาธิปไตยแบบชั้นนำอยู่ในภาวะไร้เสถียรภาพ อินโดนีเซียเข้าสู่ภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ เกิดเงินเฟ้อสูงถึง 650 เปอร์เซ็นต์ และประธานาธิบดีชูการ์โนไม่ได้รับการสนับสนุนจากประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งชนชั้นกลางและชนชั้นสูง สังคมอินโดนีเซียถูกแบ่งขั้วกันอย่างชัดเจนระหว่างพวกที่กำลังปลุกกระแสชาตินิยมอินโดนีเซียขึ้นมาต่อต้านอิทธิพลของพรรคคอมมิวนิสต์อินโดนีเซียกับอีกพวกหนึ่งที่กำลังปลุกกระแสการปฏิวัติสังคมนิยมให้เกิดความเท่าเทียมกัน เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดกองทัพผูกขาดอำนาจ

ขณะที่ชาวจีนอินโดนีเซียขยายบทบาทเข้าไปสู่การเมืองระดับประเทศของอินโดนีเซียมากขึ้น ความเชื่อมโยงระหว่างชาวจีนกับประเทศจีนซึ่งในขณะนั้นเป็นสาธารณรัฐประชาชนจีนที่มีการปกครองระบอบคอมมิวนิสต์ถูกนำไปใช้เป็นเครื่องมือทางการเมืองโดยพลังอนุรักษ์นิยมและพลังชาตินิยมซึ่งกำลังหวั่นเกรงการเติบโตของพรรคคอมมิวนิสต์อินโดนีเซีย กองทัพพรณรงค์อย่าง

²⁷ นาซาคอมเป็นอุดมการณ์ทางการเมืองของประธานาธิบดีชูการ์โน ที่ต้องการประสานผลประโยชน์และสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของชาติ ระหว่างกลุ่มทางการเมืองที่สำคัญสามฝ่าย ได้แก่ ฝ่ายลัทธิชาตินิยม คือ พรรคชาตินิยม (Partai Nasional Indonesia) ฝ่ายศาสนา คือ พรรคนาจัดดาลูล อูลาม่า (Nahdlatul Ulama) และฝ่ายลัทธิคอมมิวนิสต์ คือ พรรคคอมมิวนิสต์อินโดนีเซีย (Partai Komunis Indonesia) ซึ่งควรมีบทบาททางการเมืองร่วมกันในทุกระดับ สมาชิกของพรรคชาตินิยมอินโดนีเซียและพรรคนาจัดดาลูล อูลาม่าได้รับการแต่งตั้งเป็นคณะรัฐมนตรีร่วมรัฐบาล แต่กองทัพยังคงไม่ยอมให้สมาชิกของพรรคคอมมิวนิสต์เข้าไปมีอำนาจในการบริหารราชการแผ่นดิน อ้างถึงใน Merle C. Ricklefs, *A History of Modern Indonesia since c. 1300 to the Present*, p. 256.

²⁸ Mary F. Somers, *Peranakan Chinese Politics in Indonesia* (Ithaca: Modern Indonesia Project, Southeast Asia Program, Department of Asian Studies, Cornell University Press, 1964), p. 65.

ลับๆ เพื่อต่อต้านพรรคคอมมิวนิสต์อินโดนีเซียและสาธารณรัฐประชาชนจีน การที่คนทั่วไปคิดว่า เหตุการณ์รัฐประหาร 30 กันยายน ค.ศ. 1965 หรือที่เรียกว่า เกสตาปู (Gerakan September Tiga puluh, Gestapu) เป็นการกระทำของนายทหารที่ได้รับการสนับสนุนจากพรรคคอมมิวนิสต์อินโดนีเซีย ส่งผลให้เกิดความหวาดระแวงต่อชาวจีนว่าเป็นผู้สนับสนุนลัทธิคอมมิวนิสต์ยิ่งขึ้น และองค์กรของชาวจีนอย่างบาเปอร์กีก็ถูกกล่าวหาว่ามีส่วนร่วมในการทำรัฐประหารครั้งนี้ไปด้วย ชาวจีนอินโดนีเซียกลายเป็นเหยื่อของกระแสความหวาดกลัวลัทธิคอมมิวนิสต์ยิ่งขึ้น²⁹ (รายละเอียดของเหตุการณ์เกสตาปู ดู บทที่ 4) มีการกีดกันและโจมตีชาวจีนซึ่งทำให้พวกเขาประสบความยากลำบากอย่างมาก ตัวอย่างเช่น ในต้น ค.ศ. 1967 กองทัพห้ามไม่ให้ชาวจีนต่างด้าวทำการค้าขายในชวาตะวันออกและบางส่วนในเกาะสุมาตรา³⁰

หลังจากเหตุการณ์เกสตาปู ค.ศ. 1965 สถานการณ์ภายในอินโดนีเซียก็มาถึงจุดแตกหักที่นำไปสู่การลงจากตำแหน่งของประธานาธิบดีซูการ์โนและการเสียอำนาจของเขาอย่างถาวร และอำนาจทางการเมืองในสาธารณรัฐอินโดนีเซียเปลี่ยนมาอยู่ภายใต้การปกครองของประธานาธิบดีซูฮาร์โต (Suharto, 1921-2008) พรรคคอมมิวนิสต์อินโดนีเซียถูกประกาศให้เป็นพรรคที่ผิดกฎหมายและถูกยุบใน ค.ศ. 1966 มาตรการนี้ถูกใช้กับองค์กรทางการเมืองของชาวจีนในอินโดนีเซียอย่างบาเปอร์กีด้วย

ในเดือนมิถุนายน ค.ศ. 1967 รัฐบาลซูฮาร์โตกำหนดข้อบังคับใหม่ที่จะกำกับกิจกรรมของคนต่างด้าวในอินโดนีเซีย ซึ่งส่วนใหญ่มุ่งไปที่การแก้ปัญหาชาวจีนในอินโดนีเซีย ส่วนหนึ่งของข้อบังคับนี้ระบุว่าลูกหลานชาวจีนต่างด้าวที่อาศัยอยู่ในอินโดนีเซียสามารถเข้าเรียนในโรงเรียนรัฐบาลสาธารณรัฐอินโดนีเซียและโรงเรียนเอกชนที่มีหลักสูตรการสอนเป็นภาษาอินโดนีเซียแทนการเรียนในโรงเรียนจีนที่ถูกปิดไป ข้อบังคับที่ว่าด้วยองค์กรของคนต่างด้าวระบุว่าทางการจะอนุญาตให้มีการก่อตั้งองค์กรที่เกี่ยวข้องกับเรื่องสุขภาพ ศาสนา กีฬา และสันติภาพในพื้นที่ที่มีจำนวนของคนต่างด้าวที่มากพอและจะต้องอยู่ภายใต้การควบคุมของอำนาจรัฐระดับท้องถิ่น ต่อมาในเดือนธันวาคมปีเดียวกัน ประธานาธิบดีซูฮาร์โตให้สัมภาษณ์กับสื่อมวลชนว่าทั้งชาวจีนต่างด้าวและพลเมืองอินโดนีเซียเชื้อสายจีนยังคงมีเสรีภาพทางความเชื่อทางศาสนา และชนบทรวมจีนได้แต่ต้องแสดงออกในพื้นที่ส่วนตัวเท่านั้น รวมทั้งเทศกาลต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับศาสนาหรือประเพณีจีนควรฉลองภายในบ้านเท่านั้น นอกจากนี้ชาวจีนอินโดนีเซียเชื้อสายจีน รวมทั้ง

²⁹ ภาวดี ทรงประเสริฐ, *จีนโพ้นทะเลสมัยใหม่*, หน้า 297-298.

³⁰ Leo Suryadinata, *Pribumi Indonesian, the Chinese Minority and China*, p. 138.

ชาวจีนต่างด้าวด้วยจะได้รับสิทธิที่เท่าเทียมกัน หากเข้าสู่กระบวนการผสมกลมกลืนเพื่อหลีกเลี่ยงการแบ่งแยกทางเชื้อชาติ และเปลี่ยนจากชื่อจีนเป็นชื่อภาษาอินโดนีเซีย³¹

อย่างไรก็ตาม การเคลื่อนไหวต่อต้านชาวจีนในอินโดนีเซียค่อยๆ ลดลงไป เนื่องจากสภาพเศรษฐกิจของอินโดนีเซียทรุดตัวลงอย่างรวดเร็ว รัฐบาลซึ่งต้องการอาศัยพลังทางเศรษฐกิจของชาวจีนจึงพยายามผลักดันให้เกิดกระบวนการผสมกลมกลืนชาวจีนเป็นพลเมืองอินโดนีเซียเพิ่มขึ้น และพยายามระดมทุนทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะทุนที่สะสมอยู่ในมือของชาวจีนทั้งเปอรานากันและโตต็อกที่มีขนาดใหญ่กว่าชาวพื้นเมือง³²

จะเห็นได้ว่านับตั้งแต่การเข้ามายึดครองของญี่ปุ่น การสิ้นสุดอำนาจการปกครองของเจ้าอาณานิคมเนเธอร์แลนด์ การก่อตั้งสาธารณรัฐอินโดนีเซีย มาจนถึงสมัยประธานาธิบดีซูการ์โนซึ่งสิ้นสุดลงใน ค.ศ. 1966 สถานะทางการเมืองของชาวจีนในอินโดนีเซียมีการเปลี่ยนแปลงและผันแปรอย่างมากไปตามสภาพทางการเมืองที่ผันผวน ชุมชนจีนบางส่วนในอินโดนีเซียจึงพยายามที่จะกำหนดชะตากรรมของตนเองในภาวะที่ต้องเผชิญกับการเปลี่ยนผ่านเหล่านี้ วิทยานิพนธ์เรื่องนี้มุ่งศึกษาขององค์กรและนักเคลื่อนไหวทางการเมืองที่ทำการต่อสู้เพื่อเรียกร้องสิทธิและพิทักษ์ผลประโยชน์ของชาวจีนในอินโดนีเซีย ในช่วงเวลาระหว่าง ค.ศ. 1942-1966 ที่มาและพัฒนาการของการเคลื่อนไหวโดยปัจเจกบุคคลและองค์กรเหล่านี้ที่เป็นผลมาจากสภาพการณ์ทางการเมืองของอินโดนีเซีย และกิจกรรมขององค์กรและนักเคลื่อนไหวเหล่านี้ที่มีผลต่อสถานภาพของชาวจีนในอินโดนีเซียโดยรวมในช่วงเวลาดังกล่าว

1.2 วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบริบททางการเมืองกับสถานภาพของชาวจีนในอินโดนีเซีย ระหว่างปี ค.ศ. 1942-1966
2. เพื่อศึกษาแนวคิดและกิจกรรมขององค์กรและนักเคลื่อนไหวทางการเมืองชาวจีนในอินโดนีเซียในช่วงระยะเวลาดังกล่าว

³¹ Mely G. Tan, *Etnis Tionghoa di Indonesia* [ชาติพันธุ์จีนในอินโดนีเซีย] (Jakarta: Yayasan Obor Indonesia, 2008), p. 53.

³² ภูวดล ทรงประเสริฐ, *จีนพันทศวรรษใหม่*, หน้า 309.

1.3 สมมติฐาน

1. ในช่วง ค.ศ. 1942-1950 สถานภาพของชุมชนชาวจีนในอินโดนีเซียมีความอ่อนไหวต่อสภาพแวดล้อมทางการเมืองของอินโดนีเซียอย่างมาก และความผันแปรของระบอบทางการเมืองของอินโดนีเซียนับตั้งแต่การยึดครองของญี่ปุ่น การสิ้นสุดของระบอบอาณานิคม เนเธอร์แลนด์ จนถึง การก่อตั้งสาธารณรัฐอินโดนีเซีย ที่มาพร้อมกับกระบวนการสร้างชาติ และเสถียรภาพทางการเมืองในระยะแรกภายใต้ภายใต้การนำของประธานาธิบดีซูการ์โน มีผลต่อความมั่นคงของชุมชนชาวจีนในอินโดนีเซีย และความไม่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันทางการเมืองในหมู่สมาชิกของชุมชนดังกล่าว
2. องค์กรและนักเคลื่อนไหวทางการเมืองชาวจีนอินโดนีเซียเข้าไปมีบทบาทในการเมืองของอินโดนีเซียเพิ่มขึ้น ในช่วง ค.ศ. 1950-1966 โดยการจัดตั้งพรรคการเมืองและมีส่วนร่วมในระบบการเลือกตั้ง และโดยผ่านการแสดงความคิดเห็นต่อสาธารณะของปัจเจกบุคคลต่างๆ เนื่องจากสังคมอินโดนีเซียในขณะนั้นเปิดโอกาสให้กับชาวจีนเข้าสู่กระบวนการทางการเมืองและเกิดความร่วมมือกันระหว่างชุมชนจีนหลักทั้งสอง คือ กลุ่มเปอรานากัน (Peranakan) และโตต็อก (Totok) ก่อให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันทางการเมืองในชุมชนชาวจีนอินโดนีเซีย

1.4 ขอบเขตของการศึกษา

ในวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ผู้วิจัยต้องการศึกษาแนวคิดและกิจกรรมขององค์กรและนักเคลื่อนไหวทางการเมืองของชาวจีนอินโดนีเซียในช่วงระหว่าง ค.ศ. 1942-1966 ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่อินโดนีเซียเปลี่ยนผ่านจากการเป็นอาณานิคมไปสู่การเป็นรัฐชาติที่มีอธิปไตยสมบูรณ์ โดยมีปัญหาที่สำคัญ คือ ความยุ่งยากในการกำหนดทิศทางของการสร้างชาติและความไร้เสถียรภาพทางการเมืองของอินโดนีเซีย

ในช่วงที่อินโดนีเซียเกิดวิกฤติการณ์ทางการเมือง กลุ่มชาวจีนได้ก่อตั้งองค์กรทางการเมืองหลายองค์กรทั่วประเทศ ผู้วิจัยจะจำกัดการศึกษาอยู่ที่การดำเนินงานขององค์กร พรรคการเมือง และนักเคลื่อนไหวชาวจีนบนเกาะชวาเท่านั้น เนื่องจากว่าชาวจีนและองค์กรของชาวจีนบนเกาะชวามีการเคลื่อนไหวที่เป็นรูปธรรมและสามารถผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ทั้งนี้เป็นเพราะชาวจีนบนเกาะชวาส่วนใหญ่มีพลังทางเศรษฐกิจ อยู่ในบริบทของเมืองสมัยใหม่ที่มีวิธีการติดต่อสื่อสารแบบใหม่ที่ส่งเสริมการรวมกลุ่มและการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น (เช่น หนังสือพิมพ์)

ได้รับการศึกษาสมัยใหม่ มีความตระหนักในเรื่องของสิทธิและการปกป้องผลประโยชน์ของประชาคมจีน ทำให้กลุ่มชาวจีนบนเกาะชวาแตกต่างจากชาวจีนในเกาะรอบนอกที่ไม่มีเงื่อนไขเหล่านี้มาสนับสนุนการเคลื่อนไหว

1.5 ทบทวนวรรณกรรม

จากการสำรวจเอกสารขั้นต้นที่ตีพิมพ์แล้ว และงานศึกษาที่เกี่ยวกับแนวคิดและกิจกรรมทางการเมืองของชาวจีนในอินโดนีเซีย ในช่วงเวลา ค.ศ. 1942-1966 ผู้วิจัยพบว่าม้งานสำคัญที่เป็นประโยชน์ต่อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ดังนี้

1. Leo Suryadinata ในผลงานเรื่อง Peranakan's Search for National Identity: Biographical Studies of Seven Indonesian Chinese (Singapore: Times Academic Press, 1993). และ Political Thinking of the Indonesian Chinese, 1900-1977: a Sourcebook (Singapore: National University of Singapore, 1979). ทั้งสองเล่มนี้เป็นหนังสือที่รวบรวมข้อมูลเชิงประวัติศาสตร์และผลงานของนักเคลื่อนไหวชาวจีนที่มีบทบาททางการเมืองในอินโดนีเซียและเกี่ยวข้องกับองค์กรที่สำคัญๆ ที่สนใจคือทางการเมืองของชาวจีนในอินโดนีเซียในช่วงการเปลี่ยนผ่านยุคสะท้อนผ่านนักเคลื่อนไหวเหล่านี้ โดยเฉพาะประเด็นเรื่องของการเลือกรับและปฏิเสธอัตลักษณ์จีนหรืออินโดนีเซีย แนวคิดของชาวจีนเหล่านี้ถูกรวบรวมมาจากบทความในหนังสือพิมพ์ของชุมชนชาวจีน นิตยสาร และบันทึกประจำวันของนักเคลื่อนไหวคนสำคัญ
2. Mary F. Somers ในผลงานเรื่อง Peranakan Chinese Politics in Indonesia (PhD Thesis, Cornell University, 1965). และ Peranakan Chinese Politics in Indonesia (Ithaca: Modern Indonesia Project, Southeast Asia Program, Department of Asian Studies, Cornell University, 1964). ทั้งสองเล่มนี้ชี้ให้เห็นถึงนโยบายของรัฐบาลอาณานิคมอินเดียนตะวันออกของเนเธอร์แลนด์และญี่ปุ่นต่อชาวจีนระหว่างการยึดครองอินโดนีเซีย และแสดงให้เห็นว่าการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองของอินโดนีเซียในช่วงสงครามเอกราชส่งผลให้ชาวจีนหันมาให้ความสนใจกับสถานการณ์ทางการเมืองของตนมากขึ้น เนื่องจากมีประเด็นเกี่ยวกับสิทธิพลเมืองและสัญชาติอินโดนีเซียเข้ามาเกี่ยวข้อง Somers ศึกษาทัศนคติต่อชาวจีนของผู้นำสาธารณรัฐที่เกิดขึ้นใหม่ และเสนอว่า ในขณะนั้นเหตุการณ์การใช้ความรุนแรงต่างๆ ต่อชาวจีนทำให้ผู้นำเหล่านี้หันมาพยายามแก้ปัญหาชาวจีนในอินโดนีเซียอย่างจริงจัง อันเห็นได้จากการออกกฎหมายสัญชาติ ค.ศ. 1946

3. Benny G. Setiono ในผลงานเรื่อง Tionghoa dalam Pusaran Politik [ชาวจีนในวงจรรทางการเมือง] (Jakarta: Elkasa, 2003). ต้องการชี้ให้เห็นถึงประวัติศาสตร์ของชาวจีนในอินโดนีเซียตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 16-20 ความเป็นมาของชาวจีนและการดำรงชีวิตทั้งทางด้านการเมือง เศรษฐกิจและสังคมของชาวจีนในอินโดนีเซีย โดยเฉพาะในช่วงที่เกิดความวุ่นวายทางการเมืองของอินโดนีเซีย จนนำไปสู่การสังหารหมู่ชาวจีนในเมืองเมดาน เมื่อ ค.ศ. 1946 เป็นต้น นอกจากนี้ Benny ยังกล่าวถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองของชาวจีนในแต่ละองค์กรและพัฒนาการของนักเคลื่อนไหวชาวจีนที่ต้องการปกป้องสิทธิของตนในอินโดนีเซีย
 4. Herbert Feith ในผลงานเรื่อง Indonesian Political Thinking, 1945-1965 (Ithaca: Cornell University Press, 1970). หนังสือเล่มนี้อธิบายถึงการเกิดขึ้นของเหตุการณ์ทางการเมืองและสังคมในช่วง 20 ปีแรกของการได้รับเอกราชของอินโดนีเซีย โดยเป็นการรวบรวมผลงานของผู้ที่มีบทบาทสำคัญทางการเมือง เช่น ซูการ์โน, โมฮัมหมัด ฮัตตา, ซูตัน ซาห์รี (Sutan Sjahrir, 1909-1996) เป็นต้น รวมทั้งแสดงให้เห็นการรวมกลุ่มกันทางอุดมการณ์ทางการเมือง ที่มีรูปแบบแตกต่างกันไป ไม่ว่าจะเป็นอุดมการณ์แบบชาตินิยมสังคมนิยม คอมมิวนิสต์ และชาตินิยมสุดโต่ง (Radical Nationalism) ซึ่งนำไปสู่ความขัดแย้งทางอุดมการณ์ทางการเมืองระหว่างกลุ่มต่างๆ เหล่านี้ นอกจากนี้แนวคิดทางการเมืองสมัยใหม่ได้เข้ามามีอิทธิพลต่ออุดมการณ์ทางการเมืองของชาวอินโดนีเซียมากขึ้น โดยเฉพาะกลุ่มคนหนุ่มสาวและปัญญาชนที่ได้รับการศึกษาแบบสมัยใหม่และเห็นความทันสมัยของโลกภายนอก ทำให้เป็นสิ่งท้าทายแก่พวกเขาที่จะนำมาพัฒนาประเทศของตนเช่นกัน
- ข้อมูลต่างๆ ที่รวบรวมไว้ในหนังสือเล่มนี้ได้มาจากแหล่งข้อมูลหลากหลายประเภท เช่น หนังสือพิมพ์รายวัน รายสัปดาห์ คำปราศรัยของผู้นำทางการเมือง เอกสารเผยแพร่ และหนังสือ ฯลฯ ซึ่งสะท้อนภาพและมุมมองทางการเมืองของอินโดนีเซียในช่วงเดียวกับที่ผู้วิจัยต้องการศึกษา สามารถใช้เป็นแนวทางในการศึกษาเกี่ยวกับการเมืองของกลุ่มชาวจีนในช่วงเวลาดังกล่าวได้มากขึ้น
5. Charles A. Coppel "Patterns of Chinese Political Activity in Indonesia," in The Chinese in Indonesia: Five Essays, edited by J.A.C. Mackie (Melbourne: Thomas Nelson (Australia) in association with the Australian Institute of International Affairs, 1976). และ David Mozingo, Chinese Policy toward Indonesia, 1949-1967 (Singapore: Equinox Publishing, 2007). หนังสือทั้งสองเล่มนี้อธิบายถึงความสัมพันธ์

ระหว่างเอเชียตะวันออกเฉียงใต้กับประเทศจีนและสถานะของชาวจีนโพ้นทะเล The Chinese in Indonesia เป็นหนังสือที่รวบรวมบทความของนักวิชาการหลายท่านไว้ด้วยกัน ซึ่งหัวข้อจะเกี่ยวกับประชากรศาสตร์ สถานะของความเป็นพลเมือง (civil status) และบทบาททางเศรษฐกิจของชาวจีนในอินโดนีเซีย รวมทั้งรูปแบบกิจกรรมทางการเมืองของชาวจีนในอินโดนีเซีย หนังสือต้องการวิเคราะห์ถึงสิ่งที่เรียกว่า “Chinese Problem” โดยการอ้างถึงกระบวนการที่คล้ายคลึงกันของประเทศต่างๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เป็นต้น

Charles Coppel กล่าวถึงรูปแบบกิจกรรมทางการเมืองของนักเคลื่อนไหวชาวจีนในช่วงการปกครองของรัฐบาลอาณานิคมเนเธอร์แลนด์จนถึงปลายทศวรรษที่ 1960 เขาพยายามที่จะอธิบายการมีส่วนร่วมทางการเมืองของชาวจีนในอินโดนีเซียโดยอ้าง “ความพิเศษ” ของการเมืองอินโดนีเซีย เขาสรุปไว้ว่า กระบวนการแบ่งแยกระหว่าง “จีนบริสุทธิ์ (pure Chinese)” หรือ โตต็อก และ “จีนกลาย (assimilated Chinese)” หรือ เปอรานากัน เป็นผลมาจากมาตรการของรัฐบาลอินโดนีเซียที่จำกัดโอกาสของพวกเขาที่จะสร้างสถาบันการศึกษาร่วมและสถาบันร่วมของชุมชน Coppel เสนอว่ารัฐบาลอินโดนีเซียและนักการเมืองผู้มีอำนาจพื้นเมืองดำเนินนโยบายเหล่านี้อย่างต่อเนื่อง

David Mozingo ศึกษานโยบายต่างประเทศของจีนที่มีต่ออินโดนีเซีย และประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศจีนและอินโดนีเซีย ในช่วง ค.ศ. 1949-1967 ซึ่งเหตุการณ์ทางการเมืองภายในของอินโดนีเซียในขณะนั้นถูกอธิบายเชื่อมโยงกับดุลอำนาจของการเมืองโลกร่วมสมัย นอกจากนี้ เขายังกล่าวถึงกำเนิดของพันธมิตรระหว่างปักกิ่งและจาการ์ตาและการที่พรรคคอมมิวนิสต์อินโดนีเซียโน้มเอียงไปในทางสนับสนุนจีนในการแข่งขันความเป็นผู้นำในโลกคอมมิวนิสต์กับสหภาพโซเวียตใน ค.ศ. 1963 รวมทั้งบทบาทของพรรคคอมมิวนิสต์อินโดนีเซีย ในการเกิดรัฐประหารในเดือนตุลาคม ค.ศ. 1965

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างบริบททางการเมืองกับสภาพของชาวจีนอินโดนีเซียระหว่างปี ค.ศ. 1942-1966
2. เข้าใจแนวคิดและกิจกรรมขององค์กรและนักเคลื่อนไหวทางการเมืองชาวจีนอินโดนีเซียในช่วงระยะเวลาดังกล่าว

บทที่ 2

การเคลื่อนไหวของชาวจีนอินโดนีเซีย: จากสงครามโลกครั้งที่สองถึงสงคราม เอกราช ค.ศ. 1942-1949

ความสัมพันธ์ระหว่างชาวจีน ชาวพื้นเมือง และชาวต่างชาติบนเกาะชวาในช่วงเวลาระหว่าง ค.ศ. 1942-1949 อยู่บนพื้นฐานของข้อเท็จจริงที่ว่า แต่ละกลุ่มมีสถานะทางสังคมที่แปลกแยกจากกัน อันเป็นผลมาจากการแบ่งแยกทางด้าน การปกครอง สังคม และเศรษฐกิจที่ดำเนินมาตั้งแต่ สมัยอาณานิคม

ชาวจีนในอินโดนีเซียได้รับผลกระทบจากการปฏิบัติที่แตกต่างกันของแต่ละระบอบอำนาจ อันได้แก่ การปกครองของเจ้าอาณานิคมเนเธอร์แลนด์ การยึดครองของญี่ปุ่น และการสถาปนา สาธารณรัฐอินโดนีเซีย ชาวจีนในอินโดนีเซียต้องเผชิญกับความลำบากในการตัดสินใจเลือก ทิศทางอนาคตของตนเอง ก่อนการได้รับเอกราชอย่างสมบูรณ์ใน ค.ศ. 1949 อาจแบ่งการ เคลื่อนไหวกระแสหลักๆ ในประชาคมจีนออกเป็นกลุ่มผู้นิยมจีน กลุ่มผู้สนับสนุนอาณานิคม เนเธอร์แลนด์ และกลุ่มผู้สนับสนุนการเป็นเอกราชอินโดนีเซีย อย่างไรก็ตาม ภายใต้การยึดครอง ของญี่ปุ่น ทั้งนักเคลื่อนไหวและองค์กรชาวจีนต่างก็ถูกจำกัดบทบาท และเมื่อญี่ปุ่นถอนทหาร ออกไป ก็เกิดสงครามระหว่างอาณานิคมเนเธอร์แลนด์กับสาธารณรัฐอินโดนีเซีย ทำให้ชาวจีนใน อินโดนีเซียต้องตัดสินใจว่าจะเลือกอยู่กับฝ่ายดัตช์หรือฝ่ายอินโดนีเซีย ปัจจัยสำคัญที่มีส่วนในการ ตัดสินใจของชาวจีน คือ การแสวงหาความมั่นคงปลอดภัย ในภาวะที่การเมืองของอินโดนีเซีย ยังคงสับสนวุ่นวาย

2.1 การเคลื่อนไหวทางการเมืองของชาวจีนในยุคอาณานิคม ก่อน ค.ศ. 1942

2.1.1 การเคลื่อนไหวเพื่อโอกาสทางการศึกษา

ในตอนต้นของคริสต์ศตวรรษที่ 20 จนถึง การเข้ายึดครองของญี่ปุ่น ประชาคมจีนใน อินโดนีเซียเริ่มมีการเคลื่อนไหวเพื่อเรียกร้องและพิทักษ์ผลประโยชน์ของชาวจีน ตัวอย่างที่สำคัญ ของการที่ชาวจีนเริ่มตระหนักถึงการรวมกลุ่มกันเพื่อเรียกร้องและพิทักษ์ผลประโยชน์แสดงให้เห็น ผ่านการก่อตั้งโรงเรียนจีนและองค์กรแรงงาน เมื่อ ค.ศ. 1901 มีการจัดตั้งโรงเรียนที่ใช้ภาษาจีน เป็นสื่อกลาง คือ Tiong Hoa Hwee Koan (THHK) ในเมืองปัตตาเวียภายใต้การดำเนินงานของ

เซียง หวี (Siang Hwee) และ ซู ปอเซีย (Soe Po Sia) สำหรับรองรับลูกหลานชาวจีนในเมืองปัตตาเวีย โรงเรียนจีนนี้มีอิทธิพลต่อการเผยแพร่แนวคิดขงจื๊อ (Confucianism) สนับสนุนการเคลื่อนไหวของกลุ่มตน ผู้นำชาวจีนเปอรานากันก่อตั้งโรงเรียน THHK และส่งเสริมลัทธิขงจื๊อและวัฒนธรรมจีนในโรงเรียนเหล่านี้ ต่อมาโรงเรียน THHK กลายเป็นสถาบันทางการศึกษา และได้ขยายไปทั่วหมู่เกาะอินโดนีเซีย โรงเรียน THHK เลิกใช้ตำราคลาสสิกของลัทธิขงจื๊อในเวลาต่อมา และหันไปใช้ตำราเรียนภาษาจีนที่ไม่ซับซ้อน และเลิกใช้ภาษาฮกเกี้ยนในการสอน แต่เปลี่ยนเป็นภาษาจีนกลาง (ที่น่าสนใจ คือ มีการเรียนการสอนภาษาอังกฤษแทนที่จะเป็นภาษาดัตช์)³³

กลุ่มชาวจีนเปอรานากันที่มีอันจะกินจำนวนมากนิยมส่งบุตรหลานเข้าเรียนในโรงเรียนของรัฐบาลอาณานิคมอินเดียนเดียตะวันออกของเนเธอร์แลนด์ เพื่อให้ได้รับการศึกษาแบบตะวันตก เนื่องจากเล็งเห็นว่าจะทำให้ได้รับโอกาสในการเข้าทำงานกับรัฐบาลอาณานิคมเนเธอร์แลนด์ โรงเรียน THHK ได้กลายเป็นโรงเรียนที่รองรับลูกหลานชาวจีนเปอรานากันที่มีฐานะดีต่อยกว่า การได้รับการศึกษาและโอกาสทางเศรษฐกิจที่ดีกว่าของชาวจีนทำให้พวกเขากลายเป็นชนชั้นกลางของสังคมอาณานิคมอินเดียนเดียตะวันออกของเนเธอร์แลนด์ ขณะที่ชาวพื้นเมืองส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ส่วนชาวจีนนั้นถือครองพื้นที่ทางการค้าและอุตสาหกรรม อีกทั้งส่วนหนึ่งยังได้เข้าไปทำงานในบริษัทของชาวดัตช์และบริษัทของนักธุรกิจชาวจีนด้วย ความตระหนักถึงสิทธิและหน้าที่ของลูกจ้างตามแบบสังคมสมัยใหม่ปรากฏให้เห็นในการรวมตัวกันเป็น “สมาคมลูกจ้างเชื้อสายจีน” (Tiong Hoa Keng Kie Hwee/The Chinese Employees Associations) ก่อตั้งขึ้นใน ค.ศ. 1909 สมาคมนี้นับเป็นองค์กรแรงงานที่มีอิทธิพลของชาวจีนเปอรานากัน³⁴ (ถูกยุบหลังอินโดนีเซียได้รับเอกราช)

ในกลางทศวรรษที่ 1920 บทบาทของชาวจีนเปอรานากันและโรงเรียน THHK ในการศึกษาแบบจีนเริ่มตกต่ำ กลุ่มชาวจีนโตต็อกก่อตั้งโรงเรียนจีนของกลุ่มตนเองขึ้นมา เนื่องจากไม่พอใจกับระบบการสอนของโรงเรียน THHK ซึ่งไม่คำนึงถึงอัตลักษณ์เฉพาะของกลุ่มชาติพันธุ์ แต่มุ่งให้การศึกษาคนจีนโดยทั่วไป ในปัตตาเวีย จีนแคะ จีนกวางตุ้ง จีนฮกเกี้ยน ก่อตั้งโรงเรียนของพวกเขาเอง³⁵ โรงเรียนจีนที่อยู่ภายใต้การสนับสนุนของโตต็อกเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากการเติบโตของประชากรโตต็อกที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วและนโยบายของรัฐบาลจีน

³³Leo Suryadinata, “Indonesian Chinese Education: Past and Present,” *Indonesia* 14 (October 1972): 53.

³⁴Leo Suryadinata, *Pribumi Indonesians, the Chinese Minority and China* (Singapore: Heinemann Asia, 1986), p. 87.

³⁵*Ibid.*, p. 60.

ภายใต้พรรคก๊กมินตั๋งซึ่งพยายามที่จะสร้างความใกล้ชิดกับชาวจีนโพ้นทะเล โรงเรียนจีนได้รับการส่งเสริมและดูแลจัดการโดยกงสุลจีนในนามของรัฐบาลสาธารณรัฐจีนเพื่อให้มั่นใจว่าการดำเนินงานของโรงเรียนจะรับใช้ผลประโยชน์ของชาติจีน³⁶

2.1.2 แนวทางการเคลื่อนไหวทางการเมือง

ในช่วงก่อนสงครามโลกครั้งที่สอง การเคลื่อนไหวของชาวจีนในอินโดนีเซียอาจแบ่งได้เป็น 3 กลุ่มหลัก ได้แก่ กลุ่มนิยมจีน กลุ่มนิยมดัตช์ และกลุ่มสนับสนุนรัฐเอกราชอินโดนีเซีย

กลุ่มแรก คือ **กลุ่มนิยมจีน** (China-oriented) ในตอนต้นของคริสต์ศตวรรษที่ 20 ทิศนคติทางการเมืองของชาวจีนในอินโดนีเซียได้รับอิทธิพลอย่างแรงกล้าจากแนวคิดชาตินิยมจีน โรงเรียนอย่าง THHK มีบทบาทสำคัญในการเผยแพร่แนวคิดชาตินิยมจีน และที่สำคัญ คือ มีผู้สนับสนุนพรรคก๊กมินตั๋งกระจายอยู่ทั่วอินโดนีเซีย และเนื่องจากก๊กมินตั๋งควบคุมสื่อหนังสือพิมพ์ในเกือบทุกเมืองใหญ่จึงมีอิทธิพลต่อความคิดเห็นของชาวจีนในอินโดนีเซียเป็นจำนวนมาก โดยพยายามที่จะเชื่อมโยงชุมชนชาวจีนในอินโดนีเซียให้ใกล้ชิดกับประเทศจีนทั้งทางด้านการเมืองและเศรษฐกิจมากขึ้น ใน ค.ศ. 1910 มีการก่อตั้งหนังสือพิมพ์ซิน ไป (Sin Po) เป็นหนังสือพิมพ์ของชาวจีนเปอรานากัน ในเมืองปัตตาเวียภายใต้การนำของ ฉู ไปซาน (Tjoe Bou San) พวกนักชาตินิยมจีนให้การสนับสนุนการดำเนินงานของซิน ไป และกลายเป็นที่รู้จักในชื่อกลุ่มซิน ไป (Sin Po Group) สมาชิกของกลุ่มเคลื่อนไหวนี้ส่วนใหญ่แล้วเป็นชาวจีนอพยพที่เกิดในประเทศจีน ซึ่งพวกเขาถูกมองว่ายังคงเป็นบุคคลที่อยู่ภายใต้บังคับของจีน (Chinese subjects) ทิศนคติทางการเมืองของพวกเขามุ่งไปยังประเทศจีนและอยู่ภายใต้การชี้นำของก๊กมินตั๋ง พวกเขามีความเชื่อว่าอนาคตของตนเองเชื่อมโยงกับชะตาของประเทศจีนมากกว่าอินโดนีเซีย³⁷

กลุ่มซิน ไปเห็นว่าประเทศจีน คือ ผู้พิทักษ์ชาวจีนโพ้นทะเล พวกเขาสนับสนุนความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของกลุ่มเปอรานากันและโตต็อก การให้สถานะทางกฎหมายแบบดัตช์แก่ชาวจีนท้องถิ่น และการให้การศึกษาแบบจีนสำหรับลูกหลานเปอรานากัน ตั้งแต่กลาง ค.ศ. 1918 กลุ่มซิน ไปจะเริ่มมีอิทธิพลในฐานะพลังทางการเมืองของชาวจีนอินโดนีเซีย

³⁶Leo Suryadinata, *Pribumi Indonesians, the Chinese Minority and China*, p. 61.

³⁷George McT Kahin, "The Chinese in Indonesia," *Far Eastern Survey* 15, 21 (October 1946): 329.

ใน ค.ศ. 1918 รัฐบาลอาณานิคมเนเธอร์แลนด์ได้สถาปนาสภาประชาชน³⁸ (Volksraad) เอช เอช คาน (H.H. Kan) ซึ่งเป็นข้าราชการจีนที่มีฐานะจากเมืองปัตตาเวียและ เลียม อาปัด (Liem A Pat) จากเมืองบังกา ได้ยอมรับการแต่งตั้งให้เป็นสมาชิกสภาในฐานะผู้แทนชาวจีนในอาณานิคมอินเดียนตะวันออกของเนเธอร์แลนด์ ทั้งที่ประชาคมจีนส่วนหนึ่งต่อต้านการเข้าไปมีส่วนร่วมในสถาบันของรัฐบาลอาณานิคมเนเธอร์แลนด์ ทั้งนี้เนื่องจากทั้งสองคนและผู้สนับสนุนของพวกเขาเห็นว่าปัญหาเรื่องเชื้อชาตินั้นไม่สามารถแก้ไขได้ด้วยความช่วยเหลือของรัฐบาลจีนในขณะนั้นซึ่งไม่มีอิทธิพลพอที่จะช่วยเหลือชาวจีนในหมู่เกาะอินโดนีเซีย ดังนั้นพวกเขาต้องพยายามที่จะปรับปรุงสถานภาพของพวกเขาในหมู่เกาะแห่งนี้โดยไม่ต้องรอการช่วยเหลือจากจีน และเชื่อว่าจะสามารถแก้ไขปัญหาเรื่องสถานภาพของตนเองได้หากเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยผ่านสภาประชาชน กลุ่มชิน ไปเป็นหนึ่งในขบวนการที่ไม่เห็นด้วยกับการเข้าร่วมเป็นสมาชิกของสภาประชาชน และออกมาเคลื่อนไหวคัดค้านอย่างแข็งขัน โดยเชื่อว่าชาวจีนในหมู่เกาะอินโดนีเซียเป็นคนต่างด้าว ซึ่งไม่สามารถเข้าร่วมในกิจกรรมทางการเมืองระดับท้องถิ่นได้ และการเข้าร่วมในสภาประชาชนก็ไม่สามารถปกป้องผลประโยชน์ของชาวจีนได้ เพราะผู้แทนชาวจีนเป็นเสียงส่วนน้อย แต่เชื่อว่ารัฐบาลจีนซึ่งมีสถานทูตอยู่ในกรุงเฮกจะสามารถติดต่อกับผู้นำของรัฐบาลเนเธอร์แลนด์ได้โดยตรง³⁹ นอกจากนี้ ผู้สนับสนุนชาตินิยมจีนอย่าง เต๋ เคียนซิง (The Kian Sing) แสดงความคิดเห็นต่อต้านการเข้าร่วมเป็นสมาชิกสภาประชาชน เขามองว่าสภาประชาชนนี้เป็นเพียงกับดักของรัฐบาลอาณานิคมเนเธอร์แลนด์ และข้าราชการชาวจีนไม่ใช่ตัวแทนของชาวจีนในหมู่เกาะอินโดนีเซีย แต่ถูกแต่งตั้งขึ้นมาโดยรัฐบาลอาณานิคมเนเธอร์แลนด์⁴⁰

แนวคิดชาตินิยมจีนมีอิทธิพลต่อชาวจีนเปอรานากันไม่มากเท่าที่มีต่อชาวจีนโติด็อก เพราะเปอรานากันตระหนักว่าพวกเขานั้นแตกต่างจากชาวจีนในประเทศจีน และพวกเขาพร้อมที่จะยอมรับการเป็นคนในบังคับของรัฐบาลอาณานิคมเนเธอร์แลนด์ ชาวจีนเปอรานากันที่ศึกษาในประเทศจีนจะต้องถือหนังสือเดินทางเนเธอร์แลนด์ และต้องลงทะเบียนรายงานตนที่สถานกงสุลเนเธอร์แลนด์ ถ้าพวกเขาไม่ต้องการเสียโอกาสที่จะได้กลับมายังอาณานิคมอินเดียนตะวันออกของเนเธอร์แลนด์อีก และการถือหนังสือเดินทางเนเธอร์แลนด์อาจจะทำให้ได้รับการดูแลอย่างดีจากเจ้าหน้าที่และตำรวจของรัฐบาลจีน รัฐบาลอาณานิคมเนเธอร์แลนด์พร้อมที่จะปฏิเสธการกลับเข้ามายังอาณานิคมแห่งนี้ของพวกผู้สนับสนุนชาตินิยมจีน ใน ค.ศ. 1920 คณะผู้แทนชาวจีน

³⁸ สภาประชาชนถูกจัดตั้งขึ้นมาโดยรัฐบาลอาณานิคมเนเธอร์แลนด์ใน ค.ศ. 1918 มีหน้าที่เป็นที่ปรึกษาการบริหารของรัฐบาลอาณานิคม และสมาชิกทั้งกลุ่มชาวพื้นเมืองและชาวดัตช์ อ้างถึงใน ภูวดล ทรงประเสริฐ, อินโดนีเซีย อดีตและปัจจุบัน (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547), หน้า 243.

³⁹ Leo Suryadinata, Peranakan Chinese Politics in Java, 1917-1942, pp. 15-16.

⁴⁰ *Ibid.*, p. 18.

อินโดนีเซียที่สนับสนุนชาตินิยมจีนเดินทางไปขอการสนับสนุนจากรัฐบาลจีนในการรณรงค์ต่อต้านการบังคับให้สถานะคนในบังคับของรัฐบาลอาณานิคมเนเธอร์แลนด์ (แต่ไม่ประสบความสำเร็จ) บางคนไม่ได้รับอนุญาตให้กลับเข้ามายังอาณานิคมอินเดียตะวันออกของเนเธอร์แลนด์ หลังจากนั้นจำนวนของเปอรานากันที่ไปเรียนต่อที่ประเทศจีนลดลงเรื่อยๆ แต่เปลี่ยนไปศึกษาในเนเธอร์แลนด์หรือประเทศอื่นๆ ในยุโรปแทน⁴¹

รัฐบาลอาณานิคมเนเธอร์แลนด์อนุญาตให้พลเมืองของเนเธอร์แลนด์เท่านั้นที่สามารถเข้าร่วมในองค์กรการเมืองระดับท้องถิ่นได้ การกำหนดกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมทางการเมืองเช่นนี้ช่วยให้สามารถแยกโศกออกจากเปอรานากันได้ และเป็นการขัดขวางชาวจีนจำนวนหนึ่งที่มีแนวคิดฝักใฝ่จีนซึ่งพยายามจะเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองของอินโดนีเซีย อย่างไรก็ตาม กฎหมายนี้ก็ยังคงเปิดช่องให้ชาวจีนที่ไม่ได้เกิดในอินโดนีเซียมีสถานภาพสมาชิกสมทบที่ไม่มีสิทธิออกเสียงลงคะแนน และอนุญาตให้ชาวจีนที่ไม่ได้เกิดในอินโดนีเซียสามารถเข้าร่วมองค์กรทางสังคมของชาวจีนในอินโดนีเซียได้ เช่น โรงเรียนจีน⁴²

กลุ่มที่สอง คือ **กลุ่มนิยมดัตช์** (pro-Dutch group) เป็นกลุ่มที่ต้องการผูกอนาคตของชาวจีนในอินโดนีเซียไว้กับอาณานิคมเนเธอร์แลนด์ ส่วนใหญ่เป็นชาวจีนเปอรานากัน พวกเขาไม่เชื่อว่าสามารถพึ่งพาประเทศจีนได้ในการที่จะปกป้องและสนับสนุนผลประโยชน์ของชาวจีนในอินโดนีเซีย ทำให้พวกเขามีแนวโน้มที่จะร่วมมือกับอาณานิคมเนเธอร์แลนด์ ค.ศ. 1928 มีการก่อตั้งพรรคการเมืองของกลุ่มนิยมดัตช์ คือ พรรคจงหวาฮุย (Chung Hwa Hui/The Chinese Association, CHH) ในเมืองสมารัง พรรคนี้ถือว่าเป็นพรรคการเมืองแรกของกลุ่มชาวจีนเปอรานากัน สมาชิกคนสำคัญของพรรคนี้จะมาจากกลุ่มพ่อค้าที่มั่งคั่ง เจ้าของที่ดิน และเจ้าของโรงงานในเกาะชวาที่เสนอตัวเป็นตัวแทนเพื่อเรียกร้องผลประโยชน์ให้กับชุมชนชาวจีนทั้งหมดในอินโดนีเซีย⁴³ ผู้นำของพรรคนี้ เช่น เอช เอช คาน และ ปาว เหลียงเกีย (Phoa Liang Gie) ไม่ได้คาดหวังการสนับสนุนจากประเทศจีน แต่จะพยายามร่วมมือกับรัฐบาลอาณานิคมเนเธอร์แลนด์ ใน ค.ศ. 1939 พรรคจงหวาฮุยได้รับสองที่นั่งในสภาประชาชน

พรรคจงหวาฮุย สนับสนุนให้ชาวจีนเปอรานากันได้รับความเป็นพลเมืองดัตช์และเปิดรับสมาชิกพรรคที่เป็นชาวจีนเปอรานากันที่เป็นคนในบังคับของรัฐบาลอาณานิคมเนเธอร์แลนด์ตามกฎหมาย ส่วนชาวจีนโศกอกันนั้นสามารถสมัครเป็นสมาชิกของพรรคได้ แต่ไม่มีสิทธิในการออกเสียงลงคะแนน เอช เอช คาน เป็นผู้สนับสนุนการคงไว้ซึ่งอาณานิคมเนเธอร์แลนด์ในแนวคิดทาง

⁴¹ Charles A. Coppel, *Patterns of Chinese Political Activity in Indonesia* (Melbourne: Thomas Nelson (Australia) in association with the Australian Institute of International Affairs, 1976), p. 30.

⁴² *Ibid.*, p. 30.

⁴³ George McT Kahin, "The Chinese in Indonesia," p. 329.

การเมืองของเขา และเขาเชื่อว่าผลประโยชน์ของชาวจีนท้องถิ่นจะได้รับการคุ้มครองด้วยดีภายใต้การปกครองของรัฐบาลอาณานิคมเนเธอร์แลนด์ และหวังว่าจะมีความเป็นธรรมและนำพาอาณานิคมแห่งนี้ให้เจริญรุ่งเรือง ในขณะที่เขาแสดงออกถึงความพอใจต่อรัฐบาลอาณานิคมเนเธอร์แลนด์ที่ใจกว้างต่อชาวจีน แต่เขาก็วิจารณ์ข้อบกพร่องบางประการของรัฐบาลอาณานิคมเนเธอร์แลนด์ที่มีผลกระทบต่อชาวจีน เช่น ระบบภาษีรายได้ การเรียกร้องความรู้ภาษาดัตช์สำหรับผู้สมัครรับเลือกตั้งระดับเทศบาล เป็นต้น อย่างไรก็ตาม เขาเชื่อว่ารัฐบาลอาณานิคมเนเธอร์แลนด์จะแก้ไขข้อบกพร่องนี้โดยเร็วที่สุด

ผู้นำอีกคนของพรรคจงหวาสู่ย คือ ป้าว เหลียงเกีย มีมุมมองที่แตกต่างจาก เอช เอช คาน โดย ป้าว เหลียงเกีย รู้สึกว่าชาวจีนในอาณานิคมอินเดียตะวันออกของเนเธอร์แลนด์ไม่ได้ถูกบูรณาการเข้าเป็นส่วนหนึ่งของประชากรพื้นเมือง ชาวจีนยังคงเป็นชนกลุ่มน้อยที่มีผลประโยชน์แตกต่างจากชาวดัตช์และชาวพื้นเมืองอินโดนีเซีย แม้ว่า ป้าว เหลียงเกีย เห็นด้วยกับการที่ชาวจีนอินโดนีเซียได้รับความเป็นพลเมืองของเนเธอร์แลนด์ แต่เขายังมีความคิดว่า ไม่ควรมีอำนาจใดที่จะบังคับให้กลุ่มชาวจีนไปอยู่กับฝ่ายหนึ่งฝ่ายใด ในการต่อสู้ระหว่างอาณานิคมเนเธอร์แลนด์กับอินโดนีเซีย ป้าว เหลียงเกีย ให้เหตุผลว่าชาวจีนควรเป็นกลางในการต่อสู้ครั้งนี้และรับใช้กลุ่มที่มีอำนาจ ไม่ว่าจะเป็นเจ้าอาณานิคมเนเธอร์แลนด์หรืออินโดนีเซียที่เป็นเอกราช⁴⁴

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

⁴⁴Leo Suryadinata, *Pribumi Indonesians, the Chinese Minority and China*, pp. 55-56.

ภาพที่ 1 เอช เอช คาน (H.H. Kan หรือ Kan Hok Hoei: ค.ศ. 1881-1951) ได้รับความศึกษาแบบดัตช์และเป็นสมาชิกในสภาประชาชน (Volksraad) ในฐานะตัวแทนชาวจีน เขาเป็นผู้สนับสนุนอาณานิคมเนเธอร์แลนด์คนสำคัญในทางการเมือง ด้วยเชื่อว่าผลประโยชน์ของชาวจีนท้องถิ่นจะได้รับการคุ้มครองเป็นอย่างดีภายใต้การปกครองของรัฐบาลอาณานิคม

ที่มา: Sam Setyautama, *Tokoh-Tokoh Etnis Tionghoa di Indonesia* [บรรดาผู้นำชาวจีนในอินโดนีเซีย] (Jakarta: Kepustakaan Populer Gramedia, 2008), p. 113.

กลุ่มที่สาม คือ **กลุ่มสนับสนุนรัฐเอกราชอินโดนีเซีย** (pro-Indonesia) ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีขนาดเล็กกว่าสองกลุ่มที่กล่าวมา เป็นการรวมตัวกันของชาวจีนเปอรานากันที่มีความเชื่อว่าอินโดนีเซียจะกลายเป็นประเทศเอกราชในอนาคต พวกเขาจึงผูกโชคชะตาของตนเองไว้ที่ชาวพื้นเมืองมากกว่าเจ้าอาณานิคมเนเธอร์แลนด์และจีน พวกเขาารู้สึกว่าไม่ควรที่จะแยกชุมชนจีนออกจากสังคมของชาวพื้นเมืองอินโดนีเซียและสองชุมชนนี้ควรที่จะร่วมมือกัน ใน ค.ศ. 1932 เลียม กวนเฮียน (Liem Koen Hian) ผู้นำของกลุ่มสนับสนุนอินโดนีเซียได้ก่อตั้งพรรคการเมืองขึ้นในเมืองสุราบายา ชื่อว่า พรรคชาวจีนเชื้อสายอินโดนีเซีย (Indonesian Chinese Party/ Partai Tionghoa Indonesia, PTI) ระหว่าง ค.ศ. 1935-1939 ได้รับเพียงหนึ่งที่นั่งในสภาประชาชน พรรคนี้มีสาขา

อยู่ในเมืองสุรabaya สมารังและมาลัง พรรคนี้ให้การช่วยเหลือในการเป็นตัวกลางระหว่างประชาคมจีนกับนักชาตินิยมพื้นเมืองอินโดนีเซีย⁴⁵

พรรคชาวจีนเชื้อสายอินโดนีเซียมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อ “ช่วยอินโดนีเซียพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองไปสู่ความเป็นรัฐซึ่งทุกคนได้สิทธิเท่าเทียมกัน และมีหน้าที่เท่าเทียมกัน” เป้าหมายสำคัญของพรรค คือ การทำให้สถานะทางเศรษฐกิจของพวกเปอรานากันแข็งแกร่งขึ้น และแสวงหาความร่วมมือกับพรรคการเมืองอินโดนีเซีย อย่างไรก็ตาม พรรคชาวจีนเชื้อสายอินโดนีเซียสนับสนุนการแยกกลุ่มโตต็อกและเปอรานากันออกจากกัน โดยทางพรรคจะรับสมาชิกสามัญที่เป็นชาวจีนเปอรานากันเท่านั้น ขณะที่ผู้ที่ไม่ใช่เปอรานากันสามารถเป็นได้เพียงสมาชิกสมทบ โดยปราศจากสิทธิออกเสียงลงคะแนน พรรคมีนโยบายต่อต้านการแบ่งแยกระบบโรงเรียนบนพื้นฐานของการแบ่งแยกเชื้อชาติ สนับสนุนระบบการศึกษาที่เป็นเอกภาพสำหรับทุกเชื้อชาติในอินโดนีเซีย ทั้งนี้เพราะพรรคเชิดชูหลักการเท่าเทียมกันระหว่างเชื้อชาติ พรรคนี้เชื่อว่าชาวจีนเปอรานากันควรรักษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของตนเองไว้แต่ก็ควรร่วมมือกับกลุ่มอื่นๆ ในทางการเมืองระดับประเทศด้วย⁴⁶

ผู้ก่อตั้งของพรรคชาวจีนเชื้อสายอินโดนีเซีย คือ เลียม กวนเฮียน เป็นนักหนังสือพิมพ์ของหนังสือพิมพ์เปอรานากัน ด้วยหน้าที่การงานของเขาทำให้ต้องคลุกคลีและใกล้ชิดกับนักชาตินิยมอินโดนีเซีย จึงเริ่มส่งเสริมแนวคิดชาตินิยมอินโดนีเซียในหมู่ชาวจีนเปอรานากัน เขาพยายามเน้นย้ำว่าความผูกพันของเปอรานากันต่อดินแดนอินโดนีเซียนั้นยอมเหนือกว่าความผูกพันต่อจีน

“ชาวจีนเปอรานากัน...มีความเป็นอินโดนีเซียมากกว่าจีน ถึงแม้ว่าพวกเขาจะสืบเชื้อสายสองทาง พวกเขาดำเนินชีวิตอยู่ในอินโดนีเซีย มีชีวิตและคิดในฐานะชาวพื้นเมืองอินโดนีเซีย พูดภาษาอินโดนีเซีย พวกเขาแตกต่างจากจีนโตต็อก ... พวกเขาจะอาศัยและใช้ชีวิตไปอีกหลายชั่วคน และจะถูกฝังศพอยู่ที่นี้”⁴⁷

⁴⁵ Leo Suryadinata, *Pribumi Indonesians, the Chinese Minority and China*, p. 56.

⁴⁶ *Ibid.*, p. 56.

⁴⁷ *Ibid.*, p. 58.

“... peranakan Chinese... are more Indonesian than Chinese. Although they are the descendants of two races, they continue to live in Indonesia, live and think as the indigenous Indonesians, speak bahasa Indonesia. They are dissimilar to the totok Chinese. Moreover... they have lived and will live and make a living for many generations and will be buried here as well.”

ภาพที่ 2 เลียม กวนเฮียน (LIEM KOEN HIAN: ค.ศ. 1896–1952) ผู้ก่อตั้ง พรรค PTI สนับสนุนการเรียกร้องเอกราชของอินโดนีเซีย และเขามีความรู้สึกเป็นชาวอินโดนีเซียมากกว่าเป็นจีน

ที่มา: Sam Setyautama, Tokoh-Tokoh Etnis Tionghoa di Indonesia [บรรดาผู้นำชาวจีนในอินโดนีเซีย] (Jakarta: Kepustakaan Populer Gramedia, 2008), p. 205.

2.2 การจำกัดการเคลื่อนไหวของชาวจีนภายใต้การยึดครองของญี่ปุ่น ค.ศ. 1942-1945

ระหว่างสงครามโลกครั้งที่สอง กองทัพญี่ปุ่นประสบความสำเร็จในการทำลายกองทัพของรัฐบาลอาณานิคมเนเธอร์แลนด์ได้เมื่อวันที่ 8 มีนาคม ค.ศ. 1942 และเข้ายึดครองเกาะชวาในช่วงแรกชาวพื้นเมืองพอใจและกระตือรือร้นต้อนรับกองทัพญี่ปุ่น เนื่องจากก่อนหน้านี้ญี่ปุ่นได้ให้คำมั่นสัญญาแก่ชาวพื้นเมืองว่าจะช่วยปลดแอกการปกครองของรัฐบาลอาณานิคมเนเธอร์แลนด์ให้หมดไปจากหมู่เกาะแห่งนี้ นอกจากนี้ ผู้นำชาวพื้นเมืองหลายคนได้ติดต่อกับกองทัพของญี่ปุ่นก่อนหน้านี้แล้ว จึงไม่ใช่เรื่องยากที่ญี่ปุ่นจะเข้าทำลายอิทธิพลของเจ้าอาณานิคมเนเธอร์แลนด์ด้วยการเตรียมและการช่วยเหลือของชาวพื้นเมืองเป็นอย่างดี ในช่วงที่ญี่ปุ่นสามารถยึดครองหมู่

เกาะอินโดนีเซียไว้ได้แล้ว โดยเฉพาะในเกาะชวาและมาดูรา พรรคการเมืองและองค์กรต่างๆ ถูกยุบ บรรณาธิการและสื่อสิ่งพิมพ์ต่างๆ ถูกตรวจสอบอย่างเข้มงวด

ผู้นำชาวจีนทั้งเปอรานากันและโตต็อกถูกจับและลงโทษโดยส่วนใหญ่เป็นกลุ่มที่วิจารณ์ญี่ปุ่น เช่น กวย เก็กเบง (Kwee Kek Beng) ซึ่งเป็นหนึ่งในผู้ก่อตั้งหนังสือพิมพ์ชิน โปของพวกเปอรานากัน บ่อยครั้งที่เขาเขียนบทความเพื่อโจมตีและวิพากษ์วิจารณ์ญี่ปุ่น จนทำให้เขาถูกตักเตือนจากกงสุลญี่ปุ่นในเมืองปัตตาเวีย และถึงกับต้องหนีออกจากปัตตาเวีย⁴⁸ และองค์กรชาวจีนทั้งหมด ซึ่งรวมถึงพรรคก๊กมินตั๋งและพรรคจงหวาฮุย (Chung Hwa Hui) ถูกยุบและห้ามไม่ให้เคลื่อนไหว ในต้น ค.ศ. 1943 ชาวจีนจำนวน 542 คน ถูกจับกุมและกักขังในค่ายกักกันที่เมืองซีมาฮี (Cimahi) ซึ่งตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกของเมืองบันดุง พวกเขาต้องใช้ชีวิตอยู่ที่นั่นจนกระทั่งสิ้นสุดสงคราม ไม่เพียงแต่พวกผู้นำขององค์กรชาวจีน แม้แต่ชาวจีนที่แต่งงานกับชาวดัตช์หรือคนที่มิสสถานะเป็นชาวยุโรปจำนวนหนึ่งต่างก็ได้รับชะตากรรมเดียวกัน ส่วนที่เหลือถ้าไม่เข้าร่วมกับญี่ปุ่นก็หนีไปเคลื่อนไหวในลักษณะขบวนการใต้ดิน⁴⁹

ตลอดช่วงเวลาของการยึดครองของญี่ปุ่น สิ่งที่น่ากังวลใจของชาวจีนเปอรานากันและชาวจีนโตต็อก คือ ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ความรุนแรงในการต่อต้านชาวจีนเกิดขึ้นในบริบทความรุนแรงทางการเมืองด้วยน้ำมือของกองทัพญี่ปุ่น ที่สำคัญคือ เหตุการณ์ที่เรียกว่า "Pontianak Affair" ที่เกิดขึ้นในเดือนตุลาคม ค.ศ. 1943 กองทัพญี่ปุ่นใช้กำลังเข้าปราบปรามกลุ่มต่อต้านการยึดครองของญี่ปุ่นที่เมืองปอนตีอานัก ซึ่งตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกของเกาะกาลิมันตัน ส่งผลให้เกิดการจับกุมทหารและบุคคลสำคัญในท้องถิ่น และมีผู้เสียชีวิตในเหตุการณ์ครั้งนี้จำนวน 1,500 คน ซึ่งในจำนวนนี้เป็นชาวจีนถึง 854 คน⁵⁰

ในขณะที่พรรคการเมืองและองค์กรที่เป็นผู้แทนผลประโยชน์ของชาวจีนในอินโดนีเซียถูกห้ามไม่ให้เคลื่อนไหว และมีการใช้ความรุนแรงกับชาวจีนโดยกองทัพญี่ปุ่น แต่ก็มี การเปิดกว้างทางวัฒนธรรมให้กับชาวจีน เพื่อชดเชยการปิดกั้นทางการเมือง เช่น การอนุญาตให้ใช้ชื่อจีน การเปิดโอกาสให้มีโรงเรียนจีนสำหรับบุตรหลานของชาวจีนในอินโดนีเซีย (ทดแทนโรงเรียนดัตช์ที่ถูกปิด) เป็นต้น⁵¹

⁴⁸Leo Suryadinata, *Peranakan's Search for National Identity: Biographical Studies of Seven Indonesian Chinese*, pp. 97-98.

⁴⁹Benny G Setiono, *Tionghoa dalam Pusaran Politik* [ชาวจีนในวงจรรยาการเมือง] (Jakarta: Elkasa, 2003), p. 530.

⁵⁰Jumma Purdey, *Anti-Chinese Violence in Indonesia, 1996-1999* (Honolulu: University of Hawai'i Press, 2006), p. 7.

⁵¹Mary F. Somers, "Peranakan Chinese Politics in Indonesia." (Doctoral dissertation, Political Science, Cornell University, 1965), p. 108.

โรงเรียนของรัฐบาลอาณานิคมเนเธอร์แลนด์ต้องปิดตัวลงและห้ามใช้ภาษาดัตช์ ลูกหลานชาวจีนทั้งเปอรานากันและโตต็อกที่เคยเรียนอยู่ในโรงเรียนของรัฐบาลอาณานิคมเนเธอร์แลนด์ ต้องย้ายไปเรียนในโรงเรียนจีนแทน ในเดือนกรกฎาคม ค.ศ. 1942 โรงเรียน THHK ก็ได้รับอนุญาตให้เปิดเรียนได้ตามเดิม และเกิดโรงเรียนจีนเพิ่มขึ้นอีกในช่วงการยึดครองของญี่ปุ่น⁵² สิ่งนี้ยิ่งกระตุ้นความรู้สึกที่มีร่วมกันของชาวจีนในอินโดนีเซียและเป็นการปูทางให้พวกเขากลับไปสู่ความเป็นจีน⁵³

แม้ว่าตลอดช่วงเวลาการยึดครองของญี่ปุ่น กิจกรรมทางการเมืองของชาวจีนในอินโดนีเซียจะถูกจำกัดอย่างมาก แต่ยังคงมีการถกเถียงกันระหว่างนักเคลื่อนไหวชาวจีนในเรื่องของการกำหนดอนาคตของชาวจีนในอินโดนีเซีย เอี้ยว ฉองฮิว (Oei Tjong Hauw, 1893 – 1977) สมาชิกคนสำคัญของพรรคจงหวาสู้เห็นพ่ายแพ้เมื่อการยึดครองของญี่ปุ่นได้ล้มล้างอำนาจของรัฐบาลอาณานิคมเนเธอร์แลนด์เป็นเหตุให้กฎหมายสัญชาติเนเธอร์แลนด์ไม่มีผลบังคับใช้อีกต่อไป รัฐบาลอินโดนีเซียในอนาคตควรจะประกาศให้ชาวจีนทุกคนในอินโดนีเซียเป็นพลเมืองจีน ซึ่งเขาให้เหตุผลว่าชาวจีนเปอรานากันจำนวนมากจะเลือกถือสิทธิความเป็นพลเมืองจีน แต่เขาสัญญาว่าชาวจีนจะทำให้ดีที่สุดที่จะช่วยชาวจีนอินโดนีเซียก่อตั้งประเทศที่เป็นเอกราชขึ้นมา เพราะชาวจีนในอินโดนีเซียเป็นหนี้บุญคุณต่อแผ่นดินอินโดนีเซีย

เลียม กวนเฮียน แห่งพรรคชาวจีนเชื้อสายอินโดนีเซียสนับสนุนการเรียกร้องเอกราชของอินโดนีเซียด้วยเหตุผลที่ต่างกัน กล่าวคือ เขามีมุมมองแบบนักชาตินิยมที่สนับสนุนอินโดนีเซีย เลียม กวนเฮียน ได้แสดงความเชื่อมั่นว่าชาวจีนท้องถิ่นในชวาไม่ได้เป็นจีนอีกต่อไป แต่พวกเขามีความรู้สึกเป็นชาวอินโดนีเซียมากกว่าเป็นจีน อย่างไรก็ตาม พวกเขายังคงค่อนข้างสับสนเกี่ยวกับสถานภาพของตนเอง เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์บ้านเมืองทั้งในและนอกประเทศ เลียม กวนเฮียน จึงเสนอแนะว่าสาธารณรัฐอินโดนีเซียในอนาคตควรประกาศให้ชาวจีนทุกคนในอินโดนีเซียเป็นพลเมืองของอินโดนีเซีย⁵⁴ จะเห็นได้ว่ามุมมองเกี่ยวกับการเลือกสถานภาพของชาวจีนอินโดนีเซียของ เลียม กวนเฮียนนั้นแตกต่างจาก เอี้ยว ฉองฮิว

ภายใต้การยึดครองของญี่ปุ่น ทั้งเปอรานากันและโตต็อกตกอยู่ภายใต้การบริหารที่เป็นหนึ่งเดียวกัน ชิว เกียกฉาน (Siauw Giok Tjhan) ปัญญาชนหัวเอียงซ้าย และ ฉาว ซิกเฮียน (Tjoa Sik Ien) ร่วมกันเขียนงานเกี่ยวกับชาติพันธุ์จีนกับการศึกษาในงานเขียนเรื่อง “ปัญหาการศึกษา

⁵²Mely G. Tan, *Etnis Tionghoa di Indonesia* [ชาติพันธุ์จีนในอินโดนีเซีย] (Jakarta: Yayasan Obor Indonesia, 2008), p. 6.

⁵³Leo Suryadinata, *Peranakan's Search for National Identity: Biographical Studies of Seven Indonesian Chinese* (Singapore: Times Academic Press, 1993), p. 74.

⁵⁴Leo Suryadinata, *Pribumi Indonesians, the Chinese Minority and China*, p. 59.

ของลูกหลานเปอรานากันที่เป็นพลเมืองอินโดนีเซีย” (Educational Problem for Children of Peranakan Chinese Who Are Indonesian Citizens) ในช่วงที่อยู่ภายใต้การปกครองของญี่ปุ่น ชาวจีนเปอรานากันไม่ได้รับอนุญาตให้เข้าเรียนในโรงเรียนรัฐบาลที่มีอยู่ อีกทั้งยังมีนโยบายเกี่ยวกับการขึ้นทะเบียนคนต่างด้าวของญี่ปุ่น คือ บุคคลใดก็ตามที่ใช้ชื่อจีนไม่ว่าจะอยู่ในอินโดนีเซียมากี่รุ่นแล้วก็ตาม ก็ยังคงเป็นชาวต่างด้าว นโยบายนี้ทำให้ชาวจีนเปอรานากันและโตต็อกพยายามร่วมกันก่อตั้งโรงเรียนสำหรับลูกหลานของพวกเขาเอง หลังจากนั้นพวกเขาจึงจัดตั้งโรงเรียนขึ้นมาโดยใช้ครูเก่าจากโรงเรียนดัตช์-จีน (Dutch-Chinese School/Hollands Chineesche Scholen, H.C.S.) ซึ่งเป็นโรงเรียนสำหรับคนรวยมีฐานะดีที่จะส่งลูกหลานเข้าเรียนได้ และโรงเรียน THHK เป็นโรงเรียนที่ชาวจีนก่อตั้งขึ้นมาสำหรับลูกหลานของตนเอง จุดประสงค์ของการก่อตั้งโรงเรียนชาวจีนขึ้นมา คือ เพื่อสอนให้เด็กชาวจีนเหล่านั้นกลายเป็นพวกราชาตินิยมจีน อย่างไรก็ตาม ในกรณียึดครองของญี่ปุ่นเนื้อหาบางส่วนก็ได้ถูกเพิ่มเข้าไปโดยรัฐบาลทหารของญี่ปุ่น และกำหนดให้ภาษาญี่ปุ่นเป็นวิชาบังคับของหลักสูตรการเรียนการสอนด้วย⁵⁵

ศูนย์วิทยพัทยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

⁵⁵Leo Suryadinata, *Political Thinking of the Indonesian Chinese, 1900-1977: a Sourcebook* (Singapore: National University of Singapore Press, 1979), p.175.

ภาพที่ 3 เอี้ยว เตียงจួយ (OEI TIANG TJOEI, 1893–1977) นักหนังสือพิมพ์เชื้อสายจีนเปอรานากันในชวาที่ทำงานให้กับหนังสือพิมพ์สอง โป และเป็นประธานของสหพันธ์แห่งสมาคมชาวจีนโพ้นทะเล (HCTH) สาขาปัตตาเวียซึ่งสนับสนุนการเคลื่อนไหวของญี่ปุ่น

ที่มา: Sam Setyautama, *Tokoh-Tokoh Etnis Tionghoa di Indonesia* [บรรดาผู้นำชาวจีนในอินโดนีเซีย] (Jakarta: Kepustakaan Populer Gramedia, 2008), p.275.

ในระยะแรกกองทัพญี่ปุ่นค่อนข้างรวมชอมกับพวกเปอรานากัน เพราะคิดว่าเสถียรภาพทางเศรษฐกิจของเกาะชวานั้นขึ้นอยู่กับความร่วมมือของประชาคมธุรกิจของชาวจีนท้องถิ่น ญี่ปุ่นพยายามสร้างภาพว่าญี่ปุ่น จีน และเอเชียและทั้งหมดต้องร่วมมือกันต่อสู้กับชาติตะวันตกโดยพยายามเน้นว่านายพลเจียง ไคเช็ค เป็นเครื่องมือของฝ่ายตะวันตก ในเกาะชวาและสุมาตรา ญี่ปุ่นพยายามทำงานผ่านกลุ่มชาวจีนเปอรานากันและโตต็อกที่ให้การสนับสนุนและเข้าข้างญี่ปุ่นที่สำคัญ เช่น เอี้ยว เตียงจួយ (Oei Tiang Tjoei) ซึ่งเป็นนักหนังสือพิมพ์เชื้อสายจีนในชวาที่สนับสนุนการเคลื่อนไหวของญี่ปุ่นในช่วงก่อนสงคราม จนส่งผลให้เขาถูกจับกุมโดยรัฐบาลอาณานิคมเนเธอร์แลนด์ในเดือนธันวาคม ค.ศ. 1941 ส่วนหนังสือพิมพ์ที่เขาเป็นบรรณาธิการ คือ สองโป (Hong Po) ที่ถูกก่อตั้งขึ้นใน ค.ศ. 1939 เป็นหนังสือพิมพ์รายวันของเปอรานากันในเมือง

ปัตตาเวียที่สนับสนุนญี่ปุ่น ยิ่งกว่านั้น เคียว เตียงดูย ยังเป็นประธานของ “สหพันธ์แห่งสมาคมชาวจีนโพ้นทะเล” (Federation of Overseas Chinese Associations หรือ Hua-ch’iao Tsung-hui ใช้ตัวย่อว่า HCTH) ซึ่งเป็นการรวมตัวกันของสมาคมชาวจีนอินโดนีเซียต่างๆ ที่เคยเป็นส่วนหนึ่งขององค์กรทางการเมืองที่ถูกยุบไป และก่อตั้งขึ้นด้วยการสนับสนุนของญี่ปุ่น ใน ค.ศ. 1942 ที่เมืองปัตตาเวีย⁵⁶ ต่อมาทางสมาคมได้ขยายสาขาไปทั่วทุกเมืองในเกาะชวา เช่น สหพันธ์แห่งสมาคมชาวจีนโพ้นทะเล ในเมืองบันดุงภายใต้การนำของ ยับ ฉวนปิง (Yap Tjwan Bing) ที่ดำเนินงานเพื่อช่วยเหลือชาวจีนที่ถูกขังคุกอยู่ในค่ายกักกันของญี่ปุ่นที่ซีมาฮี (Cimahi) สหพันธ์แห่งสมาคมชาวจีนโพ้นทะเลเป็นทั้งตัวแทนของชาวเปอรานากัน กลุ่มกระบอกเสียงของโตต็อก และองค์กรทางสังคม เช่น สมาคมการประกันการฝังศพ (burial-insurance societies) เป็นต้น สหพันธ์แห่งสมาคมชาวจีนโพ้นทะเลถูกใช้เป็นเครื่องมือเรียกรงเงินจากชาวจีนสำหรับนำไปใช้ในการสนับสนุนการทำสงครามของญี่ปุ่น เพื่อขับไล่เนเธอร์แลนด์ และนำไปดูแลชาวจีนที่ด้อยโอกาส โดยเฉพาะการสร้างโรงเรียนจีนขึ้นมา⁵⁷ หลังจากญี่ปุ่นถอนกองกำลังออกจากหมู่เกาะอินโดนีเซียแล้ว ชุมชนชาวจีนได้จัดตั้งองค์กรชาวจีนขึ้นมาใหม่แทนที่ สหพันธ์แห่งสมาคมชาวจีนโพ้นทะเล โดยมีชื่อว่า องค์กรกลางของชาวจีน (Central Chinese Organization/Chung Hua Tsung Hui, CHTH) ภายใต้การนำของ ยับ ฉวนปิงและ อง เซียวเจิน (Ong Siang Tjoen) องค์กรกลางของชาวจีนมีวัตถุประสงค์เพื่อต่อต้านการรกดขี่มาของเนเธอร์แลนด์ และเป็นที่ปรึกษาให้กับรัฐบาลอินโดนีเซียเพื่อแก้ปัญหาชาวจีน องค์กรนี้ได้รับการสนับสนุนจากชาวจีนโตต็อกและถูกชี้นำโดยกลุ่มนิยมจีน (ถูกยุบใน ค.ศ. 1965)

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

⁵⁶Somers, *Peranakan Chinese Politics in Indonesia*, p. 104.

⁵⁷Ibid., p. 107.

ภาพที่ 4 กวย เก็กเบ็ง (Kwee Kek Beng, 1900 - 1975) นักหนังสือพิมพ์กลุ่มชินไป ได้รับอิทธิพลแนวคิดจากนักชาตินิยมจีน และสนับสนุนการต่อต้านญี่ปุ่น

ที่มา: Leo Suryadinata, Peranakan's Search For National Identity: Biographical Studies Of Seven Indonesian Chinese (Singapore: Times Academic Press, 1993), p. 115.

2.3 ชาวจีนกับการเปลี่ยนผ่านสู่สาธารณรัฐอินโดนีเซีย ค.ศ. 1945-1949

2.3.1 ทางเลือกระหว่างอาณานิคมกับสาธารณรัฐ

ภายหลังสงครามโลกครั้งที่สองยุติลงหมายถึงการสิ้นสุดบทบาทการยึดครองดินแดนต่างๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ของกองทัพญี่ปุ่น ในช่วงต้น ค.ศ. 1946 รัฐบาลอาณานิคมเนเธอร์แลนด์พยายามกลับเข้ามามีอำนาจในอินโดนีเซียอีกครั้ง และตามมาด้วยการประกาศก่อตั้งสาธารณรัฐอินโดนีเซียในเดือนสิงหาคม ค.ศ. 1945 ดินแดนอินโดนีเซียถูกแบ่งเป็นเขตปกครองของรัฐบาลอาณานิคมเนเธอร์แลนด์และเขตปกครองของสาธารณรัฐอินโดนีเซีย ส่งผลให้

ประชาคมจีนถูกแบ่งออกเป็นกลุ่มที่อาศัยอยู่ในเขตการปกครองของสาธารณรัฐและกลุ่มที่อาศัยอยู่ในพื้นที่การปกครองของอาณานิคมเนเธอร์แลนด์

ฝ่ายรัฐบาลอาณานิคมได้นำนโยบายของผู้สำเร็จราชการฮูเบอร์ตุส โจฮันเนส ฟาน มุก (Hubertus Johannes van Mook, 1894-1965) เข้ามาปฏิบัติ กล่าวคือ การพยายามโดดเดี่ยว ขบวนการเคลื่อนไหวเพื่อก่อตั้งสาธารณรัฐอินโดนีเซียออกจากองค์ประกอบที่สำคัญต่างๆ ในสังคมอินโดนีเซีย ฟาน มุกพยายามสร้างสัมพันธอันดีกับชนกลุ่มน้อยในอินโดนีเซีย และส่งเสริมแนวคิดตามระบอบสหพันธรัฐที่มีสาธารณรัฐอินโดนีเซียเป็นแค่สมาชิกส่วนหนึ่ง⁵⁸

รัฐบาลอาณานิคมเนเธอร์แลนด์ต้องการจัดตั้งรัฐอินโดนีเซียในรูปแบบสหพันธรัฐ ใน ค.ศ. 1946-1947 พร้อมทั้งสนับสนุนให้มีการประชุมปางคัลปินัง (Pangkalpinang Conference) การประชุมครั้งแรกจัดขึ้นที่เมืองมาลินที่อยู่ทางตอนใต้ของเกาะสุลาเวสีในเดือนกรกฎาคม ค.ศ. 1946 โดยผู้เข้าร่วมประชุมประกอบด้วยตัวแทนของกลุ่มต่างๆ จากพื้นที่นอกเกาะชวาและสุมาตรา ในการประชุมครั้งนี้มีชาวจีนอินโดนีเซียเข้าร่วมเพียงสองคนเท่านั้น คือ เลียม ฉีเล่อ (Liem Tjoe Le) จากเกาะบังกา และ จีก ฮีเยงซุน (Tiok Hiang Soen) จากเกาะกาลิมันตัน กลุ่มตัวแทนต่างๆ ให้การสนับสนุนแนวคิดก่อตั้งสหพันธรัฐอินโดนีเซียที่ยังรักษาความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับรัฐบาลอาณานิคมเนเธอร์แลนด์ไว้

ขณะที่การต่อสู้ระหว่างกองกำลังของรัฐบาลอาณานิคมเนเธอร์แลนด์และกองกำลังฝ่ายสาธารณรัฐดำเนินไป ทั้งสองฝ่ายก็มีความพยายามที่จะดำเนินการเจรจากันในเดือนพฤศจิกายน ค.ศ. 1946 เนเธอร์แลนด์ได้รับรองว่าสาธารณรัฐอินโดนีเซียมีอธิปไตยเหนือชวา มาดুরา และสุมาตราตามสถานการณ์จริง ทั้งสองฝ่ายตกลงกันว่าจะร่วมมือกันในการก่อตั้งสหพันธรัฐแห่งอินโดนีเซีย (a federal United States of Indonesia) ภายในวันที่ 1 มกราคม ค.ศ. 1949 โดยให้สาธารณรัฐอินโดนีเซียเป็นรัฐหนึ่งในสหพันธ์ และให้สมเด็จพระราชินีของเนเธอร์แลนด์เป็นองค์ประมุขของสหภาพดัตช์-อินโดนีเซีย⁵⁹

การประชุมครั้งที่สองจัดขึ้นในเดือนตุลาคม ค.ศ. 1946 เพื่อหาข้อยุติเรื่องสถานะและปัญหาของชนกลุ่มน้อยชาวจีน ชาวอาหรับ และชาวดัตช์ ชุมชนเปอรานากันที่อาศัยอยู่บนเกาะชวาที่อยู่ในเขตปกครองของรัฐบาลอาณานิคมเนเธอร์แลนด์ อาทิเช่น เมืองจาการ์ตา สมารัง บันดุง และโบกอร์ เห็นว่าการเข้าร่วมการประชุมในครั้งนี้ไม่ได้หมายความว่าเป็นการเข้าข้างเนเธอร์แลนด์ รัฐบาลอาณานิคมเนเธอร์แลนด์ได้จัดการประชุมว่าด้วยปัญหาของชนกลุ่มน้อยอีกครั้งหนึ่งที่เมือง

⁵⁸ Mary F. Somers, "Peranakan Chinese Politics in Indonesia." (Doctoral dissertation, Political Science, Cornell University, 1965), p. 125.

⁵⁹ ทวีศักดิ์ เผือกสม, อินโดนีเซีย ราชอาณาจักรสู่ "ชาติ" ในจินตนาการ (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์เมืองโบราณ, 2547), หน้า 106.

เดนมปาซาร์ เกาะบาหลี่ ใน ค.ศ. 1947 ตัวแทนเปอรานากันได้ประกาศในที่ประชุมว่า “กลุ่มชาวจีนต้องการที่จะดำรงความเป็นจีนไว้” ข้อความนี้เป็นวาทะสำคัญของชุมชนเปอรานากันในการประชุมที่แสดงถึงการปฏิเสธการผสมกลมกลืน

สิ่งที่เป็นตัวกระตุ้นให้ชาวเปอรานากันเข้าร่วมการประชุมว่าด้วยชนกลุ่มน้อยในอินโดนีเซียประการแรกดังที่กล่าวแล้วข้างต้น คือ พวกเขาเชื่อว่าสามารถที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในการประชุมและคงความเป็นกลางในความขัดแย้งระหว่างอินโดนีเซียกับอาณานิคมเนเธอร์แลนด์ ผู้นำเปอรานากันบางคนรู้สึกว่าการเข้าร่วมการประชุมที่เนเธอร์แลนด์จัดขึ้นครั้งนี้เป็นส่วนหนึ่งของการแสดงความเปิดกว้างและยังไม่ได้เลือกข้างในความขัดแย้งระหว่างอินโดนีเซียกับอาณานิคมเนเธอร์แลนด์ เพราะพวกเขายังได้ส่งตัวแทนเข้าร่วมการประชุมเกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยที่เมืองยอกยาคาร์ตาที่สนับสนุนโดยฝ่ายสาธารณรัฐ ในเดือนพฤศจิกายน ค.ศ. 1946 ด้วยเช่นกัน⁶⁰ ประการที่สอง การเข้าร่วมการประชุมที่จัดโดยฝ่ายสาธารณรัฐเป็นการแสดงว่าพวกเปอรานากันยอมรับว่าการประกาศเอกราชของอินโดนีเซียต้องเกิดขึ้นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ดังนั้นจึงต้องการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจอนาคตของสาธารณรัฐที่กำลังจะเกิดขึ้น เพื่อประกันว่าผลประโยชน์ของเปอรานากันจะได้รับการคุ้มครอง เมื่ออินโดนีเซียเป็นเอกราช⁶¹

ชาวจีนจำนวนหนึ่งแสดงท่าทีสนับสนุนรัฐบาลอาณานิคมที่สำคัญ คือ พรรคสหภาพชาวจีน (Partai Persatuan Tionghoa, PPT) ก่อตั้งในเมืองจาการ์ตาเมื่อ 26 พฤษภาคม ค.ศ. 1948 โดยนักธุรกิจชาวเปอรานากัน นักกฎหมาย และกลุ่มปัญญาชน เพื่อปกป้องผลประโยชน์ของชาวจีนในอินโดนีเซีย ผู้นำขององค์กรนี้มีความใกล้ชิดกับรัฐบาลอาณานิคมเนเธอร์แลนด์⁶² พวกเขาชื่นชมในวัฒนธรรมตะวันตกและยึดมั่นในแนวทางของรัฐบาลอาณานิคมเนเธอร์แลนด์ รวมทั้งเศรษฐกิจของพวกเขาก็ติดอยู่กับเศรษฐกิจของอาณานิคมเนเธอร์แลนด์ด้วย

ขณะเดียวกันชาวจีนอีกจำนวนหนึ่งให้การสนับสนุนอย่างแท้จริงต่อรัฐบาลสาธารณรัฐคนหนึ่งที่สำคัญคือ เลียม กวนเฮียน คิดว่าการต่อสู้ระหว่างอาณานิคมเนเธอร์แลนด์กับอินโดนีเซียจะจบลงด้วยเอกราชของอินโดนีเซีย ถึงแม้ว่าพวกเขายังไม่บรรลุเป้าหมายของการเป็นเอกราช แต่ชาวพื้นเมืองอินโดนีเซียเริ่มเตรียมหาพื้นที่ทางเศรษฐกิจให้กับตนเอง หากชาวเปอรานากันยังคงมุ่งรักษาความเป็นจีนไว้ ก็จะถูกขับออกจากพื้นที่ทางเศรษฐกิจและการค้าท้องถิ่นได้ ดังนั้น ชาวจีนเปอรานากันควรจะสนับสนุนการเป็นเอกราชและเข้าข้างชาวพื้นเมืองอินโดนีเซีย เพื่อรักษา

⁶⁰Mary F. Somers, “Peranakan Chinese Politics in Indonesia.” (Doctoral dissertation, Political Science, Cornell University, 1965), p. 126.

⁶¹Ibid., p. 128.

⁶²Leo Suryadinata, *Pribumi Indonesians, the Chinese Minority and China*, p. 60.

ผลประโยชน์ของพวกเขา⁶³ เขายังเห็นว่าเปอรานากันควรแยกออกจากโตต็อก เพราะมีความแตกต่างในการดำรงชีวิต โดยที่เปอรานากันมีความใกล้ชิดกับชาวพื้นเมืองอินโดนีเซียมากกว่าชาวจีนโตต็อก ซึ่งประเทศจีนยังคงเป็นบ้านเกิดเมืองนอนของโตต็อก อีกทั้งเปอรานากันยังมีความคุ้นเคยที่อาศัยอยู่ท่ามกลางชุมชนชาวพื้นเมือง และรู้สึกไม่สบายใจที่จะอาศัยอยู่ในชุมชนโตต็อก สำหรับเปอรานากัน จีนเป็นดินแดนที่ห่างไกลเกินกว่าความรู้และความเข้าใจของชาวเปอรานากัน ดังนั้น การผสมผสานของเปอรานากันเข้าสู่สังคมชาวพื้นเมืองจึงง่ายกว่าการปรับตัวเข้าหาสังคมโตต็อก เลียม กวนเฮียน เชื่อว่า

“ชาวจีนเปอรานากันไม่สามารถถือว่าอินโดนีเซียเป็นต่างประเทศ หรือเป็นที่พำนักอาศัยชั่วคราว สถานภาพ ผลประโยชน์ ... และความรู้สึกของพวกเขา นั้นเติบโตใกล้ชิดกับชาติอินโดนีเซียมากขึ้นทุกที”⁶⁴

เลียม กวนเฮียน เชิดชูอุดมการณ์ชาตินิยมอินโดนีเซียอย่างแรงกล้า และเชื่อว่ารัฐอินโดนีเซียจะเปิดกว้างในความแตกต่างทางวัฒนธรรม เขาเชื่อในการผสมกลมกลืนทางการเมือง (political assimilation) และเข้าร่วมกับพรรคขบวนการประชาชนอินโดนีเซีย (Gerakan Rakyat Indonesia/Gerindo) ที่ก่อตั้งขึ้นมาใน ค.ศ. 1937 โดยพรรคนี้เป็นพรรคการเมืองของชาวพื้นเมืองอินโดนีเซียและต่อมาเปิดรับชาวจีนเปอรานากันเข้าร่วมเป็นสมาชิก

หลังจากอินโดนีเซียได้รับเอกราชแล้ว เลียม กวนเฮียน ได้จัดตั้งพรรคการเมืองชื่อว่า พรรคสหภาพพลังอินโดนีเซีย (Persatuan Tenaga Indonesia (PTI)/Union of Indonesian Forces) หรือที่รู้จักกันในนาม The New-PTI ในเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ. 1950 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อถ่วงดุลอำนาจกับกลุ่มการเมืองชาวจีนที่นิยมดัตช์ที่ยังเหลืออยู่หลังการได้รับเอกราช คือ พรรคสหภาพชาวจีน (PPT) และแข่งขันในการเป็นผู้นำชุมชนชาวจีนในอินโดนีเซีย ผู้นำพรรค New-PTI ประกอบด้วยตัวแทนจากหลายกลุ่มชาติพันธุ์ตามนโยบายที่พยายามสร้างความพอใจให้กับทั้งฝ่ายชาวอินโดนีเซียและชาวจีน⁶⁵

ในเดือนมีนาคม ค.ศ. 1945 ประธานาธิบดีซูการ์โนแต่งตั้งคณะกรรมการตรวจสอบเพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับการเป็นเอกราชของอินโดนีเซีย (Badan Penyelidik Usaha Persiapan

⁶³Leo Suryadinata, *Peranakan's Search for National Identity*, pp. 61-62.

⁶⁴Ibid., p. 62.

“The Peranakan Chinese cannot consider Indonesia a foreign country or a temporary residence. Their status, their interests...and their feelings are growing closer to Indonesian Nation...”

⁶⁵Ibid., p. 80.

Kemerdekaan Indonesia หรือ BPUPKI) สมาชิกของคณะกรรมการนี้มีรายชื่อของชาวจีนรวมอยู่ด้วย 4 คน แสดงให้เห็นว่าชาวจีนเข้าไปเป็นตัวแทนและมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองของอินโดนีเซีย ซึ่งเกี่ยวข้องกับการต่อสู้เพื่อความเป็นเอกราชและการก่อตั้งสาธารณรัฐ⁶⁶

ชาวเปอรานากันที่มีชื่อเสียงได้เข้าไปทำงานในรัฐสภาและในคณะรัฐมนตรีแห่งสาธารณรัฐอินโดนีเซีย อาทิเช่น ฉาว ซิกเอียน (Tjoa Sik Ien) เป็นสมาชิกในคณะผู้แทนอินโดนีเซียในองค์การสหประชาชาติในสมัยการปฏิวัติ ตัน ปอกุน (Tan Po Goan) ซึ่งเป็นสมาชิกของพรรคสังคมนิยม (Partai Sosialis Indonesia) ได้รับแต่งตั้งเป็นหนึ่งในคณะรัฐมนตรีของซูตัน ซาหรีร์ (Sutan Sjahrir) (ตุลาคม 1946-มิถุนายน 1947) ซิว เกี้ยกฉาน เป็นรัฐมนตรีดูแลกิจการชนกลุ่มน้อย (Menteri Urusan Minoritas) ในคณะรัฐมนตรีของอามีร์ ซารีฟูดีน (Amir Sjarifuddin, 1907-1948) (กรกฎาคม 1947-มกราคม 1948) ออง เองเตีย (Ong Eng Die) เป็นรัฐมนตรีการคลังในคณะรัฐมนตรีชุดเดียวกัน⁶⁷

ชาวจีนจำนวนมากให้การสนับสนุนการต่อสู้เพื่อเอกราชของอินโดนีเซียจากรัฐบาลอาณานิคมเนเธอร์แลนด์ ในเดือนตุลาคม ค.ศ. 1945 อินโจ เบงฮวด (Injo Beng Hoat) ซึ่งเป็นบรรณาธิการของหนังสือพิมพ์เก็ง โป (Keng Po) เป็นหนังสือพิมพ์ภาษาอินโดนีเซีย ถูกก่อตั้งขึ้นโดยชาวจีนเปอรานากันในเมืองปัตตาเวียเมื่อ ค.ศ. 1923 ต่อมาใน ค.ศ. 1958 เปลี่ยนชื่อเป็น โปสอินโดนีเซีย (Pos Indonesia) ซึ่งเป็นหนังสือพิมพ์ขนาดใหญ่ที่สุดของชาวจีนเปอรานากันเทียบเท่ากับหนังสือพิมพ์ซิน โป อินโจ เบงฮวดเป็นผู้หนึ่งที่ออกมาปลุกระดมให้ชาวจีนในอินโดนีเซียยืนหยัดและต่อสู้อยู่เคียงข้างสาธารณรัฐอินโดนีเซีย บางส่วนก็เข้าร่วมกับกองทัพอินโดนีเซีย ในช่วงการต่อสู้ที่เมืองสุราบายาในเดือนพฤศจิกายนปีเดียวกันนั้น ชาวจีนจำนวนหนึ่งรวมตัวกันก่อตั้งองค์กรจีนโพ้นทะเลเพื่อการทำงานในยามสงคราม (Hua Chiao Chan Se Fu Wu Tuan/Overseas Chinese Wartime Work Corps) ซึ่งมีจุดมุ่งหมายในการทำงานเพื่อกองทัพอินโดนีเซีย เยาวชนจีนจำนวนมากได้เข้าร่วมในการต่อสู้เพื่อเอกราชกับฝ่ายอินโดนีเซีย ชาวจีนเหล่านี้จึงได้รับเหรียญกล้าหาญจากกองทัพด้วย⁶⁸

ชาวจีนในอินโดนีเซียมีทัศนคติเกี่ยวกับการต่อสู้เพื่อเอกราชที่หลากหลาย บ่อยครั้งที่การกระทำของพวกเขาไม่ได้สอดคล้องกับทัศนคติที่แท้จริงของพวกเขาเสมอไป แต่ให้ความสำคัญกับความอยู่รอดและความปลอดภัยในชีวิตมากกว่าความคิดความเชื่อทางการเมือง ดังนั้นจึงเข้าใจได้

⁶⁶Mely G. Tan, *Etnis Tionghoa di Indonesia*, p. 6.

⁶⁷Mary F. Somers, "Peranakan Chinese Politics in Indonesia." (Doctoral dissertation, Political Science, Cornell University, 1965), p. 121.

⁶⁸Pramoedya Ananta Toer, *The Chinese in Indonesia*, trans. Max Lane (Singapore: Select Publishing, 2007), p. 156.

ว่าชาวจีนจะให้การสนับสนุนฝ่ายอาณานิคมเนเธอร์แลนด์ ถ้าหากได้รับความคุ้มครองเป็นอย่างดี และถ้าพวกเขาอยู่ในพื้นที่ของสาธารณรัฐอินโดนีเซีย พวกเขาก็ต้องให้การสนับสนุนสาธารณรัฐขึ้นอยู่กับสถานการณ์ที่ชาวจีนต้องเผชิญอยู่ในจุดนั้น ตัวอย่างเช่น ในขณะที่ องค์กรกลางของชาวจีน (CHTH) ที่อยู่ในพื้นที่การปกครองของรัฐบาลอาณานิคมเนเธอร์แลนด์กำลังดำเนินการโจมตีฝ่ายสาธารณรัฐอย่างเปิดเผย แต่สาขาขององค์กรกลางของชาวจีนในเมืองยอกยาคาร์ตา ซึ่งเป็นศูนย์กลางของขบวนการเรียกร้องเอกราช ก็ทำการเรียกรับเงินและจัดหาเสื้อผ้าให้กับกองกำลังสาธารณรัฐอินโดนีเซีย เช่นเดียวกับหนังสือพิมพ์ภาษาจีนที่ปรับเปลี่ยนนโยบายของพวกเขาไม่ว่าจะเป็นการสนับสนุนอาณานิคมหรือสาธารณรัฐให้เข้ากับสถานการณ์ที่แตกต่างกันไปตามแต่ละสถานที่ เพื่อดูแลรักษาผลประโยชน์ของชาวจีนในเขตพื้นที่ของตนเอง

พ่อค้าชาวจีนส่วนใหญ่ได้รับผลกระทบจากภาวะความไม่สงบและความตกต่ำทางเศรษฐกิจในช่วงสงครามเอกราช พวกเขาอาจจะไม่ได้นิยมดัตช์ อาจจะไม่ได้อินใจประเด็นเกี่ยวกับการเมือง และไม่ต้องเข้าไปข้องเกี่ยวกับการต่อสู้ที่กำลังดำเนินอยู่ และบ้างก็ไม่ค่อยเข้าใจเกี่ยวกับการเคลื่อนไหวที่เกิดขึ้นว่าเป็นเหตุการณ์ที่จะส่งผลกระทบต่ออนาคตของพวกเขา แต่สิ่งที่พวกเขาต้องการคือความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน และความมั่นคงทางเศรษฐกิจ เพราะฉะนั้นบางคนจึงคาดหวังในการหวนคืนมาของการปกครองโดยรัฐบาลอาณานิคมเนเธอร์แลนด์ แต่ในทางปฏิบัติ พวกเขาพยายามรักษาสถานภาพที่เป็นกลางให้มากที่สุด แต่ชาวพื้นเมืองอินโดนีเซียเริ่มเตรียมการทวงคืนพื้นที่ทางเศรษฐกิจในประเทศให้กับตนเอง หากชาวเปอรานากันยังคงมุ่งรักษาความเป็นจีนไว้ ก็จะถูกขับออกจากพื้นที่ทางเศรษฐกิจและระบบการค้าท้องถิ่นได้ ดังนั้น ชาวเปอรานากันส่วนหนึ่งจึงแสดงท่าทีสนับสนุนการเป็นเอกราชและเข้าข้างชาวพื้นเมืองอินโดนีเซีย เพื่อรักษาผลประโยชน์ของพวกเขา⁶⁹

2.3.2 ปฏิกริยาของชาวจีนต่อการใช้ความรุนแรงต่อชาวจีนในอินโดนีเซีย

ท่ามกลางสถานการณ์อันสับสนและการใช้ความรุนแรงในช่วงของสงครามเอกราช กลายเป็นโอกาสให้ชาวพื้นเมืองอินโดนีเซียแสดงความไม่พอใจที่สั่งสมมานานต่อชาวจีนในประเทศ โดยเฉพาะในเรื่องความไม่เท่าเทียมกันทางเศรษฐกิจ บ้างก็อ้างว่าเพื่อแก้แค้นพวกจีนที่ให้ความร่วมมือกับกองกำลังเนเธอร์แลนด์ แสดงให้เห็นถึงความโกรธแค้นที่ชาวอินโดนีเซียมีต่อชาวจีนในระหว่างที่อยู่ภายใต้การปกครองของรัฐบาลอาณานิคมเนเธอร์แลนด์

⁶⁹Leo Suryadinata, *Peranakan's Search for National Identity*, pp. 61-62.

ระหว่างสงครามมีการใช้มาตรการปิดล้อมเขตเศรษฐกิจของแต่ละฝ่ายที่ทำการต่อสู้ ทำให้เศรษฐกิจเสียหาย หลายครั้งฝ่ายสาธารณรัฐทำลายสิ่งก่อสร้าง ซึ่งส่วนใหญ่เป็นของชาวจีน⁷⁰ ในทางกลับกัน ชาวจีนส่วนหนึ่งก็สามารถหาประโยชน์จากสถานการณ์นี้ในทางหนึ่ง โดยการเป็นผู้จัดหาอาวุธและสินค้าให้กับกองทัพของอาณานิคมเนเธอร์แลนด์ ด้วยความร่วมมืออย่างใกล้ชิดกับบริษัทของเจ้าอาณานิคมเนเธอร์แลนด์ ขณะที่ชาวจีนอีกพวกหนึ่งร่วมมือกับฝ่ายสาธารณรัฐ ลักลอบขนสินค้า ยังมีอีกพวกหนึ่งที่ทำให้ความเสียหายให้กับทั้งสองฝ่าย โดยการกักตุนอาหาร และค้าขายในตลาดมืด การกระทำที่ผิดกฎหมายเหล่านี้ เป็นการจุดชนวนและสร้างความโกรธเคืองต่อชุมชนชาวจีนและร้านค้าที่เกิดขึ้นใหม่ๆ ด้วย ความจริงแล้วกลุ่มที่ได้รับผลประโยชน์เป็นเพียงกลุ่มเล็กๆ เท่านั้น ซึ่งกลุ่มพ่อค้าชาวจีนเหล่านี้ก็มีพฤติกรรมฉวยโอกาสทางเศรษฐกิจมาตั้งแต่สมัยการยึดครองของญี่ปุ่นแล้ว และทำให้ถูกโดดเดี่ยวออกจากชุมชนชาวจีนส่วนใหญ่⁷¹

ในสภาวะที่การบังคับใช้กฎหมายเพื่อรักษาความสงบเป็นไปได้ยาก ชาวพื้นเมืองบางกลุ่มในเกาะชวาได้ฉวยโอกาสกระทำการต่อต้านชาวจีนอย่างรุนแรง ตั้งแต่การปล้นทรัพย์สิน การวางเพลิงและการโจมตีที่อยู่อาศัย รวมถึงการทำร้ายและฆาตกรรม อีกทั้งยังใช้กำลังอย่างรุนแรงเพื่อบังคับให้ชาวจีนเปลี่ยนมานับถือศาสนาอิสลาม

ในช่วงระหว่างสงครามเอกราชมีการอพยพย้ายถิ่นของชาวจีนภายในอินโดนีเซียสูงมาก ชาวจีนที่มีฐานะก็จ่ายเงินเพื่อให้ได้ข้ามฝั่งไปอยู่ในเขตปกครองของรัฐบาลอาณานิคมเนเธอร์แลนด์ ขณะเดียวกัน ชาวจีนจำนวนมากอพยพออกจากหมู่บ้านเข้าสู่เมืองในเขตปกครองของฝ่ายสาธารณรัฐ เหตุผลหลักคือเพื่อหาความมั่นคงและความปลอดภัยให้กับตนเองมากกว่า เพื่อสนับสนุนการปฏิวัติ แต่ก่อนการกลับมาของกองทัพสาธารณรัฐใน ค.ศ. 1949 ชาวจีนในเมือง ยกยกการตักลับอพยพหลบหนีออกไปจำนวนมาก เพราะกลัวกองทัพสาธารณรัฐที่ขาดวินัยจะคุกคามความปลอดภัยของชาวจีน⁷²

ภายใต้แรงกดดันจากขบวนการเยาวชนปฏิวัติแห่งอินโดนีเซีย หรือ Pemuda (Indonesian Revolutionary Youths) ในหลายเขตพื้นที่ที่ไม่ชัดเจนว่าอยู่ใต้การปกครองของรัฐบาลอาณานิคมเนเธอร์แลนด์หรือสาธารณรัฐอินโดนีเซีย ชาวจีนถูกปล้น ทำร้าย และฆ่า เพราะความโกรธแค้นของคนหนุ่มอินโดนีเซีย ซึ่งมีความเชื่อว่าชาวจีนเป็น “ข้ารับใช้ของพวกดัตช์” (the lackeys of the Dutch) เหตุการณ์ที่รู้จักกันดี คือ เหตุการณ์การโจมตีชาวจีนที่ดาเงรัง

⁷⁰Donald E. Willmott, *The National Status of the Chinese in Indonesia, 1900-1958* (Ithaca: Modern Indonesia Project, Southeast Asia Program, Department of Far Eastern Studies, Cornell University Press, 1961), p. 20.

⁷¹Ibid., p. 20.

⁷²Ibid., p. 21.

(Tangerang) และเคอเบูเมน (Kebumen) ชาวจีนจำนวนมากสูญเสียทั้งชีวิตและทรัพย์สิน⁷³ ในตาเงรัง ซึ่งเป็นเมืองที่อยู่ทางตะวันตกของปัตตาเวีย เกิดขึ้นในช่วง 30 พฤษภาคม ถึง 4 มิถุนายน ค.ศ. 1946 ส่งผลให้ชาวจีนตายจำนวน 653 คนและบ้านเรือนของชาวจีนเสียหายกว่า 1,000 หลัง เหตุการณ์ถือว่าเลวร้ายที่สุดในช่วงการปฏิวัติอินโดนีเซีย⁷⁴

ในปลายเดือนกรกฎาคม ค.ศ. 1947 ประธานาธิบดีซูการ์โนได้ออกแถลงการณ์รับประกันความปลอดภัยของกลุ่มชาวจีน และกำหนดบทลงโทษที่รุนแรงที่สุด คือ การประหารชีวิต สำหรับคนที่ทำร้ายและปล้นทรัพย์สินของชาวจีน ผู้นำของสาธารณรัฐระดับสูงคนอื่น ๆ เช่น ซาฮีรี และซารีฟุดดิน ได้ออกมากล่าวแสดงความเสียใจกับเหตุการณ์การใช้ความรุนแรงต่อชาวจีน และรัฐบาลได้มอบเงินจำนวน 5 ล้านรูเปียห์ สำหรับช่วยเหลือบรรเทาทุกข์ให้กับผู้ที่ได้รับผลกระทบ⁷⁵ อย่างไรก็ตาม ไม่ว่าผู้นำอินโดนีเซียจะเห็นอกเห็นใจชาวจีนสักเพียงใด แต่พวกเขาก็ไม่สามารถรับรองความปลอดภัยให้กับชาวจีนในอินโดนีเซียได้อย่างเต็มที่

ชาวจีนเปอรานากันบางคนที่สนับสนุนสาธารณรัฐนั้นเริ่มรู้สึกผิดหวังกับการปฏิวัติที่อ่อนกำลังลง อินโจ เปงฮวด (Injo Beng Hoat) บรรณาธิการของหนังสือพิมพ์เก็งโป (Keng Po) ก่อนหน้านี้ได้ตีพิมพ์จดหมายในนามของชาวเปอรานากันที่สนับสนุนการปฏิวัติอินโดนีเซีย และเรียกร้องให้ชาวจีนอินโดนีเซียออกมาต่อสู้เพื่อเอกราช แต่หลังจากเกิดเหตุการณ์ความรุนแรงที่ตาเงรัง อินโจ เปงฮวดร่วมกับเปอรานากันบางคนได้หันไปทำตามนโยบายให้ความร่วมมือกับรัฐบาลอาณานิคมเนเธอร์แลนด์ นอกจากนี้ตามที่หนังสือพิมพ์ซินโป (Sin Po) รายงาน ผู้ที่สนับสนุนการปฏิวัติอย่าง เลียม กวนเฮียน และ กัว จวนเซียว (Kwa Tjoan Sioe) ก็ออกมาวิพากษ์วิจารณ์สาธารณรัฐอย่างรุนแรง ในกลาง ค.ศ. 1947⁷⁶

หลังจากเกิดเหตุการณ์ตาเงรังและการปฏิวัติดำเนินอยู่นั้น ชาวจีนเปอรานากัน ซึ่งเคยให้การสนับสนุนสาธารณรัฐอินโดนีเซียกลับกลายเป็นหมดความศรัทธาอย่างมากในสาธารณรัฐอินโดนีเซียที่ไม่สามารถปกป้องชุมชนชาวจีนไว้ได้⁷⁷ จากเหตุการณ์ที่ตาเงรังนี้ส่งผลให้ชาวจีนบางคนจัดตั้งองค์กรติดอาวุธที่รู้จักในนาม “ปาว อัน ตูย” (Pao An Tui, PAT) ในวันที่ 28 สิงหาคม ค.ศ. 1947 โดยมี เหลา เซกเฮีย (Loa Sek Hie) เป็นประธาน และ เหวย คิมเซน (Oey Kim Sen) เป็นรองประธาน องค์กรนี้ถูกจัดตั้งขึ้นมาโดยการอนุญาตของรัฐบาลอาณานิคมเนเธอร์แลนด์

⁷³Leo Suryadinata, *Peranakan's Search for National Identity*, p. 75.

⁷⁴Mely G. Tan, *Etnis Tionghoa di Indonesia*, p. 7.

⁷⁵Ibid., p. 24.

⁷⁶Mary F. Somers, “Peranakan Chinese Politics in Indonesia.” (Doctoral dissertation, Political Science, Cornell University, 1965), p. 125.

⁷⁷Mely G. Tan, *Etnis Tionghoa di Indonesia*, p. 7.

เพื่อให้การคุ้มครองชุมชนชาวจีนในเขตปกครองของรัฐบาลอาณานิคม โดยมีศูนย์กลางการดำเนินการอยู่ที่เมืองปัตตาเวีย ภายในเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ. 1947 องค์กรนี้ได้ขยายสาขาอย่างรวดเร็วใน 36 เมือง พวกเขาได้รับการสนับสนุนด้านอาวุธจากอาณานิคมเนเธอร์แลนด์

อย่างไรก็ตาม การกระทำที่ใช้ความรุนแรงเกินขอบเขตของปาว อัน ตู๋ย ก็ส่งผลร้ายกลับมายังประชาคมจีน ดังที่ ฮาจี้ ไชฟูลอันวาร (Haji Saifulanwar) ชาวเมืองเมดานคนหนึ่งสะท้อนเอาไว้ในจดหมายของเขาว่า

“พวกเราทั้งหมดรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมที่ผิดกฎหมายของชาวจีนที่กลายเป็น ปาว อัน ตู๋ย (ตำรวจเมือง) และที่ขโมย ข่มขืน และทารุณใครก็ตามที่พวกเขาเรียกว่าเป็นพวกสุดโต่งและที่แท้จริงแล้วเป็นนักต่อสู้เพื่อเสรีภาพเพื่อเอกราชของสาธารณรัฐอินโดนีเซีย ร้านค้าที่เป็นของชาวอินโดนีเซียหรือชาวจีนที่สนับสนุนสาธารณรัฐจะถูกยึดทรัพย์และครอบครองโดย ปาว อัน ตู๋ย และยกให้คนอื่น เพื่อทำให้เศรษฐกิจของสาธารณรัฐอินโดนีเซียอ่อนแอ และกลายเป็นมลายาทที่สอง ที่ซึ่งชนกลุ่มน้อยกลับกลายเป็นชนกลุ่มใหญ่”⁷⁸

ถึงแม้ว่าปาว อัน ตู๋ยจะได้รับการยอมรับจากผู้นำบางส่วนของสาธารณรัฐ แต่ก็ถูกต่อต้านจากกลุ่มสหภาพแรงงานหัวเหียงซ้าย (leftist trade unions) และกลุ่มผู้นำที่ต่อต้านชาวจีน ในบางกรณีปาว อัน ตู๋ย ถูกสงสัยว่าเป็นพวกสนับสนุนรัฐบาลอาณานิคมเนเธอร์แลนด์ ดังนั้นรัฐบาลของสาธารณรัฐจึงต่อต้านพวกเขา⁷⁹ ในหมู่ผู้นำประชาคมจีนที่สนับสนุนสาธารณรัฐก็มีการต่อต้านปาว อัน ตู๋ย เช่น ฉาว ซิกเอียน (Tjoa Sik Ien) และ ตัน หลิงเจีย (Tan Ling Djie) ด้วย ในชุมชนชาวจีนมีการโต้เถียงเกี่ยวกับ ปาว อัน ตู๋ยอย่างมาก กลุ่มชาวจีนที่นิยมซ้ายต่อต้านองค์กรนี้อย่างมากเพราะความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดระหว่างปาว อัน ตู๋ย กับจีนคณะชาติ/ก๊กมินตั๋ง

⁷⁸Pramoedya Ananta Toer, *The Chinese in Indonesia*, p. 159.

“We all know about the criminal behaviour of the Chinese who became the Poh An Tui (city police) and who stole, raped and tortured anybody whom they liked to label as extremists and who were, in fact, freedom fighters struggling for the independence of the Republic of Indonesia. Shops owned by Indonesians or pro-Republican Chinese were confiscated and were occupied by the Poh Au Tui and given to others in order to weaken the Republic's economy and make Indonesia a second Malaya, where the minority group had become the majority.”

⁷⁹Donald E. Willmott, *The National Status of the Chinese in Indonesia, 1900-1958*, p. 22

ก่อนการเข้ามายึดครองของญี่ปุ่น การเคลื่อนไหวขององค์กรทางการเมืองของชาวจีนในอินโดนีเซียที่สำคัญๆ นั้นถูกแบ่งออกเป็นสามกลุ่มหลัก คือ กลุ่มผู้นิยมจีน โดยผ่านการเคลื่อนไหวของกลุ่มชิน ไป ซึ่งเป็นกลุ่มที่ได้รับอิทธิพลของลัทธิชาตินิยมจีน กลุ่มนี้เชื่อว่าชาวจีนในอินโดนีเซีย จะได้รับการปกป้องจากประเทศจีน กลุ่มที่สอง คือ กลุ่มผู้สนับสนุนดัชต์ กลุ่มนี้มีความเห็นต่างจากกลุ่มชิน ไปตรงที่ว่า การอยู่ภายใต้การปกครองของรัฐบาลอาณานิคมเนเธอร์แลนด์จะสามารถได้รับการพิทักษ์ผลประโยชน์ของชาวจีนท้องถิ่น จึงเห็นด้วยหากชาวจีนในอินโดนีเซียจะถือสัญชาติเนเธอร์แลนด์ ส่วนกลุ่มสุดท้ายคือ กลุ่มผู้สนับสนุนการเป็นเอกราชอินโดนีเซีย ชาวจีนบางคนเห็นว่าหมู่เกาะอินโดนีเซียเป็นบ้านเกิดของตนและแสดงตนเป็นอินโดนีเซียมากกว่าจีนหรืออาณานิคมเนเธอร์แลนด์ กลุ่มนี้พยายามให้การสนับสนุนทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองของหมู่เกาะอินโดนีเซีย ขณะเดียวกันกลุ่มนี้ก็เรียกร้องสิทธิและความเท่าเทียมกันในสังคมให้กับชาวจีนในอินโดนีเซีย

ภายใต้การปกครองของญี่ปุ่น นักเคลื่อนไหวและองค์กรของชาวจีนอินโดนีเซียที่เคยเคลื่อนไหวก่อนหน้านั้นถูกจำกัดการเคลื่อนไหวทางการเมือง รวมทั้งสื่อหนังสือพิมพ์ของชาวจีนด้วย อย่างไรก็ตาม ญี่ปุ่นกลับเปิดโอกาสทางวัฒนธรรมสำหรับชาวจีนแทน เช่น การให้รักษาชื่อจีนไว้ได้ การเปิดโรงเรียนจีนสำหรับลูกหลานชาวจีนในอินโดนีเซีย

เมื่อชาวจีนในอินโดนีเซียเห็นว่าอินโดนีเซียมีที่ที่จะได้รับเอกราช จึงทำให้ชาวจีนเริ่มกังวลถึงสถานภาพของตนเองในอนาคต จึงทำให้ชาวจีนตระหนักถึงการที่จะเลือกอยู่กับฝ่ายสาธารณรัฐอินโดนีเซีย เพราะเห็นว่าหากยังคงสนับสนุนฝ่ายอาณานิคมเนเธอร์แลนด์อาจจะส่งผลร้ายต่อการอาศัยอยู่ในดินแดนแห่งนี้ และอีกส่วนหนึ่งมีความผูกพันกับอินโดนีเซียอย่างสูง ทำให้ชาวจีนส่วนหนึ่งเข้าร่วมกับกองกำลังของสาธารณรัฐอินโดนีเซียต่อสู้กับกองทัพของอาณานิคมเนเธอร์แลนด์

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 2 องค์การและนักเคลื่อนไหวทางการเมืองของชาวจีนอินโดนีเซีย แบ่งกลุ่มตามแนวคิด (ที่กล่าวถึงในบทที่ 2)

ความนิยม/ ฝักใฝ่	ชื่อองค์กร	ประเภท	นักเคลื่อนไหว	เริ่มก่อตั้ง
นิยมจีน	THHK (Tiong Hoa Hwee Koan)	โรงเรียน	- เซียง หวี - ชู ปอเซี่ย	ค.ศ. 1901
	ซิน โป (Sin Po)	หนังสือพิมพ์	- ฉู โปซาน - กุย เก็กเบง	ค.ศ. 1910
	องค์กรกลางของชาวจีน (CHTH)	องค์กรทางสังคม	- ยับ ฉวนปิง - อง เซียงเงิน	ค.ศ. 1946
นิยมดัตช์	พรรคจงหวาฮุ่ย (CHH)	พรรคการเมือง	- เอช เอช คาน - ป่าว เหลียงเกีย - เตี้ยว ฉงฮิว	ค.ศ. 1928
	ป่าว อัน ตู้ย (Pao An Tui)	องค์กรป้องกันชาวจีน	- เหลา เซกเฮีย - เหวย คิมเซน	ค.ศ. 1947
	พรรคสหภาพชาวจีน (PPT)	พรรคการเมือง	เตี้ยว เตียมฉง	ค.ศ. 1948
	ไม่ระบุ	ไม่ระบุ	- เลียม ฉีเล่อ - จัก เฮียงซุน	ไม่พบ
สนับสนุน ญี่ปุ่น	ฮอง โป (Hong Po)	หนังสือพิมพ์	- เหวย เตียเจียง - เตี้ยว เตียงจุก	ค.ศ. 1939
	สหพันธ์แห่งสมาคมชาวจีนโพ้นทะเล (HCTH)	สมาคมชาวจีน	- ยับ ฉวนปิง - เตี้ยว เตียงจุก	ค.ศ. 1942
นิยม อินโดนีเซีย	เก็ง โป (Keng Po)	หนังสือพิมพ์	อินโจ เปงฮวด	ค.ศ. 1923
	พรรคชาวจีนเชื้อสายอินโดนีเซีย (PTI)	พรรคการเมือง	เลียม กวนเฮียน	ค.ศ. 1932

ความนิยม/ ฝักใฝ่	ชื่อองค์กร	ประเภท	นักเคลื่อนไหว	เริ่มก่อตั้ง
นิยม อินโดนีเซีย	องค์กรจีนโพ้นทะเลเพื่อ การทำงานในยาม สงคราม (Hua Chiao Chan Se Fu Wu Tuan)	องค์กรของชาวจีนโพ้น ทะเล	ไม่ระบุ	ค.ศ. 1945
	พรรคสังคมนิยม (PSI)	พรรคการเมือง	ตัน ปอกุน	ค.ศ. 1948
	พรรคสหภาพพลัง อินโดนีเซีย (The New-PTI)	พรรคการเมือง	- เลียม กวนเฮียน - ตง เหลียงลี	ค.ศ. 1950
	พรรคประชาธิปไตยชาว จีนอินโดนีเซีย (PDTI)	พรรคการเมือง	- ยับ ฉวนปิง - ตัน ปวนอัน	ค.ศ. 1950
	บาเปอร์กี (Baperki)	พรรคการเมือง	- ชิว เกียกฉาน - ยับ เตียมเฮียน	ค.ศ. 1954
	ไม่ระบุ	ไม่ระบุ	- ฉาว ชิกเอียน - อง เองเตีย - กัว ฉวนเซียว - ตัน หลิงเจีย	ไม่ระบุ

การกำหนดความเป็นพลเมืองของชาวจีนในอินโดนีเซีย ค.ศ. 1946-1958

นับตั้งแต่หลังการสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่สอง (ค.ศ. 1945) จนถึงทศวรรษที่ 1950 มีความพยายามจากฝ่ายต่างๆ ที่สำคัญคือ อดีตเจ้าอาณานิคมเนเธอร์แลนด์ ผู้นำสาธารณรัฐอินโดนีเซีย สาธารณรัฐประชาชนจีน และประชาคมจีนภายในอินโดนีเซีย ที่จะกำหนดทิศทางอนาคตของความเป็นพลเมืองของชาวจีนในอินโดนีเซีย จะเห็นได้ว่าคำถามนี้พัฒนาจากการเป็นปัญหาระหว่างเจ้าอาณานิคมเนเธอร์แลนด์กับฝ่ายสนับสนุนการก่อตั้งสาธารณรัฐอินโดนีเซีย ไปสู่การเป็นประเด็นในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศสาธารณรัฐอินโดนีเซียกับประเทศจีน ในบทนี้จะแสดงให้เห็นถึงการดำเนินการทางกฎหมายว่าด้วยความเป็นพลเมืองของชาวจีนในอินโดนีเซีย และปฏิกิริยาของชาวจีนในอินโดนีเซียต่อการดำเนินการเหล่านั้น

3.1 กฎหมายความเป็นพลเมือง ค.ศ. 1946

หลังจากที่ซูการ์โนและฮัตตาประกาศเอกราชในวันที่ 17 กันยายน ค.ศ. 1945 กองกำลังเนเธอร์แลนด์ก็กลับมายึดครองเมืองใหญ่ๆ ของอินโดนีเซียได้อย่างรวดเร็ว ส่งผลให้กองทัพของสาธารณรัฐอินโดนีเซียต้องย้ายกลับไปตั้งมั่นที่เมืองยอกยาการ์ตา อินโดนีเซียยังแบ่งออกเป็นเขตที่อยู่ภายใต้การปกครองของเจ้าอาณานิคมเนเธอร์แลนด์ (Federal) และส่วนที่อยู่ภายใต้อำนาจของฝ่ายสาธารณรัฐ (Republic) ส่วนหนึ่งของการต่อสู้ระหว่างเจ้าอาณานิคมเนเธอร์แลนด์กับฝ่ายสาธารณรัฐคือการต่อสู้เพื่อยืนยันความเป็นพลเมืองของประชากรในอินโดนีเซียด้วย ดังที่จะได้อธิบายต่อไปนี้

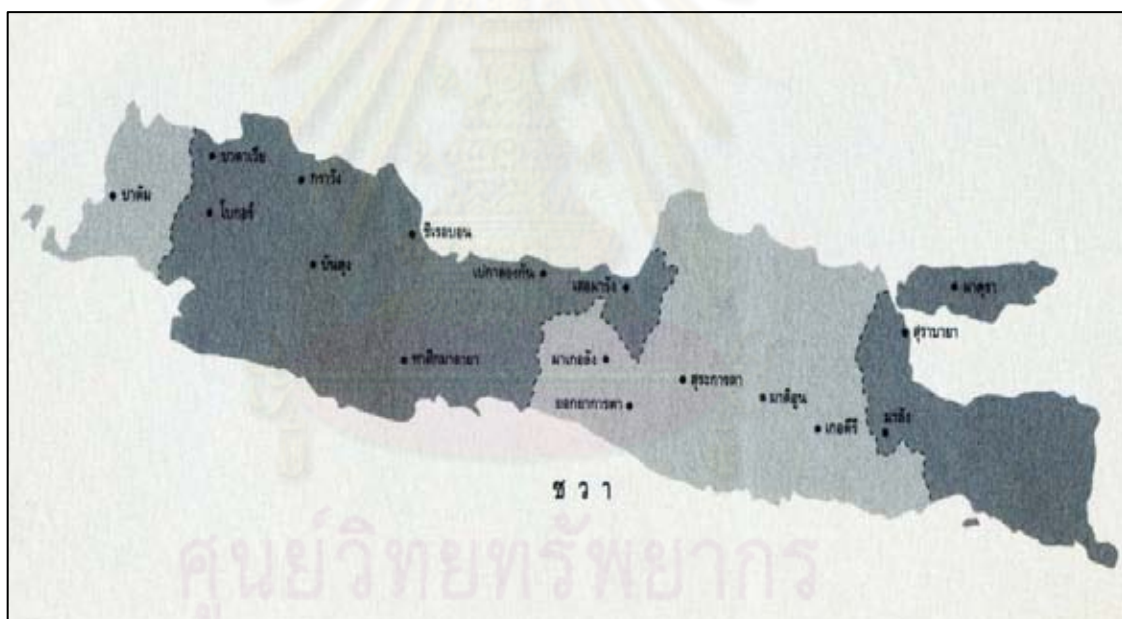
ในเดือนเมษายน ค.ศ. 1946 รัฐบาลสาธารณรัฐอินโดนีเซียก็ได้ประกาศกฎหมายความเป็นพลเมืองที่มีพื้นฐานของหลักกฎหมายสัญชาติโดยดินแดน (jus soli) และระบบการรับมอบสัญชาติ (passive system)¹

กฎหมายความเป็นพลเมือง ค.ศ. 1946 กำหนดว่า ชาวจีนที่เกิดในอาณานิคมอินเดียตะวันออกของเนเธอร์แลนด์ โดยเฉพาะในเกาะชวา จะกลายเป็นพลเมืองอินโดนีเซียโดยอัตโนมัติหากพวกเขาไม่ปฏิเสธสถานะดังกล่าว แม้ว่าจะไม่มีสถิติแสดงจำนวนของชาวจีนในเขตควบคุม

¹Leo Suryadinata, *Pribumi Indonesians, the Chinese Minority and China* (Singapore: Heinemann Asia, 1986), p. 113.

ของฝ่ายสาธารณรัฐที่ปฏิเสธการรับสัญชาติอินโดนีเซีย แต่ก็ดูเหมือนว่าชาวจีนเหล่านี้ส่วนใหญ่จะไม่มีใครปฏิเสธที่จะรับสัญชาติอินโดนีเซีย เนื่องจากมีความกังวลกับความปลอดภัยของตน เมื่อความรู้สึกต่อต้านชาวจีนในกลุ่มนักชาตินิยมอินโดนีเซียเข้มข้น และพวกเขาก็รู้ว่าทั้งพวกดัตช์และก๊กมินตั๋งไม่สามารถให้ความปลอดภัยกับพวกเขาได้ อย่างไรก็ตาม กฎหมายฉบับนี้ซึ่งประกาศใช้โดยฝ่ายสาธารณรัฐน่าจะยังไม่มีผลกระทบต่อประชากรจีนส่วนใหญ่ เนื่องจากในขณะนั้นฝ่ายสาธารณรัฐยังคงควบคุมพื้นที่ได้จำกัด

แผนที่ 2 การแบ่งพื้นที่เกาะชวาภายใต้การครอบครองของรัฐบาลอาณานิคมเนเธอร์แลนด์ (Federal) และส่วนที่อยู่ภายใต้อำนาจของฝ่ายสาธารณรัฐ (Republic)

พื้นที่สีเทาเข้ม อยู่ภายใต้การปกครองของ รัฐบาลอาณานิคมเนเธอร์แลนด์
พื้นที่สีเทาอ่อน อยู่ภายใต้การปกครองของ ฝ่ายสาธารณรัฐอินโดนีเซีย

ที่มา ดัดแปลงจาก ทวีศักดิ์ เผือกสม, อินโดนีเซีย ราชอาณาจักร “ชาติ” ในจินตนาการ (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์เมืองโบราณ, 2547), หน้า 60.

บรรดาผู้นำสาธารณรัฐอินโดนีเซียเห็นถึงความจำเป็นที่ต้องแก้ปัญหาความสัมพันธ์กับชุมชนจีนในประเทศ ในขณะที่สาธารณรัฐต้องการการสนับสนุนจากชาวจีนอินโดนีเซียก็ตระหนักถึงความไม่แน่นอนในความจงรักภักดีของชาวจีน จึงตัดสินใจเปิดโอกาสให้ชาวจีนรับสัญชาติอินโดนีเซีย นอกจากนี้ ผู้นำสาธารณรัฐได้พิจารณาวิธีการในการเลือกหรือรับสิทธิพลเมืองและสัญชาติของชาวจีนในประเทศสองวิธี² คือ

1. “ระบบการเลือกรับสัญชาติ” (active system) กล่าวคือ ชาวจีนเปอรานากันที่ ต้องการมีสัญชาติอินโดนีเซียจะต้องประกาศยกเลิกสัญชาติจีนอย่างเป็นทางการ ถ้าบุคคลใดไม่ต้องการเปลี่ยนสัญชาติจะยังคงสถานะเป็นชาวต่างชาติ (เหมือนกับพวกโตต็อก) ผู้สนับสนุนระบบนี้ชี้ให้เห็นว่ากลุ่มที่ต้องการนิยามตนเองด้วยความเป็นอินโดนีเซียอย่างแน่วแน่ถึงจะพยายามทำตามกระบวนการร้องขอรับสัญชาติอินโดนีเซียด้วยวิธีการนี้ และความพยายามนี้จะเป็นการประกันความจงรักภักดีของชาวจีนในฐานะพลเมืองอินโดนีเซีย ซึ่งการแสดงความจงรักภักดีและการยอมรับในสิทธิและหน้าที่ตามกฎหมายที่มีต่ออินโดนีเซียจะส่งเสริมให้พวกเขาเป็นที่ยอมรับในสังคมอินโดนีเซีย³

ผู้เสนอระบบเลือกรับสัญชาติเห็นว่าเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาอื่นๆ ได้อีกด้วย เช่น สามารถแก้ปัญหาเกี่ยวกับการกระจายผลประโยชน์และโอกาสทางเศรษฐกิจระหว่างชาวจีนและชาวพื้นเมืองอินโดนีเซียให้เท่าเทียมกันยิ่งขึ้น ซึ่งการที่จะทำให้กลุ่มนักลงทุนอินโดนีเซียเติบโตขึ้นมาได้ ด้วยการจำกัดกิจกรรมทางเศรษฐกิจของชาวจีน หากนำนโยบายนี้ไปใช้กับชาวจีนที่ถือสัญชาติอินโดนีเซียจะกลายเป็นการกีดกันทางเชื้อชาติ แต่หากนำไปใช้กับชาวจีนที่ไม่รับสัญชาติอินโดนีเซียและยังคงรักษาความเป็นเงินเอาไว้ จะถือว่าเป็นกฎหมายที่ต่อต้านธุรกิจต่างชาติ

2. “ระบบรับมอบสัญชาติ” (passive system) กล่าวคือ ชาวจีนทั้งหมดที่เกิดในอินโดนีเซียและยังคงอาศัยอยู่ในอินโดนีเซียจะได้รับสัญชาติอินโดนีเซียโดยอัตโนมัติ ยกเว้นคนที่ปฏิเสธรับสัญชาติอินโดนีเซียและเลือกที่จะถือสัญชาติจีน วิธีนี้จะทำให้ชาวจีนส่วนใหญ่ ซึ่งไม่ค่อยมีปฏิภิกิริยาไม่ว่าจะด้วยความไม่รู้หรือความไม่สนใจจะ

²Donald E. Willmott, *The National Status of the Chinese in Indonesia, 1900-1958*, p. 25.

³Ibid., p. 25.

กลายเป็นพลเมืองอินโดนีเซียโดยอัตโนมัติ และทำให้กลุ่มที่ผูกพันกับประเทศจีนอย่างตั้งใจกลายเป็นคนต่างชาติ⁴

ผู้สนับสนุนระบบนี้ชี้ให้เห็นว่า วิธีการนี้จะทำให้ชนหมู่มากชาวจีนกลายเป็นส่วนหนึ่งของประชากรอินโดนีเซีย กลุ่มผู้สนับสนุนพิจารณาที่จะขยายขอบเขตความเป็นพลเมืองให้ชาวจีนจำนวนมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ พวกเขาเชื่อมั่นว่านโยบายที่เห็นแก่ประโยชน์สุขของประชาชนนี้จะสามารถชนะใจของชุมชนจีนส่วนใหญ่ได้⁵

กฎหมายความเป็นพลเมืองได้รับความเห็นชอบจากสภาในวันที่ 10 เมษายน ค.ศ. 1946 โดยมีพื้นฐานอยู่บนหลักการของระบบการรับมอบสัญชาติ (passive system) กฎหมายนี้กำหนดว่า ชาวจีนที่เกิดในอินโดนีเซีย และพำนักอาศัยอยู่ในอินโดนีเซียนานเป็นเวลา 5 ปีขึ้นไป จะได้รับสัญชาติอินโดนีเซียโดยอัตโนมัติ อย่างไรก็ตาม พวกเขายังได้รับทางเลือกในการปฏิเสธสัญชาติอินโดนีเซียหากต้องการถือสัญชาติจีนมากกว่า ซึ่งสามารถทำได้โดยการประกาศปฏิเสธอย่างเป็นทางการต่อกระทรวงยุติธรรมและหน่วยงานระดับท้องถิ่นของกระทรวง ก่อนวันที่ 10 เมษายน ค.ศ. 1947 ซึ่งต่อมาได้รับการขยายออกไปจนถึงวันที่ 17 สิงหาคม ค.ศ. 1948

ในที่นี้ขอยกสาระสำคัญของประการของข้อกำหนดในกฎหมายความเป็นพลเมืองของสาธารณรัฐ เช่น มาตรา 1 ให้คำจำกัดความ “พลเมืองชาวอินโดนีเซีย” ว่า

- ก. ประชาชนที่เป็นชนชาติพื้นเมืองดั้งเดิมในเขตพื้นที่ของรัฐชาติอินโดนีเซีย
- ข. ประชาชนที่ไม่ได้อยู่ในข้อกำหนดแต่เป็นลูกหลานสืบทอดมาจากข้อ ก. และคนที่เกิดและอาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ของสาธารณรัฐอินโดนีเซีย คนที่แม้ไม่ได้เป็นลูกหลานสืบทอดจากกลุ่มคนที่กล่าวมาแต่ได้เกิดและอาศัยอยู่ในประเทศอินโดนีเซียเป็นเวลาดิตต่อกันอย่างน้อยนานห้าปีขึ้นไป และมีอายุสี่สิบเอ็ดปีหรือสมรสแล้ว หากใครที่ไม่ต้องการรับสัญชาติอินโดนีเซีย พวกเขาจะกลายเป็นชาวต่างชาติ⁶

นอกจากนี้ มาตรา 4 ของกฎหมายฉบับเดียวกันกล่าวว่า การแสดงตนคัดค้านการรับมอบสัญชาติอินโดนีเซียโดยอัตโนมัติของบุคคลตามมาตรา 1 ข้อ ข. จะต้องกระทำเป็นลายลักษณ์อักษรและประทับตราลงทะเบียนต่อศาลสถิตยุติธรรมภายในหนึ่งปีหลังจากการประกาศที่กล่าว

⁴Donald E. Willmott, *The National Status of the Chinese in Indonesia, 1900-1958*, p. 25.

⁵Ibid., p. 26.

⁶Yayasan Lima, *Undang-Undang & Peraturan Mengenai Masalah Cina di Indonesia* [กฎหมายและการจัดการกับปัญหาชาวจีนในอินโดนีเซีย] (Jakarta: Yayasan Lima), p. 5.

มามีผลบังคับใช้ ซึ่งหมายความว่าชาวเปอรานากันตามมาตรา 1 ของกฎเกณฑ์การเป็นพลเมืองของอินโดนีเซียถูกรวมเป็นพลเมืองชาวอินโดนีเซียอย่างไรก็ตาม พวกเขาก็มีสิทธิตามมาตรา 4 ที่จะปฏิเสธสิทธิความเป็นพลเมืองนั้นภายในหนึ่งปีหลังจากที่กฎเกณฑ์นั้นมีผลบังคับใช้⁷

กฎหมายความเป็นพลเมืองของฝ่ายสาธารณรัฐนั้น แตกต่างจากกฎหมายของรัฐบาลอาณานิคมอินเดียดะวันออกของเนเธอร์แลนด์ ซึ่งกำหนดให้ชาวเปอรานากันเป็นพลเมืองของตนเองโดยไม่มีการถามความยินยอมว่าพวกเขาต้องการสิทธินั้นหรือไม่ ซึ่งทัศนคติของรัฐบาลสาธารณรัฐจีนก็เหมือนกับรัฐบาลอาณานิคมเนเธอร์แลนด์ โดยรัฐบาลสาธารณรัฐจีนถือว่าชาวจีนโพ้นทะเลเป็นพลเมืองของตนโดยไม่ได้ถามความคิดเห็นของชาวจีนเหล่านั้นเช่นกัน

จะเห็นได้ว่ากฎหมายความเป็นพลเมืองของอินโดนีเซียนั้นไม่ได้บังคับให้ทุกคนต้องยอมรับสัญชาติอินโดนีเซีย อย่างไรก็ตาม การถือสัญชาติอินโดนีเซียไม่ได้ทำให้ชาวจีนบางกลุ่มคลายความกังวลว่าอาจจะยังถูกเหยียดหรือถูกเลือกปฏิบัติจากชาวพื้นเมืองอินโดนีเซีย เช่น การไม่ให้สิทธิที่เท่าเทียมกัน เป็นต้น⁸

กฎหมายความเป็นพลเมืองที่บังคับใช้โดยรัฐบาลของฝ่ายสาธารณรัฐ ซึ่งเกิดจากเจตนารมณ์ที่ดี แต่มักจะไม่ได้รับการปฏิบัติตามอย่างสม่ำเสมอ โดยเฉพาะจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ เนื่องจากเหตุผลหลักสองประการ

ประการแรก รัฐบาลแห่งสาธารณรัฐกำลังอยู่ในภาวะขาดสภาพคล่องทางการเงิน ในขณะที่เศรษฐกิจประสบกับภาวะตกต่ำ อันเป็นผลมาจากสงครามและการปฏิวัติ อีกทั้งกองกำลังของรัฐบาลอาณานิคมเนเธอร์แลนด์กำลังดำเนินการปิดล้อมรอบพื้นที่ของฝ่ายสาธารณรัฐ ในสถานการณ์ตอนนี้ฝ่ายสาธารณรัฐจำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนทางการเงินจากชาวจีนให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ซึ่งกระทำในหลายรูปแบบ เช่น การส่งส่วย ภาษี และในบางพื้นที่ให้จ่ายภาษีพิเศษ การเรียกร้องเช่นนี้ส่งผลให้ชาวจีนจำนวนมากรู้สึกไม่ได้รับความยุติธรรมและถูกเลือกปฏิบัติ⁹

ประการที่สอง ชาวพื้นเมืองอินโดนีเซียมีอคติและความรู้สึกต่อต้านชาวจีน บ่อยครั้งที่เจ้าหน้าที่และบุคคลที่ติดต่อหรือเกี่ยวข้องกับชาวจีนมักจะปฏิบัติต่อพวกเขาอย่างไม่เคารพ กฎเกณฑ์และด้วยความรุนแรง การบังคับทางกฎหมายและการควบคุมทางเศรษฐกิจ ซึ่งมีไว้สำหรับชาวต่างชาติเท่านั้น บางครั้งถูกนำไปบังคับใช้กับเปอรานากันด้วย¹⁰

⁷Leo Suryadinata, *Political Thinking of the Indonesian Chinese, 1900-1977: A Sourcebook* (Singapore: National University of Singapore Press, 1979), p. 166.

⁸Ibid., p. 164.

⁹Donald E. Willmott, *The National Status of the Chinese in Indonesia, 1900-1958*, p. 24.

¹⁰Ibid., p. 24.

ระหว่าง ค.ศ. 1946 และ 1949 เนเธอร์แลนด์ริเริ่มการรวมกลุ่มของเหล่ารัฐในชวภาค ตะวันตกและตะวันออก มาดูรา และเกาะอื่นๆ ในอินโดนีเซีย แต่ละพื้นที่ที่มีสิทธิออกเสียง เลือกรัฐของตนเองและจัดตั้งรัฐสภาเองด้วย แต่นอกจากนั้นแล้ว พวกเขาจะได้รับอำนาจเพียง เล็กน้อยหรือไม่มีอำนาจพอที่จะต่อต้านนโยบายของรัฐบาลอาณานิคมเนเธอร์แลนด์เลย พวกเขา จะเข้าร่วมในระบอบสหพันธรัฐเดียวกัน ซึ่งมีสภาที่ปรึกษาของสหพันธรัฐ (Federal Consultative Assembly) เป็นตัวแทนของรัฐที่เข้าร่วม ในต้น ค.ศ. 1948 คณะกรรมการที่เป็นส่วนหนึ่งของสภาที่ ปรึกษาของสหพันธรัฐ ภายใต้การนำของรัฐบาลอาณานิคมเนเธอร์แลนด์ อภิปรายเกี่ยวกับ ประเด็นกฎหมายสัญชาติ ซึ่งมีการตกลงกันว่า ชาวต่างชาติที่เกิดในอินโดนีเซียหรือพำนักอยู่ที่นี่ มากกว่าสองปีควรได้รับการพิจารณาเป็นพลเมืองของอินโดนีเซีย

อย่างไรก็ตาม หลังจากนั้นต่อมา เมื่อเริ่มมีความชัดเจนแล้วว่าอินโดนีเซียจะกลายเป็น สาธารณรัฐที่เป็นเอกราชอย่างสมบูรณ์ในอนาคตอันใกล้ ชาวจีนจำนวนมากเชื่อว่าผลประโยชน์ ของพวกเขาจะได้รับการคุ้มครอง หากได้เข้าไปมีส่วนในการกำหนดทิศทางทางการเมืองในรัฐบาล อินโดนีเซียที่จะเกิดขึ้น อีกทั้งในขณะเดียวกันรัฐบาลอาณานิคมเนเธอร์แลนด์เริ่มใช้นโยบาย สนับสนุนธุรกิจของชาวพื้นเมือง ซึ่งจะทำให้เกิดความเสียหายแก่ชาวจีน นโยบายนี้จะไปลดรอน ผลประโยชน์ของชาวจีน ชาวจีนเริ่มที่จะตระหนักถึงความเสียเปรียบในฐานะที่เป็นชนกลุ่มน้อย ของตนเองถึงแม้ว่าจะถือสัญชาติอินโดนีเซีย พวกเขาจึงรู้สึกกลัวว่าจะไม่ได้รับสิทธิที่เท่าเทียมกับ พลเมืองอินโดนีเซีย¹¹

ศูนย์วิทยพัทยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹¹Donald E. Willmott, *The National Status of the Chinese in Indonesia, 1900-1958*, p. 24.

ภาพที่ 7 บันทึกข้อความการเลือกรับหรือปฏิเสธสัญชาติอินโดนีเซีย

SURAT — CATATAN

Yang bertanda-tangan di bawah ini, saya
 menerangkan, bahwa pada hari
 tanggal
 datang pada saya seorang laki-laki/perempuan,
 bernama
 pekerjaan
 tempat tinggal di
 yang dengan lisan dihadapan saya, untuk ia sendiri/sebagai wakil yang
 sah untuk seorang bernama
 menyatakan keterangan tentang.

MEMILIH/MENOLAK KEBANGSAAN INDONESIA.

Orang yang memilih/menolak kebangsaan Indonesia itu adalah:
 pada tanggal 27 Desember 1949 berkebangsaan
 lahir-di pada tanggal 27 Desember 1949 bertempat
 tinggal di sejak
 (bekas) kawin dengan pertalian kawin putus
 pada tanggal..... mempunyai anak yang sah, ber-
 nama yang disahkan, bernama
 yang diakui dengan sah, bernama semuanya belum
 berumur 18 tahun penuh dan belum kawin, masing-masing dilahirkan di
 pada tanggal

Bapak/Ibu orang yang bersangkutan dilahirkan di
 pada tanggal

Bapak/Ibu dari bapak/Ibu ini dilahirkan di
 Pada tanggal

(Bapak/Kakek orang yang bersangkutan di warga-negarakan Belanda
 dengan Undang-undang Negeri Belanda dari)

Tanda-tangan Dibuat di
 pada tanggal
 Cap (empu) Jari (pejabat).

Orang yang menyatakan (tanda tangan pejabat)
 keterangan:

(Cap Kantor pejabat) (.....) (nama pejabat)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ที่มา: Yayasan Lima, Undang-Undang & Peraturan Mengenai Masalah Cina di Indonesia [กฎหมายและการจัดการกับปัญหาชาวจีนในอินโดนีเซีย] (Jakarta: Yayasan Lima), p. 30.

(คำแปล) บันทึกข้อความ

ผู้ลงนามที่ด้านล่างนี้ ข้าพเจ้า.....
 ประกาศ ณ วัน..... วันที่.....
 ข้าพเจ้า ชาย/หญิง
 ชื่อ.....
 อาชีพ.....
 สถานที่อาศัย.....
 ด้วยวาจาของข้าพเจ้าต่อหน้าเจ้าหน้าที่ในฐานะตัวแทนที่ต้องตามกฎหมายสำหรับบุคคล
 ชื่อ.....
 ขอประกาศข้อมูลว่าด้วย

การเลือกรับ/ปฏิเสธสัญชาติอินโดนีเซีย

บุคคลที่เลือกรับ/ปฏิเสธสัญชาติอินโดนีเซียมีสถานะ:
 เมื่อวันที่ 27 ธันวาคม 1949 ถือสัญชาติ.....
 เกิดที่....., เมื่อวันที่ 27 ธันวาคม 1949 อยู่
 บ้านเลขที่..... ตั้งแต่.....
 (อดีต) แต่งงานกับ....., ความสัมพันธ์ของการแต่งงานสิ้นสุดเมื่อ
 วันที่....., มีลูกที่ต้องตามกฎหมาย
 ชื่อ....., ซึ่งเป็นลูกนอกกฎหมาย ชื่อ.....
 ซึ่งได้รับการยอมรับถูกต้องตามกฎหมาย ชื่อ..... ทั้งหมดนั้นมีอายุยังไม่ถึง 18 ปี
 บริบูรณ์ และยังไม่แต่งงาน แต่ละคนเกิดที่..... วันที่.....
 บิดา/มารดา ของบุคคลที่เกี่ยวข้องเกิดที่.....
 วันที่.....
 บิดา/มารดา ของบิดามารดาเกิดที่.....
 วันที่.....
 (บิดา/มารดาของบุคคลที่เกี่ยวข้องได้รับสัญชาติเนเธอร์แลนด์โดยอำนาจของกฎหมายเนเธอร์แลนด์
 จาก.....)
 ลงชื่อ..... เขียนที่.....
 วันที่.....
 พิมพ์ลายนิ้วมือ (ในกรณีที่เขียนหนังสือไม่ได้) (ตำแหน่ง)
 บุคคลที่ประกาศข้อมูล: (ลายเซ็นเจ้าหน้าที่)
 (ตราสำนักงานเจ้าหน้าที่) (.....) ชื่อเจ้าหน้าที่

3.2 ปฏิกริยาของชาวจีนในอินโดนีเซียต่อกฎหมายความเป็นพลเมือง ค.ศ. 1946

ในเดือนมีนาคม ค.ศ. 1945 ขณะที่ญี่ปุ่นกำลังถูกกดดันโดยฝ่ายพันธมิตรอย่างหนัก ได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการเตรียมการเพื่อเอกราชของอินโดนีเซีย (Preparatory Committee for Indonesian Independence) ซึ่งมีซูการ์โนและฮัตตาเป็นผู้นำ เลียม กวนเฮียน ซึ่งเป็นเปอรานากันและสนับสนุนชาตินิยมอินโดนีเซีย และเป็นหนึ่งในสมาชิกของคณะกรรมการนี้ สนับสนุนอย่างแข็งขันให้ชาวจีนรับสัญชาติอินโดนีเซีย เลียม กวนเฮียน ได้กล่าวต่อคณะกรรมการไว้ว่า

“ชาวเปอรานากันส่วนใหญ่ไม่เคยคิดเรื่องการเมือง พวกเขาไม่กล้าที่จะคิดเรื่องการเมือง ทุกวันนี้ถ้าพวกเขาถูกถามว่าต้องการเป็นชาวอินโดนีเซียหรือไม่ พวกเขาจะรู้สึกสับสน ด้วยเหตุนี้ผู้นำชาวจีนในเมืองมาลังและสุราบายา ได้เรียกร้องให้ข้าพเจ้านำเอาความคิดเห็นของพวกเขาไปบอก ให้คณะกรรมการรับรู้ กล่าวคือ เมื่อรัฐธรรมนูญอินโดนีเซียถูกจัดทำขึ้น ชาวจีนทุกคนควรได้รับสิทธิเป็นพลเมืองของอินโดนีเซีย”¹²

ต่อมาเดือนพฤษภาคม ค.ศ. 1948 องค์การทางการเมืองของชาวจีนในอินโดนีเซียแห่งใหม่ ถูกก่อตั้งขึ้นภายใต้ชื่อว่า “สหภาพชาวจีน” (Persatuan Tionghoa) โดยมีจุดประสงค์หลักดังนี้

1. เพื่อสนับสนุนความก้าวหน้าของอินโดนีเซียและความร่วมมือกับชาติอื่นๆ
2. เพื่อปกป้องผลประโยชน์ของชาวจีนโพ้นทะเล โดยที่ไม่ต้องไปเบียดเบียนผลประโยชน์จากมวลชน
3. เพื่อพยายามให้บรรลู่ในหลักการแห่งประชาธิปไตย

¹²Leo Suryadinata, *Peranakan's Search for National Identity: Biographical Studies of Seven Indonesian Chinese*, p. 74.

“Most of Peranakan Chinese have never thought of politics. They have not dared to think of politics. Nowadays, if they are asked whether or not they want to be Indonesian, they will be confused. For this reason, the Chinese leaders in Malang and Surabaya have requested that I convey their opinion to this Committee, namely when the Indonesian Constitution is made, all Chinese should be citizens of Indonesia.”

ผู้นำของ “สหภาพชาวจีน” มั่นใจว่า ถึงแม้ว่าองค์กรนี้ถูกสร้างขึ้นโดยชาวเปอรานากัน เป็นส่วนใหญ่ การร่วมมือกันระหว่างชุมชนชาวจีน ทั้งเปอรานากันและโตต็อก จะสามารถปกป้องผลประโยชน์ของพวกเขาในอินโดนีเซียได้ องค์กรนี้ได้วางหลักการในเรื่องที่เกี่ยวกับการเลือก สัญชาติของชาวจีนในอินโดนีเซียไว้ดังนี้

“ชาวจีนที่ไม่ต้องการรับสัญชาติอินโดนีเซีย ควรมีสติเลือกในสิ่งที่พวกเขาต้องการด้วยตนเอง ประเทศจีนและอินโดนีเซียควรทำข้อตกลงให้เร็วที่สุด เพื่อประกันว่าพวกเขาจะได้รับสิทธิในประเทศที่พวกเขาอาศัยอยู่”¹³

อย่างไรก็ตาม โดยทั่วไปแล้ว “สหภาพชาวจีน” เสนอให้ชาวจีนยอมรับในสัญชาติอินโดนีเซีย และมีส่วนร่วมในสิทธิและหน้าที่ในความเป็นพลเมืองอย่างเต็มที่ เพื่อยืนยันว่าชาวจีนที่เป็นชนกลุ่มน้อยควรได้รับอิสระในการอนุรักษ์ภาษา วัฒนธรรมและโรงเรียนของพวกเขา¹⁴

3.3 ข้อตกลงโตะกอม ค.ศ. 1949

การต่อสู้อันขมขื่นระหว่างอินโดนีเซียและอาณานิคมเนเธอร์แลนด์ที่ดำเนินมานานสี่ปีได้มาถึงจุดสิ้นสุดในเดือนสิงหาคม ค.ศ. 1949 เมื่อผู้แทนจากทั้งสองฝ่ายมาเข้าร่วมใน “การประชุมโตะกอม” ที่กรุงเยก ประเทศเนเธอร์แลนด์ ซึ่งจัดขึ้นระหว่างวันที่ 23 สิงหาคม-2 พฤศจิกายน ค.ศ. 1949 เพื่อบรรลุข้อตกลงว่าด้วยการเป็นเอกราชของอินโดนีเซีย การประชุมนี้ส่งผลให้เกิดข้อตกลงเกี่ยวกับสิทธิความเป็นพลเมืองของประชากรในสาธารณรัฐที่กำลังจะเกิดขึ้นใหม่ด้วย กล่าวคือ ให้มีการใช้ “ระบบการเลือกรับสัญชาติ” (active system) สำหรับผู้ที่มีเชื้อสายดัตช์ และระบบรับมอบสัญชาติ (passive system) สำหรับชาวจีนและอื่นๆ¹⁵

ข้อตกลงฉบับนี้ใช้หลักการรับมอบสัญชาติและหลักกฎหมายสัญชาติโดยดินแดนตามทีระบุไว้ในกฎหมายความเป็นพลเมืองที่ฝ่ายสาธารณรัฐประกาศใช้เมื่อ ค.ศ. 1946 หมายความว่าชาวจีนที่เกิดในอาณานิคมอินเดียตะวันออกของเนเธอร์แลนด์จะต้องแสดงตนปฏิเสธไม่รับสัญชาติ

¹³Seng Hwo Pao, 27 May 1948 อ้างถึงใน Donald E. Willmott, The National Status of the Chinese in Indonesia, 1900-1958, p. 28.

“Those Chinese who do not wish to accept Indonesian nationality should be free to select one of their own liking. China and Indonesia should sign a treaty as soon as possible, insuring the peoples of each country residing in the other country the treatment of the most favored nation’s national.”

¹⁴Ibid., p. 28.

¹⁵Ibid., p. 29.

อินโดนีเซียภายในสองปี (27 ธันวาคม ค.ศ. 1949 – 27 ธันวาคม ค.ศ. 1951) ถ้าต้องการเป็นคนต่างด้าว การนิยามความเป็นพลเมืองของประชากรในอินโดนีเซียตามหลักการรับรองสัญชาติและหลักกฎหมายสัญชาติเป็นผลมาจากการที่รัฐบาลอินโดนีเซียต้องการการสนับสนุนจากประชากรเชื้อสายจีนและมีความปรารถนาที่จะระงับข้อพิพาทเรื่องการถ่ายโอนอำนาจอธิปไตยอย่างรวดเร็ว¹⁶ จากการรายงานพบว่าใน ค.ศ. 1950 มีชาวจีนในอินโดนีเซียจำนวน 2.1 ล้านคน ซึ่ง 1.5 ล้านคนเกิดในเขตแดนของอินโดนีเซีย พวกเขาปฏิเสธความเป็นพลเมืองอินโดนีเซียจำนวนมากเลือกถือสัญชาติจีน ข้อมูลของกระทรวงยุติธรรมของอินโดนีเซียแสดงให้เห็นในช่วงต้นทศวรรษที่ 1950 ว่าชาวจีนท้องถิ่นจำนวน 390,000 คนปฏิเสธสัญชาติอินโดนีเซีย¹⁷ อาจจะสามารถกล่าวได้ว่าสิ่งนี้เป็นระบบเดิมที่ใช้กับชาวจีนในสาธารณรัฐอินโดนีเซียในช่วง ค.ศ. 1946 และ 1948 ชาวจีนกลุ่มนี้ต้องเผชิญกับความจำเป็นในการเลือกระหว่างสองสัญชาติ

กฎหมายความเป็นพลเมือง ค.ศ. 1946 และข้อตกลงโต๊ะกลุม ค.ศ. 1949 มีความแตกต่างที่สำคัญประการหนึ่ง คือ สถานะของบุคคลที่เกิดในต่างประเทศ แต่มีสิทธิการเป็นพลเมืองของหมู่เกาะอินเดียนตะวันออกของเนเธอร์แลนด์ในฐานะที่เป็นคนในบังคับของรัฐบาลอาณานิคมเนเธอร์แลนด์ ภายใต้กฎหมายฉบับแรก บุคคลดังกล่าวจะไม่ได้รับสัญชาติอินโดนีเซีย แต่หากอยู่ภายใต้ข้อตกลงฉบับหลังนี้ พวกเขาจะกลายเป็นพลเมืองของอินโดนีเซีย ถ้าพวกเขายังคงอาศัยอยู่ในอินโดนีเซียมาจนถึงวันที่ 27 ธันวาคม ค.ศ. 1949¹⁸ ดังที่ปรากฏในข้อตกลงโต๊ะกลุม มาตรา 5 ดังนี้

“บุคคลในช่วงทันทีก่อนการถ่ายโอนอำนาจอธิปไตยที่บรรลุนิติภาวะและเป็นคนในบังคับของเนเธอร์แลนด์ที่ไม่มีเชื้อสายเนเธอร์แลนด์และที่เกิดในอินโดนีเซียหรืออาศัยอยู่ในสหพันธรัฐอินโดนีเซียจะได้รับสัญชาติอินโดนีเซีย แต่สามารถปฏิเสธสัญชาติอินโดนีเซียได้ภายในระยะเวลาที่กำหนดไว้

หากในช่วงทันทีก่อนการถ่ายโอนอำนาจอธิปไตย บุคคลดังกล่าวไม่มีสัญชาติอื่น นอกจากสัญชาติเนเธอร์แลนด์แล้วจะได้รับสัญชาติเนเธอร์แลนด์

หากในช่วงทันทีก่อนการถ่ายโอนอำนาจอธิปไตย บุคคลดังกล่าวถือสัญชาติอื่นอยู่ด้วย (นอกจากสัญชาติเนเธอร์แลนด์ – ผู้เขียน)

¹⁶Leo Suryadinata, *Pribumi Indonesians, the Chinese Minority and China*, p. 114.

¹⁷Charles Coppel, “The National Status of the Chinese in Indonesia,” *Far Eastern* (March 1970): 119.

¹⁸Donald E. Willmott, *The National Status of the Chinese in Indonesia, 1900-1958*, p. 29.

บุคคลนั้นจะได้รับสัญชาติเนเธอร์แลนด์และปฏิเสธสัญชาติอินโดนีเซีย โดยการแสดงตนอย่างเป็นทางการด้วยตนเองเท่านั้น”¹⁹

นอกจากนี้แล้ว ต่อมาใน ค.ศ. 1950 มีการร่างรัฐธรรมนูญชั่วคราวแห่งสาธารณรัฐอินโดนีเซียขึ้นมาตาม Act No.7, Gazette No.37, August, 1950 ระบุไว้ดังนี้

มาตรา 144

“ในระหว่างการประกาศใช้กฎข้อบังคับเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองโดยกฎหมายที่กล่าวถึงในย่อหน้าที่ 1 ของมาตรา 5 บุคคลทุกคนที่ได้รับสัญชาติอินโดนีเซียตามข้อกำหนดหรือบนพื้นฐานของข้อตกลงของการจำแนกพลเมือง ที่ระบุอยู่ในข้อตกลงการถ่ายโอนอำนาจอธิปไตย และบุคคลที่ไม่ได้รับการพิสูจน์สัญชาติตามข้อตกลงดังกล่าว และบุคคลที่เมื่อวันที่ 27 ธันวาคม ค.ศ. 1949 ได้รับสัญชาติอินโดนีเซียตามกฎหมายแห่งสาธารณรัฐอินโดนีเซียที่มีอยู่ในขณะนั้น บุคคลเหล่านั้นจะเป็นพลเมืองของสาธารณรัฐอินโดนีเซีย”²⁰

¹⁹มาตรา 5 ข้อตกลงโต๊ะกลม “United Nations Commission for Indonesia, Appendices to the Special Report to the Security Council on the Round Table Conference”, United Nations Security Council publication S/1417/Add. 1, 14 November 1949, p. 84. อ้างถึงใน Donald E. Willmott, The National Status of the Chinese in Indonesia, 1900-1958, p. 115.

“Persons who, immediately before the transfer of sovereignty, are of age and are Netherlands subjects of foreign-origin-non-Netherlanders (uitheemse Nederlandse onderdanen-niet-Nederlanders) and who were born in Indonesia or reside in the Republic of the United States of Indonesia shall acquire Indonesian nationality but may, within the time limit therefore stipulated, reject Indonesian nationality.

If, immediately before the transfer of sovereignty, such persons had no other nationality than the Netherlands nationality, they shall regain Netherlands nationality.

If, immediately before the transfer of sovereignty, such persons possessed simultaneously another nationality, they shall, when rejecting Indonesian nationality, regain Netherlands nationality only on the strength of a statement made by them to that effect.”

²⁰Ibid., p. 116.

“Pending the promulgation of the regulations on citizenship by the law referred to in paragraph 1 of article 5, all persons who have acquired Indonesian nationality according to or on the basis of the Agreement on the Division of Citizens, attached to the Agreement of Transfer, and those whose nationality has not been determined by said Agreement and who on 27th December, 1949, had

เมื่อร่างกฎหมายความเป็นพลเมืองฉบับใหม่ถูกเสนอใน ค.ศ. 1954 ร่างกฎหมายที่ถูกเสนอนั้นได้ระบุถึงเงื่อนไขการขอรับความเป็นพลเมืองอินโดนีเซียที่ยุ่งยากมากขึ้น ยกตัวอย่างเช่น ข้อเรียกร้องว่าบุคคลที่ถือว่ามีเชื้อชาติพื้นเมือง หากต้องการขอสัญชาติอินโดนีเซียต้องมีบรรพบุรุษที่อาศัยอยู่ในอินโดนีเซียมาแล้วอย่างน้อยที่สุดสามรุ่น หลักฐานการเกิดของพ่อแม่ในอินโดนีเซีย และหลักฐานที่ยืนยันว่าผู้ขอสัญชาติได้อาศัยอยู่ในอินโดนีเซียมาแล้วอย่างน้อยสิบปี เป็นต้น ชาวจีนจำนวนมากเห็นว่ามาตรการนี้ก่อให้เกิดข้อจำกัดมาก ประกอบกับมีการทำลายเอกสารในช่วงที่ญี่ปุ่นครอบครอง²¹

3.4 สนธิสัญญาสองสัญชาติ ค.ศ. 1955

หลังจากที่รัฐบาลสาธารณรัฐอินโดนีเซียได้บรรลุข้อตกลงว่าด้วยสถานภาพความเป็นพลเมืองของประชากรในอินโดนีเซียกับรัฐบาลอาณานิคมเนเธอร์แลนด์ในข้อตกลงโต๊ะกลม ค.ศ. 1949 แล้ว รัฐบาลอินโดนีเซียยังต้องหาข้อยุติให้กับปัญหาการถือสองสัญชาติของชาวจีนในอินโดนีเซีย จึงทำให้รัฐบาลสาธารณรัฐอินโดนีเซียพยายามที่จะแก้ปัญหานี้ด้วยการเจรจากับรัฐบาลสาธารณรัฐประชาชนจีน ซึ่งขณะนั้นได้เปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นระบอบคอมมิวนิสต์

รัฐธรรมนูญของสาธารณรัฐอินโดนีเซีย ค.ศ. 1945 มาตรา 26 กล่าวถึงสิทธิของความเป็นพลเมืองของชาวอินโดนีเซียว่า “พลเมืองจะต้องเป็นชาวพื้นเมืองอินโดนีเซีย และผู้ที่มีเชื้อชาติอื่นจะต้องเป็นผู้ที่ได้รับการยืนยันความเป็นพลเมืองโดยกฎหมาย”²² ดังที่ได้กล่าวแล้ว กฎหมายความเป็นพลเมือง ค.ศ. 1946 และข้อตกลงโต๊ะกลม ค.ศ. 1949 มีผลให้ชาวจีนเปอรานากันและโต๊ะกอกที่เกิดในหมู่เกาะอินเดีตวันออกของเนเธอร์แลนด์และพ่อแม่มีถิ่นพำนักเป็นหลักแหล่งภายใต้การปกครองของรัฐบาลอาณานิคมเนเธอร์แลนด์จะได้รับการพิจารณาในฐานะพลเมืองของรัฐอินโดนีเซียใหม่อย่างถูกต้องตามกฎหมายตามหลักกฎหมายสัญชาติโดยดินแดน (jus soli) ที่ให้บุคคลหนึ่งถือสัญชาติตามสถานที่เกิดของบุคคลนั้น

ภายใต้กฎหมายสัญชาติของสาธารณรัฐจีน (ค.ศ. 1911-1949) บุคคลจะได้รับการพิจารณาเป็นพลเมืองจีนตามข้อกำหนดของหลักการสัญชาติโดยสายเลือด (jus sanguinis)

acquired Indonesian citizenship according to the law of the Republic of Indonesia prevailing on that date, shall be citizens of the Republic of Indonesia.”

²¹ Jacques Bertrand, *Nationalism and Ethnic Conflict in Indonesia* (Cambridge: Cambridge University Press, 2004), p. 62.

²² B.P. Paulus, *Kewarganegaraan RI ditinjau dari UUD 1945, khususnya Kewarganegaraan Peranakan Tionghoa* [ความเป็นพลเมืองของสาธารณรัฐอินโดนีเซียถูกตรวจสอบจากรัฐธรรมนูญปี 1945 โดยเฉพาะอย่างยิ่งความเป็นพลเมืองของชาวจีนเปอรานากัน] (Jakarta: Pradnya Paramita, 1983), p. 124.

หมายถึงการได้รับสัญชาติตามสัญชาติของพ่อแม่ ซึ่งรัฐบาลจีนคอมมิวนิสต์ยังคงรักษาหลักการนี้ไว้ ดังนั้นประเทศทั้งสองจึงเกิดข้อขัดแย้งกันในเรื่องของการถือสองสัญชาติของคนจีนในอินโดนีเซีย

ใน ค.ศ. 1954 รัฐบาลสาธารณรัฐอินโดนีเซียได้เสนอร่างกฎหมายความเป็นพลเมืองต่อรัฐสภา ร่างกฎหมายฉบับนี้มีสาระสำคัญว่าด้วยทางเลือกของ “ระบบการเลือกรับสัญชาติ” (active system) แต่รัฐบาลได้ถอนเรื่องออกจากการพิจารณาของสภาหลังจากวิพากษ์วิจารณ์อย่างหนักโดยตัวแทนของชาวจีนที่เกิดในอาณานิคมอินเดียนตะวันออกของเนเธอร์แลนด์ ที่มองว่ากฎหมายนี้จำกัดมากเกินไป กล่าวคือ บังคับให้ชาวจีนอินโดนีเซียต้องเลือกสัญชาติใดสัญชาติหนึ่งในบริบทนี้เองการเจรจาเรื่องสนธิสัญญาสองสัญชาติก็เริ่มต้นขึ้น อาจกล่าวได้ว่า จากช่วงเวลานี้เป็นต้นไปรัฐบาลสาธารณรัฐอินโดนีเซียมีความพยายามจำกัดจำนวนประชากรอินโดนีเซียเชื้อสายจีนมากขึ้น²³

รัฐบาลสาธารณรัฐอินโดนีเซียได้เสนอต่อรัฐบาลสาธารณรัฐประชาชนจีนว่าควรจะมีการเจรจาเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาการถือสองสัญชาติของประชากรชาวจีนในอินโดนีเซีย ในช่วงต้น ค.ศ. 1954 รัฐบาลสาธารณรัฐประชาชนจีนยอมรับข้อเสนอนี้ แต่ในช่วงครึ่งปีแรกนั้น รัฐบาลของทั้งสองประเทศไม่สามารถตกลงเรื่องกำหนดเวลาที่จะเจรจากัน รัฐบาลของอินโดนีเซียนั้นกระตือรือร้นที่จะให้การเจรจาเกิดขึ้นโดยเร็วที่สุดเท่าที่จะสามารถเป็นไปได้ หลังจากที่รัฐบาลได้ชะลอกฎหมายความเป็นพลเมืองไว้ก่อน โดยหวังจะบรรลุข้อตกลงกับรัฐบาลสาธารณรัฐประชาชนจีนเสียก่อน

ระหว่าง ค.ศ. 1955-1958 ความสัมพันธ์ระหว่างสาธารณรัฐประชาชนจีนและรัฐบาลสาธารณรัฐอินโดนีเซียอยู่ในระดับดี ถึงแม้ว่ารัฐบาลชุกการ์โนจะไม่มีเสถียรภาพอย่างเต็มที่ แต่ประธานาธิบดีชุกการ์โนประกาศสถาปนาทางการทูตกับสาธารณรัฐประชาชนจีน และยังให้ความร่วมมือในการปราบหรือกดดันพวกเคลื่อนไหวต่อต้านกลุ่มคอมมิวนิสต์ภายในอินโดนีเซียที่ได้รับการสนับสนุนจากต่างชาติ (พวกก๊กมินตั๋ง) อีกทั้งประธานาธิบดีชุกการ์โนไม่ได้พยายามกดดันพรรคคอมมิวนิสต์อินโดนีเซีย ซึ่งเป็นที่ทราบอยู่ว่าพรรคนี้เป็นพันธมิตรทางการเมืองที่สำคัญของชุกการ์โน ปัญหาการเลือกปฏิบัติชาวจีนในอินโดนีเซียและความกำกวมทางกฎหมายของสถานะของพวกเขา ดูเหมือนว่าจะได้รับการแก้ไขเมื่อมีการลงนามตามสนธิสัญญาสองสัญชาติ ค.ศ. 1955²⁴

เมื่อ โจว เอ็นไหล นายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของสาธารณรัฐประชาชนจีนได้เดินทางไปเยือนอินเดียนเดียในเดือนกรกฎาคม ค.ศ. 1954 ปราบกฏว่า

²³Charles Coppel, "The National Status of the Chinese in Indonesia," *Far Eastern*, p. 119.

²⁴David Mozingo, *Chinese Policy toward Indonesia, 1949-1967* (Singapore: Equinox Publishing, 2007), pp. 157-164.

นายกรัฐมนตรีเยาวหราล เนห์รูของอินเดียได้ซักถามว่าจีนจะจัดการกับประเด็นการถือสองสัญชาติของชาวจีนโพ้นทะเลอย่างไร ซึ่งอาจจะเป็นผลมาจากการร้องขอของรัฐบาลสาธารณรัฐอินโดนีเซีย หนังสือพิมพ์ลอนดอนไทม์ในกรุงนิวเดลีรายงานว่า โจว เอินไหล ยืนยันกับเนห์รูว่า จีนพร้อมที่จะยกเลิกการอ้างสิทธิในชาวจีนโพ้นทะเลว่าเป็นพลเมืองของจีน แต่รายงานข่าวนี้ได้รับการปฏิเสธโดยผู้แทนจีน ในเมืองจาการ์ตา นอกจากนี้ ในช่วงที่นายกรัฐมนตรี โจว เอินไหลเยือนพม่า นั้น นายกรัฐมนตรีอู๋ได้ตั้งคำถามเกี่ยวกับการถือสองสัญชาติของชาวจีนในพม่า²⁵ จะเห็นได้ว่าผู้นำในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ต่างก็ให้ความสำคัญเกี่ยวกับการถือสองสัญชาติของชนกลุ่มน้อยชาวจีนในประเทศของตนเป็นอย่างมาก

ในยุคสงครามเย็นที่เป็นการต่อสู้กันระหว่างประเทศในโลกเสรีประชาธิปไตยและในค่ายคอมมิวนิสต์ การที่ประชากรบางส่วนถือสองสัญชาติของสองประเทศที่อยู่คนละค่ายกันก็อาจจะส่งผลต่อความมั่นคงของชาติได้ เช่น ในกรณีของอินโดนีเซีย อินโดนีเซียในยุคซูการ์โนอยู่ในกลุ่มไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใดซึ่งมีแนวโน้มที่จะต่อต้านมหาอำนาจตะวันตกและเป็นมิตรกับสาธารณรัฐประชาชนจีน แต่ในยุคซูฮาร์โต อินโดนีเซียเลือกข้างฝ่ายสหรัฐอเมริกาอย่างชัดเจน

ในวันที่ 23 กันยายน ค.ศ. 1954 นายกรัฐมนตรี โจว เอินไหล ได้รายงานการทำงานของรัฐบาลต่อสภาประชาชนแห่งชาติ ซึ่งส่วนหนึ่งในรายงานกล่าวไว้ว่า

“เรามีความพอใจที่จะกระตุ้นให้ชาวจีนโพ้นทะเลหันมาใส่ใจต่อกฎหมายของรัฐบาลและขนบธรรมเนียมทางสังคมของประเทศที่พวกเขาอาศัยอยู่ ไม่มีประโยชน์ที่จะมุ่งไปที่คำถามของสัญชาติของชาวจีนโพ้นทะเล ซึ่งเป็นสิ่งที่รัฐบาลปฏิกริยา (reactionary government) ในอดีตไม่เคยพยายามที่จะแก้ไข สิ่งนี้จึงทำให้ชาวจีนโพ้นทะเลตกอยู่ในสถานการณ์ที่ลำบาก และนำไปสู่ความขัดแย้งระหว่างจีนและประเทศที่เกี่ยวข้อง เพื่อที่จะแก้ไขในเรื่องนี้ เราจึงเตรียมที่จะแก้ไขสถานการณ์นี้ โดยเฉพาะกับประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ซึ่งมีความสัมพันธ์ทางการทูตที่ดีต่อกัน”²⁶

²⁵Donald E. Willmott, *The National Status of the Chinese in Indonesia, 1900-1958*, p. 44.

²⁶People's China, Peking, No. 20, 16 Oct. 1954, p. 24. อ้างถึงใน Donald E. Willmott, *The National Status of the Chinese in Indonesia, 1900-1958*, p. 45.

“We are willing to urge overseas Chinese to respect the laws of the governments and the social customs of the countries in which they live. It is worth pointing out that the question of the nationality of overseas Chinese is on which the reactionary governments of China in the past never tried to solve. This placed overseas Chinese in a difficult situation and often led to discord between China and the

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าไม่ใช่เพียงแต่รัฐบาลของประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เท่านั้นที่กังวลถึงท่าทีของจีนต่อพลเมืองชาวจีนโพ้นทะเลในประเทศของตน รายงานนี้ยังแสดงให้เห็นถึงความกังวลของรัฐบาลสาธารณรัฐประชาชนจีนต่อสถานะของชาวจีนโพ้นทะเลในประเทศเหล่านั้นเช่นกัน

ในที่สุดได้มีการเจรจาระหว่างสาธารณรัฐอินโดนีเซียกับสาธารณรัฐประชาชนจีนเกี่ยวกับสนธิสัญญาความเป็นพลเมืองสองสัญชาติในวันที่ 2 พฤศจิกายน ค.ศ. 1954 ณ กรุงปักกิ่ง และการเจรจาได้มีขึ้นอีกครั้งที่เมืองจาการ์ตาและเมืองบันดุงในระหว่างวันที่ 29 มีนาคม ถึง 20 เมษายน ค.ศ. 1955 ในช่วงที่มีการประชุมเอเชีย-แอฟริกา การประชุมที่เมืองบันดุงซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นสำคัญของกลุ่มประเทศไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใด มีสาระสำคัญ คือ การเคารพในเอกราชและอธิปไตยของกันและกันและไม่แทรกแซงกิจการภายในของแต่ละประเทศ ดังนั้นการที่จีนจะถือว่าคนที่อาศัยอยู่ในประเทศโลกที่สามต่างๆ (รวมทั้งอินโดนีเซียด้วย) เป็นประชากรของตนก็ต้องถือเป็นการแทรกแซงอย่างหนึ่ง ดังนั้นจึงต้องมีการตกลงเจรจากันเพื่อแก้ปัญหาการถือสองสัญชาติให้ชัดเจน จัดการให้คนจีนในอินโดนีเซียนั้นถือสัญชาติใดสัญชาติหนึ่งเพื่อป้องกันไม่ให้มีข้อขัดแย้งในอนาคตและไม่ทำให้เกิดความยุ่งยากในความสัมพันธ์ระหว่างสองประเทศ

คณะผู้แทนของอินโดนีเซียนำโดย ซูการ์โจ วิริโจปราโนโต (Sukardjo Wirjopranoto) ซึ่งเป็นประธานของสำนักเอเชีย-แปซิฟิก กระทรวงการต่างประเทศ พร้อมด้วยผู้ช่วยที่เป็นนักกฎหมายอีกสองคน ได้แก่ ซูฮาร์โจ (Suhardjo) และเอส ฮา ตาจิบนานปีส (S.H. Tajibnapis) และเลขาธิการ ตัมโตโม (Tamtomo), ซินฮอยเก็จ (Tjhinhoikwet), อา มุฮาร์โจ (A. Muhardjo), และเลี่ย ฉวนซิน (Lie Chuan Sin) ส่วนคณะผู้แทนจากประเทศจีน ได้แก่ เอกอัครราชทูตหวง ฉิน (Huang Chen), กงสุลใหญ่จ้าว จงชือ (Chao Chung shih) และ หลิน จ้าวหนาน (Lin Chao Nan)²⁷

ในช่วงที่มีการเจรจา เจ้าหน้าที่ฝ่ายอินโดนีเซียได้แสดงความเห็นต่อสื่อมวลชนว่ากระบวนการเจรจาเป็นไปด้วยความเรียบร้อยและบรรยากาศการดำเนินงานก็ไปด้วยความปรองดองและไม่มีความเห็นขัดแย้งกันในหลักการข้อตกลง²⁸

ในที่สุด สนธิสัญญาสองสัญชาติได้รับการลงนามในวันที่ 22 เมษายน ค.ศ. 1955 โดยนาย ซูนาเรียโย (Soenario) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของอินโดนีเซียและนาย โจว เอิน ไหล ในฐานะรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของจีน สนธิสัญญานี้ส่งผลกระทบต่อ

countries concerned. To improve this situation, we are prepared to settle this question, and are ready to settle it first with the Southeast Asian countries which have established diplomatic relations with us."

²⁷ Donald E. Willmott, *The National Status of the Chinese in Indonesia, 1900-1958*, p. 46.

²⁸ *Ibid.*, p. 46.

บุคคลที่ถูกถือว่าเป็นพลเมืองของทั้งจีนและอินโดนีเซีย ซึ่งนับเป็นประมาณครึ่งหนึ่งของชาวจีนที่อาศัยอยู่ในอินโดนีเซียจำนวน 2,300,000 คน ตามสนธิสัญญานี้ บุคคลเหล่านี้สามารถประกาศยกเลิกความเป็นพลเมืองจีนของตนได้โดยการทำเรื่องแสดงตนว่าขอถือสัญชาติอินโดนีเซียภายในระยะเวลาสองปีหลังจากที่ทั้งสองประเทศได้ให้สัตยาบันต่อสนธิสัญญา สถานะของชาวจีนในอินโดนีเซียที่เหลือที่ไม่ได้ถูกถือว่าเป็นพลเมืองอินโดนีเซียจะไม่ได้รับผลกระทบจากสนธิสัญญานี้²⁹

วัตถุประสงค์ของสนธิสัญญานี้เพื่อจัดการถือสองสัญชาติจีนและอินโดนีเซียในเวลาเดียวกัน ยังรวมไปถึงคนที่มีเชื้อสายจีน ซึ่งได้รับสัญชาติอินโดนีเซียภายใต้ระบบการรับมอบสัญชาติ (passive system) ที่ระบุไว้ในกฎหมายความเป็นพลเมือง ค.ศ. 1945 และข้อตกลงโต๊ะกลม ค.ศ. 1949 ข้อกำหนดตามสนธิสัญญานี้ไม่รวมคนที่เกิดในประเทศจีนและไม่เคยเป็นคนในบังคับของรัฐบาลอาณานิคมเนเธอร์แลนด์ หรือเป็นผู้ที่ปฏิเสธความเป็นพลเมืองอินโดนีเซียในช่วง ค.ศ. 1946-1948 และ ค.ศ. 1949-1951

ภายใต้สนธิสัญญานี้ บุคคลที่บรรลุนิติภาวะที่มีสองสัญชาติจะมีเวลาสองปีในการตัดสินใจว่าจะเลือกถือสัญชาติของประเทศจีนหรืออินโดนีเซียหรืออาจจะเป็นสัญชาติของประเทศอื่น และจะต้องปฏิเสธไม่รับสัญชาติจีนในคำแสดงตนอย่างเป็นทางการต่อหน่วยงานรัฐที่มีหน้าที่รับผิดชอบของอินโดนีเซียหรือปฏิเสธสัญชาติอินโดนีเซียต่อหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบของจีน บุคคลที่ถือสองสัญชาติ ซึ่งไม่ได้เลือกถือสัญชาติใดสัญชาติหนึ่งภายในระยะเวลาสองปีที่กำหนด บุคคลนั้นจะได้รับสัญชาติของบรรพบุรุษของตนโดยอัตโนมัติ ส่วนผู้ที่ถือสองสัญชาติ แต่อายุยังไม่ถึงเกณฑ์ที่จะมีสิทธิเลือกสัญชาติของตนเองนั้น ควรจะถือสัญชาติตามฝ่ายบิดา (เมื่อมีอายุครบสิบแปดปี หรือแต่งงานแล้ว มีเวลาหนึ่งปีในการตัดสินใจเลือกสัญชาติ)³⁰ ชาวจีนส่วนใหญ่เลือกสัญชาติทางฝ่ายพ่อ สถานะของชาวจีนที่ยังไม่ได้รับสัญชาติอินโดนีเซียก็จะมีผลกระทบต่อสนธิสัญญานี้ สำหรับคนที่เกิดในประเทศจีนก็ไม่มีโอกาสที่จะได้รับสัญชาติอินโดนีเซียด้วยเช่นกัน³¹

หลังจากนั้น ในวันที่ 20 มกราคม ค.ศ. 1962 ผู้ที่บรรลุนิติภาวะเหล่านี้ต้องตัดสินใจเลือกระหว่างสัญชาติอินโดนีเซียหรือสัญชาติจีน หรือภายใต้ข้อกำหนดของสนธิสัญญา สำหรับคนที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะหรือยังไม่ตัดสินใจเลือกสัญชาติของตนเองในช่วงเวลาดังกล่าว ให้ขึ้นอยู่กับ การตัดสินใจของพ่อและแม่จนกว่าพวกเขาจะบรรลุนิติภาวะและสามารถเลือกสัญชาติได้ด้วยตนเอง หลังจาก 20 มกราคม ค.ศ. 1962 สนธิสัญญานี้จะยังมีผลบังคับใช้ต่อการตัดสินใจเลือกสัญชาติ

²⁹Mary F. Somers, *Peranakan Chinese Politics in Indonesia* (Ithaca: Modern Indonesia Project, Southeast Asia Program, Department of Asian Studies, Cornell University Press, 1964), p. 14.

³⁰Donald E. Willmott, *The National Status of the Chinese in Indonesia, 1900-1958*, p. 52.

³¹Charles Coppel, "The National Status of the Chinese in Indonesia," *Far Eastern* (March 1970): 120.

ของกลุ่มคนเหล่านั้น ลูกหลานชาวจีนที่เกิดหลังจากสนธิสัญญาได้มีผลบังคับใช้แล้วนั้นก็ให้เด็กเหล่านั้นถือสัญชาติตามฝ่ายพ่อ ในอนาคต เด็กทุกคนที่เกิดในอินโดนีเซีย ซึ่งพ่อแม่เป็นชาวจีนต่างดาวจะได้ถือความเป็นพลเมืองจีน ส่วนคนที่เกิดในจีนแต่พ่อแม่เป็นชาวอินโดนีเซีย (ในทางทฤษฎี) จะเป็นพลเมืองอินโดนีเซีย นี่คือการกำหนดสัญชาติของประชากรตามหลักกฎหมายสัญชาติโดยสายโลหิต (jus sanguinis)³²

อย่างไรก็ตาม การมีอยู่ของสนธิสัญญาสองสัญชาติไม่ได้เป็นการยุติปัญหาชาวจีนในอินโดนีเซีย รัฐสภาอินโดนีเซียยังไม่ยอมให้สัตยาบันต่อสนธิสัญญาสองสัญชาติจนกระทั่ง ค.ศ. 1960 ในช่วง ค.ศ. 1959-1962 ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐบาลสาธารณรัฐอินโดนีเซียกับรัฐบาลสาธารณรัฐประชาชนจีนเป็นไปอย่างไม่ราบรื่นนัก เพราะว่าเป็นระบอบประชาธิปไตยแบบชี้นำ ประธานาธิบดีซูการ์โนมีความจำเป็นต้องหาพลังสนับสนุนจากกลุ่มทางการเมืองที่มีแนวโน้มต่อต้านจีนและคอมมิวนิสต์ ซึ่งประธานาธิบดีซูการ์โนไม่สามารถที่จะควบคุมได้³³

ในเดือนพฤษภาคม ค.ศ. 1959 กระทรวงพาณิชย์ของอินโดนีเซียได้ออกกฎหมายยกเลิกสิทธิบัตรในการทำการค้าและการทำธุรกิจในเขตชนบทของบุคคลต่างดาว ซึ่งกฎหมายนี้มีผลกระทบโดยตรงต่อพ่อค้าและนักธุรกิจจีนที่ไม่ได้ถือสัญชาติอินโดนีเซีย นอกจากนี้ ยังมีกฤษฎีกาให้กองทัพอินโดนีเซียมีอำนาจในการย้ายคนต่างดาวออกไปจากถิ่นที่พำนักด้วยเหตุผลทางความมั่นคง มาตราการเหล่านี้แสดงให้เห็นว่ารัฐบาลสาธารณรัฐอินโดนีเซียกำลังดำเนินนโยบายปรับเปลี่ยนรูปแบบเศรษฐกิจเพื่อจำกัดพ่อค้า นักธุรกิจต่างดาวออกไปจากเศรษฐกิจท้องถิ่น³⁴

การกีดกันทางเศรษฐกิจดังกล่าวถือเป็นการขัดต่อความเข้าใจของฝ่ายจีนในการทำสนธิสัญญาสองสัญชาติ ซึ่งอินโดนีเซียได้ระบุว่าจะปกป้องสิทธิและผลประโยชน์ของพลเมืองของจีนในอินโดนีเซีย แต่เนื่องจากอินโดนีเซียยังไม่ได้ให้สัตยาบันต่อสนธิสัญญาสองสัญชาติ ค.ศ. 1955 การที่รัฐบาลสาธารณรัฐอินโดนีเซียดำเนินการเช่นนี้จึงถือว่าไม่ได้ละเมิดสนธิสัญญา รัฐบาลสาธารณรัฐประชาชนจีนจึงไม่สามารถทำอะไรได้มากนัก

รัฐบาลคอมมิวนิสต์จีนไม่พอใจกฤษฎีกาที่ให้อำนาจแก่ทหารขับไล่คนต่างดาวออกจากที่อยู่อาศัย โดยเฉพาะที่เกิดขึ้นในเขตชวาตะวันตก การกระทำของกองทัพอินโดนีเซียที่ผลักดันให้เกิดกฤษฎีกานั้น มีสาเหตุมาจากการต้องการต่อต้านคอมมิวนิสต์ในอินโดนีเซีย มีแนวโน้มว่ากองทัพจะพยายามสร้างประเด็นขัดแย้งกับรัฐบาลสาธารณรัฐประชาชนจีนด้วยเรื่องเกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยจีนในอินโดนีเซีย เพื่อจะทำให้กองทัพนำไปใช้เป็นข้ออ้างในการต่อสู้กับพวกคอมมิวนิสต์ในการเมืองภายในประเทศ

³²Donald E. Willmott, *The National Status of the Chinese in Indonesia, 1900-1958*, p. 48.

³³David Mozingo, *Chinese Policy toward Indonesia, 1949-1967*, pp. 157-164.

³⁴Ibid., p. 158.

รัฐบาลสาธารณรัฐประชาชนจีนมีความลำบากใจที่จะแสดงบทบาทเป็นผู้พิทักษ์ชาวจีนในอินโดนีเซียอย่างเข้มแข็ง เพราะอาจจะทำให้เกิดความขัดแย้งกับภาคการเมืองของอินโดนีเซีย และจะยิ่งทำให้ชาวจีนในอินโดนีเซียได้รับความลำบากมากขึ้น แต่จะไม่แสดงท่าทีปกป้องเลยก็ไม่ได้ เพราะปักกิ่งอ้างตนว่าเป็นผู้แทนของผลประโยชน์ของชาวจีนทั่วโลก รัฐบาลสาธารณรัฐประชาชนจีนก็ไม่อยากเสียอินโดนีเซียในฐานะที่เป็นพันธมิตรในการเมืองระหว่างประเทศ ในท้ายที่สุด รัฐบาลสาธารณรัฐประชาชนจีนก็ทำได้แค่พยายามจูงใจให้รัฐบาลอินโดนีเซียยกเลิกมาตรการต่อต้านชาวจีนในอินโดนีเซีย และให้มีการตกลงกันระหว่างสองรัฐบาลแต่ทำในลักษณะการทูตลับ ปัญหาครั้งนี้จึงจบลงด้วยการที่จีนไม่ได้เข้ามาแสดงบทบาทปกป้องชาวจีนในอินโดนีเซียอย่างเข้มแข็ง อย่างไรก็ตาม รัฐบาลพลเรือนของประธานาธิบดีซูการ์โนยอมปรับเปลี่ยนกฎหมายต่อต้านชาวจีนบางอย่าง ขณะที่กองทัพอินโดนีเซียยังปฏิบัติการขับไล่ชาวจีนออกจากที่อยู่อาศัย

3.5 ปฏิกริยาของชาวจีนในอินโดนีเซียที่มีต่อสนธิสัญญาสองสัญชาติ

หนังสือพิมพ์เปอรานากันที่มีชื่อเสียงสองฉบับในเมืองจาการ์ตาได้แสดงความเห็นเกี่ยวกับสนธิสัญญานี้ไว้ หนังสือพิมพ์ซิน โป (Sin Po) เป็นหนังสือพิมพ์ของชาวจีนเปอรานากัน ซึ่งก่อตั้งขึ้นใน ค.ศ. 1910 ในเมืองจาการ์ตา แสดงการสนับสนุนการทำสนธิสัญญานี้ ส่วนหนังสือพิมพ์เก็ง โป (Keng Po) ซึ่งไม่สนับสนุนทั้งคอมมิวนิสต์และก๊กมินตั๋งในการเมืองของจีน แต่โดยรวมแล้วจะมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับเหล่าพรรคฝ่ายค้านอินโดนีเซียในช่วงเวลานั้น เช่น พรรคมัสจุมิ (Masjumi) ซึ่งเป็นพรรคของกลุ่มมุสลิม, พรรคสังคมนิยมอินโดนีเซีย (Partai Sosialis Indonesia, P.S.I) ได้คัดค้านการมีสนธิสัญญานี้อย่างแข็งขัน บรรณาธิการของหนังสือพิมพ์เก็ง โปเสนอความเห็นว่าการเพิกถอนความเป็นพลเมืองอินโดนีเซียของบุคคลที่ไม่ได้ปฏิเสธความเป็นพลเมืองจีน จะสร้างปัญหาของ “ผู้พลัดถิ่น” (displaced persons) อย่างรุนแรง ต่อมา ยับ เตียมเฮียน หนึ่งในผู้ก่อตั้งองค์กรบาเปอราก็และเป็นผู้นำในกลุ่มจีนโปรแตสแตนต์ในชวาตะวันตก ได้เตือนถึงผลลบที่อาจจะเกิดจากสนธิสัญญานี้ หนังสือพิมพ์เก็ง โปรายงานความเห็นของ ยับ เตียมเฮียน (Yap Thiam Hien, 1913-1989) ไว้ว่า

“มิสเตอร์ ยับ (...) แสดงความคิดเห็นว่าวิธีการที่เสนออยู่ในสนธิสัญญา จะสร้างผลในทางลบต่อสังคม ซึ่งอาจเป็นภัยต่อเสถียรภาพและความมั่นคงของอินโดนีเซียเอง เขาเชื่อว่า 80 เปอร์เซ็นต์ของประชากรที่มีเชื้อสายจีน ซึ่งได้กลายเป็นพลเมืองของอินโดนีเซียแล้วนั้นจะกลายเป็น

เหมือนกับผู้พลัดถิ่น โดยที่ไม่รู้ตัวพวกเขาอาจจะกลายเป็นชาวต่างชาติ หรือไม่กี่คนไร้รัฐ ถ้าสนธิสัญญานี้ได้รับการให้สัตยาบัน”³⁵

อย่างไรก็ตาม สมาชิกส่วนใหญ่ขององค์กรบาเปอร์กี้ได้แสดงความคิดเห็นที่เป็นกลางๆ ต่อสนธิสัญญานี้ โดยพวกเขาคิดว่าสนธิสัญญานี้มีจุดมุ่งหมายที่จะลดจำนวนพลเมืองอินโดนีเซียที่มีเชื้อสายจีน ด้วยความที่กฎหมายนี้สามารถถูกเพิกถอนได้หลังระยะเวลา 20 ปี อาจทำให้พลเมืองที่มีเชื้อสายจีนตกอยู่ในสถานภาพที่ไม่ชัดเจน และสนธิสัญญาอาจจะลดความพยายามของรัฐบาลสาธารณรัฐอินโดนีเซียที่จะสร้างพลเมืองที่ดีจากประชากรที่มีเชื้อสายต่างชาติ รวมทั้งสนธิสัญญานี้อาจลดทอนความเชื่อมั่นในระดับสาธารณะและระดับนานาชาติที่มีต่อรากฐานทางกฎหมายของรัฐบาลสาธารณรัฐอินโดนีเซีย แม้ว่าจะวิจารณ์สาระของสนธิสัญญาฉบับนี้ แต่บาเปอร์กี้มีแถลงการณ์เรียกร้องให้รัฐบาลสาธารณรัฐอินโดนีเซียตีความและใช้ข้อกฎหมายดังกล่าวในทางที่จะรับประกันความเป็นพลเมืองอินโดนีเซียของบุคคลทุกคนที่ได้รับสัญชาติอินโดนีเซียแล้ว³⁶

ฉาว ซิกเอียน (Tjoa Sik Ien) อดีตตัวแทนของอินโดนีเซียในสหประชาชาติ ซึ่งผ่านประสบการณ์ของการต่อสู้กับแรงกดดันของอาณานิคมเนเธอร์แลนด์ เพื่อให้อินโดนีเซียได้รับการยอมรับและการสนับสนุนจากประชาคมโลก และเป็นหนึ่งในผู้นำชาวจีนเปอรานากันที่มีอิทธิพลในช่วงนี้ ได้แสดงการต่อต้านระบบการเลือกรับสัญชาติ (active system) อย่างไรก็ตาม หลังจากการหารือเป็นภายในกับทั้งฝ่ายรัฐบาลสาธารณรัฐประชาชนจีนและรัฐบาลสาธารณรัฐอินโดนีเซียแล้ว เขาก็มีความเห็นว่า สนธิสัญญานี้เป็นสิ่งจำเป็นที่จะช่วยลดอคติและการเลือกปฏิบัติต่อชาวเปอรานากัน³⁷ เพราะจะทำให้ชาวเปอรานากันที่เลือกเป็นพลเมืองอินโดนีเซียต้องยกเลิกการถือสัญชาติจีน และมีแต่สัญชาติอินโดนีเซียเท่านั้น

³⁵Keng Po, 9 May 1955 อ้างถึงใน Donald E. Willmott, *The National Status of the Chinese in Indonesia, 1900-1958*, p. 53.

“Mr. Yap...stated his opinion that the methods proposed in the treaty would have grave social consequences, which could ever endanger the stability and security of Indonesia itself. He believed that 80% of the people of Chinese descent, who had already become Indonesian citizens, would now be “uprooted” like displaced persons, because without knowing it they would become foreigners or stateless persons if the treaty were ratified.”

³⁶Ibid., p. 53.

³⁷Ibid., p. 54.

ภาพที่ 5 ยับ เตียมเฮียน เป็นรองประธานองค์กรบาเปอร์กี เขาเห็นว่าปัญหาของชาวจีนเป็นปัญหาทางเชื้อชาติระหว่างกลุ่มที่มีอำนาจเหนือกว่าและชนกลุ่มน้อย และมีมาตั้งแต่สมัยอาณานิคมเนเธอร์แลนด์และตกทอดมาจนถึงการเป็นเอกราชของอินโดนีเซีย ปัญหานี้เป็นประเด็นที่ยังไม่เคยได้รับการแก้ไข

ที่มา Tokoh Indonesia, “Yap Thiam Hien,” Tokoh

Indonesia, <http://www.tokohindonesia.com/ensiklopedi/y/yap-thiam-hien/index.shtml> [accessed February 15, 2010]

3.6 กฎหมายความเป็นพลเมือง ค.ศ. 1958

หลังจากที่สนธิสัญญาพลเมืองสองสัญชาติระหว่างสาธารณรัฐประชาชนจีนและสาธารณรัฐอินโดนีเซียได้รับการลงนามในการประชุมที่เมืองบันดุงเมื่อ ค.ศ. 1955 ก็ยังคงมีความพยายามโดยรัฐบาลสาธารณรัฐอินโดนีเซียที่จะแก้ไขปรับปรุงกฎหมายที่ว่าด้วยความเป็นพลเมืองของประชาชนในประเทศต่อไปอีกหลายครั้ง ในเดือนธันวาคม ค.ศ. 1956 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม ต้องการเสนอร่างกฎหมายฉบับใหม่ต่อคณะรัฐมนตรีและรัฐสภาเกี่ยวกับสิทธิความเป็นพลเมืองและการแปลงสัญชาติ ในเดือนมกราคม ค.ศ. 1957 หลังจากมีการพิจารณาร่างกฎหมาย

ฉบับนี้อย่างยาวนาน คณะรัฐมนตรีจึงมีการอนุมัติร่างกฎหมายในเดือนพฤศจิกายนปีเดียวกันนั้น และส่งต่อไปสู่การพิจารณาของรัฐสภา ซึ่งกำลังอยู่ระหว่างการอภิปรายเรื่องสนธิสัญญาสองสัญชาติ หลังจากนั้นไม่นานรัฐสภาก็ให้สัตยาบันต่อสนธิสัญญาฉบับดังกล่าว แต่กลับไม่ได้พิจารณาร่างกฎหมายว่าด้วยความเป็นพลเมืองและการแปลงสัญชาติ จนกระทั่งหกเดือนต่อมา ร่างกฎหมายฉบับ 62 ค.ศ. 1958 ว่าด้วยความเป็นพลเมืองแห่งสาธารณรัฐอินโดนีเซียก็ผ่านการพิจารณาของรัฐสภาเมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม ค.ศ. 1958³⁸

กฎหมายความเป็นพลเมือง ค.ศ. 1958 มีสาระสำคัญตามร่างกฎหมาย ค.ศ. 1954 ซึ่งระบุว่าบุคคลใดที่เป็นพลเมืองตามกฎหมายอินโดนีเซียแล้ว ก็ถือว่าเป็นพลเมืองของอินโดนีเซียต่อไป กฎหมายความเป็นพลเมือง ค.ศ. 1958 ต่างจากร่างกฎหมาย ค.ศ. 1954 ตรงที่ว่าได้ละทิ้ง ‘ระบบการเลือกรับสัญชาติ’ ด้วยการระบุว่า บุคคลสองสัญชาติไม่จำเป็นต้องแสดงตนในศาลว่า พวกเขายังคงต้องการรักษาสิทธิความเป็นพลเมืองอินโดนีเซียไว้³⁹

อย่างไรก็ตาม เมื่ออ่านกฎหมาย ค.ศ. 1958 ควบคู่กับสนธิสัญญาสองสัญชาติระหว่างจีนและอินโดนีเซียแล้วก็หมายความว่า บุคคลที่เกี่ยวข้องยังคงต้องบอกเลิกความเป็นพลเมือง หรือพูดอีกอย่างหนึ่ง คือ รัฐบาลสาธารณรัฐอินโดนีเซียยังคงนำ ‘ระบบการเลือกรับสัญชาติ’ มาใช้กับชาวจีนท้องถิ่น ถึงแม้ว่าจะไม่ระบุอยู่ในกฎหมายฉบับใหม่ ขณะที่ “ระบบการเลือกรับสัญชาติ” มีจุดมุ่งหมายให้ประชาชนแสดงความจงรักภักดีต่ออินโดนีเซียก็หมายถึงการจำกัดการเป็นพลเมืองด้วย⁴⁰

มาตราที่สำคัญของกฎหมายความเป็นพลเมือง ค.ศ. 1958 คือ มาตรา 4 และมาตรา 5 ที่เกี่ยวกับการแปลงสัญชาติ (naturalization) ของคนต่างด้าว ตามมาตรา 4 คนต่างด้าวที่เกิดและอาศัยอยู่ในอาณาเขตของสาธารณรัฐอินโดนีเซีย ซึ่งบิดาและมารดาเกิดและอาศัยในอาณาเขตของสาธารณรัฐอินโดนีเซียด้วยเช่นกัน คนต่างด้าวเหล่านี้สามารถยื่นเรื่องต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมเพื่อรับสัญชาติอินโดนีเซีย หากเขาได้รับสัญชาติอินโดนีเซีย และถ้าไม่ได้ถือสัญชาติอื่น ในช่วงของเวลาที่ขอรับสมัคร เขาสามารถแสดงคำขอบอกเลิกการถือสัญชาติอื่นตามบทบัญญัติในประเทศต้นกำเนิดบรรพบุรุษ หรือตามบทบัญญัติของสนธิสัญญาสองสัญชาติ⁴¹

ในมาตรา 5 นั้น ระบุว่า การแปลงสัญชาติมาเป็นสัญชาติอินโดนีเซียเป็นกิจการของกระทรวงยุติธรรม ผู้สมัครขอรับสัญชาติอินโดนีเซียจะต้องเกิดในดินแดนของสาธารณรัฐ หรือ ณ เวลาที่สมัครจะต้องอยู่ในอินโดนีเซียอย่างต่อเนื่องในห้าปีที่ผ่านมา หรือถ้าไม่ต่อเนื่องจะต้องมี

³⁸Donald E. Willmott, *The National Status of the Chinese in Indonesia, 1900-1958*, pp. 40-41.

³⁹Leo Suryadinata, *Pribumi Indonesian, the Chinese Minority and China*, p. 117.

⁴⁰Ibid., p. 117.

⁴¹Donald E. Willmott, *The National Status of the Chinese in Indonesia, 1900-1958*, p. 119.

เวลาที่อาศัยอยู่ในอินโดนีเซียมาแล้วไม่เกินสิบปี ผู้สมัครจะต้องมีความรู้ภาษาอินโดนีเซียและประวัติศาสตร์ของอินโดนีเซียอย่างเพียงพอ ผู้สมัครจะต้องจ่ายค่าสมัครระหว่าง 500 ถึง 10,000 รูเปียห์ ตามที่สำนักงานภาษีในเขตภูมิภาคพิจารณาเห็นสมควรบนพื้นฐานของรายได้ของผู้สมัคร ในการได้รับสัญชาติอินโดนีเซียผู้สมัครจะต้องไม่ถือสัญชาติอื่น หรือได้ละทิ้งสัญชาติอื่นแล้ว ชายที่แต่งงานแล้วจะต้องได้รับความยินยอมจากภรรยาในการรับสัญชาติ⁴²

โดยสรุปแล้ว กฎหมายความเป็นพลเมือง ค.ศ. 1958 เป็นการยืนยันสถานะความเป็นพลเมืองอินโดนีเซียสำหรับชาวจีนที่ได้รับสิทธิตามกฎหมายความเป็นพลเมือง ค.ศ. 1946 และข้อตกลงโต๊ะกลุม ค.ศ. 1949 และแสดงให้เห็นถึงความเป็นไปไม่ได้ที่ชาวจีนต่างด้าวจะได้รับความเป็นพลเมืองอินโดนีเซียหลังจากระยะเวลาที่ให้สิทธิในการเลือกรับสัญชาติตามเงื่อนไขของสนธิสัญญาสองสัญชาติ

จะเห็นได้ว่าการจัดการของรัฐบาลสาธารณรัฐอินโดนีเซียเกี่ยวกับประเด็นความเป็นพลเมืองนั้นได้รับความสนใจอย่างแพร่หลายทั่วทั้งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ชาวจีนในบังคับรัฐบาลอาณานิคมอินเดียตะวันออกเฉียงเหนือของเนเธอร์แลนด์ ซึ่งไม่ปฏิเสธความเป็นพลเมืองอินโดนีเซียในเดือนธันวาคม ค.ศ. 1951 จะกลายเป็นพลเมืองของรัฐใหม่โดยอัตโนมัติ ซึ่งระบบการรับมอบสัญชาตินี้เตรียมไว้เพื่อรับประกันว่าพลเมืองที่เป็นจีนจะจงรักภักดีต่ออินโดนีเซียเท่านั้น รัฐบาลสาธารณรัฐอินโดนีเซียได้เจรจากับรัฐบาลจีนคอมมิวนิสต์เกี่ยวกับสนธิสัญญาสองสัญชาติ ซึ่งได้ลงนามในเดือนเมษายน ค.ศ. 1955 สนธิสัญญานี้ได้รับการให้สัตยาบันโดยรัฐสภาของอินโดนีเซีย ในเดือนธันวาคม ค.ศ. 1957 และยังมีผลบังคับใช้ โดยมีเงื่อนไข คือ ชาวจีนที่ได้รับสัญชาติอินโดนีเซียภายใต้ระบบการรับมอบสัญชาติ ต้องเลือกที่จะเป็นพลเมืองจีนหรือพลเมืองอินโดนีเซียภายในสองปี ส่วนชาวจีนที่ถือสองสัญชาติ ซึ่งเพิกเฉยที่จะเลือก จะได้รับเพียงความเป็นพลเมืองจีนอย่างอัตโนมัติ ในอนาคต เด็กที่เกิดในอินโดนีเซียของผู้เป็นพ่อที่ถือความเป็นพลเมืองจีนจะได้รับเพียงสิทธิของความเป็นพลเมืองจีน ความสำคัญอันยิ่งใหญ่ของสนธิสัญญานี้อยู่ที่การประกาศละสิทธิความเป็นพลเมืองจีนของชาวจีนทุกคนที่ต้องการเป็นพลเมืองอินโดนีเซีย ซึ่งเลือกที่จะถือสัญชาติอินโดนีเซีย

การที่ชาวจีนยังคงถือสัญชาติจีนทำให้ชาวพื้นเมืองเกิดความระแวงในความจงรักภักดีของชาวจีนที่มีต่อสาธารณรัฐอินโดนีเซีย โดยเฉพาะความกังวลเกี่ยวกับสถานะของบุคคลสองสัญชาติ จึงก่อให้เกิดความพยายามอย่างจริงจังในทศวรรษที่ 1950 จากฝ่ายรัฐบาลสาธารณรัฐอินโดนีเซียและรัฐบาลจีนคอมมิวนิสต์ที่จะดำเนินการแก้ไขปัญหากับกฎหมายความเป็น

⁴²Ibid., p. 120.

พลเมืองของชาวจีนในอินโดนีเซีย ผู้นำอินโดนีเซียต้องการแก้ไขปัญหาคอคลสองสัญชาติ และลดความระแวงของชาวพื้นเมืองที่มีต่อชาวจีน จึงนำไปสู่การเจรจาระหว่างรัฐบาลสาธารณรัฐอินโดนีเซียและรัฐบาลสาธารณรัฐประชาชนจีน จนเกิดการลงนามสนธิสัญญาสองสัญชาติใน ค.ศ. 1955 จะเห็นได้ว่าการแสดงความเห็นของนักเคลื่อนไหวจีนและองค์กรจีนมีผลกระทบต่อการตัดสินใจเรื่องความเป็นพลเมืองของชาวจีนในอินโดนีเซียน้อย เพราะว่าเป็นเรื่องระหว่างรัฐกับรัฐ

ศูนย์วิทยพัทธยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การมีส่วนร่วมทางการเมืองของชาวจีนในอินโดนีเซีย สมัยประธานาธิบดีซูการ์โน

นับตั้งแต่การประกาศเอกราชของอินโดนีเซีย ชาวจีนเริ่มเคลื่อนไหวทางการเมืองในระดับประเทศอย่างจริงจัง จึงมีการรวมตัวก่อตั้งพรรคการเมือง บางพรรคมีนโยบายเป็นตัวแทนผลประโยชน์ของประชาคมจีนอย่างชัดเจน และบางพรรคมีรูปแบบเปิดกว้างต่อชาวอินโดนีเซีย แต่แท้ที่จริงแล้วยังคงมีจุดประสงค์หลักเพื่อพิทักษ์ผลประโยชน์ของชาวจีนในอินโดนีเซีย ในบทนี้จะกล่าวถึงการเคลื่อนไหวทางการเมืองของชาวจีนอินโดนีเซียผ่านองค์กรบาเปอร์กี สมาชิกขององค์กรได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการถกเถียงเพื่อกำหนดทิศทางการอยู่ร่วมของชาวจีนในสังคมอินโดนีเซีย ซึ่งทางเลือกคือ “การผสมกลมกลืน” (assimilation) หรือ “การบูรณาการ” (integration)

หัวใจของการเมืองอินโดนีเซียภายใต้การปกครองตามระบอบประชาธิปไตยแบบชั้นนำของประธานาธิบดีซูการ์โนมุ่งสร้างการคานอำนาจระหว่างพลังหลัก ได้แก่ ประธานาธิบดีซูการ์โน กองทัพอินโดนีเซีย และพรรคคอมมิวนิสต์อินโดนีเซีย เพื่อสร้างความสมดุลในการเคลื่อนไหวทางการเมืองภายในอินโดนีเซีย ประธานาธิบดีซูการ์โนมีความใกล้ชิดกับพรรคคอมมิวนิสต์อินโดนีเซีย แต่กองทัพนั้นกลับต้องการล้มล้างพรรคคอมมิวนิสต์อินโดนีเซีย ส่วนชุมชนชาวจีนนั้นมักจะถูกมองว่าเข้าไปเกี่ยวข้องและให้การสนับสนุนพรรคคอมมิวนิสต์อินโดนีเซีย ส่วนหนึ่งเป็นเพราะการเคลื่อนไหวของชาวจีนผ่านองค์กรที่สำคัญอย่างบาเปอร์กีที่มีแนวทางฝักใฝ่พรรคคอมมิวนิสต์ ซึ่งองค์กรนี้มีบทบาทในการเรียกร้องสิทธิความเท่าเทียมกันให้กับชาวจีนในอินโดนีเซียและให้ความร่วมมือในการทำงานกับรัฐบาลด้วย ในท้ายที่สุดความต้องการทำลายพรรคคอมมิวนิสต์ของผู้ที่ต่อต้านลัทธิคอมมิวนิสต์นำไปสู่เหตุการณ์เกสตาปู (Gestapu) ที่เกิดขึ้นใน ค.ศ. 1965 ซึ่งเป็นการรัฐประหารที่พรรคคอมมิวนิสต์อินโดนีเซียและชาวจีนถูกกล่าวหาว่ามีส่วนร่วมและนำไปสู่การสิ้นสุดบทบาททางการเมืองของประธานาธิบดีซูการ์โน และส่งผลให้องค์กรบาเปอร์กี ซึ่งเป็นพรรคการเมืองของชาวจีนในอินโดนีเซียที่ใหญ่ที่สุดในประวัติศาสตร์ก็ถูกยุบไปด้วย

4.1 องค์การบริหารเปอรังกี (Badan Permusjawaratan Kewarganegaraan Indonesia, Baperki): ที่มาและพัฒนาการแรกเริ่ม

องค์การบริหารเปอรังกีมีพัฒนาการมาจากพรรคการเมืองระดับชาติของชาวจีนเปอรานากันสองพรรค คือ พรรคสหภาพชาวจีน (Partai Persatuan Tionghoa, PPT) และพรรคประชาธิปไตยชาวจีนอินโดนีเซีย (Partai Demokrasi Tionghoa Indonesia, PDTI)

พรรคสหภาพชาวจีนถูกก่อตั้งขึ้นมาเมื่อวันที่ 26 พฤษภาคม ค.ศ. 1948 ที่เมืองจาการ์ตา¹ อาจถือได้ว่าเป็นพรรคการเมืองระดับชาติพรรคแรกของชาวจีนเปอรานากันที่เกิดขึ้นในช่วงการเปลี่ยนผ่านสู่ความเป็นเอกราชของอินโดนีเซีย โดยการรวมกลุ่มของชนชั้นนำจีนเปอรานากันซึ่งประกอบด้วย นักธุรกิจ นักกฎหมาย และนักวิชาการ พวกเขาได้จัดตั้งองค์การบริหารเมืองขึ้นมาเพื่อจัดการกับปัญหาการกีดกันชาวจีน และเพื่อพยายามรักษาผลประโยชน์ของชาวจีนในประเทศอินโดนีเซียที่เป็นเอกราช² ภายใต้การนำของนักเคลื่อนไหวอย่าง เดียว เตียมฉง (Thio Thiam Tjong) ซึ่งเป็นจีนเปอรานากันที่ร่ำรวยในเมืองสมารัง และเป็นทีปรีक्षाของผู้สำเร็จราชการซูเบอर्टูส โจฮันเนส ฟาน มุก (Hubertus Johannes van Mook)³ รวมทั้งคนอื่นๆ ที่มีบทบาททางการเมืองอย่างอดีตผู้นำของพรรคจงหวาฮ่วยต่างก็ให้การสนับสนุนในการดำเนินงานของพรรคนี้⁴ อดีตผู้นำเปอรานากันที่เคยสนับสนุนสาธารณรัฐอินโดนีเซียตั้งแต่ในยุคสงครามเอกราชก็ได้เข้ามารวมอยู่ในพรรคนี้ด้วย อย่างเช่น ตัน ปอกุย (Tan Po Goan) เต็ง ฉินหลง (Teng tjin Leng) ซึ่งเป็นผู้นำชาวจีนคาทอลิกอั้ง จ้านกุน (Ang Jan Goan) เป็นสมาชิกของหนังสือพิมพ์ซิน ไป และ ยับ ฉวนปิง (Yap Tjwan Bing) เป็นนักชาตินิยมอินโดนีเซีย เป็นต้น พรรคสหภาพชาวจีนมีลักษณะทางการเมืองแบบเป็นกลาง มุมมองทางการเมืองของพรรคเป็นแบบเสรีนิยม และปฏิเสธลัทธิเผด็จการทุกอย่าง พรรคสหภาพชาวจีนยินดีทำงานร่วมกับผู้ที่มีแนวคิดสนับสนุนสาธารณรัฐ รวมทั้งพยายามรักษาความสัมพันธ์ที่ดีกับทั้งรัฐบาลอินโดนีเซียใหม่และรัฐบาลสาธารณรัฐ

¹Algemeene Secretary 1944-1950 Inventaris no.149 อ้างถึงใน Tim Penyusun, Masyarakat Cina di Indonesia: Informasi pada Arsip Tahun 1945-1966 [ประชาชนชาวจีนที่อินโดนีเซีย: ข้อมูลจากหอจดหมายเหตุช่วงปี 1945-1966] (Jakarta: Arsip Nasional Republik Indonesia, 1996/1997), p. 11.

²Ibid., p. 11.

³Abdul Baqir Zein, Etnis Cina dalam Potret Pembauran di Indonesia [ชาวจีนในรูปแบบของการผสมกลมกลืนในอินโดนีเซีย] (Jakarta: Prestasi Insan Indonesia, 2000), p. 102.

⁴Leo Suryadinata, Pribumi Indonesians, the Chinese Minority and China (Singapore: Heinemann Asia, 1986), p. 60.

ประชาชนจีน ขณะเดียวกันพรรคก็มีแนวโน้มที่จะทำงานร่วมกับดินแดนต่างๆ ที่เป็นส่วนหนึ่งของสหพันธรัฐเช่น ปาซุนตัน (Negara Pasundan) และสุมาตราตะวันออก⁵

ตั้งแต่แรกก่อตั้งในกลาง ค.ศ. 1948 พรรคสหภาพชาวจีนมีความคิดเห็นว่าย้ายสาธารณรัฐจะมีชัยชนะในสงครามเอกราชอย่างแน่นอน และชาวจีนที่เกิดในอินโดนีเซียควรเลือกเป็นพลเมืองของรัฐใหม่แห่งนี้ เพราะพวกเขาอาศัยและทำมาหากินอยู่ในอินโดนีเซียมาโดยตลอด แต่พรรคสหภาพชาวจีนต้องการความมั่นใจว่าสาธารณรัฐใหม่จะให้สิทธิหน้าที่และความเท่าเทียมแก่ชาวจีนเหมือนกับกลุ่มอื่นๆ โดยไม่คำนึงถึงเชื้อชาติ วัฒนธรรมและศาสนา พรรคสหภาพชาวจีนยังได้แสดงความเห็นด้วยว่าการยอมรับความเป็นพลเมืองอินโดนีเซียนั้นไม่ได้หมายถึงการละทิ้งอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของชาวจีน เพราะว่าพวกเขาจะได้อยู่ในสังคมที่เป็นประชาธิปไตยและทันสมัยของสาธารณรัฐอินโดนีเซียที่จะเปิดกว้างรับความหลากหลายทางวัฒนธรรม และจะทำให้ชาวจีนสามารถรักษาวัฒนธรรมและความเชื่อทางศาสนาของตนได้⁶

พรรคสหภาพชาวจีนประสบความสำเร็จในการพัฒนาไปอย่างรวดเร็วในช่วงระยะเวลาสองปีแรก สามารถขยายสาขาอยู่มากกว่า 27 สาขา และมีสมาชิกมากกว่าหนึ่งหมื่นคน⁷ ต่อมาสมาชิกของพรรคมีความเห็นว่าควรเปลี่ยนชื่อพรรคเป็น พรรคประชาธิปไตยชาวจีนอินโดนีเซีย (Partai Demokrasi Tionghoa Indonesia/PDTI) ภายใต้การดำเนินงานของ ตัน ปวนอัน (Tan Boen An) ในยุคที่แนวคิดประชาธิปไตยกำลังมีอิทธิพลอย่างสูงในสังคมอินโดนีเซีย

เมื่อวันที่ 10 กรกฎาคม ค.ศ. 1951 พรรคประชาธิปไตยชาวจีนอินโดนีเซียและพรรคเปอรานากันอื่นๆ ได้เข้าร่วมการสัมมนาระหว่างตัวแทนของพรรคการเมืองเปอรานากัน ที่จัดโดยซิน หมิง ฮุย (Sin Ming Hui) ซึ่งเป็นองค์กรทางสังคมที่เปอรานากันมีอิทธิพลสูง ก่อตั้งขึ้นใน ค.ศ. 1946 โดยมีสำนักงานใหญ่อยู่ที่เมืองจาการ์ตา ผลจากการสัมมนาทำให้เกิดข้อตกลงประการหนึ่งที่จะเสนอต่อรัฐบาลให้ก่อตั้งหน่วยงานดูแลผลประโยชน์ของชนกลุ่มน้อย ข้อเสนอนี้ก็เพื่อให้พวกผู้นำของชนกลุ่มน้อยมีที่นั่งในสภาของรัฐบาล เพื่อให้เป็นที่ยอมรับและเข้าถึงความรู้สึกของชนกลุ่มน้อยได้ดีกว่า

นอกจากนี้ผู้เข้าร่วมการสัมมนาครั้งนี้มีความเห็นว่าควรมีการให้คำแนะนำและจับตามองการกำหนดและดำเนินนโยบายที่เกี่ยวข้องกับชนกลุ่มน้อยของแต่ละหน่วยงานให้ปฏิบัติตามเงื่อนไข

⁵Nopriyasman, "Oei Tjoe Tat: Dilema Peranakan di Pentas Politik Indonesia, 1946-1966," [Oei Tjoe Tat: ภาวะวิกฤติของชาวจีนเปอรานากันในเวทีทางการเมืองของอินโดนีเซีย, 1946-1966] (Program Studi Ilmu Sejarah Universitas Indonesia, 1995), p. 76.

⁶Leo Suryadinata, *Pribumi Indonesians, the Chinese Minority and China*, p. 63.

⁷Ibid., p. 63.

ดังนั้นจึงต้องการให้มีสถาบันที่เป็นผู้ให้คำปรึกษาในทุกกระทรวง พวกเขาเห็นว่าองค์กรที่มีอยู่แล้ว อย่างเช่น หน่วยงานเปอรานากันและวัฒนธรรมต่างชาติ (Urusan Peranakan dan Budaya Asing/UPBA) ยังไม่ประสบความสำเร็จในการให้คำแนะนำต่อกระทรวงการต่างประเทศ หลังจาก นั้นข้อเสนอเหล่านี้ของพรรคการเมืองจีนเปอรานากันได้ถูกยื่นเสนอไปยังรัฐบาล⁸

อย่างไรก็ตาม ดูเหมือนว่าลำพังการเคลื่อนไหวของพรรคประชาธิปไตยชาวจีนอินโดนีเซีย จะยังไม่สามารถเป็นแรงกดดันที่เพียงพอต่อรัฐบาลสาธารณรัฐอินโดนีเซียให้ดำเนินการเพื่อพิทักษ์ผลประโยชน์ของชาวจีนในประเทศ ความตระหนักเช่นนี้จะนำไปสู่การรวมกลุ่มทางการเมืองของ ชาวจีนอินโดนีเซียที่ใหญ่ขึ้นในรูปแบบของ “องค์กรบาเปอร์กี” (Baperki)

ในเดือนมีนาคม ค.ศ. 1954 มีการก่อตั้งองค์กรทางการเมืองแห่งใหม่ของชาวจีนใน อินโดนีเซียชื่อว่า องค์กรบาเปอร์กี (The Indonesian Citizens Consultative Body/Badan Permusjawaratan Kewarganegaraan Indonesia, Baperki) เกิดขึ้นจากการรวมตัวของพรรค PDI และองค์กรชาวจีนอื่นๆ บาเปอร์กีจะกลายเป็นองค์กรทางการเมืองที่ใหญ่ที่สุดของชาวจีน เปอรานากันในประวัติศาสตร์ชาวจีนในอินโดนีเซีย⁹

ก่อนหน้านี้ใช้ชื่อองค์กรว่า บาเปอรวัต (The Consultative Body for Citizens of Chinese Descent/ Badan Permusjawaratan Warganegara Keturunan Tionghoa, Baperwat) โดยที่ องค์กรบาเปอร์กีพยายามหลีกเลี่ยงการใช้ชื่อองค์กรที่มีคำว่า “จีน” จึงตัดคำว่า “ผู้มีเชื้อสายจีน” (keturunan Tionghoa) ออกไปเพราะคำนี้แสดงให้เห็นถึงความแบ่งแยกทางชาติพันธุ์ และแทน ด้วยคำว่า “พลเมืองอินโดนีเซีย”¹⁰

เป้าหมายหลักขององค์กรบาเปอร์กี คือ การช่วยเหลือประชาชนและสนับสนุนการทำงาน ของรัฐบาลในประเด็นที่เกี่ยวกับกฎหมายความเสมอภาคและแนวคิดเรื่องสัญชาติ บาเปอร์กีเชื่อ ว่าชาวจีนอินโดนีเซียซึ่งประกอบด้วยกลุ่มชาติพันธุ์ที่หลากหลาย เช่น ชาวจาว ชาวจาวตัก ชาวจาวหับ ชาวดัตช์ และชาวจีน แต่ละกลุ่มควรที่จะได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกัน องค์กรบาเปอร์กีให้ ความสนใจประเด็นเกี่ยวกับสัญชาติและความเท่าเทียมกับชาวพื้นเมืองอินโดนีเซียของชาวจีน อินโดนีเซีย

บาเปอร์กีปรากฏตัวในรูปแบบขององค์กรมวลชน ในฐานะที่บาเปอร์กีเป็นองค์กร เคลื่อนไหวทางการเมืองและสังคมเพื่อเป็นปากเสียงให้กับชาวจีนอินโดนีเซีย องค์กรนี้ทำงาน

⁸Nopriyasman, “Oei Tjoe Tat: Dilema Peranakan di Pentas Politik Indonesia, 1946-1966,” [Oei Tjoe Tat: ภาวะวิกฤติของชาวจีนเปอรานากันในเวทีทางการเมืองของอินโดนีเซีย, 1946-1966] (Program Studi Ilmu Sejarah, Universitas Indonesia, 1995), pp. 75-78.

⁹Go Gien Tjwan, “In Memoriam: Siau Giok Tjhan (1914 - 1981),” *Indonesia* 33 (April 1982): 123-126.

¹⁰Leo Suryadinata, *Pribumi Indonesians, the Chinese Minority and China*, pp. 65-66.

ร่วมกับองค์กรชาวจีนในภูมิภาคและท้องถิ่นที่หลากหลายที่ต้องการจัดการกับปัญหาความเป็นจีน-อินโดนีเซีย¹¹ องค์กรบาเปอร์กีมีจุดมุ่งหมายเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองที่อยู่บนฐานของสิทธิความเท่าเทียมกันและหลักการของประชาธิปไตย องค์กรนี้กลายมาเป็นที่นิยมในหมู่ของชาวจีน ถึงแม้ในระยะแรกขององค์กรนี้จะไม่ใช่พรรคการเมืองอย่างเป็นทางการ จนเมื่อองค์กรตัดสินใจส่งผู้สมัครลงสมัครการเลือกตั้งระดับชาติใน ค.ศ. 1955 และการเลือกตั้งระดับภูมิภาคใน ค.ศ. 1957-1958 จึงเปลี่ยนมาเคลื่อนไหวในรูปพรรคการเมือง โดยเน้นการรณรงค์เพื่อขจัดปัญหาการเหยียดเชื้อชาติในอินโดนีเซีย¹² สมาชิกของพรรคก็ไม่จำกัดเฉพาะกลุ่มชาวจีนเท่านั้น ชาวพื้นเมืองอินโดนีเซียบางคนเข้าร่วมเป็นสมาชิกของพรรคนี้รวมทั้งกลุ่มชาวอาหรับและกลุ่มชาวอินเดียด้วย อย่างไรก็ตาม บาเปอร์กีถือได้ว่าเป็นพรรคการเมืองของชาวจีน จัดได้ว่าเป็นตัวเล็อกอันดับแรกสำหรับชาวจีนส่วนใหญ่ในเกาะชวาที่จะทะเลาะแค้นเสียงให้กับพรรคนี้ แต่พรรคพยายามแสดงให้เห็นว่าชาวจีนมีความผูกพันกับอินโดนีเซีย¹³

องค์กรบาเปอร์กีลงสมัครรับเลือกตั้งสองครั้งในการเลือกตั้งระดับประเทศใน ค.ศ. 1955 และการเลือกตั้งระดับท้องถิ่นใน ค.ศ. 1957-1958 โดยในการเลือกตั้งสมาชิกรัฐสภาใน ค.ศ. 1955 บาเปอร์กีได้ 0.5 เปอร์เซ็นต์ของคะแนนเสียงทั่วประเทศ แสดงให้เห็นถึงการสนับสนุนบนเกาะบังกา 8 เปอร์เซ็นต์ เมืองซีเรบน 8 เปอร์เซ็นต์ จาร์กาตาเหนือ 7 เปอร์เซ็นต์ เมืองสมารัง 6 เปอร์เซ็นต์ เมืองปาดัง 5 เปอร์เซ็นต์ และมีชาวจีนจำนวนมากลงคะแนนเสียงสนับสนุนมากถึง 178,887 คะแนนเสียง¹⁴ องค์กรบาเปอร์กีได้รับเสียงสนับสนุนจากเมืองเหล่านี้เป็นหลัก เนื่องจากเป็นเมืองที่มีประชาคมจีนขนาดใหญ่ ด้วยคะแนนเสียงเหล่านี้บาเปอร์กีจึงได้รับหนึ่งที่นั่งในรัฐสภา และได้แต่งตั้งให้ ชิว เกียกฉาน ซึ่งเป็นประธานขององค์กรบาเปอร์กีเป็นผู้แทนของพรรคในรัฐสภา

ในการเลือกตั้งระดับท้องถิ่นใน ค.ศ. 1957 และ 1958 องค์กรบาเปอร์กีได้รับคะแนนเสียงอย่างสำคัญ อย่างไรก็ตาม ในบางพื้นที่ที่พรรคเคยประสบความสำเร็จในการเลือกตั้งสมาชิกรัฐสภาใน ค.ศ. 1955 มีคะแนนเสียงหายไป 3 ใน 4 แต่ในบางพื้นที่องค์กรบาเปอร์กียังคงได้รับการสนับสนุน โดยได้รับคะแนนเสียงมากที่สุดในเมืองบังกัลปินัง (Pangkalpinang) ซึ่งอยู่ในเกาะบังกาเป็นจำนวนถึง 20 เปอร์เซ็นต์ จึงทำให้องค์กรบาเปอร์กีเป็นพรรคการเมืองของชาวจีนที่ใหญ่ที่สุดในเมืองนี้ และในเมืองอื่นๆ ในเกาะบังกานั้นก็ยังคงรักษาระดับคะแนนเสียงไว้ได้ 8 เปอร์เซ็นต์

¹¹Baperki, Available from: <http://www.pemilu.asia/images/CeritaPartai/Baperki.pdf> [2010, 4 June]

¹²Jacques Bertrand, *Nationalism and Ethnic Conflict in Indonesia* (Cambridge: Cambridge University Press, 2004), pp. 62-65.

¹³Mary Somers, *Peranakan Chinese Politics in Indonesia*. (Ithaca: Modern Indonesia Project, Southeast Asia Program, Department of Asian Studies, Cornell University Press, 1964), p. 11-12.

¹⁴Mary Somers, *Peranakan Chinese Politics in Indonesia*, p. 11; Jacques Bertrand, *Nationalism and Ethnic Conflict in Indonesia*, pp. 62-65.

ในเมืองซีเรบง ได้รับ 8 เปอร์เซ็นต์ ในเมืองสมารังได้รับ 6 เปอร์เซ็นต์ ในเมืองโบกอร์ (Bogor) ได้รับ 6 เปอร์เซ็นต์ ส่วนในชวาทะวันออกได้รับคะแนนเสียงมากที่สุดในเมืองโมโจเคอร์โต (Mojokerto)¹⁵

4.2 บทบาทขององค์กรบาเปอร์กิ: แนวคิดบูรณาการและแนวคิดผสมกลมกลืน

แม้จะมีฐานเสียงสนับสนุนพอสมควร ความพยายามของบาเปอร์กิและองค์กรต่างๆ ที่จะแก้ปัญหาการเลือกปฏิบัติต่อชาวจีนในอินโดนีเซียยังคงประสบความยากลำบาก เหตุการณ์การใช้ความรุนแรงกับชาวจีน เช่น ในตาเงรัง ค.ศ. 1946 ยังแสดงให้เห็นความไม่ไว้วางใจของชาวพื้นเมืองที่มีต่อชาวจีนโตต็อกและรวมถึงชาวจีนเปอรานากันด้วย องค์กรบาเปอร์กิพยายามเสนอช่องทางทางการเมืองเพื่อให้ชาวจีนมีสิทธิแสดงความคิดเห็นและสะท้อนปัญหาของตนที่ต้องการการแก้ไข

อย่างไรก็ตาม หลังจากรัฐสภาและสภาร่างรัฐธรรมนูญในฐานะที่เป็นกลไกของระบอบประชาธิปไตยถูกยุติบทบาท ทำให้ช่องทางในการมีอิทธิพลในกระบวนการตัดสินใจทางการเมืองของชาวจีนลดลงไปด้วย โอกาสที่จะได้รับตำแหน่งในคณะรัฐมนตรี การเข้าถึงประธานาธิบดีซูการ์โน รวมถึงการสร้างความร่วมมือกับกองทัพและพรรคคอมมิวนิสต์อินโดนีเซียซึ่งเป็นขั้วอำนาจหลักของการเมืองอินโดนีเซียใน ค.ศ. 1960 ก็เป็นไปได้ยากมากขึ้น ชาวจีนอินโดนีเซียในองค์กรบาเปอร์กิเข้าร่วมกับพรรคคอมมิวนิสต์อินโดนีเซียซึ่งเป็นที่ยอมรับของประธานาธิบดีซูการ์โน พวกเขามีตัวแทนในคณะรัฐมนตรีด้วย¹⁶

องค์กรบาเปอร์กิเติบโตในช่วงเวลาที่นโยบายและวิธีปฏิบัติต่อชาวจีนในอินโดนีเซียยังคงมีการปรับเปลี่ยนอย่างสูง ในครึ่งหลังของทศวรรษที่ 1950 รัฐบาลมีนโยบายห้ามไม่ให้ประชากรอินโดนีเซียเข้าเรียนในโรงเรียนของต่างชาติ นอกจากนี้กองทัพแห่งชาติ (Central Military Command) สั่งให้ปิดโรงเรียนทุกแห่งที่ตั้งขึ้นโดยกลุ่มชาวจีน ทำให้ชาวอินโดนีเซียเชื้อสายจีนไม่สามารถเข้าเรียนในโรงเรียนสอนภาษาจีนซึ่งเป็นศูนย์กลางของการทำให้ยึดมั่นอยู่กับวัฒนธรรมจีน เมื่อโรงเรียนทั้งหมดถูกปิดในเดือนตุลาคม ค.ศ. 1958 มาตรการนี้ทำให้โรงเรียนทั้งหมดที่ก่อตั้งโดยก๊กมินตั๋งหรือผู้ที่ให้การสนับสนุนถูกยุบลงทั้งหมด อย่างไรก็ตาม โรงเรียนที่ได้รับการสนับสนุนจากสาธารณรัฐประชาชนจีนยังคงได้รับอนุญาตให้เปิดสอนต่อไปได้ ผลที่ตามมาของเหตุการณ์รัฐประหารและความวุ่นวายทางการเมืองใน ค.ศ. 1965 ส่งผลให้โรงเรียนเหล่านั้นถูกสั่ง

¹⁵Baperki, Available from: <http://www.pemilu.asia/images/CeritaPartai/Baperki.pdf> [2010, 4 June]

¹⁶Jacques Bertrand, *Nationalism and Ethnic Conflict in Indonesia*, pp. 62-65.

ปิด ข้อห้ามนี้ได้ถูกทำให้เป็นแบบแผนโดยการตัดสินใจของรัฐมนตรีกระทรวงการศึกษาและวัฒนธรรมในเดือนกรกฎาคม ค.ศ. 1966¹⁷

ในช่วง ค.ศ. 1957 รัฐบาลสาธารณรัฐอินโดนีเซียบังคับใช้การเก็บภาษีรัชชูปการกับชาวต่างชาติทุกคนครอบครัว โดยสามีเสียภาษีคนละ 1,500 รูเปียห์ ภรรยาเสียภาษีคนละ 750 รูเปียห์ และลูกทุกคนต้องเสียภาษีคนละ 375 รูเปียห์ต่อปี รัฐบาลให้เหตุผลว่า “อินโดนีเซียเป็นทรัพย์สินของชาวอินโดนีเซียเท่านั้น ชาวต่างชาติควรขอบคุณชาวพื้นเมืองที่ยินยอมให้พวกเขาเข้ามาตั้งถิ่นฐานท่ามกลางดินแดนแห่งนี้ได้ โดยการเสียภาษีต่างด้าวเพิ่มขึ้นบ้าง”¹⁸ ต่อมาใน ค.ศ. 1959 รัฐบาลยังกำหนดข้อห้ามไม่ให้มีการขายปลีกของชาวต่างชาติ (พ่อค้าชาวจีน พ่อค้าชาวอาหรับ และชาวอินเดีย) ในพื้นที่ชนบท รวมทั้งกองทัพได้บุกทำร้ายชาวจีน ทำให้ความสัมพันธ์อันดีที่มีต่อจีนและพรรคคอมมิวนิสต์อินโดนีเซียกลับแย่ลงไป นโยบายต่างๆ เหล่านี้ซึ่งมีเพื่อป้องกันการเพิ่มผลประโยชน์ของชาวจีน ทำให้ชาวจีนจำนวนมากเลือกรับความเป็นพลเมืองของอินโดนีเซียเพื่อหลีกเลี่ยงข้อจำกัดเหล่านี้¹⁹ แต่ผลจากมาตรการเหล่านี้ก็ทำให้ชาวจีนจำนวน 119,000 คนย้ายถิ่นฐานออกจากประเทศอินโดนีเซียไปยังประเทศจีน ส่งผลให้รัฐบาลสาธารณรัฐประชาชนจีนกดดันทางการทูตต่อรัฐบาลสาธารณรัฐอินโดนีเซียอย่างหนัก ขณะที่พรรคคอมมิวนิสต์อินโดนีเซีย และประธานาธิบดีซูการ์โนพยายามปกป้องชาวจีนและอย่างน้อยก็สามารถป้องกันจากมาตรการที่รุนแรงจากกองทัพได้บางส่วน การจากไปของชาวจีนร่วมสองแสนคนออกจากหมู่เกาะอินโดนีเซีย โดยเฉพาะชาวจีนที่อาศัยอยู่ในชนบท ส่งผลให้เศรษฐกิจเข้าสู่ภาวะวุ่นวายและเกิดการกักตุนอาหาร²⁰

ในช่วงเวลาระหว่าง ค.ศ. 1963-1965 มีการคลี่คลายของปัญหาเกี่ยวกับชาวจีนในอินโดนีเซียโดยรัฐบาลสาธารณรัฐอินโดนีเซีย ในสามประเด็นสำคัญ **ประเด็นแรก** คือ ปัญหาว่าด้วยการนิยามสถานะความเป็นพลเมืองของชาวจีนในอินโดนีเซียได้รับการแก้ไข กฎหมายใหม่ที่มีการรับรองใน ค.ศ. 1958 มีข้อจำกัดมากกว่ากฎหมายความเป็นพลเมือง ค.ศ. 1946 แต่ก็เป็นที่ยอมรับได้ขององค์กรบาเปอร์กี กฎหมายนี้ระบุว่า ชาวต่างชาติต้องเข้าข่ายกฎเกณฑ์เกี่ยวกับการพำนักในอินโดนีเซียสำหรับการได้รับความเป็นพลเมือง แต่ไม่ใช้การเปลี่ยนสถานะความเป็นพลเมืองของชาวจีนที่กลายมาเป็นพลเมืองอินโดนีเซียแล้ว เมื่อถึง ค.ศ. 1963 มีการบังคับใช้สนธิสัญญาสองสัญชาติที่ลงนามใน ค.ศ. 1955 ได้ขจัดความกำกวมเกี่ยวกับความเป็นพลเมือง

¹⁷ Mely G. Tan, *Etnis Tionghoa di Indonesia*, p. 54.

¹⁸ ภูวดล ทรงประเสริฐ, *จีนในพื้นที่เสรมัยใหม่*, หน้า 205.

¹⁹ Jacques Bertrand, *Nationalism and Ethnic Conflict in Indonesia*, pp. 62-65.

²⁰ Merle Calvin Ricklefs, *A History of Modern Indonesia since c. 1200* (Stanford: Stanford University Press, 2001), p. 324.

นั่นคือ ชาวจีนทั้งหมดในอินโดนีเซียถือสัญชาติใดสัญชาติหนึ่งได้เท่านั้น คือ ถ้าไม่เป็นพลเมืองอินโดนีเซีย ก็ถือว่าเป็นคนต่างด้าว พวกเขาไม่สามารถเป็นทั้งพลเมืองของอินโดนีเซียและจีนได้อีกต่อไปแล้ว สองในสามของพวกชาวจีนที่ถูกเลือกให้มีสัญชาติอินโดนีเซียตามสนธิสัญญาเรื่องการถือสองสัญชาติมีความหวังว่าสถานะอันชัดเจนของพวกเขาจะนำไปสู่การยอมรับของชนชาติอินโดนีเซีย สำหรับอีกหนึ่งส่วนสามของพวกที่ไม่ยอมสละสัญชาติจีน ตามกฎหมายของอินโดนีเซียแล้วพวกนี้ถูกจัดเป็นพวกที่ไม่มีสัญชาติหรือเป็นพวกต่างด้าวที่มีข้อสงสัยว่ามีความจงรักภักดีต่อชาติหรือไม่ **ประเด็นที่สอง** รัฐบาลกำหนดให้ธุรกิจที่มีชาวจีนอินโดนีเซียเชื้อสายจีนเป็นเจ้าของจะได้รับอนุญาตให้ดำเนินงานและขยายกิจการในฐานะที่เป็นแหล่งการพัฒนาทางเศรษฐกิจของประเทศ **ประเด็นที่สาม** รัฐบาลมีนโยบายที่จะปราบปรามการใช้ความรุนแรงต่อต้านชาวจีนก่อนที่จะลุกลามรุนแรง²¹

บาเปอริกก็สามารถดึงดูดความสนใจชาวจีนเปอรานากันที่มีชื่อเสียงหลายคนที่มีแนวคิดทางการเมืองที่ต่างกัน อย่างไรก็ตาม ด้วยอิทธิพลของประธานของพรรค คือ ชิว เกียกฉาน ด้วยความที่เขาดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการหนังสือพิมพ์ของพรรคคอมมิวนิสต์อินโดนีเซียได้ทำให้พรรคบาเปอริกมีภาพลักษณ์เป็นพรรคที่ฝักใฝ่คอมมิวนิสต์ และฝักใฝ่ประธานาธิบดีซูการ์โน ชิว เกียกฉาน เห็นว่าชุมชนชาวจีนในฐานะที่เป็นชนกลุ่มน้อยมักถูกเลือกปฏิบัติโดยคนกลุ่มใหญ่อย่างชาวพื้นเมืองอินโดนีเซีย ชิว เกียกฉาน วิจารณ์กลุ่มชาวพื้นเมืองมีอิทธิพลเหนือรัฐบาล ในช่วงต้นทศวรรษที่ 1950 ซึ่งก่อให้เกิดนโยบายที่มุ่งเน้นการส่งเสริมชาวพื้นเมือง โดยเอื้อสิทธิพิเศษและให้โอกาสทางด้านเศรษฐกิจและการศึกษา เขายืนยันว่าการกำหนดว่าธุรกิจที่ครอบครองโดยชาวจีนอินโดนีเซียเชื้อสายจีนจะไม่ได้รับการพิจารณาให้เป็นบรรษัทระดับชาติจากรัฐบาล ถ้าชาวพื้นเมืองไม่ถือสิทธิ 50 เปอร์เซ็นต์ของบรรษัทนั้น เป็นสิ่งที่ขัดแย้งกับรัฐธรรมนูญของอินโดนีเซียที่รับรองให้พลเมืองทุกคนมีสถานะที่เหมือนกันในทางกฎหมายและการปกครอง²²

ในช่วงปลายทศวรรษที่ 1950 ต่อต้นทศวรรษที่ 1960 ในประชาคมชาวจีนในอินโดนีเซียเองก็มีการถกเถียงกันอย่างมากในเรื่องการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างชาวจีนกับสังคมอินโดนีเซีย โดยกลุ่มหนึ่งเห็นว่าชาวจีนควรถูก “ผสมกลมกลืน” เข้ากับสังคมพื้นเมืองอินโดนีเซีย ในที่นี้ขอเรียกกลุ่มนี้ว่า แนวคิดผสมกลมกลืน (assimilation) และอีกกลุ่มหนึ่งที่เรียกตัวเองให้ “บูรณาการ” ชาวจีนเข้ากับสังคมอินโดนีเซีย ขอเรียกกลุ่มนี้ว่า “แนวคิดบูรณาการ” (integration)

สำหรับรัฐบาลสาธารณรัฐอินโดนีเซีย “การผสมกลมกลืน” ี่ความได้ว่าเป็นการกลืนกลุ่มทางสังคมวัฒนธรรม เป็นวิธีการที่ดีที่สุดที่แก้ปัญหาสิ่งที่เรียกว่า “ปัญหาชาวจีน” (masalah Cina)

²¹Jacques Bertrand, *Nationalism and Ethnic Conflict in Indonesia*, pp. 62-65.

²²Leo Suryadinata, *Pribumi Indonesians, the Chinese Minority and China*, pp. 66-67.

สิ่งที่สืบทอดมาจากยุคอาณานิคมยังคงอยู่ และถูกทำให้แย้งตั้งแต่การประกาศอิสรภาพ ปัญหา คือ การดำรงอยู่ของชนกลุ่มในสังคมที่มีประมาณ 3 เปอร์เซนต์ แต่เป็นกลุ่มที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจ ซึ่งกลุ่มส่วนใหญ่ที่เป็นชาวพื้นเมืองมองคนเหล่านั้นเป็นคนต่างด้าวในวัฒนธรรมของเขา

องค์กรบาเปอร์ก็เห็นว่าการเลือกปฏิบัติของชาวอินโดนีเซียต่อชาวจีนยังคงเป็นปัญหาที่สำคัญในสังคมอินโดนีเซีย ทำให้พรรคบาเปอร์ก็พยายามที่จะแก้ปัญหาโดยการเลือกสนับสนุนแนวคิดบูรณาการ (integration) ซึ่งหมายความว่าความถึงการยอมรับสิทธิของชาวจีนในฐานะเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มทางชาติพันธุ์ต่างๆ ยอมรับว่ามีความหลากหลายทางวัฒนธรรม (multiculturalism) ซึ่งมีส่วนในการก่อให้เกิดความเป็นพหุนิยมของชาติอินโดนีเซีย บาเปอร์ก็ไม่ยอมรับวิธีการผสมกลมกลืนของชาวจีนเปอรานากันอีกกลุ่มหนึ่ง ที่สนับสนุนการแต่งงานข้ามเชื้อชาติกับคนที่ไม่ใช่จีน การรับเอาชื่ออินโดนีเซีย และละทิ้งการปฏิบัติทางวัฒนธรรมจีนอย่างถาวร²³ โดยผู้นำของบาเปอร์ก็ในขณะนั้น เชี่ยว เกียก ฉาน ต่อด้านวิธีการเหล่านี้เพราะเห็นว่าไม่เป็นประชาธิปไตย ด้วยคำอธิบายแบบสังคมนิยม เขาทำนายว่าการผสมกลมกลืนของชนกลุ่มน้อยกับชุมชนชาวอินโดนีเซียอาจจะมาถึงเองเมื่อสังคมอินโดนีเซียกลายเป็นสังคมนิยม

ในมุมมองของ ยับ เตียมเฮียน นักกฎหมายชาวจีนโปรเตสแตนท์ ซึ่งเคยเป็นรองประธานขององค์กรบาเปอร์ก็จนกระทั่ง ค.ศ. 1960 ถึงแม้ว่าเขาจะสนับสนุนความเป็นพหุนิยมในสังคมอินโดนีเซีย แต่เขาไม่เห็นด้วยกับหลายๆ แนวคิดของ ชิว เกียกฉาน โดยเฉพาะการใช้ “การบำบัดด้วยคอมมิวนิสต์” (Communist Therapy) ซึ่งหมายถึงการแก้ปัญหาของชาวจีนด้วยแนวทางแบบคอมมิวนิสต์ โดยยับ เตียมเฮียน ไม่เชื่อว่าการปฏิวัติตามแนวทางคอมมิวนิสต์จะสามารถแก้ปัญหาของชนกลุ่มน้อยชาวจีนได้ เพราะว่า 94 เปอร์เซนต์ของประชาชนอินโดนีเซียประกอบชาวมุสลิมและคริสตศาสนิกชน ซึ่งเป็นศัตรูที่เหนียวแน่นของคอมมิวนิสต์ ยับ เตียมเฮียน เห็นว่าถ้าหากสังคมนิยมเข้ามาแผ่อิทธิพลวันหนึ่งในอนาคตก็คงต้องใช้เวลาานาน ดังนั้น “การบำบัดด้วยคอมมิวนิสต์” ของชิว เกียกฉาน คงไม่อาจจะแก้ปัญหาของชาวจีนในอนาคตอันใกล้

ในความคิดของ ยับ เตียมเฮียน ประเด็นสำคัญของปัญหาชาวจีน คือ คำถามเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มที่มีอิทธิพลกับชนกลุ่มน้อยโดยเฉพาะชาวจีน ปัญหานี้เกิดขึ้นในช่วงการปกครองของรัฐบาลอาณานิคมเนเธอร์แลนด์ และสืบทอดต่อมาจนอินโดนีเซียได้รับเอกราช และยังคงมีการแบ่งแยกชนกลุ่มน้อยชาวจีนเรื่อยมา トラบโดที่ยังคงเกิดความขัดแย้งระหว่างความสัมพันธ์ของชนพื้นเมืองกลุ่มใหญ่และชนกลุ่มน้อย ปัญหาของชาวจีนก็ไม่สามารถแก้ไขได้ ทั้งยังไม่สามารถถูกผสมกลมกลืนได้ ทั้งนี้ ยับ เตียมเฮียน ยังมองว่าในอินโดนีเซียมีความเกลียดชังทางเชื้อชาติต่อชาวต่างชาติ โดยเฉพาะชาวจีน เขาแย้งว่าการเปลี่ยนชื่อนั้นก็ไม่ทำให้กลุ่มเหยียด

²³ Jacques Bertrand, *Nationalism and Ethnic Conflict in Indonesia*, pp. 62-65.

เชื้อชาตินั้นพอใจ ทั้งยังไม่รู้สึกผิดชอบชั่วดี เขายืนยันว่าการเปลี่ยนชื่อเพื่อสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของชาตินั้นไม่เกิดประโยชน์ อีกทั้งเขายังเห็นว่าไม่มีประโยชน์ที่คิดว่าการเปลี่ยนชื่อช่วยทำให้ทิศทางการสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในชาติเป็นไปในทางที่ดีขึ้น รวมถึงการผสมกลมกลืน และการรวมเข้าด้วยกัน ของชนกลุ่มน้อยชาวจีนกลายเป็นพลเมืองอินโดนีเซีย ซึ่งนั้นไม่ใช่เงื่อนไขหรือเป็นสิ่งที่ต้องทำในขั้นแรก แต่เพื่อความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของชาติ สิ่งเหล่านี้ควรขึ้นอยู่กับปัจจัยอื่นที่ซับซ้อนมากกว่า ยับ เตียมเฮียน เชื่อในสิทธิมนุษยชน เขาเสนอว่า การรักษาอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์นั้นเป็นหนึ่งในสิทธิเหล่านั้น เขาให้คำจำกัดความของชาติอินโดนีเซียในทางกฎหมายมากกว่าในทางวัฒนธรรม เขายังกระตุ้นให้ชาวพื้นเมืองอินโดนีเซีย โดยเฉพาะชาวอินโดนีเซียที่นับถือศาสนาคริสต์ให้ความเคารพคนที่มาจากกลุ่มชาติพันธุ์อื่นด้วย เพราะพวกเขาถือว่าเป็นสิ่งสร้างสรรคของพระเจ้า (God's creatures) ด้วยเช่นกัน มุมมองและอุดมการณ์ที่แตกต่างของซิว เกียกฉาน และ ยับ เตียมเฮียน ก่อให้เกิดความขัดแย้งระหว่างผู้นำสำคัญสองคนของบาเปอริก แต่ยับ เตียมเฮียน ไม่มีฐานทางการเมืองที่กว้างขวาง จึงไม่มีใครสนับสนุนแนวคิดของเขามากนัก²⁴

อย่างไรก็ตาม การถกเถียงเรื่องนี้ไม่ได้ถูกผูกขาดโดยสมาชิกขององค์กรบาเปอริกเพียงผู้เดียว นอกจากนี้ยังมีปัญญาชนเปอรานากันคาทอลิกที่อยู่นอกองค์กรบาเปอริกที่ต่อสู้เพื่อ “การผสมกลมกลืน” ของกลุ่มชาวจีนมากกว่า “การบูรณาการ” กลุ่มนี้ได้รับการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่รัฐที่ต่อต้านประธานาธิบดีซูการ์โน สิ่งในกลุ่มนิยมการผสมกลมกลืนต้องการเผยแพร่ไม่ได้ตระหนักถึงรูปแบบทางการเมือง ถึงแม้ว่าพวกเขาจะมีแนวโน้มต่อต้านลัทธิคอมมิวนิสต์สูงในทางปฏิบัติ พวกเขาต้องการเปลี่ยนชื่อจีนเป็นชื่ออินโดนีเซียและละลายอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชาวจีนเปอรานากัน²⁵

ก่อน ค.ศ. 1965 แรงกระตุ้นในการเปลี่ยนชื่อของชาวจีนนั้นมีเพิ่มขึ้น จนกลายเป็นประเด็นในการประชุมระดับชาติครั้งที่ 8 ที่จัดขึ้นโดยองค์กรบาเปอริก ในเมืองจาการ์ตา วันที่ 14 มีนาคม ค.ศ. 1963 ประธานาธิบดีซูการ์โนได้กล่าวถึงประเด็นการเปลี่ยนชื่อเป็นภาษาอินโดนีเซีย ไว้ดังนี้

“ในความรู้สึกส่วนตัวของผม ... ผมไม่รู้สึกถึงความแตกต่างในสายโลหิต เช่นเดียวกันกับในชื่อ ตัวอย่างเช่น ชื่อของผมเอง ซูการ์โน นั่นชื่อที่มาจากภาษาอินโดนีเซียหรือไม่เลย เป็นชื่อที่มาจากภาษาสันสกฤต sukarna ... และนั่น ปัก อาลี ชื่อของเขาเป็นชื่อผสม อาลีมาจากภาษา

²⁴Leo Suryadinata, *Pribumi Indonesians, the Chinese Minority and China*, pp. 66-70.

²⁵Go Gien Tjwan, “In Memoriam: Siau Giok Tjhan (1914 - 1981),” *Indonesia* 33 (April 1982): 123-126.

อาหรับ ส่วนศาสตร์มาจากภาษาสันสกฤต ถ้าคุณต้องการเป็น ชาวอินโดนีเซีย ไม่จำเป็นต้องเปลี่ยนชื่อ ถ้าคุณต้องการรักษาชื่อ Thiam Nio เป็นชื่อตัว ก็ได้ ทำไม่จะไม่ละ แล้วทำไมต้องเปลี่ยนด้วย ทำไมผู้คน ต้องเรียกร้องให้ชาวอินโดนีเซียเชื้อสายจีนต้องเปลี่ยนของพวกเขา ถ้า ต้องการกลายเป็นพลเมืองของสาธารณรัฐอินโดนีเซีย”²⁶

ในช่วงต้นทศวรรษที่ 1960 บาเปอร์กีมีบทบาทนำในการฟื้นฟูวัฒนธรรมจีนในอินโดนีเซีย โดยได้เปิดโรงเรียนและสื่อสิ่งพิมพ์ที่เป็นภาษาจีนขึ้นอีกครั้ง โดยใน ค.ศ. 1963 อย่างสอดคล้องกับ นโยบายบูรณาการ บาเปอร์กีได้ชูประเด็นความเป็นไปได้ของชาติพันธุ์จีนที่มีพื้นฐานทางสังคม วัฒนธรรมของชาวจีนเปอรานากัน แรกเริ่มความคิดนี้ได้รับการสนับสนุนจากประธานาธิบดีซูการ์โน แต่เป็นความหวังที่แสนสั้น ในเดือนพฤษภาคม มีการโจมตีชาวจีนอย่างมากเกิดขึ้นทั่วทั้งชาว ตะวันตก โดยเริ่มที่ชายฝั่งของเมืองซีเรบง และได้ขยายไปทั่วเกาะชวา โดยเฉพาะที่เมืองบันดุง แต่ละเหตุการณ์ลุกลามขึ้นหลังจากการปะทะกันเพียงเล็กน้อยหรือมีการโต้แย้งระหว่างชาวจีนกับ ชาวพื้นเมือง ผู้นำทางการทหารในเมืองซีเรบงกล่าวหาและตำหนิพวกชาวจีนในเรื่องการใช้ชีวิต อย่างโอ้อวดในช่วงที่มีปัญหาทางเศรษฐกิจนี้แสดงให้เห็นว่าเจ้าหน้าที่รัฐเองก็อาจมีส่วนในการ สร้างสถานการณ์ความขัดแย้งทางชาติพันธุ์²⁷

²⁶Pramoedya Ananta Toer, *The Chinese in Indonesia*, pp. 20-21.

“But my personal feelings, ... is that I don't recognize difference in blood. The same for names. For example my own name Soekarno. Is it an original Indonesian name? No! It comes from Sanskrit, 'sukarna.' ... And then there is Pak Ali, his name is mixed. Ali is Arab, Satramidjaaja is from Sanskrit. ... If you want to be an Indonesian, there is no need to change your name. You want to keep Thiam Nio as your name, fine, why not? ... Why do people demand that Chinese-Indonesians change their name if they want to become a citizen of the Republic of Indonesia?”

²⁷Jumma Purdey, *Anti-Chinese Violence in Indonesia, 1996-1999* (Honolulu: University of Hawai'i

ภาพที่ 6 ประกาศการตั้งชื่อภาษาอินโดนีเซียของลูกหลานชาวจีนเปอรานากัน ในหนังสือพิมพ์ *Star Weekly* ฉบับวันที่ 20 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1960 รายงานเกี่ยวกับบรรดาพ่อแม่ชาวจีนเปอรานากันตั้งชื่อลูกเป็นภาษาอินโดนีเซีย เพื่อแสดงให้เห็นถึงความจงรักภักดีต่ออินโดนีเซีย เมื่อลูกที่เกิดในอินโดนีเซียควรได้รับชื่ออินโดนีเซีย เช่น ซิก จินกวน (Siek Tjin Kwan) และเลียมเหวินหนู (Liem Oen Nio) ตั้งชื่อลูกในวันครบ 1 เดือนว่า เอส จิบจันโต (S. Tjipjanto)

ที่มา: Wartawan Kita, “Tentang Soal Nama Indonesia untuk Anak-Anak Peranakan,” [เกี่ยวกับปัญหาชื่ออินโดนีเซียสำหรับลูกหลานของชาวจีนเปอรานากัน] In *Masalah Tionghoa di Indonesia* [ปัญหาชาวจีนในอินโดนีเซีย] (Jakarta: Lembaga Pengkajian Masalah Pembauran), p. 40.

4.3 ความล้มเหลวขององค์กรบาเปอร์กี

ในเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ. 1963 การโต้เถียงกันอย่างเผ็ดร้อนเกี่ยวกับทางเลือกระหว่าง “การผสมกลมกลืน” หรือ “การบูรณาการ” ดำเนินมาถึงจุดสูงสุด กลุ่มที่ยึดถือหลักการผสมกลมกลืนพยายามขยายฐานผู้สนับสนุนให้กว้างขึ้นโดยการแสวงหาความเห็นชอบจากประธานาธิบดีซูการ์โน ซึ่งได้เคยกล่าวไว้ว่า “ชาติที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ไม่ใช่ชาติ

เดียวกัน” และแสดงการสนับสนุนต่อการผสมกลมกลืน จนถึงช่วงปลาย ค.ศ. 1962 ดูเหมือนว่าฝ่ายผู้สนับสนุนการผสมกลมกลืนจะยังไม่เข้มแข็งกว่าบาเปอร์กี่ที่สนับสนุนการบูรณาการนัก²⁸ แต่เมื่อฝ่ายการสนับสนุนการผสมกลมกลืนได้รับการสนับสนุนบางส่วนจากทั้งพวกต่อต้านคอมมิวนิสต์และกองทัพที่ต่อต้านความเป็นจีน จึงกลายเป็นสิ่งที่น่ากลัวต่อกลุ่มบาเปอร์กี่ ดังนั้นบาเปอร์กี่จึงรู้สึกว่าเขาต้องการการการสนับสนุนจากประธานาธิบดีซูการ์โนโดยเร็วที่สุด เพราะว่าประธานาธิบดีซูการ์โนสามารถประกาศความต้องการทางการเมืองที่มีน้ำหนักพอที่จะแก้ไขปัญหานี้ได้ เป็นโชคดีสำหรับองค์กรบาเปอร์กี่ที่ในครั้งนี้นี้ประธานาธิบดีซูการ์โนได้แสดงความเห็นใจพวกเขาเป็นอย่างมากและเข้าใจจุดมุ่งหมายของพวกเขา ก่อนการแถลงการณ์ในเดือนกุมภาพันธ์ของประธานาธิบดีซูการ์โนเกี่ยวกับการสร้างชาติและการผสมกลมกลืน เขาได้รับเชิญกล่าวคำปราศรัยในการประชุมขององค์กรบาเปอร์กี่ที่จะจัดขึ้นในวันที่ 14-18 มีนาคม ค.ศ. 1963 ในเมืองจาการ์ตาเพื่อขอรับเสียงสนับสนุนและเพื่อเป็นการกระตุ้นให้ประธานาธิบดีซูการ์โนเห็นถึงความเข้มแข็งของพรรคที่มีมากกว่าฝ่ายผู้สนับสนุนการผสมกลมกลืน อย่างไรก็ตาม ก่อนหน้าการเปิดงานการประชุมขององค์กรบาเปอร์กี่ กลุ่มที่ยึดแนวความคิดการผสมกลมกลืนเตรียมที่จะจัดการประชุมในเมืองจาการ์ตาเช่นกัน ในวันที่ 10-12 มีนาคมโดยได้รับการสนับสนุนจากกองทัพ องค์กรบาเปอร์กี่จึงเริ่มรวมกำลังการสนับสนุนจากฝ่ายซ้ายเพื่อต่อต้านกลุ่มที่ยึดแนวความคิดการผสมกลมกลืน หนังสือพิมพ์ ฮาเรียน รากยัต (Harian Rakjat) ของพรรคคอมมิวนิสต์อินโดนีเซียได้วิจารณ์แนวคิดเรื่องการรวมเป็นหนึ่งเดียวกันแห่งชาติตามที่ประธานาธิบดีซูการ์โนได้ปราศรัยต่อกลุ่มผู้สนับสนุนแนวความคิดการผสมกลมกลืน โดยหนังสือพิมพ์ฮาเรียน รากยัต เห็นว่า “เอกภาพแห่งชาติ” จะไม่ทำให้กลุ่มชาติพันธุ์พื้นเมืองอินโดนีเซียหรือชาติพันธุ์อื่นๆ เช่น กลุ่มชาวจีน อารับและอินเดียนหายไป แต่จะทำให้พวกเขาไม่สามารถแยกตนโดดเดี่ยวได้อีกต่อไป และยิ่งวิจารณ์ได้ว่าการบังคับให้พวกเขาเปลี่ยนชื่ออันไม่เป็นประชาธิปไตย สิ่งที่สำคัญคือสิทธิเสรีจากจักรวรรดินิยม จากระบบศักดินาจากระบบทุนนิยม²⁹

จะเห็นได้ว่าองค์กรบาเปอร์กี่มีแนวโน้มที่จะฝักใฝ่กลุ่มการเมืองฝ่ายซ้ายโดยเฉพาะพรรคคอมมิวนิสต์อินโดนีเซีย และพึงพาการสนับสนุนของประธานาธิบดีซูการ์โนอย่างมาก กลุ่มชาวจีนเปอรานากันที่สนับสนุนการผสมกลมกลืนของชาวจีนอินโดนีเซียได้ร่วมมือกับกองทัพต่อต้านพรรคบาเปอร์กี่ และจัดตั้งองค์กรคู่แข่งขึ้นใน ค.ศ. 1963 ที่ชื่อสถาบันเพื่อพัฒนาเอกภาพแห่งชาติ (Institute for the Development of National Unity/Lembaga Pembinaan Kesatuan Bangsa, LPKB) องค์กรนี้มีแนวทางต่อต้านคอมมิวนิสต์ ในการแข่งขันระหว่างสององค์กรนี้ บาเปอร์กี่ยังคง

²⁸Departemen Penerangan Republik Indonesia, Penerbitan Khusus 259 อ้างถึงใน Mary F.Somers, *Peranakan Chinese Politics in Indonesia*, p. 42.

²⁹Ibid., p. 43.

ได้รับนิยมมากกว่า โดยจำนวนสมาชิก 280,000 คน ใน ค.ศ. 1965 เมื่อเทียบกับ ค.ศ. 1955 ที่มีจำนวน 40,000 คน³⁰

ภาวะตั้งเครียดในช่วง ค.ศ. 1965 นั้นมาจากหลายปัจจัยด้วยกัน ความตกต่ำทางเศรษฐกิจและภาวะเงินเฟ้อทำให้ประชาชนและกลุ่มอำนาจทางการเมืองต่างๆ อย่างกองทัพและพรรคคอมมิวนิสต์อินโดนีเซียหมดความอดทน ภาวะเงินเฟ้อระบาดไปทั่วอินโดนีเซียตั้งแต่ได้รับเอกราช แต่สถานการณ์เริ่มรุนแรงมากขึ้นหลัง ค.ศ. 1958 ราคาข้าวซึ่งเป็นอาหารหลักเพิ่มขึ้นสูง 7 เปอร์เซ็นต์ และราคาอาหารก็มีราคาสูงขึ้น 15 เปอร์เซ็นต์ ในช่วง ค.ศ. 1958-1963 สภาพทางเศรษฐกิจเริ่มทรุดตัวอย่างฉับพลัน ขณะที่การส่งออกอาหารตกต่ำอย่างมากและภาคการผลิตทำงานได้ต่ำกว่าศักยภาพ

สถานการณ์ยิ่งเลวร้ายอันเป็นผลมาจากนโยบายต่างประเทศของประธานาธิบดีซูการ์โนที่เลือกเผชิญหน้ากับทั้งเนเธอร์แลนด์และมาเลเซีย³¹ จนทำให้ปริมาณการค้าต่างประเทศและการผลิตสินค้าบริโภคลดถอยลง และส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจของอินโดนีเซีย และนโยบายแบบเผชิญหน้าของประธานาธิบดีซูการ์โนยังช่วยส่งเสริมบทบาทของพรรคคอมมิวนิสต์อินโดนีเซียและกองทัพในการบริหารประเทศ ขณะที่พรรคคอมมิวนิสต์อินโดนีเซียหนุนให้ประธานาธิบดีซูการ์โนสร้างความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกับปักกิ่ง กองทัพก็ยิ่งหวาดระแวงว่าพรรคคอมมิวนิสต์อินโดนีเซียจะมีอิทธิพลเหนือประธานาธิบดีซูการ์ โนมากขึ้น

นโยบายต่างประเทศของประธานาธิบดีซูการ์โนเป็นปัจจัยสำคัญที่ไม่สามารถมองข้ามไปได้และเป็นหนึ่งในปัจจัยหลักที่ทำให้เกิดการแตกแยกทางการเมืองระหว่างกองทัพและพรรคคอมมิวนิสต์อินโดนีเซีย โดยที่นโยบายแบบเผชิญหน้าของประธานาธิบดีซูการ์โนก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของสมดุลทางการเมืองระหว่างกองทัพและพรรคคอมมิวนิสต์อินโดนีเซีย จนนำไปสู่รัฐประหารในวันที่ 1 ตุลาคม ค.ศ. 1965³²

ในคืนวันที่ 30 กันยายน ค.ศ. 1965 กองกำลังทหารนำโดยพันโทอุณตุง บิน ซามซูรี (Untung bin Syamsuri, 1926-1967) ได้ลักพาตัวและสังหารนายทหารระดับสูงหกคนและผู้ช่วยของรัฐมนตรีกลาโหม กองกำลังทหารดังกล่าวพยายามที่จะควบคุมอำนาจรัฐและประกาศจัดตั้งสภาปฏิวัติ (Revolutionary Council) พันโทอุณตุงประกาศว่าการรัฐประหารครั้งนี้กระทำเพื่อ

³⁰Go Gien Tjwan, "In Memoriam: Siau Giok Tjhan (1914 - 1981)," *Indonesia* 33 (April 1982): 123-126.

³¹ระหว่าง ค.ศ. 1962-1966 เกิดความขัดแย้งระหว่างอินโดนีเซียกับมาเลเซียในประเด็นการตั้งสหพันธรัฐมาเลเซียที่ประกอบด้วยดินแดนอดีตอาณานิคมอังกฤษในคาบสมุทรมลายูและบอร์เนียวเหนือ ซึ่งกระทบผลประโยชน์ทางดินแดนของอินโดนีเซีย จนนำไปสู่ภาวะเผชิญหน้า (*konfrontasi*) ระหว่างสองประเทศ อ้างถึงใน Merle C. Ricklefs, *A History of Modern Indonesia since c. 1300 to the Present*, p. 261.

³²Thak Chaloehtiarana, "Gestapu: Catalyst for Revolution: an Analytical Study of the Fall of Sukarno," (Master's Thesis, Chevalier Program of Diplomacy and World Affairs, 1968), pp. 33-51.

ป้องกันแผนการโค่นอำนาจประธานาธิบดีซูการ์โนโดยนายทหารระดับนายพลกลุ่มหนึ่ง และเพื่อปกป้องประธานาธิบดีซูการ์โน อย่างไรก็ตาม พลตรีซูฮาร์โตประสบความสำเร็จในการใช้กำลังทหารเข้าปราบปรามความพยายามยึดอำนาจในครั้งนี้ภายในยี่สิบสี่ชั่วโมง และประกาศว่าพรรคคอมมิวนิสต์อินโดนีเซียเป็นผู้อยู่เบื้องหลังการก่อกบฏครั้งนี้³³

ในเดือนตุลาคม ค.ศ. 1965 พลตรีซูฮาร์โตแสดงท่าทีเป็นปฏิปักษ์ต่อสาธารณรัฐประชาชนจีนและชุมชนชาวจีนในอินโดนีเซีย ซึ่งชาวจีนทั้งหมดถูกเหมารวมว่าเป็นพวกที่ให้การสนับสนุนพรรคคอมมิวนิสต์อินโดนีเซีย ผู้นำกองทัพปฏิบัติการโฆษณาชวนเชื่อผ่านสื่อมวลชนต่างๆ โดยเฉพาะสถานีวิทยุ เพื่อปลุกกระดมให้หลังมวชนยิ่งเกลียดชังและหวาดกลัวลัทธิคอมมิวนิสต์ และสิ่งที่เกี่ยวข้องกับความเป็นจีน นอกจากนี้ยังมีการปล่อยข่าวว่า ชิว เกียกฉาน คือสมาชิกคนสำคัญของเหตุการณ์เกสตาปู ด้วยเหตุผลที่เขาต้องการให้อินโดนีเซียกลายเป็นรัฐสังคมนิยมเหมือนกับสาธารณรัฐประชาชนจีน กองทัพยังได้มีคำสั่งให้ปิดสถาบันการศึกษาของพวกนิคมคอมมิวนิสต์³⁴

หลังจากเหตุการณ์รัฐประหารในวันที่ 30 กันยายน ค.ศ. 1965 กองทัพและองค์กรอื่นๆ ได้เคลื่อนไหวต่อต้านพรรคคอมมิวนิสต์อินโดนีเซีย และผู้สนับสนุนของพรรคนี้ ทำให้ชาวจีนจำนวนหนึ่งถูกจับในการต่อสู้ระหว่างกองทัพกับพรรคคอมมิวนิสต์อินโดนีเซีย ในท้ายที่สุดองค์กรทางการเมืองของชาวจีนอย่างบาเปอร์กีถูกยุบและนักเคลื่อนไหวทางการเมืองจำนวนมาก รวมทั้ง ชิว เกียกฉานถูกจับกุมในช่วงเวลาดังกล่าว³⁵ เกิดการสังหารหมู่ในเกาะชวาและส่วนอื่นของอินโดนีเซีย ในช่วง ค.ศ. 1966 เป็นการโจมตีเพื่อต่อต้านคอมมิวนิสต์ มีผู้ถูกฆ่าจำนวนประมาณ 500,000 คน ประมาณ 2,000 คนเป็นชาวจีน ความรุนแรงต่อต้านชาวจีนที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องในหลายพื้นที่ในอินโดนีเซียตลอด ค.ศ. 1966-1967 ถูกมุ่งเป้าไปที่ทรัพย์สินของชาวจีน อาคารบ้านเรือนและทรัพย์สินต่างๆ ของชาวจีนในอินโดนีเซีย โดยเฉพาะในเขตชนบทซึ่งไม่มีการรักษาความปลอดภัยจากกองกำลังของกองทัพได้ถูกชาวพื้นเมืองปล้นและเผาทำลายเสียหายทั่วทั้งหมู่เกาะอินโดนีเซีย การจลาจล ช่มชืด ฆ่า ปล้น และทำลายทรัพย์สินของชาวจีนเกิดขึ้นเป็นระยะๆ โดยมีองค์กรเยาวชนและองค์กรนักศึกษามุสลิมที่จัดตั้งขึ้นโดยกองทัพเป็นแกนนำสำคัญในการกระทำ มีการเรียกร้องให้รัฐบาลอินโดนีเซียตัดความสัมพันธ์ทางการทูตกับรัฐบาลสาธารณรัฐประชาชนจีน นอกจากนี้ยังมีการทำลายและเข้าปล้นสำนักงานกงสุลใหญ่และสำนักงานที่ปรึกษาการค้าเงินใน

³³Michael van Langenberg, "Gestapu and State Power in Indonesia," in *The Indonesian Killing of 1965-1966: Studies from Java and Bali*, edited by Robert Cribb (Clayton: Monash University Centre of Southeast Asian Studies, 1990), p. 45.

³⁴กวาดล ทรงประเสริฐ, *จีนโพ้นทะเลสมัยใหม่*, หน้า 298.

³⁵*Baperki*, Available from: <http://www.pemilu.asia/images/CeritaPartai/Baperki.pdf> [2010, 4 June]

เมืองจากรัตระหว่างวันที่ 9-10 มีนาคม ค.ศ. 1966 ต่อมาทางกองทัพบังคับให้ประธานาธิบดีซูการ์โนยอมมอบอำนาจบริหารราชการแผ่นดินทั้งหมด (Super Sema) ให้อยู่ภายใต้ความรับผิดชอบของพลตรีซูฮาร์โต³⁶

ในเดือนมีนาคม ค.ศ. 1966 กองทัพอินโดนีเซียเข้ายึดโรงเรียนสอนภาษาจีนและสั่งปิดโรงเรียนจีนเหล่านั้นทั้งหมด ต่อมาในเดือนกรกฎาคมปีเดียวกัน พลตรีซูมิโตร (Major General Sumitro) ซึ่งเป็นผู้บัญชาการทหารชาวตะวันตกได้ประกาศสั่งปิดหนังสือพิมพ์จีนทั้งหมดในเขตควบคุมของตน รวมทั้งยังสั่งห้ามไม่ให้ชาวจีนต่างด้าวหรือพวกโตต็อกทุกคนที่อาศัยอยู่นอกเขตเมืองสุราบายาทำการค้าขายสินค้าทุกชนิด พร้อมกับสั่งห้ามไม่ให้ย้ายภูมิลำเนาไปไหนก็ตาม นอกจากนี้กองทัพยังมีมาตรการห้ามไม่ให้มีการใช้ภาษาจีนในวงการธุรกิจ การบริหาร และการโทรคมนาคม ในศาลเจ้าและวัดของชาวจีนจะต้องลบตัวอักษรจีน โดยอ้างว่าเพื่อความมั่นคงของรัฐ ชาวจีนในเมืองจากรัตได้เดินขบวนปิดล้อมสถานีตำรวจหลายแห่งเพื่อให้ปล่อยชาวจีนต่างด้าวที่ถูกจับข้อหาฝ่าฝืนคำสั่งทหาร ทำให้กองกำลังทหารต้องสลายกลุ่มผู้ประท้วงและชาวจีนจำนวนหนึ่งถูกยิงตาย³⁷

นอกจากนี้ การใช้มาตรการที่รุนแรงของกองทัพได้ส่งผลให้เกิดการพลัดถิ่นของชาวจีนเป็นจำนวนมาก เช่น ในอาเจะห์ ชาวจีนต่างด้าวจำนวน 10,000 คนถูกไล่ออกจากที่อยู่อาศัย ในเกาะกาลิมันตันตะวันตก ชาวจีนต่างด้าวจำนวน 5,000 คนก็ต้องย้ายจากชายแดนของซาราวัคไปยังปนตีอานัก โดยมีจุดมุ่งหมายในการขับไล่ออกไป สองสามเดือนต่อมา กองทัพปลุกปั่นกลุ่มพื้นเมืองด้ายค์ให้โจมตีชาวจีน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อขจัดกลุ่มสนับสนุนคอมมิวนิสต์และอดีตกองโจรที่เกี่ยวข้องกับการเผชิญหน้ากับมาเลเซีย ชาวจีนประมาณ 50,000 คนหลบหนีจากตัวเมืองของกาลิมันตันตะวันตกและหาที่ลี้ภัยในพื้นที่ตามชายฝั่ง³⁸

ระดับของความรุนแรงได้เผยให้เห็นถึงความอ่อนด้อยประสิทธิภาพของการบังคับใช้กฎระเบียบที่พยายามรวมชาวจีนเข้ากับสังคมอินโดนีเซีย ความแตกต่างทางด้านเศรษฐกิจและสังคมระหว่างชาวจีนกับชาวพื้นเมืองที่ก่อตัวขึ้นภายใต้การปกครองของรัฐบาลอาณานิคมเนเธอร์แลนด์ยังคงอยู่ในรูปแบบที่แตกต่างกัน ชาวจีนยังคงถูกเพ่งเล็งว่าไม่มีความเป็นธรรมในการทำธุรกิจ ยิ่งกว่านั้นความร่วมมือของบาเปอร์กีกับคอมมิวนิสต์ก่อให้เกิดข้อความไม่พอใจต่อบาเปอร์กีในหมู่คนที่ต่อต้านคอมมิวนิสต์ แม้ว่าชาวจีนต่างด้าวจะถูกเพ่งเล็งเป็นพิเศษ แต่ชาวจีนทั้งหมดก็ได้รับผลกระทบด้วย เพราะพวกเขาถูกมองเป็นกลุ่มเดียวกัน ความคลุมเครือเกี่ยวกับ

³⁶ กวาด ทรงประเสริฐ, *จีนโพ้นทะเลสมัยใหม่*, หน้า 301.

³⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 304-305.

³⁸ Jacques Bertrand, *Nationalism and Ethnic Conflict in Indonesia*, p. 64.

สถานะความเป็นพลเมืองของชาวจีนในช่วง ค.ศ. 1950 ก่อให้เกิดความสงสัยและความแตกต่างที่ยังคลุมเครือระหว่าง พวกต่างดาว กับ พลเมือง

เจมี แมกกี (Jamie Mackie) อธิบายว่าความไร้เสถียรภาพอย่างรุนแรงของสถานการณ์ทางการเมืองในอินโดนีเซียเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดของการใช้ความรุนแรงกับชาวจีน เจมี แมกกี เห็นว่าชาวจีนถูกมองว่าแยกออกอย่างเป็นระบบจากกลุ่มอื่นๆ ในสมัยอาณานิคม และการเติบโตของลัทธิชาตินิยมได้กระตุ้นความเป็นปรีกษณ์ต่อต่างชาติเพิ่มขึ้น³⁹

แนวความคิดการผสมกลมกลืนเป็นที่แพร่หลาย และรัฐบาลขณะนั้นดูเหมือนมีความมุ่งมั่นที่เพิ่มกระบวนการในกฎเกณฑ์ให้เร็วขึ้น เห็นได้ชัดว่าปัจจัยทางวัฒนธรรมถูกมองว่าเป็นอุปสรรคสำคัญ กล่าวไว้ในกฎเกณฑ์ “แนวทางในการผสมกลมกลืนในกรอบของความเข้าใจของความเป็นหนึ่งเดียวของชาติควรถูกปรับให้เหมาะสมกับการก่อตั้งของความเป็นหนึ่งเดียวกันในระบบที่มีคุณค่า”⁴⁰ ดังนั้น รูปแบบทั้งหมดของความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมที่มีพื้นฐานมาจากประเทศดั้งเดิมควรเอาออกไป เพื่อให้จะให้โอกาสในปัจจุบันทางวัฒนธรรมในอินโดนีเซียที่จะพัฒนาตามแบบบัญญัติ ศิล กฎเกณฑ์อีกอย่างหนึ่งที่ถูกรวมอยู่ในการแก้ปัญหาชนกลุ่มน้อยชาวจีนใน ค.ศ. 1966 เกี่ยวข้องกับการใช้ภาษาจีนและงานเขียนในสื่อสิ่งพิมพ์ ซึ่งมีหลักว่ามีเพียงหนังสือพิมพ์ภาษาจีนฉบับเดียว ที่ชื่อว่า ฮาเรียน อินโดนีเซีย (Harian Indonesia) ที่ให้การสนับสนุนและควบคุมโดยรัฐบาลอินโดนีเซีย

องค์กรบาเปอร์ก็ภายใต้ผู้นำที่ชื่อ ชิว เกียกฉานได้รับการสนับสนุนอย่างมากจากชาวจีน แต่เมื่อเข้าไปเกี่ยวข้องกับพรรคคอมมิวนิสต์อินโดนีเซีย กลายเป็นเหตุให้ผู้นำหลายคนต้องลาออก แนวความคิดนี้เป็นแนวคิดแบบบูรณาการ ซึ่งพวกเขาต้องการให้เกิดการยอมรับชาวจีนในฐานะที่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์หนึ่งเช่นเดียวกับที่ชาวพื้นเมืองอินโดนีเซียเป็น และต้องได้รับการยอมรับว่าเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญของอินโดนีเซียโดยปราศจากการทำให้เอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมและสังคมหายไป ชิว เกียกฉาน เห็นว่าสถานการณ์เช่นนี้จะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่ออินโดนีเซียกลายเป็นรัฐสังคมนิยม⁴¹

รัฐบาลอินโดนีเซียไม่ได้พยายามสนับสนุนให้ชาวจีนเข้าไปรวมกลุ่มกันทางการเมือง การลงทะเบียนสำหรับการเลือกตั้งมีส่วนเกี่ยวข้องเป็นอย่างมากกับการเหยียดเชื้อชาติต่อพวกเขา ชาวจีน พรรคการเมืองหลายพรรคได้นำผู้แทนชาวจีนรวมไว้ในรายชื่อของผู้ลงสมัครด้วย ตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญได้รับรองความเป็นประชากรของผู้สืบเชื้อสายชาวจีนโดยอย่างน้อยให้

³⁹Jacques Bertrand, *Nationalism and Ethnic Conflict in Indonesia*, pp. 62-65.

⁴⁰Mely G. Tan, *Ethnis tionghoa di Indonesia* [ชาติพันธุ์จีนในอินโดนีเซีย], pp. 49-50.

⁴¹Mely G. Tan, “The Social and Cultural Dimensions of the Role of Ethnic Chinese in Indonesia

มีตัวแทนชาวจีนอยู่จำนวนเก้าคนในรัฐสภา และสิบแปดคนในสภาร่างรัฐธรรมนูญ เนื่องจากใน ค.ศ. 1955 ผู้แทนชาวจีนจำนวนน้อยมากที่ชนะในการเลือกตั้งให้เข้าทำงานในรัฐสภา รัฐบาลสาธารณรัฐอินโดนีเซียจึงแต่งตั้งให้มีสมาชิกชาวจีนเข้ารับตำแหน่งเพื่อให้เต็มตามจำนวนโควตา ชาวจีนเชื้อสายอินโดนีเซียจำนวนมากชอบที่จะทำงานผ่านทางองค์กรของอินโดนีเซียเท่านั้น เพื่อที่จะหลีกเลี่ยงอันตรายจากการปกครองกันเองในชุมชน แต่ชาวจีนผู้มีสิทธิเลือกตั้งส่วนใหญ่ให้การสนับสนุนบาเปอร์กี ซึ่งในหลายๆ ด้าน แล้วบาเปอร์กีทำหน้าที่ในฐานะที่เป็นพรรคการเมืองของชุมชนชาวจีนเกี่ยวกับเรื่องการจัดกรหายียดเชื้อชาติที่เกิดขึ้นท่ามกลางประชากรชาวอินโดนีเซีย บาเปอร์กีได้ให้การสนับสนุนประธานาธิบดีซูการ์โนและเข้าร่วมฝ่ายพรรคคอมมิวนิสต์อินโดนีเซียในการอภิปรายทางการเมือง⁴²

การมีส่วนร่วมทางการเมืองของชาวจีนในอินโดนีเซียโดยผ่านพรรคการเมือง โดยมีจุดประสงค์เพื่อจัดการกับปัญหาการกีดกันชาวจีนและรักษาผลประโยชน์ของชาวจีน พรรคการเมืองที่สำคัญของชาวจีน คือ บาเปอร์กี ซึ่งถูกจัดตั้งขึ้นมาใน ค.ศ. 1954 เป้าหมายของพรรคนี้เพื่อช่วยเหลือการทำงานของรัฐบาลในประเทศที่เกี่ยวกับกฎหมายความเสมอภาคและแนวคิดเรื่องสัญชาติ พรรคนี้เคลื่อนไหวทางการเมืองและสังคมเพื่อเป็นปากเสียงให้กับชาวจีนอินโดนีเซีย แต่ท้ายที่สุดพรรคบาเปอร์กีไม่ประสบความสำเร็จ เพราะได้รับผลกระทบจากการเมืองของอินโดนีเซียในช่วงเกิดการปฏิวัติใน ค.ศ. 1965

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

⁴²G. William Skinner, "Oversea Chinese in Southeast Asia," *Annals of the American Academy of Political and Social Science* 321 (Jan., 1959): 136-147.

บทที่ 5

บทสรุป

นับตั้งแต่การปกครองของเจ้าอาณานิคมเนเธอร์แลนด์ การเข้ามายึดครองของญี่ปุ่น การก่อตั้งสาธารณรัฐอินโดนีเซีย จนถึงการสิ้นสุดลงของสมัยประธานาธิบดีซูการ์โนใน ค.ศ. 1966 สถานะทางการเมืองของชาวจีนในอินโดนีเซียขึ้นอยู่กับ การเปลี่ยนแปลงของสภาพทางการเมืองที่ ผกผันของอินโดนีเซียในแต่ละช่วง ทำให้ชาวจีนในอินโดนีเซียต้องประสบกับความไม่แน่นอนใน อนาคต ความไม่มั่นคงอันเป็นผลมาจากการเลือกปฏิบัติและการกีดกันทั้งที่เป็นนโยบายรัฐและ ที่มาจากอคติของชาวพื้นเมืองอินโดนีเซีย ความไม่ชัดเจนของสถานภาพความเป็นพลเมืองของ สาธารณรัฐอินโดนีเซีย จึงทำให้ชุมชนจีนในอินโดนีเซียพยายามที่จะกำหนดชะตากรรมของตนเอง ในภาวะที่ต้องเผชิญกับการเปลี่ยนผ่านเหล่านี้ จนถึงก่อนการได้รับเอกราชของสาธารณรัฐ อินโดนีเซีย ชาวจีนที่ออกมาเคลื่อนไหวเพื่อกำหนดทิศทางอนาคตของพวกเขาตนเองได้เป็นสาม กลุ่ม คือ กลุ่มนิคมจีน กลุ่มนิคมดัตช์ และกลุ่มสนับสนุนการเป็นเอกราชของอินโดนีเซีย

ชาวจีนในอินโดนีเซียพยายามเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองและอิงกับอำนาจของภาครัฐ ในขณะนั้นหากเห็นว่ามีเสถียรภาพและมั่นคง เช่น ภายใต้การยึดครองของรัฐบาลอาณานิคม อินเดียนตะวันออกของเนเธอร์แลนด์ ชาวจีนในอินโดนีเซียบางส่วนให้การสนับสนุนและเต็มใจที่จะ อยู่ในบังคับของรัฐบาลอาณานิคมเนเธอร์แลนด์ หากมีการรับประกันความปลอดภัยในชีวิตและ ทรัพย์สิน เมื่ออินโดนีเซียได้รับเอกราชแล้ว ชาวจีนเหล่านั้นก็พร้อมที่จะให้การสนับสนุนสาธารณรัฐ อินโดนีเซียและกลายเป็นพลเมืองของสาธารณรัฐแห่งนี้ และชาวจีนอีกจำนวนหนึ่งมองว่ารัฐบาล สาธารณรัฐจีน/รัฐบาลสาธารณรัฐประชาชนจีนคือผู้พิทักษ์สำหรับชาวจีนในอินโดนีเซีย

ตั้งแต่ปีแรกๆ หลังการก่อตั้งสาธารณรัฐอินโดนีเซีย ซึ่งเป็นช่วงที่จำเป็นต้องเน้นการสร้าง ความเป็นหนึ่งเดียวกันของคนในรัฐชาติที่เกิดขึ้นใหม่ และด้วยความเกรงว่าชุมชนจีนในอินโดนีเซีย จะไม่จงรักภักดีต่ออินโดนีเซียและยังคงยึดสายสัมพันธ์อย่างแนบแน่นกับประเทศจีนซึ่งเป็น ดินแดนของบรรพชน ฝ่ายรัฐบาลอินโดนีเซียพยายามที่จะดำเนินการเพื่อสร้างความชัดเจนและหา ข้อยุติให้กับสถานภาพความเป็นพลเมืองของชาวจีนในอินโดนีเซีย ซึ่งจะเห็นได้จากการออก กฎหมายความเป็นพลเมือง ค.ศ. 1946 ที่กำหนดว่า หากชาวจีนที่ต้องการถือสัญชาติอินโดนีเซีย จะต้องประกาศยกเลิกสัญชาติจีนอย่างเป็นทางการ ส่วนใครที่ไม่ต้องการเปลี่ยนสัญชาติจะยังคง สถานะเป็นชาวต่างด้าว อย่างไรก็ตาม ทุกๆ ที่ที่ต้องการแก้ปัญหาคนสองสัญชาติ รัฐบาล สาธารณรัฐอินโดนีเซียสมัยประธานาธิบดีซูการ์โนกลับไม่มีนโยบายที่หนักแน่นชัดเจน ดังเห็นได้ จากการออกมาตรการกีดกันชาวจีนใน ค.ศ. 1959 และการที่ไม่สามารถผลักดันให้รัฐสภาให้

สัตยาบันต่อสนธิสัญญาสองสัญชาติที่รัฐบาลสาธารณรัฐอินโดนีเซียได้ลงนามกับรัฐบาลสาธารณรัฐประชาชนจีนจนหลายปีผ่านไป การแสดงความคิดเห็นของนักเคลื่อนไหวและองค์กรของชาวจีนมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเรื่องความเป็นพลเมืองของชาวจีนในอินโดนีเซียไม่มากนัก เพราะว่าเรื่องนี้ถือว่าเป็นประเด็นในการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างรัฐบาลสาธารณรัฐอินโดนีเซียกับรัฐบาลสาธารณรัฐประชาชนจีน

ในช่วงปลายทศวรรษที่ 1950 ประชาคมชาวจีนในอินโดนีเซียเองเริ่มมีการถกเถียงกันในเรื่องการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างชาวจีนกับสังคมอินโดนีเซีย โดยรัฐบาลสาธารณรัฐอินโดนีเซียพยายามส่งเสริมแนวคิด “ผสมกลมกลืน” เข้ากับสังคมพื้นเมืองอินโดนีเซีย แต่องค์กรบาเปอร์ก็เรียกร้องให้มีการ “บูรณาการ” ชาวจีนเข้ากับสังคมอินโดนีเซีย เพื่อให้สังคมอินโดนีเซียยอมรับสิทธิของชาวจีนในฐานะเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ที่มีอยู่ในประเทศและยอมรับความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นในสังคมด้วย

ปัญหาที่สำคัญอีกประการที่เป็นอุปสรรคต่อการแก้ปัญหาการเลือกปฏิบัติต่อชาวจีน คือ การที่ชาวจีนอินโดนีเซียมีภาพพจน์ มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับสาธารณรัฐประชาชนจีน ลัทธิคอมมิวนิสต์ พรรคคอมมิวนิสต์อินโดนีเซีย และประธานาธิบดีซูการ์โน ส่งผลให้มีการต่อต้านชาวจีนในอินโดนีเซีย รวมถึงองค์กรการเมืองของชาวจีนอย่างบาเปอร์ก็อย่างเปิดเผย โดยทั้งกองทัพอินโดนีเซีย นักการเมือง และสังคมพื้นเมือง การล่มสลายของระบอบซูการ์โนและจุดจบของพรรคคอมมิวนิสต์อินโดนีเซียจึงหมายถึงอวสานขององค์กรบาเปอร์อีกด้วย หลังจากนั้นก็ไม่มียุทธศาสตร์ที่มีฐานทางชาติพันธุ์ (ethnic-based mass organization) ในการเมืองระดับประเทศของอินโดนีเซียอีกเลย

หลังการสิ้นสุดของสมัยซูการ์โน ชาวจีนในอินโดนีเซียยังคงถูกเลือกปฏิบัติต่อไปและอาจจะอย่างเข้มข้นยิ่งขึ้น ภายใต้ระบอบการปกครองระเบียบใหม่ (The New Order) รัฐบาลของประธานาธิบดีซูฮาร์โตใช้นโยบายในการจัดตั้งที่แสดงถึงความแตกต่างของพวกชาวอินโดนีเซียเชื้อสายจีนจากพลเมืองอินโดนีเซีย รัฐบาลได้ทำการปิดโรงเรียนต่างชาติ และกระตุ้นให้ชาวจีนทั้งหมดทั้งที่เป็นพลเมืองและไม่ใช่พลเมืองอินโดนีเซียให้เข้าเรียนในโรงเรียนอินโดนีเซีย และรัฐบาลก็ยังสนับสนุนการใช้ชื่ออินโดนีเซีย ทั้งยังออกกฎหมายที่ลดทอนเสรีภาพในการแสดงออกซึ่งอัตลักษณ์จีน เช่น ห้ามการประกอบพิธีกรรมทางศาสนาหรือวิถีปฏิบัติแบบจีนในที่สาธารณะงานเขียนที่เป็นภาษาจีนก็ถูกจำกัดและมีเพียงหนังสือพิมพ์ฉบับเดียวเท่านั้นที่ได้รับอนุญาตให้ตีพิมพ์

จากการวิจัยครั้งนี้ จะเห็นได้ว่าในช่วง ค.ศ. 1942-1950 สถานภาพของชุมชนชาวจีนในอินโดนีเซียมีความอ่อนไหวต่อสภาพแวดล้อมทางการเมืองของอินโดนีเซียอย่างมาก และความผันแปรของระบอบทางการเมืองอินโดนีเซียนับตั้งแต่การยึดครองของญี่ปุ่น การสิ้นสุดของระบอบ

อาณานิคมเนเธอร์แลนด์ จนถึงการก่อตั้งสาธารณรัฐอินโดนีเซีย ที่มาพร้อมกับกระบวนการสร้างชาติและเสถียรภาพทางการเมืองในระยะแรกภายใต้การนำของประธานาธิบดีซูการ์โน มีผลต่อความมั่นคงของชุมชนชาวจีนในอินโดนีเซีย และความไม่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันทางการเมืองในหมู่สมาชิกของชุมชนชาวจีน

องค์กรและนักเคลื่อนไหวทางการเมืองชาวจีนในอินโดนีเซียเข้าไปมีบทบาทในการเมืองของอินโดนีเซียเพิ่มขึ้น ในช่วง ค.ศ. 1950-1966 โดยการจัดตั้งพรรคการเมืองที่สำคัญอย่างบาเปอร์กี และลงแข่งขันในระบบการเลือกตั้งของอินโดนีเซีย ใน ค.ศ. 1955 และ ค.ศ. 1957-1958 เนื่องจากสังคมอินโดนีเซียในขณะนั้นเปิดโอกาสให้กับชาวจีนเข้าสู่กระบวนการทางการเมือง แต่เป็นไปในลักษณะที่ไม่ก่อให้เกิดความร่วมมือกันระหว่างชุมชนจีนหลักทั้งสอง คือ กลุ่มเปอรานากัน (Peranakan) และโตต็อก (Totok) เนื่องจากบทบาททางการเมืองโดยเฉพาะการแสดงออกผ่านพรรคบาเปอร์กีไม่ค่อยเห็นบทบาทของชาวจีนโตต็อก ซึ่งเป็นด้วยว่าโตต็อกเลือกที่จะเป็นต่างชาติ อีกทั้งยังมีจำนวนประชากรน้อยกว่ากลุ่มเปอรานากัน โตต็อกจึงหายไปจากการมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยเฉพาะในระดับชาติ

ศูนย์วิทยพัทยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายการอ้างอิง

หนังสือภาษาไทย

ทวีศักดิ์ เผือกสม. อินโดนีเซีย ราชอาณาจักรสู่ “ชาติ” ในจินตนาการ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์เมืองโบราณ, 2547.

ภูวดล ทรงประเสริฐ. จีนโพ้นทะเลสมัยใหม่. กรุงเทพมหานคร: Higher Press, 2547.

ภูวดล ทรงประเสริฐ. ชาวจีนในอินโดนีเซีย. ใน ปทุมพร วัชรเสถียรและไชยวัฒน์ คำชู (บรรณาธิการ), จีนในโลกที่กำลังเปลี่ยนแปลง, หน้า 390. กรุงเทพมหานคร: สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541.

ภูวดล ทรงประเสริฐ. อินโดนีเซีย อดีตและปัจจุบัน. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547.

หนังสือภาษาอังกฤษ

Bertrand, Jacques. Nationalism and Ethnic Conflict in Indonesia. Cambridge: Cambridge University Press, 2004.

Dawis, Aimee. The Chinese of Indonesia and Their Search for Identity: The Relationship between Collective Memory and the Media. Amherst: Cambria Press, 2009.

Langenberg, Michael van. “Gestapu and State Power in Indonesia,” In The Indonesian Killing of 1965-1966: Studies from Java and Bali, edited by Robert Cribb, 45. Clayton: Monash University Centre of Southeast Asian Studies, 1990.

Feith, Herbert. Indonesian Political Thinking, 1945-1965. Ithaca: Cornell University Press, 1970.

- Mackie, J.A.C. (ed.). The Chinese in Indonesia. Melbourne: Thomas Nelson (Australia) in association with the Australian Institute of International Affairs, 1976.
- Mozingo, David. Chinese Policy toward Indonesia, 1949-1967. Singapore: Equinox Publishing, 2007.
- Pramoedya Ananta Toer. The Chinese in Indonesia. Translated by Max Lane. Singapore: Select Publishing, 2007.
- Purdey, Jumma. Anti-Chinese Violence in Indonesia, 1996-1999. Honolulu: University of Hawai'i Press, 2006.
- Ricklefs, Merle Calvin. A History of Modern Indonesia since c. 1200. Stanford: Stanford University Press, 2001.
- Ricklefs, Merle Calvin. A History of Modern Indonesia since c. 1300 to the Present. London: Macmillan Press, 1981.
- Somers, Mary F. Peranakan Chinese Politics in Indonesia. Ithaca: Modern Indonesia Project, Southeast Asia Program, Department of Asian Studies, Cornell University Press, 1964.
- Suryadinata, Leo. Pribumi Indonesians, the Chinese Minority and China. Singapore: Heinemann Asia, 1986.
- Suryadinata, Leo. Peranakan's Search for National Identity: Biographical Studies of Seven Indonesian Chinese. Singapore: Times Academic Press, 1993.
- Suryadinata, Leo. Political Thinking of the Indonesian Chinese, 1900-1977: A Sourcebook. Singapore: National University of Singapore Press, 1979.

Suryadinata, Leo. Peranakan Chinese Politics in Java, 1917-1942. Singapore: National University of Singapore Press, 1981.

Willmott, Donald E. The National Status of the Chinese in Indonesia, 1900-1958. Ithaca: Modern Indonesia Project, Southeast Asia Program, Department of Far Eastern Studies, Cornell University Press, 1961.

Vickers, Adrian. The History of Modern Indonesia. Cambridge: Cambridge University Press, 2005.

หนังสือภาษาอินโดนีเซีย

Ongkokham. Dari Seminar tentang Peran Orang Cina di Indonesia [จากสัมมนาเกี่ยวกับบทบาทของชาวจีนในอินโดนีเซีย] In Dari Soal Priyayi Sampai Nyi Blorong : Resfleksi Historis Nusantara [จากปัญหาปริยายถึงไยโบลรง: สะท้อนประวัติศาสตร์ของหมู่เกาะอินโดนีเซีย]. Jakarta: Kompas, 2003.

Paulus, B.P. Kewarganegaraan RI ditinjau dari UUD 1945, khususnya Kewarganegaraan Peranakan Tionghoa [ความเป็นพลเมืองของสาธารณรัฐอินโดนีเซียถูกตรวจสอบจากรัฐธรรมนูญปี 1945 โดยเฉพาะอย่างยิ่งความเป็นพลเมืองของชาวจีนเปอรานากัน]. Jakarta: P.T. Pradnya Paramita, 1983.

Penyusun, Tim. Masyarakat Cina di Indonesia: Informasi pada Arsip Tahun 1945-1966 [ประชาชนชาวจีนที่อินโดนีเซีย: ข้อมูลจากหอจดหมายเหตุช่วง ค.ศ. 1945-1966]. Jakarta: Arsip Nasional Republik Indonesia, 1996/1997.

Rommelink, Willem G.J. Perang Cina dan Runtuhnya Negara Jawa, 1725-1743 [สงครามชาวจีนและการทำลายรัฐชวา, ค.ศ. 1725-1743]. Yogyakarta: Penerbit Jendela, 2002.

- Setiono, Benny G. Tionghoa dalam Pusaran Politik [ชาวจีนในวงจรรยาการเมือง]. Jakarta: Elkasa, 2003.
- Setyautama, Sam. Tokoh-Tokoh Etnis Tionghoa di Indonesia [บรรดาผู้นำชาวจีนในอินโดนีเซีย]. Jakarta: Kepustakaan Populer Gramedia, 2008.
- Tan, Mely G. Etnis Tionghoa di Indonesia [ชาติพันธุ์จีนในอินโดนีเซีย]. Jakarta: Yayasan Obor Indonesia, 2008.
- Yayasan Lima. Undang-Undang & Peraturan Mengenai Masalah Cina di Indonesia [กฎหมายและการจัดการกับปัญหาชาวจีนในอินโดนีเซีย]. Jakarta: Yayasan Lima.
- Wartawan Kita. "Tentang Soal Nama Indonesia untuk Anak-Anak Peranakan [เกี่ยวกับปัญหาชื่ออินโดนีเซียสำหรับลูกหลานของชาวจีนเปอรานากัน]." In Masalah Tionghoa di Indonesia [ปัญหาชาวจีนในอินโดนีเซีย]. Jakarta: Lembaga Pengkajian Masalah Pembauran
- Zein, Abdul Baqir. Etnis Cina dalam Potret Pembauran di Indonesia [ชาวจีนในรูปแบบของการผสมกลมกลืนในอินโดนีเซีย]. Jakarta: Prestasi Insan Indonesia, 2000.

บทความ

- Blussé, Leonard. The Role of Indonesian Chinese in Shaping Modern Indonesian Life: A Conference in Retrospect. Indonesia 51 (1991): 1-11.
- Coppel, Charles. The National Status of the Chinese in Indonesia. Far Eastern (March 1970): 119.
- Kahin, George McT. The Chinese in Indonesia. Far Eastern Survey 15, 21 (October 1946): 326-329.

Suryadinata, Leo. Indonesian Chinese Education: Past and Present. Indonesia 14 (October 1972): 53.

Skinner, G. William. Overseas Chinese in Southeast Asia. Annals of the American Academy of Political and Social Science 321 (January 1959): 136-147.

Tjwan, Go Gien. In Memoriam: Siau Giok Tjhan (1914 - 1981). Indonesia 33 (April 1982): 123-126.

Unger, Leonard. The Chinese in Southeast Asia. Geographical Review 34, 2 (April 1944): 210-212.

วิทยานิพนธ์

Chaloemtiarana, Thak. Gestapu: Catalyst for Revolution: an Analytical Study of the Fall of Sukarno. Master's Thesis. Chevalier Program of Diplomacy and World Affairs, 1968.

Nopriyasman. Oei Tjoe Tat: Dilema Peranakan di Pentas Politik Indonesia, 1946-1966 (Oei Tjoe Tat: ภาวะวิกฤติของชาวจีนเปอรานากันในเวทีทางการเมืองของอินโดนีเซีย, 1946-1966). Program Studi Ilmu Sejarah Universitas Indonesia, 1995.

Somers, Mary F. Peranakan Chinese Politics in Indonesia. Doctoral dissertation, Political Science, Cornell University, 1965.

สื่ออิเล็กทรอนิกส์

Baperki: Badan Pernusjawatan Kewarganegaraan Indonesia (Indonesian Citizens Consultative Agency) [Online]. Available from:
<http://www.pemilu.asia/images/CeritaPartai/Baperki.pdf> [2010, June 4]

ภาคผนวก

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ก

รายชื่อกลุ่มและองค์กรชาวจีนในอินโดนีเซีย

CHH (Chung Hwa Hui)

พรรคจงหวาสู่ยเป็นพรรคการเมืองของชาวจีนในอินโดนีเซียที่ถูกก่อตั้งขึ้นใน ค.ศ. 1928 โดยการนำของกลุ่มปัญญาชนชาวจีนที่ได้รับการศึกษาตามแบบเจ้าอาณานิคมเนเธอร์แลนด์และกลุ่มนักธุรกิจ

CHTH (Chung Hua Tsung Hui)

องค์กรกลางของชาวจีนในเกาะชวาก่อตั้งขึ้นมาแทน HCTH โดยมีจุดประสงค์เพื่อต่อต้านการกลับมาของอาณานิคมเนเธอร์แลนด์

H.C.S (Dutch-Chinese Schools)

โรงเรียนดัตช์-จีน เริ่มดำเนินการใน ค.ศ. 1908 เป็นโรงเรียนระดับประถมศึกษาที่สอนด้วยภาษาดัตช์สำหรับชาวจีน

HCTH (Hua Ch'iao Tsung Hui)

สหพันธ์แห่งสมาคมชาวจีนโพ้นทะเล ก่อตั้งขึ้นมาเมื่อ ค.ศ. 1942

Keng Po

เป็นหนังสือพิมพ์ภาษาอินโดนีเซีย ถูกก่อตั้งขึ้นโดยชาวจีนเปอรานากันในเมืองปัตตาเวียเมื่อ ค.ศ. 1923 ต่อมาใน ค.ศ. 1958 เปลี่ยนชื่อเป็น Pos Indonesia ซึ่งเป็นหนังสือพิมพ์ขนาดใหญ่ที่สุดของชาวจีนเปอรานากันเทียบเท่ากับหนังสือพิมพ์ซินโป

Pao An Tui (Security Defense Force)

องค์กรปาว อัน ตูย ถูกก่อตั้งขึ้นมาโดยการสนับสนุนของรัฐบาลอาณานิคมเนเธอร์แลนด์ในช่วงที่เกิดความขัดแย้งระหว่างชาวจีนกับชาวพื้นเมืองอินโดนีเซีย เพื่อช่วยเหลือและปกป้องชีวิตและทรัพย์สินของชาวจีน องค์กรนี้ไม่เป็นที่นิยมของฝ่ายนักชาตินิยมอินโดนีเซีย

Partai Persatuan Tionghoa (Chinese Unity Party)

พรรคสหภาพชาวจีน ถูกก่อตั้งขึ้นใน ค.ศ. 1948 แล้วถูกเปลี่ยนชื่อเป็นพรรคประชาธิปไตยจีนอินโดนีเซีย (Partai Demokrat Tionghoa Indonesia, PDTI) ใน ค.ศ. 1950

PTI (Partai Tionghoa Indonesia/Chinese Party of Indonesia)

พรรคการเมืองของชาวจีนเปอรานากัน ก่อตั้งขึ้นในเมืองสุราบายา เมื่อ ค.ศ. 1932 พรรคนี้ให้การสนับสนุนการเป็นเอกราชของอินโดนีเซีย และสนับสนุนนักชาตินิยมอินโดนีเซีย แต่ถูกยุบลงในช่วงการยึดครองของญี่ปุ่น

Peranakan

จีนฮกเกี้ยนรุ่นแรกที่อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในหมู่เกาะอินเดีตะวันตกของเนเธอร์แลนด์ และมีการแต่งงานกับหญิงชาวพื้นเมือง โดยทายาทที่เกิดจากกลุ่มนี้ในรุ่นแรกๆ จะมีการอบรมปมนิสัยทางด้านวัฒนธรรมอย่าง เกร่งครัดให้เป็นคนจีนมากที่สุด แต่พอมาถึงรุ่นที่สาม ความเป็นจีนก็เริ่มจืดจางลงและกลายเป็นชาวอินโดนีเซียโดยสมบูรณ์

Sin Po

ชื่อหนังสือพิมพ์รายวันของชาวจีนเปอรานากันที่ถูกก่อตั้งขึ้นเมื่อ ค.ศ. 1910 ในเมืองปัตตาเวีย หนังสือพิมพ์ฉบับนี้ให้การสนับสนุนชาตินิยมจีน ใน ค.ศ. 1959 เปลี่ยนชื่อเป็น Warta Bhakti และถูกยุบใน ค.ศ. 1965

Sin Ming Hui

เป็นองค์กรทางสังคมที่เปอรานากันมีอิทธิพลสูง ก่อตั้งขึ้นใน ค.ศ. 1946 โดยมีสำนักงานใหญ่อยู่ที่เมืองจาการ์ตา ในช่วงปลายทศวรรษ 1950 องค์กรนี้เปลี่ยนชื่อเป็น Tjandra Naja

Tionghoa

คำที่ใช้เรียกกลุ่มชาติพันธุ์จีน และชาวจีนนิยมใช้เรียกกลุ่มของตนเอง เพื่อแสดงถึงความสามัคคี และความเป็นกลุ่มเดียวกันของชาวจีนด้วยกันเอง ในสมัยระเบียบใหม่ถูกกำหนดให้ใช้ คำว่า Cina แทน Tionghoa

THHK (Tiong Hoa Hwe Koan)

โรงเรียนของชาวจีนในชวา ถูกก่อตั้งขึ้นโดยผู้นำชาวจีนในเมืองปัตตาเวียเมื่อ ค.ศ. 1900 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อปฏิรูปการศึกษา ศาสนา และสังคมของชาวจีน ต่อมากลายเป็นองค์กรทางการศึกษาที่ขยายสาขาไปทั่วอินโดนีเซีย จนกระทั่งถูกยุบใน ค.ศ. 1965

Tiong Hoa Keng Kie Hwee

สมาคมลูกจ้างเชื้อสายจีนถูกก่อตั้งขึ้นใน ค.ศ. 1909 สมาคมนี้เป็นองค์กรแรงงานที่มีอิทธิพลของชาวจีนเปอรานากัน และถูกยุบหลังจากอินโดนีเซียได้รับเอกราช

Totok

ชาวจีนที่เกิดในจีนและอพยพเข้ามายังหมู่เกาะอินเดีตตะวันตกของเนเธอร์แลนด์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งนับแต่คริสต์ศตวรรษที่ 19 ยังคงใช้ภาษาจีนในการสื่อสารและดำรงไว้ซึ่งวัฒนธรรมจีน เนื่องจากมักตั้งถิ่นฐานที่อยู่บนเกาะรอบนอกของอินโดนีเซีย ทำให้ไม่ได้มีส่วนร่วมกับรูปแบบทางวัฒนธรรมและการดำรงชีวิตของชาวจีนเปอรานากัน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ข.

รายชื่อนักเคลื่อนไหวชาวจีน

- H.H. Kan** ชาวจีนเปอรานากัน เกิดเมื่อ ค.ศ. 1881 ในเมืองปัตตาเวีย เขาได้รับการศึกษาระดับมัธยมแบบดัตช์ เขาเข้าเป็นสมาชิกสภาประชาชน (Volksraad) ในฐานะตัวแทนชาวจีน ใน ค.ศ. 1932 เขาเป็นประธานพรรคจงหวาสู่ย ใน ค.ศ. 1942 เขาต่อต้านญี่ปุ่น จึงถูกจับกุมตัวและถูกปล่อยตัวหลังจากญี่ปุ่นออกจากอินโดนีเซีย และเสียชีวิตใน ค.ศ. 1951
- Injo Beng Hoat** ชาวจีนเปอรานากัน เกิดเมื่อ ค.ศ. 1904 บรรณาธิการของหนังสือพิมพ์จีนในอินโดนีเซียที่ชื่อ หนังสือพิมพ์เก็ง โป ใน ค.ศ. 1948-1950 เป็นสมาชิกของพรรค PPT และ PDTI เขาเสียชีวิตเมื่อ 1 พฤศจิกายน ค.ศ. 1962
- Kwee Kek Beng** ชาวจีนเปอรานากัน เกิดใน ค.ศ. 1900 ในเมืองปัตตาเวีย ได้รับการศึกษาจากโรงเรียนดัตช์-จีน (H.C.S) เขาเคยเป็นบรรณาธิการใหญ่ของหนังสือพิมพ์ซิน โป และเป็นนักเคลื่อนไหวคนสำคัญขององค์กรปาว อัน ตู๋ย
- Liem Koen Hian** ชาวจีนเปอรานากัน เกิดใน ค.ศ. 1896 เขาเป็นบรรณาธิการของหนังสือพิมพ์ต่างๆ ที่นิยมจีน ผู้ก่อตั้งพรรคสหภาพพลังอินโดนีเซีย (PTI) และประกาศตนเองเป็นนักชาตินิยมอินโดนีเซีย ใน ค.ศ. 1950 เขาก็ได้ก่อตั้งพรรคสหภาพพลังอินโดนีเซีย (New-PTI) ซึ่งเป็นพรรคการเมืองที่มีหลายเชื้อชาติ (multiracial political party)
- Oei Tjong Hauw** ชาวจีนเปอรานากัน เขาเป็นสมาชิกคนสำคัญของพรรคจงหวาสู่ย ใน ค.ศ. 1934 เขาได้ก่อตั้งหนังสือพิมพ์ Mata Hari ซึ่งเป็นหนังสือพิมพ์รายวันในเมืองสมารัง เขาเสียชีวิตในเมืองจาการ์ตา เมื่อ ค.ศ. 1951
- Oey Kim Sen** เกิดเมื่อวันที่ 10 มกราคม ค.ศ. 1913 เขาจบการศึกษาจาก Faculty of Liberal Science, St. John's University ในเมืองเซียงไฮ้ เขาเป็นผู้ก่อตั้งองค์กรปาว อัน ตู๋ย และดำรงตำแหน่งเป็นรองประธาน

- Phoa Liong Gie** ชาวจีนเปอรานากัน เกิดใน ค.ศ. 1904 เขาเป็นนักกฎหมายและเป็นผู้นำของพรรคจุงหวาฮ่วย ใน ค.ศ. 1939 เขาได้รับแต่งตั้งให้เป็นสมาชิกของสภาประชาชน (Volksraad)
- Siauw Giok Tjhan** ชาวจีนเปอรานากัน เกิดเมื่อวันที่ 23 มีนาคม ค.ศ. 1914 ในเมืองสุราบายา เข้าร่วมเป็นสมาชิกของพรรคชาวจีนเชื้อสายอินโดนีเซีย (PTI) ในช่วง 1934-1942 ทำงานกับหนังสือพิมพ์ Mata Hari เขาประธานขององค์กรบาเปอร์กีที่ก่อตั้งขึ้นใน ค.ศ. 1954 และถูกยุบในช่วงเกิดเกสตาปอ 1965 เขาเสียชีวิตในปี 1981 ในอัมสเตอร์ดัม (Amsterdam)
- Tan Po Goan** ชาวจีนเปอรานากัน เกิดเมื่อ 24 ตุลาคม ค.ศ. 1911 ใน ค.ศ. 1939 ทำงานที่หนังสือพิมพ์ชิน โป และเคยเข้าร่วมเป็นสมาชิกของพรรค PDTI ใน ค.ศ. 1953 เป็นสมาชิกของพรรคสังคมนิยม และได้รับแต่งตั้งให้เป็นหนึ่งในคณะรัฐมนตรีของชุดัน ซาหรี
- Thio Thiam Tjong** ชาวจีนเปอรานากัน เกิดเมื่อวันที่ 4 เมษายน ค.ศ. 1896 เขามาจากครอบครัวร่ำรวยที่ประกอบธุรกิจนำเข้าและส่งออกในสมารัง ในปี 1930 เขากลายเป็นประธานของพรรคจุงหวาฮ่วยสาขาสมารัง ในปี 1948 เขาได้ก่อตั้งพรรคสหภาพชาวจีน (PPT) เขาเสียชีวิตเมื่อ 22 กันยายน ค.ศ. 1969 ที่ประเทศเนเธอร์แลนด์
- Yap Thiam Hien** ชาวจีนเปอรานากัน เกิดเมื่อวันที่ 25 พฤษภาคม ค.ศ. 1913 ในบันดาอาละห์ เขาเป็นนักเคลื่อนไหวขององค์กรคริสตศาสนิกชนจีน (Chinese Christian Association) ในชาวตะวันตก และใน ค.ศ. 1954 เขาเข้าร่วมในการก่อตั้งองค์กรบาเปอร์กีและเป็นรองประธานองค์กรบาเปอร์กี มีความใกล้ชิดกับชาวดัตช์และรับเอาวัฒนธรรมตะวันตก

ภาคผนวก ค

กฎหมายความเป็นพลเมืองสาธารณรัฐอินโดนีเซีย

กฎหมายความเป็นพลเมือง ค.ศ. 1958 ฉบับภาษาอินโดนีเซีย

Orang asing yang bertempat tinggal di Indonesia yang disebut dalam pasal 4 dan 5 UU No.62 Tahun 1958, ialah orang-orang yang statusnya belum menjadi penduduk, tetapi sudah bertempat tinggal selama 5 tahun atau selama 10 tahun tidak berturut-turut (untuk pewarganegaraan biasa eks pasal 5) dan sudah dapat mengajukan permohonan pewarganegaraan Indonesia.

Ketidakpastian ini makin bertambah ruwet disebabkan timbul peraturan-peraturan hukum yang tidak serentak berlaku terhadap suatu golongan. Orang-orang Cina, walaupun dimasukkan dalam satu kelompok, nama saat berlakunya peraturan hukum masih dibedakan antara golongan Cina yang bertempat tinggal di Pulau Jawa dan Madura dengan yang bertempat tinggal di luar daerah tersebut.

Ketimpangan-ketimpangan dalam peraturan perundang-undangan yang menjadi dasar hukum pilihan kewarganegaraan dalam masa opsi masih terus berlangsung pada waktu pembentukan UU No.62 Tahun 1958, oleh karena undang-undang ini juga meneruskan persyaratan menjadi WNI yang terdapat dalam peraturan-peraturan sebelumnya.

Sebagaimana disebutkan di atas, UU No.62 Tahun 1958 dibentuk sebagai pelaksanaan dari ketentuan pasal 5 jo 144 UUD Sementara (1950). Dengan demikian persyaratan yang dicantumkan dalam UU No.62 Tahun 1958 meneruskan persyaratan peraturan-peraturan yang lama, ialah UU 1946 No.3.

Cacat-cacat ini seyogyanya dapat dihindarkan, setidaknya tidaknya di kurangi dengan berlakunya UU No.62 Tahun 1958, apabila pelaksanaannya dilakukan dengan berpegang pada prinsip menciptakan warga Negara tunggal.

Sejak tanggal 17-8-1945 di samping penduduk asli yang menjadi pusat Warga Negara Indonesia, ada WNI yang berasal dari turunan orang bangsa lain:

- A) Orang-orang Belanda yang secara aktif memilih kewargabegaraan Indonesia yang dibuktikan dengan surat catatan Model A.
- B) Kaula Negara Belanda bukan Belanda yang secara pasif memperoleh kewarganegaraan RI tanpa memiliki surat sebagai bukti.

Dalam kelompok B ini dimaksud semua orang asing yang tidak termasuk dalam kelompok A tanpa membedakan Negara asal, asal orang asing yang bersangkutan sudah termasuk kaula Megara Belanda bukan Belanda, secara otomatis kekaulanegaraannya berubah menjadi WNI karena penentuan undang-undang.

Berdampingan dengan WNI peranakan terdapat golongan WNI orang bangsa lain yang memperoleh kewargamegaraan Indonesia sengan jalan naturalisasi berdasarkan UU 1946 No.3 dan memegang Kartu Bukti Warga Negara Indonesia.

Dengan menggunakan system pasif dalam masa opsi bagi kaula Megara Belanda bukan Belanda, menimbulkan permasalahan hukum yang mau tidak mau harus dapat dipecahkan demi penyelesaiannya. Keruwetan ini terasa lebih berat dalam menentukan status WNI peranakan Tionghoa yang merupakan mayoritas di antara kelompok WNI peranakan, sehingga dalam kenyataannya kelompok inilah yang paling banyak menimbulkan permasalahan.

Orang-orang yang memilih kewarganegaraan Indonesia hanyalah berlaku untuk orang-orang Belanda yang telah memenuhi syarat yang dilakukan aktif dan yang tidak memilih tetap mempunyai status warga Negara Belanda (system pasif)

Orang-orang yang menolak kewarganegaraan Indonesia adalah orang-orang yang berasal dari golongan orang asing kaula Negara Belanda bukan Belanda, apabila mereka tinggal diam (pasif) beralih menjadi WNI karena penentuan undang-undang.

ที่มา: B.P. Paulus, Kewarganegaraan RI ditinjau dari UUD 1945, khususnya Kewarganegaraan Peranakan Tionghoa (ความเป็นพลเมืองของสาธารณรัฐอินโดนีเซียถูกตรวจสอบจากรัฐธรรมนูญปี 1945 โดยเฉพาะอย่างยิ่งความเป็นพลเมืองของชาวจีนเปอรานากัน), pp. 354-365.

กฎหมายสิทธิความเป็นพลเมือง ค.ศ. 1958 ฉบับภาษาอังกฤษ

Section 4

An alien born and residing within the territory of the Republic of Indonesia, whose father - - or mother, in case there is no legal family relationship with the father - - was also born in the territory of the Republic of Indonesia and is a resident of the Republic of Indonesia, can apply to the Minister of Justice for acquiring Republic of Indonesia citizenship, if, upon the acquirement of the Republic of Indonesia citizenship, he has no other citizenship or if, at the time of application, he also submits a written statement abjuring any other citizenship he may possess under the legal provisions operative in his country of origin, or under the provision of an agreement in settlement of dual citizenship entered into between the Republic of Indonesia and the country concerned.

Section 5

1. Republic of Indonesia citizenship through naturalization shall have been acquired by the operation of the Minister of Justice's decree granting such naturalization.
2. To qualify for an application for naturalization.
 - a. The applicant must have attained twenty-one years of age;
 - b. The applicant must be born within the territory of the Republic of Indonesia or, at the time of application, must have been residing uninterruptedly in that area for at least the last five years, or, when interrupted, for 10 years in all;
 - c. The applicant must have the consent of his wife/wives, in case he is a married man;
 - d. The applicant must be sufficiently proficient in the Indonesian language, have a fair knowledge of Indonesian history, and never have been sentenced for a criminal offence to the prejudice of the Republic of Indonesia;
 - e. the applicant must be mentally and physically sound;

- f. the applicant must pay into the Exchequer an amount varying between Rp. 500 and Rp. 10,000,- - , the definite size of which shall be determined by the Revenue Office in his town of residence, on the basis of his actual monthly income, with the proviso that the afore – mentioned amount shall not be higher than his actual monthly income;
- g. the applicant must have a permanent source of income;
- h. the applicant must have no citizenship, or have lost his citizenship upon acquiring Republic of Indonesia citizenship, or attach a statement abjuring his other citizenship under the legal provisions of his country of origin or under provisions of an agreement in settlement of dual citizenship concluded between the Republic of Indonesia and the country concerned.

So long as a woman is married, she shall not be permitted to apply for naturalization.

ที่มา: Willmott, Donald E. The National Status of the Chinese in Indonesia, 1900-1958.
Ithaca: Modern Indonesia Project, Southeast Asia Program, Dept. of Far Eastern Studies,
Cornell University Press, 1961. p. 119-120.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ง

บาเปอริก การปฏิวัติ และชนกลุ่มน้อยชาวจีน (1963)

(ข้อความนี้ตัดต่อมาจากรายงานของ ซิว เกียกฉาน (Siau Giok Tjhan) จากต้นฉบับเรื่อง Madju Terus, Pantang Mundur เนื้อหาเกี่ยวกับการประชุมของพรรคบาเปอริกใน ค.ศ. 1963 ที่สมารัง รวมทั้งสุนทรพจน์ของประธานาธิบดีซูการ์โนที่มีต่อพรรคบาเปอริก)

การประชุมอย่างครบองค์ประชุมนี้ได้เริ่มจัดขึ้นเมื่อวันที่ 26 ธันวาคม ค.ศ. 1963 ที่เมืองสมารัง (Semarang) เป็นการประชุมที่มีผู้เข้าร่วมครบองค์ประชุมเป็นครั้งแรกหลังจากการประชุมระดับชาติครั้งที่ 8 ณ เมืองจาการ์ตาเมื่อเดือนมีนาคมปีที่แล้ว

เนื่องจากการประชุมที่จัดขึ้นหลังจากการประชุมระดับชาติจากครั้งก่อน สิ่งแรกที่ต้องประชุมจะต้องทำก็คือการพิจารณาแผนงานที่นำไปปฏิบัติโดย คณะกรรมการประจำการ

การประชุมระดับชาติครั้งที่ 8 ของบาเปอริก ซึ่งจัดขึ้นที่เมืองจาการ์ตา เมื่อประมาณกลางเดือนมีนาคม ค.ศ. 1963 ได้แสดงอีกขั้นหนึ่งของความพยายามที่สำคัญของบาเปอริก ในฐานะที่เป็นองค์กรภาคประชาชน และเป็นเครื่องมือของการปฏิวัติ ความสำคัญของการประชุมระดับชาติในครั้งที่ 8 มีสาเหตุหลายประการ ดังนี้

1. ความมุ่งมั่นของประธานาธิบดีซูการ์โน ผู้นำรัฐบาล ผู้บัญชาการทหารสูงสุด และผู้นำการปฏิวัติของอินโดนีเซีย ที่จะแถลงถึงเหตุผลเครื่องมือของบาเปอริก ในฐานะที่เป็นองค์กรภาคประชาชนและเป็นเครื่องมือของการปฏิวัติ
2. ตัวแทนกลุ่มต่างๆ ที่เข้าร่วมประชุมในครั้งที่ 8 นั้นประกอบด้วยชนกลุ่มน้อยต่างๆ ในอินโดนีเซียเป็นส่วนใหญ่ นอกจากกลุ่มที่ถูกเรียกว่า ชาวจีนเปอรานากัน (peranakan Chinese) แล้วยังมีกลุ่มต่างๆ ซึ่งชนกลุ่มน้อยอื่นๆ ทั่วอินโดนีเซียเรียกว่า “ชนพื้นเมือง” เช่นเดียวกับกลุ่มอื่นๆ เช่น ชาวยุโรป ชาวอาหรับ หรือ ชาวอินเดีย การเปิดกว้างให้ตัวแทนชนกลุ่มน้อยต่างๆ ที่หลากหลายเข้าร่วมประชุมนั้นเป็นการแสดงให้เห็นว่า บาเปอริกไม่ได้ถูกกีดกันทางเชื้อชาติ ข้ออ้างที่ทำให้บาเปอริกดูเหมือนจะถูกกีดกันทางเชื้อชาติก็คือการที่บาเปอริกนั้นมีผู้นำที่ไม่ใช่ชาวพื้นเมือง ถ้าเหตุผลนี้ถูกต้อง นั่นหมายความว่าข้ออ้างที่กีดกันบาเปอริกทางเชื้อชาติก็เป็นเหตุผลของการแบ่งแยกเชื้อชาติ ซึ่งเป็นสิ่งที่อันตรายมากและขัดต่อปรัชญาศีล การรวมตัวกันของตัวแทนกลุ่มต่างๆ ในการประชุมครั้งที่ 8 แสดงให้เห็นภาพอย่างชัดเจนว่าการพัฒนาของบาเปอริกยังคงตั้งมั่นอยู่ในอุดมการณ์เหมือนเมื่อ

แรกเริ่ม อย่างที่เราทราบกันดีว่าเรากำลังตั้งบาเปอริกี้ เนื่องจากปัญหาของสถานะความเป็นพลเมืองที่แบ่งแยกชนกลุ่มน้อยต่างๆ เราเห็นว่าปัญหาสถานะความเป็นพลเมืองนี้เป็นปัญหาระดับชาติและปัญหาเหล่านี้จำเป็นต้องได้รับการแก้ไขหาทางออกโดยองค์กรที่มีฐานะเป็นองค์กรระดับชาติเช่นกัน เนื่องด้วยเหตุนี้ซึ่งมีทางออกโดยการสร้างสรรค์บาเปอริกี้ขึ้นมา คือเหตุผลเดียวกันอย่างชัดเจนถึงการสิ้นสุดของระบบการเมืองที่ขึ้นอยู่กับชนกลุ่มน้อยเพียงกลุ่มเดียว เช่น กลุ่มของ P.D.T.I., PERWITT, PERWANITT เป็นต้น

3. เพื่อตกลงตัดสินใจที่จะปรับให้ผู้นำในระดับคณะกรรมการกลางจนถึงกลุ่มสาขาต่างๆ เป็นไปตามระบบ NASAKOM [ย่อมาจาก Nasionalisme Agama Komunisme เป็นอุดมการณ์ทางการเมืองเพื่อชาติ (ทหาร) ศาสนา (ชาวมุสลิม) และสังคมนิยม (กลุ่มคอมมิวนิสต์หรือสังคมนิยม) -- ผู้วิจัย] ซึ่งก็เป็นผลมาจากการดำรงตำแหน่งของบาเปอริกี้ซึ่งก่อตั้งขึ้นในการประชุมครั้งที่ 4 ที่เมืองสุราบายา ตำแหน่งที่ว่านี้ คือการที่ไม่สามารถแยกความพยายามที่จะแก้ปัญหาสถานะความเป็นพลเมืองที่แบ่งแยกเชื้อชาติออกจากความพยายามที่จะสนับสนุนสังคมนิยมแบบปัญญาศีล ซึ่งส่งเสริมการนำรากฐานแห่งปัญญาศีลไปใช้ในชีวิตประจำวัน ในการตัดสินใจของบาเปอริกี้ในการประชุมที่เมืองสุราบายาครั้งนั้น เราได้เน้นย้ำว่าความพยายามในการสนับสนุนสังคมนิยมแบบปัญญาศีลนั้นหมายความว่าความพยายามที่จะแก้ปัญหาสถานะความเป็นพลเมือง จัดการปฏิบัติที่ดก้นทางเชื้อชาติ และทำให้มั่นใจว่าทุกคนจะสามารถมีความสุขในชีวิตได้อย่างเต็มที่โดยปราศจากอคติของการแบ่งแยกเชื้อชาติอีกต่อไป การพัฒนาทางการเมืองจำเป็นที่จะต้องใช้กฎฎีกา (Presidential decree) ฉบับวันที่ 5 กรกฎาคม ค.ศ. 1959 แทนรัฐธรรมนูญปี 1945 เพื่อให้ให้อำนาจใช้ MANIPOL [Manifesto Politik คำประกาศเจตจำนงค์ทางการเมืองของซูการ์โน เมื่อวันที่ 17 สิงหาคม ค.ศ. 1959 เป็นหลักการและนโยบายของระบอบประชาธิปไตยแบบชี้นำ - ผู้วิจัย] ซึ่งรวมคำสั่งของประธานาธิบดีเมื่อวันที่ 17 สิงหาคม ค.ศ. 1959 ทั้งหมด ซึ่งเปรียบเป็นเหมือนนโยบายฉบับร่างของรัฐบาล ดังนั้นภาพของสังคมนิยมที่เป็นปัญญาศีลเป็นภาพของสังคมนิยมที่บริสุทธิ์สะอาด ที่มีเจตนาให้สังคมนิยมของอินโดนีเซียได้เป็นอิสระจากการแสวงหาประโยชน์จากคนในชาติด้วยกัน และการว่างงานจะหายไป ซึ่งเป็นผลจากการนำสาส์นแห่งความทุกข์ยากของประชาชน (Message of the People's Sufferings) มาปฏิบัติ การพัฒนาเหล่านี้ทำให้บาเปอริกี้ได้

เน้นย้ำในการประชุมครั้งที่ 7 ในเมืองสมารัง ถึงความพยายามในการแก้ปัญหาสถานะความเป็นพลเมืองที่แบ่งแยกเชื้อชาติว่าโดยเนื้อหาแล้วเป็นเหมือนกับการพยายามจะพัฒนาลัทธิสังคมนิยมในอินโดนีเซีย ดังนั้นความเห็นดังกล่าวยืนยันว่าเราต้องมุ่งความสนใจและความสามารถของเราทั้งหมดเพื่อช่วยกันพัฒนาลัทธิสังคมนิยมในอินโดนีเซีย พัฒนาการทางการเมืองของอินโดนีเซียส่งผลในแนวคิดที่ได้รับการพัฒนาโดย รุสลัน อาดุลกานี (Ruslan Abdulgani) รัฐมนตรีสารสนเทศ และประธานคณะกรรมการลัทธิ จากการประกาศของเลนิน (Lenin) ว่าลัทธิสังคมนิยมของรัสเซียคือ การทรมานโดยเก้าอี้ไฟฟ้า และการปกครองโดยเผด็จการพลเรือน รุสลัน อาดุลกานี ประกาศว่าสังคมนิยมในอินโดนีเซียก็คือการทรมานโดยเก้าอี้ไฟฟ้า และการปฏิบัติโดยแบบโกตอง-รอยอง (gotong-royong) คือ การร่วมมือร่วมใจของคนทั้งชาติเพื่อจุดมุ่งหมายร่วมกัน) โดยมีอุดมการณ์คือ NASAKOM สิ่งนี้ก็ประจวบกับสิ่งที่ ประธานาธิบดีซูการ์โน เคยกล่าวไว้ในคำสั่งถึงแนวร่วมแห่งชาติ (Instruction to the National Front) ในวันที่ 13 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1963 ว่าดังนี้

- ก. ข้าพเจ้ากล่าวว่า: การที่เห็นด้วยกับปรัชญาศีลก็หมายถึง เห็นด้วยกับ NASAKOM จงเป็นหนึ่งในเดียวกัน อินโดนีเซีย จงเป็นหนึ่งในเดียวกัน ถ้าท่านเห็นด้วยกับปรัชญาศีลก็ต้องยอมรับ NASAKOM ด้วยเช่นกัน
- ข. เหตุเพราะการเป็นหนึ่งในเดียวกันของอินโดนีเซียไม่สามารถเกิดขึ้นได้โดยปราศจาก NASAKOM ซึ่งเปรียบเป็นดั่งแกนแท้

การกล่าวต้อนรับที่ประชุมสตรีแห่งอินโดนีเซีย ในวันที่ 19 พฤษภาคม ค.ศ. 1963 ประธานาธิบดีซูการ์โนของอินโดนีเซียกล่าวว่า:

ข้าพเจ้าพูดในสุนทรพจน์ของข้าพเจ้าต่อรัฐสภา ลัทธิสังคมนิยมต้องได้รับการสนับสนุน ลัทธิสังคมนิยมต้องได้รับการจัดตั้งขึ้น เราต้องพยายามให้มีลัทธิสังคมนิยมขึ้นด้วยพลังกำลังและสติปัญญา ทั้งหมดของเรา ภายใต้การนำของรัฐบาลหนึ่งเดียว โดยอาศัยอุดมการณ์แห่ง NASAKOM ด้วยสิ่งนี้เท่านั้นสังคมนิยมจะเป็นจริง

การตัดสินใจที่จะทำให้การนำของบาเปอร์กีเป็นแบบ NASAKOM แสดงให้เห็นถึงการยอมรับผลที่จะตามมา ซึ่งก็คือทางออกของปัญหาสถานะความเป็นพลเมืองซึ่งรับรองการก่อตั้ง

ของลัทธิสังคมนิยมในอินโดนีเซียและเพื่อที่จะทำการนี้ให้สำเร็จเราจะต้องร่วมมือกันภายใต้
นโยบาย NASAKOM

ผลกระทบในเรื่องการพัฒนาของบาเปอร์กี ในฐานะที่เป็นองค์กรประชาชนจากการประชุม
ครั้งที่ 8 นั้น มีมากและเป็นที่น่าพอใจอย่างเห็นได้ชัด ดังนี้

1. กลุ่มสาขาต่างๆ ที่เคยซบเซาได้ตื่นตัวและมีส่วนร่วมในกิจกรรมเกี่ยวกับการสร้าง
ความมั่นคงขององค์กรเป็นหนึ่งในอันเดียวกับนโยบายของที่ประชุมและพยายามที่จะ
สนับสนุนมติของที่ประชุม
2. ในเกาะสุมาตราและชวากลาง จำนวนของกลุ่มสาขาได้ขยายตัวมากขึ้น ดังนั้นจำนวน
กลุ่มสาขาจึงเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ
3. ขั้นตอนในการทำให้ผู้นำของบาเปอร์กีดำเนินนโยบายแบบ NASAKOM ทำให้ความ
เข้าใจผิดว่า บาเปอร์กี เป็นองค์กรเพื่อกลุ่มเชื้อชาติใดเชื้อชาติหนึ่งได้หมดไป ดำเนิน
นโยบายแบบ NASAKOM ทำให้กิจกรรมภายใต้นโยบายนี้ขยายตัวและได้รับการ
ยอมรับมากขึ้น เช่นเดียวกับตัวองค์กรเองที่กำลังขยายตัวเพิ่มมากขึ้น ดังนั้น สมาชิก
จากชนกลุ่มน้อยต่างๆ ซึ่งถูกเรียกว่า “ชาวพื้นเมือง” ได้มาเข้าร่วมกับองค์กรมากขึ้น
เช่นเดียวกัน คาดหวังไว้ว่าในการประชุมครั้งต่อไปจะมีสมาชิกกลุ่มต่างๆ เพิ่มขึ้นอีก
และผู้สนับสนุนบาเปอร์กีจะทวีเพิ่มขึ้น และจะสร้างความสามัคคีปรองดองเป็น
อันหนึ่งอันเดียวกันโดยมี NASAKOM เป็นแก่นอุดมการณ์ตั้งความมุ่งมั่นของ
ประธานาธิบดีซูการ์โน
4. ความต้องการเจ้าหน้าที่พรรคคอมมิวนิสต์ขยายตัวมากขึ้นผู้ซึ่งสามารถเชื่อมโยงและ
ปรองดองความคิดเห็นของประชาชนและผู้สนับสนุนของบาเปอร์กีเพื่อให้เห็นว่า
องค์กรนั้นกำลัง “ก้าวไปข้างหน้าโดยไม่มีวันถอยกลับ” ตามแนวทางสายกลาง
ของปัญญาศีล โดยมี MANIPOL เป็นเข็มทิศแนวทาง ทำลายการปฏิบัติ ลัทธิใหม่
แก้ปัญหาเพื่อความสำเร็จของสังคมนิยมในอินโดนีเซียในวันข้างหน้า
5. เจ้าหน้าที่พรรคคอมมิวนิสต์และสมาชิกของบาเปอร์กีจำนวนมากได้มีความตระหนัก
ทางการเมืองและสามารถที่จะเลือกเอาลัทธิที่ตรงกับความเชื่อในการดำรงชีวิตของ
พวกเขาได้และได้เข้าร่วมองค์กรทางการเมืองเพื่อร่วมกันพัฒนาไปสู่จุดมุ่งหมายและ
ทুমุสุดกำลังเพื่อที่จะเร่งรัดขั้นตอนการปรองดองรวมชาติโดยมี NASAKOM เป็นแก่น

อุดมการณ์ โดยวิธีนี้เวลาของเหตุการณ์ไม่ปกติที่มากเกินไปก่อนวันที่ 5 กรกฎาคม ค.ศ. 1959 ก็ได้ยุติ ในตอนนั้นผู้คนมีความคิดที่ว่า จะเลือกพรรคที่ให้สิ่งของ เงิน หรือ สิทธิพิเศษ นอกจากเจ้าหน้าที่ของบาเปอร์กี้จำนวนมากที่ได้เข้าร่วมพรรคการเมือง เราพบว่าด้วยสาเหตุจากการประชุมระดับชาติครั้งที่ 8 ของบาเปอร์กี้นั้นมี นักศึกษา มหาวิทยาลัยและนักเรียนมัธยมจำนวนมากได้เข้าร่วมองค์การศึกษาที่เชื่อมั่นในเปลวไฟแห่งการปฏิวัติเมื่อวันที่ 17 สิงหาคม ค.ศ. 1945 และได้พยายามอย่างแข็งขันเพื่อความเป็นหนึ่งอันเดียวกันของชาติภายใต้ต้นนโยบาย NASAKOM เพื่อรัฐบาลที่ร่วมมือร่วมใจกับประชาชนเพื่อจุดมุ่งหมายอันเดียวกันภายใต้ต้นนโยบาย NASAKOM การพัฒนาทั้งหมดนี้เป็น การรับรองความสำเร็จของผู้นำบาเปอร์กี้ ในการหลอมรวมประชาชนและผู้สนับสนุนภายใต้การปฏิวัติเพื่อที่จะเติมเต็มจุดประสงค์ของการเปลี่ยนแปลงประเทศ ความสำเร็จของการนำความยุติธรรมสู่สังคมและความเจริญรุ่งเรืองของประเทศซึ่งจะจัดทั้งการแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตนและการว่างงาน

ความพยายามที่จะรวบรวมสมาชิกจำนวนมากและผู้สนับสนุนของบาเปอร์กี้ในแนวทางของการปฏิวัติประชาชนนั้นง่ายขึ้นหลังจากมติของที่ประชุมของบาเปอร์กี้ที่จะดำเนินนโยบาย NASAKOM ของบรรดาผู้นำ มติที่ว่านี้ทำให้องค์กรบาเปอร์กี้เต็มไปด้วยเจ้าหน้าที่ที่ดีมีความสามารถจากพรรค ผู้ซึ่งยอมรับโดยไม่มีเงื่อนไขว่า NASAKOM เป็นแก่นอุดมการณ์ที่นำไปสู่ความเป็นหนึ่งอันเดียวกันของชาติ ดังนั้นพวกเขาจึงได้ทำงานอย่างตั้งใจจริงเพื่อเผยแพร่ให้ประชาชนได้รับรู้ทั่วกันด้วย สิ่งนี้ได้ให้ผลที่ดีต่อความพยายามเพิ่มจำนวนเจ้าหน้าที่มากยิ่งขึ้นและการทำให้ความมุ่งมั่นของสมาชิกเข้มแข็งมากยิ่งขึ้น “ก้าวไปข้างหน้าโดยไม่มีวันถอยกลับ” โดยการดำเนินตามแนวทาง MANIPOL เป็นเข็มทิศนำทาง ทำลายการปฏิวัติในทุกรูปแบบ ทำลายลัทธิใหม่ในทุกรูปแบบ และสนับสนุนสังคมนิยมอินโดนีเซียโดยสนับสนุนการก่อตั้งประชาธิปไตยเสมือนนับได้ขั้นแรก การขยายตัวของความมุ่งมั่นนี้ได้บังเกิดผลในความต้องการเป็นส่วนหนึ่งของบาเปอร์กี้ ที่ขยายตัวมากยิ่งขึ้นจนมาเป็นผู้ดำเนินกิจกรรมและผู้สนับสนุนของพรรคการเมืองที่พยายามเผยแพร่และพัฒนา NASAKOM และ ความเป็นสังคมนิยมของอินโดนีเซียอย่างต่อเนื่อง

การพัฒนาเหล่านี้ไม่ออกนอกเส้นทางต่อสู้ของบาเปอร์กี้ แต่จะเป็นไปในแนวเดียวกันนี้จาก 10 ปีที่แล้วทำให้เราก่อตั้งบาเปอร์กี้ขึ้นมาและได้สร้างรูปแบบซึ่งเป็นองค์กรประชาชนโดยปราศจากการแบ่งแยกทางเชื้อชาติและการกีดกันทางลัทธิ ความมุ่งมั่นที่จะนำความปรองดองมาสู่ประเทศและความสามารถในการทำตามแบบอย่างของสังคมนิยมอินโดนีเซีย

เพื่อที่จะพิจารณาถึงการพัฒนาที่กล่าวไปนั้น สิ่งที่ดีที่สุดก็คือการพิจารณาการเน้นย้ำของ ปฐมบทและกฎข้อบังคับของบาเปอริกี้ ซึ่งกำหนดสิ่งต่อไปนี้

1. ความพยายามของบาเปอริกี้สำหรับการพัฒนาไปสู่ความเป็นหนึ่งอันเดียวกันของชาติ ซึ่งอยู่บนพื้นฐานแห่งปัญญาศีล หรือการร่วมมือร่วมใจกัน ซึ่งจะสามารถกระทำสำเร็จ ได้ก็ต่อเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางการเมืองของอินโดนีเซีย ซึ่งก็คือ ความสำเร็จและทำให้เกิดความเข้มแข็งในการใช้สังคมนิยมอินโดนีเซียซึ่งปราศจากการ กดขี่ข่มเหงคนในชาติ
2. ดังที่เป็นไปในแนวทางเดียวกันกับบาเปอริกี้ ซึ่งได้ก่อตั้งเป็นองค์กรประชาชนซึ่งไม่ได้ ขึ้นอยู่กับลัทธิทางการเมืองใดและให้ความเคารพแก่ทุกๆ ศาสนาและความเชื่อที่ชาว อินโดนีเซียนับถือ
3. องค์กรนี้เป็นการรวมตัวกันของประชาชนชาวอินโดนีเซีย (ซึ่งบางคนก็อาจมีความ คิดเห็นทางการเมืองเป็นของตัวเองที่แตกต่างกัน) ที่เชื่อว่าการแบ่งแยกเชื้อชาติ ระหว่างพี่น้องในประเทศทำลายประโยชน์สุขของชาติและทำลายจุดมุ่งหมายของการ เปลี่ยนแปลงชาติ
4. องค์กรนี้มีความเห็นว่าความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของประชาชนชาวอินโดนีเซียจะ เป็นเงื่อนไขสำคัญที่ทำให้เกิดความผาสุกของทุกคนในชาติ ดังนั้นสังคมและรัฐบาลจึง ตกลงที่จะร่วมกันสร้างความมั่นคงแห่งความสามัคคีและความเป็นหนึ่งอันเดียวกัน ของคนในประเทศ
5. องค์กรนี้ยอมรับและปกป้องปัญญาศีล ซึ่งเป็นรากฐานของชาติและการต่อสู้อย่าง เข้มแข็งของการสนับสนุนใน ค.ศ. 1959 แถลงการณ์ของสาธารณรัฐอินโดนีเซียมี จุดมุ่งหมายดังนี้
 - ก. การต่อสู้เพื่อการสนับสนุนจุดมุ่งหมายของชาติซึ่งก็คือ การทำให้ประชาชน ทุกคนเป็นประชาชนที่แท้จริงของอินโดนีเซีย ผู้ปกป้องปัญญาศีล ซึ่งเปรียบดัง รากฐานของชาติและความร่วมมืออย่างแข็งขันในการเปลี่ยนแปลง อินโดนีเซีย

- ข. การต่อสู้เพื่อสนับสนุนหลักการทางประชาธิปไตยและพื้นฐานของสิทธิมนุษยชนในทางที่เป็นประโยชน์ต่อการสนับสนุน สาส์นแห่งความทุกข์ยากของประชาชน
- ค. การต่อสู้เพื่อความเท่าเทียม ความรับผิดชอบต่อสังคม และโอกาสที่จะก้าวหน้าในการทำงานสำหรับประชาชนทุกคนโดยไม่คำนึงว่าจะมีเชื้อชาติ วัฒนธรรมหรือศาสนาใด เพื่อเป็นการยืนยันถึงการสนับสนุนแถลงการณ์ของสาธารณรัฐอินโดนีเซียในปี 1959

วิธีที่พวกชาตินิยมหรือพวกต่อต้านการปฏิวัติได้อำพรางจุดมุ่งหมายที่แท้จริงนั้นเป็นไปอย่างแยบยล ดังนั้นการลุกขึ้นมาต่อต้านนั้นจำเป็นต้องมีจิตวิญญาณที่แข็งแกร่งและกล้าหาญที่จะเผชิญอันตรายต่างๆ เป็นอย่างมาก

บาเปอร์กีด้วยความช่วยเหลือโดยองค์กรที่กำลังพัฒนาขึ้นนั้นได้ลุกขึ้นต่อต้านการเคลื่อนไหวของ อาตสาฮัด [Assaat เป็นขบวนการกีดกันชาวจีนทั้งที่เป็นพลเมืองอินโดนีเซียและไม่ใช่จากธุรกิจโดยให้การปฏิบัติและคุ้มครองพิเศษแก่ชาวพื้นเมืองอินโดนีเซีย เริ่มต้นในปี 1956 -- ผู้วิจัย] อย่างเด็ดเดี่ยวและให้เหตุผลว่าองค์กรนี้เป็นการทำลายพัฒนาการของการปฏิวัติซึ่งสนับสนุนอุดมการณ์ของ “สาส์นแห่งความทุกข์ยากของประชาชน” อย่างที่เราได้เห็นกันนั้น เนื่องจากความก้าวหน้าในอุดมการณ์ของบาเปอร์กี ซึ่งเรียกได้ว่า “ซ้ายจัด” หรือว่าเป็น “คอมมิวนิสต์” เหตุเพราะองค์กรต่างๆ ที่ให้ความสนับสนุนบาเปอร์กีได้เห็นพ้องกันว่า การเคลื่อนไหวของ อาตสาฮัด เป็นการขัดขวางการปฏิวัติในอินโดนีเซีย ซึ่งกำลังอยู่ในกระบวนการโดยพรรคคอมมิวนิสต์อินโดนีเซีย

ประชาชนส่วนใหญ่ได้ตระหนักแล้วว่าพวกเขาได้ตกหลุมพรางของกลุ่มชาตินิยมหรือพวกต่อต้านการปฏิวัติเมื่อการพัฒนาทางการเมืองทำให้ อาตสาฮัด และ พรรคพวกได้เปิดเผยตนเองว่าอยู่ข้าง P.R.I. หรือ กบฏเปอราเมस्ता (Permesta)

แต่อย่างที่ซูการ์โนกล่าวไว้ว่า พวกชาตินิยมนั้นช่างดีคือดี เต็มไปด้วยเล่ห์เหลี่ยมและการหลอกลวง การปฏิบัติการของกลุ่มผู้ต่อต้านการปฏิวัติหรือพวกชาตินิยมได้เป็นไปในหลากหลายรูปแบบจนอาจจะสามารถทำให้ผู้ที่ไม่รู้เชื่อตามไปได้โดยง่าย

ในการที่จะเปลี่ยนแปลงประเทศนั้นต้องใช้ความตื่นตัวและความรู้ความเข้าใจของประชาชนในประเทศเป็นอย่างมากเพื่อที่จะนำประเทศไปยังทิศทางที่ถูกต้องตลอดขั้นตอนในการเปลี่ยนแปลงเป็นสังคมนิยมอินโดนีเซียซึ่งจะปรากฏเป็นผลในการเคลื่อนไหวแบบค่อยเป็นค่อยไป

อย่างที่ทราบกันว่าการเคลื่อนไหวแบบค่อยเป็นค่อยไปในทางวิชาการมุ่งเน้นการเปลี่ยนชื่อ-นามสกุลเมื่อแต่งงานข้ามเชื้อชาติ ราวกับว่าการเปลี่ยนชื่อ-นามสกุลเมื่อแต่งงานข้ามเชื้อชาติมีความสำคัญมากกว่าการมุ่งรุดหน้าของประเทศในการเปลี่ยนแปลงไปสู่สังคมนิยมอินโดนีเซีย ภายหลังจากการเคลื่อนไหวได้เสนอ “พันธะการให้ความร่วมมืออย่างเต็มใจ” (obligatory voluntary) แทนการเสนอ “แนวทางผสมกลมกลืนทางเศรษฐกิจ” (economic assimilation) เพื่อการสนับสนุน “การผสมกลมกลืนโดยสมบูรณ์” (total assimilation) ของอินโดนีเซีย

การเคลื่อนไหวนี้ทำให้เกิดความเข้าใจผิดและไม่ได้ช่วยทั้งทางการเงินและกองกำลังที่จะให้การพัฒนาชาติได้เป็นไปตามกระบวนการประชาธิปไตยได้รวดเร็วขึ้นเพื่อที่จะเตรียมพร้อมสู่การเป็นประเทศสังคมนิยมต่อไป นอกจากนั้นการเสนอ “พันธะการให้ความร่วมมืออย่างเต็มใจ” ทำให้เกิดความไม่มั่นใจว่างบประมาณนั้นสมควรจะนำไปลงทุนหรือไม่เช่นเดียวกับการลดการลงทุนของบริษัทผู้ค้าทั้งหลายที่เป็นเป้าหมายของการเสนอนั้นด้วย

การเคลื่อนไหวนี้มีทั้งความกดดันที่ซับซ้อนร่วมอยู่ด้วยโดยชี้ให้เห็นถึงจุดบกพร่องต่างๆ ซึ่งชี้ถึงการสืบทอดช่วงเวลาของการเป็นอาณานิคม เหนือสิ่งอื่นใดคือโดยการชี้ถึงความแตกต่างของระดับความเป็นสังคมนิยม ซึ่งได้ให้ภาพลักษณ์ที่ผิดๆ ของการถูกปกครองซึ่งควรจะถูกลบออกไปโดยการเปลี่ยนชื่อ การแต่งงานข้ามเชื้อชาติ และ “พันธะการให้ความร่วมมืออย่างเต็มใจ” ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการ “แนวทางเคลื่อนไหวแบบค่อยเป็นค่อยไป”

เนื่องจากกลุ่มที่ต่อต้านการเคลื่อนไหวแบบนี้มาโดยตลอดคือ บาเปอร์กี และองค์กรที่กำลังเติบโตอื่นๆ เช่น PKI., PARTINDO, PERTI เป็นต้น ซึ่งยิ่งแสดงให้เห็นชัดมากขึ้นว่าจุดประสงค์ของการเคลื่อนไหวได้ชี้ถึงการต่อต้านพวกซ้ายจัด หรือว่าการต่อต้านระบบคอมมิวนิสต์นั่นเอง และได้ถูกแสดงออกมาโดย กลุ่มชาตินิยมหรือพวกต่อต้านการปฏิวัตินั่นเอง

เพราะเหตุนี้จึงควรตระหนักว่ากิจกรรมกีดกันทางเชื้อชาติ ซึ่งเริ่มต้นในเดือนพฤษภาคม ที่ชิเรบนและได้ขยายวงกว้างไปที่ เตอกาล (Tegal), บันดุง (Bandung), ซีอันจัวร์ (Tjandjur), สุคาบูมี (Sukabumi), การ์ุต (Garut), ตาสีมาลาจา (Tasimalaja/Tasikmalaya) และเมืองเล็กเมืองน้อยอื่นๆ ในชวาภาคตะวันตก จะไม่เกิดความเสียหายมากมายขนาดนี้แน่นอนถ้าไม่มีการเตรียมการทางจิตวิทยามาก่อนเพื่อจะสร้างสถานการณ์และปลุกกระดมมวลชน เป็นที่น่าสนใจว่าข้ออ้างของแกนนำ

ในการปลุกระดมกระแสดการเหยียดเชื้อชาตินี้ไม่ต่างอะไรไปจากเหตุผลของผู้นำที่เสนอเคลื่อนไหว
“บูรณาการโดยสมบูรณ์”

สำหรับพวกเขาแล้วมีความไม่พอใจอย่างมากเมื่อประธานาธิบดีชูการ์โนจัดการกระทำการ
แบ่งแยกเชื้อชาตินี้อยู่ในพวกของการต่อต้านการเปลี่ยนแปลงประเทศ ซึ่งจำเป็นจะต้องขจัดออกไป
โดยเร็ว

ในที่ประชุมของ M.P.R.S. เมื่อวันที่ 15 พฤษภาคม ค.ศ. 1963 ประธานาธิบดีชูการ์โนได้
แสดงเจตจำนงว่าการกระทำอันน่าชิงชังของการแบ่งแยกเชื้อชาตินี้จะต้องถูกขจัดอย่างรวดเร็วที่สุด
และยังย้ำอีกครั้งในการประชุมสตรีแห่งอินโดนีเซียในวันที่ 19 พฤษภาคม ค.ศ. 1963 และอีกครั้ง
หนึ่งในการประชุมสาธารณะที่เมืองบันดุง ในวันที่ 20 พฤษภาคม ค.ศ. 1963

ชูการ์โนประณามการกระทำการแบ่งแยกเชื้อชาติของกลุ่มชาตินิยมและว่าจะต้องถูกขจัด
ออกไปโดยเร็ว ในการประชุมสตรีแห่งชาติของอินโดนีเซียวันที่ 19 พฤษภาคม ค.ศ. 1963

พวกเขาเริ่มปฏิบัติการกับการเมืองก่อน หลังจากนั้นก็เริ่มกล่าวหาว่า ชูการ์โนเป็นพวกบ้า
สงครามกระหายเลือด ครั้งที่สามคือการลอบสังหาร ครั้งที่สี่ได้ทำการขยุปลุกปั่นประชาชนให้
ต่อต้านการเปลี่ยนแปลงประเทศและได้จับประเด็นให้ผู้คนเกิดความโกรธแค้นเกลียดชัง พวกเขา
กำลังพยายามหาเหตุที่จะปลุกปั่นประชาชน ทั้งความไม่ทั่วถึงของอาหารและเครื่องนุ่งห่ม ทั้งความ
ไม่พอใจของประชาชนต่อชนกลุ่มน้อยชาวจีน ซึ่งอาจถูกบิดเบือนให้เห็นว่าประชาชนอินโดนีเซียไม่
พอใจต่อนโยบายของชูการ์โนโดยเฉพาะเหตุที่ว่า นโยบายของชูการ์โนนั้นได้สนับสนุนพรรค
คอมมิวนิสต์ของจีน ดังนั้นจึงต้องแสดงให้เห็นว่าชาวอินโดนีเซียไม่พอใจ และ ชิงชังชาวจีน จุดนี้จึง
เป็นยุทธศาสตร์ในการขยุปลุกปั่นว่า พวกชาวจีนกินอยู่อย่างหรูหราฟุ่มเฟือย พวกชาวจีนอยู่อย่างโน้น กิน
กันแบบนี้

จากนั้น ชูการ์โน ได้กล่าวต่อไปอีกว่า

“ข้าพเจ้าไม่ได้ปฏิเสธว่าในกลุ่มชาวจีนที่กล่าวถึงนั้นก็มีบ้างบางครั้งที่ไม่ใช่ชาว
พื้นเมือง หากข้าพเจ้าจะใช้คำว่า “เจ้าของประเทศ” ให้ได้ยิน แต่ในเรื่องนี้จะต้อง
ไม่ถูกบิดเบือนโดยกลุ่มชาตินิยม อย่าเชื่อคำปลุกปั่นของกลุ่มชาตินิยม!”

กลุ่มที่สนับสนุนพวกชาตินิยมและการแบ่งแยกเชื้อชาติที่ชูประเด็นว่าการพัฒนาประเทศ
ไปสู่การเป็นสังคมนิยมกลับกลายเป็น การแบ่งแยกเชื้อชาติเสียเอง ชูการ์โน ได้ยกตัวอย่างของการ
ปฏิวัติในยุโรปที่มีกลุ่มที่ถูกตราหน้าโดยมาร์กซ์ว่าเป็นผู้ก่อการร้ายทางศาสนา คนพวกนี้เชื่อว่า ลัทธิ

สังคมนิยมจะประสบความสำเร็จได้หากสามารถทำลายกลุ่มทุนนิยม ถ้าไม่มีพวกนายทุนสังคมนิยมก็ยังคงจะประสบความสำเร็จ แต่มาร์กซ์ ได้กล่าวไว้อย่างชัดเจนว่าความคิดนี้เป็นความคิดที่ผิด การที่จะนำลัทธิสังคมนิยมมาได้นั้นจะต้องทำโดยการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางสังคมที่ละเล็กที่ละน้อย และด้วยความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของคนทั้งโลก อย่างที่ชุกการโนได้อธิบายไว้ว่า

ดังที่ข้าพเจ้ากล่าวไว้ในสุนทรพจน์ต่อรัฐสภาว่า ลัทธิสังคมนิยมจะต้องได้รับการสนับสนุนก่อตั้ง และได้รับความพยายามที่จะให้เกิดขึ้นในสังคมของเราด้วยสิ้นสุดกำลังของเราภายใต้การนำของรัฐบาลนี้ ทำให้ NASAKOM นั้นเป็นแกนในการดำเนินทุกกิจการ เพราะเพียงสิ่งนี้เท่านั้นที่จะนำสังคมนิยมมาสู่เราได้ หากใช้การขว้างปาหน้าตาต่างด้วยก้อนหิน การเผาถเผา หรือทำลายข้าวของร้านค้าอย่างในถนนบราคา หรือว่าที่ถนนในสุคาบูมี (Sukabumi) หรือที่โบกอรี ไม่!!! ขอให้ท่านระลึกไว้เถิดว่าหากท่านแบ่งแยกเชื้อชาติ ท่านกำลังทำลายชื่อเสียงของสังคมนิยมอินโดนีเซียโดยพฤติกรรมเหล่านั้น

ดังนั้นจะพูดได้ว่า เราไม่สามารถทำให้ประเทศของเราเป็นสังคมนิยมได้จากการ “เปลี่ยนชื่อ-สกุล” “การแต่งงานข้ามเชื้อชาติ” “พันธะการให้ความร่วมมืออย่างเต็มที่” อย่างที่เรียกกันว่า “การบูรณการโดยสมบูรณ์” แต่สังคมนิยมจะถูกนำมาโดยความตั้งใจพยายามอย่างแน่วแน่ ด้วยหยาดเหงื่อแรงกายของประชาชนทุกๆ คนที่จะร่วมกันสร้างผลิตผลแห่งชาติ ด้วยการเคลื่อนไหวของศักยภาพที่จะก้าวไปสู่ความเป็นประชาธิปไตยซึ่งเป็นบันไดก้าวแรกของการพัฒนาไปสู่สังคมนิยมที่ปราศจากความยากจน การกดขี่ข่มเหงมนุษย์ด้วยกัน และการว่างงาน

การแบ่งแยกเชื้อชาติได้รับความพ่ายแพ้เมื่อประธานาธิบดีชุกการโนตัดสินใจที่จะอนุญาตให้สื่อภาษาจีนได้ออกพิมพ์อีกครั้งเพื่อเป็นเครื่องมือที่จะขับเคลื่อนเงินทุนและกองกำลังที่จะทำลายแผนลัทธิใหม่ของมาเลเซีย และได้มอบหมายให้ หุย โจวตัด (Oei TjoeTat) รองนายกรัฐมนตรีของเรา ในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของคณะรัฐมนตรี เป็นรัฐมนตรีผู้ช่วยว่าการของคณะกรรมการบริการสูงสุด

การมอบหมายหุย โจวตัดได้แสดงให้เห็นถึงนโยบายของชุกการโนในฐานะที่เป็นผู้นำการปฏิวัติที่ยิ่งใหญ่ อย่างชัดเจนว่า นโยบายของเขาไม่ได้เป็นไปตามข่าวลือที่ว่าถึงการบีบบังคับที่จะให้นักกีฬาชาตินิยมจีนเปลี่ยนชื่อ-สกุล ข่าวลือและแรงกดดันเหล่านั้นมาจากความจริงที่ว่าพระราชบัญญัตินั้นอนุญาตให้มีการเปลี่ยนชื่อได้

ที่ข้าพเจ้าเรียกว่าเป็น “การบีบบังคับที่มีเล่ห์เหลี่ยม” เพราะว่าจากรายงานว่ามีบางสโมสรที่บอกนักกีฬาว่าการเปลี่ยนชื่อ-สกุลเป็นเงื่อนไขของการเข้าเป็นสมาชิก แน่แน่นอนว่านักกีฬาชาตินิยมจีน

บางคนก็ยอมทำตามแต่ก็มีบางคนที่ไม่ยอมเพราะพวกเขาไม่เชื่อในข่าวลือ และการกดดันที่มีเลขนี้ย่นนี้แสดงถึงตำแหน่งอย่างเป็นทางการของสาธารณรัฐอินโดนีเซียซึ่งดำเนินบนพื้นฐานของปัจเจกศิลป์

ถึงแม้ว่าจะได้รับการพิสูจน์ที่หลังว่านักกีฬาอย่าง ตัน หยิวฮอก (Tan Yoe Hock), เลียม เคียง เกียง (Liem Tjeng Kiang) ฯลฯ ทำให้ทีมชาติอินโดนีเซียแข็งแกร่งในเอเชียนเกมส์ และไม่นานมานี้ที่ GAFO (Games of New Emerging Forces) เทศกาลศิลปะและกีฬา และไม่มีรายงานการเสนอหรือบังคับให้เปลี่ยนชื่อ แต่ยังคงมีคนที่ยืนกรานที่จะพยายามให้มีการกดดันหรือบังคับให้เปลี่ยนชื่อให้อยู่ในนโยบายของรัฐบาลสาธารณรัฐอินโดนีเซีย การมอบหมายรัฐมนตรีหุย โจวตัดเป็นการแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่าการให้เปลี่ยนชื่อ-สกุลนั้นไม่ใช่ในนโยบายแห่งชาติของรัฐบาลซึ่งดำเนินบนพื้นฐานของปัจเจกศิลป์ เราทุกคนควรที่จะให้ความสำคัญในเรื่องนี้ด้วย

สิ่งเหล่านี้ไม่ได้ต่อต้านสำหรับคนที่เต็มใจอยากที่จะเปลี่ยนชื่อ (เป็นแบบอินโดนีเซีย) สิ่งที่จะถูกต่อต้านคือการพยายามที่จะกระจายข่าวที่ไม่ถูกต้องของการที่ต้องเปลี่ยนชื่อเพื่อที่จะเข้าทำงานกับรัฐบาล เรียนมหาวิทยาลัยของรัฐและอื่นๆ

ด้วยที่ความรู้สึกภาคภูมิใจและยินดีกับการที่หุย โจวตัดได้เป็นรัฐมนตรีเป็นหลักฐานยืนยันได้ว่า บาเปอริกกำลังดำเนินในแนวทางที่ถูกต้อง เราจึงไม่สามารถสร้างทำเป็นไม่รู้ไม่เห็นถึงความจริงข้อนี้ได้ ในทางกลับกัน เราจะต้องช่วยกันเฝ้าระวังอย่างต่อเนื่อง เพื่อที่จะป้องกันและกำจัดการต่อต้านในทุกๆ รูปแบบ เราต้องพึงระลึกอยู่เสมอว่า พวกต่อต้านการเปลี่ยนแปลงประเทศนั้น หัวแข็งนัก!!!

ที่มา: Leo Suryadinata. Political Thinking of the Indonesian Chinese, 1900-1977: A

Sourcebook (Singapore: National University of Singapore Press, 1979), pp. 114 – 123.

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาวธิดารัช พูนพิพัฒน์ เกิดเมื่อวันที่ 26 ธันวาคม 2527 ที่จังหวัดนครศรีธรรมราช สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 จากโรงเรียนกัลยาณีศรีธรรมราช และสำเร็จการศึกษา ศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาภูมิภาคศึกษา (อินโดนีเซียศึกษา) สำนักวิชาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ ปีการศึกษา 2549 และเข้าศึกษาต่อระดับมหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์ ภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อปีการศึกษา 2550

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย